

מאמרי שמעתי

בין הספרים וכתבי היד שהיה לומד בהם רבי זצ"ל, הייתה מחברת מיוחדת עליה היה כתוב "שמעתי". ממחברת זו לא מש, ולכל מקום שנסע, נטל אותה עימו ועיין בה עוד ועוד.

בהיותו על ערש דווי, בשעת לילה מאוחרת, הגיש לי לפתע את המחברת ואמר לי בזו הלשון: "קח את המחברת ועסוק בה." למחרת לפנות בוקר, בהותי סמוך למיטת חוליו, עלתה נשמתו הטהורה לגנוי מרומים. המחברת מכילה אוסף מאמרים מאת בעל הסולם זצ"ל שכתבם רבי זצ"ל מפי אביו מיד לאחר אמירת הדברים. עקב ייחודיותם שמרנו עח סגנון השפה המדוברת הנהוגה במאמרים - אותם שתה רבי בצמא ועליהם השתית את יסודות תורתו.

תוכן עניינים

א. אין עוד מלבדו

ב. ענין שכינתא בגלותא (1)

ב. ענין שכינתא בגלותא (2)

ב. ענין שכינתא בגלותא (3)

ג. ענין ההשגה הרוחנית

ד. מהו, סיבת הכבידות, שהאדם מרגיש בבטול לה', בעבודה

ה. לשמה זהו אתערותא דלעילא, ולמה צריכים אתערותא דלתתא

ו. מהו, סמכין בתורה, בעבודה (1)

ו. מהו, סמכין בתורה, בעבודה (2)

ז. מהו, ההרגל נעשה טבע שני, בעבודה (1)

ז. מהו, ההרגל נעשה טבע שני, בעבודה (2)

ח. מהו, הבדל, בין צל דקדושה, לצל דס"א (1)

ח. מהו, הבדל, בין צל דקדושה, לצל דס"א (2)

ט. מהו, ג' דברים שמרחיבים דעתו של אדם, בעבודה

י. מהו, ברח דודי, בעבודה (1)

י. מהו, ברח דודי, בעבודה (2)

יא. ענין גילה ברעדה, בעבודה

יב. עיקר עבודת האדם

יג. ענין רימון

יד. מהו רוממות ה'

טו. מהו, אלהים אחרים, בעבודה

- טז. מהו, יום ה', וליל ה', בעבודה
- יז. מהו, שהס"א נקראת, מלכותא בלי תגא
- יח. מהו, במסתרים, תבכה נפשי, בעבודה
- יט. מהו, שהקב"ה שונא, את הגופים, בעבודה
- כ. ענין לשמה
- כא. בזמן שהאדם מרגיש א"ע בבחינת עליה
- כב. תורה לשמה
- כג. אוהבי ה' שנאו רע
- כד. אוהבי ה' שנאו רע
- כה. דברים היוצאים מהלב
- כו. העתיד של האדם תלוי וקשור בהודאה על העבר
- כז. מהו רם ה' ושפל יראה
- כח. לא אמות כי אחיה
- כט. כשבאים הרהורים לאדם
- ל. עיקר לרצות רק להשפיע
- לא. כל שרוח הבריות נוח הימנו
- לב. גורל ה"ס אתערותא דלעילא
- לג. ענין גורלות, שהיה ביום כפורים, ואצל המן
- לד. יתרון ארץ בכל הוא(1)
- לד. יתרון ארץ בכל הוא(2)
- לה. בענין החיות דקדושה
- לו. מהו, ג' בחינות גופים באדם
- לז. מאמר לפורים
- לח. יראת ה' הוא אוצרו
- לט. ויתפרו עלה תאנה
- מ. אמונת רבו, מהו השיעור
- מא. מהו קטנות וגדלות באמונה
- מב. מהו, שר"ת אלול, אני לדודי ודודי לי מרמזת, בעבודה.
- מג. ענין אמת ואמונה
- מד. מוחא ולבא
- מה. ב' בחינות בתורה ובעבודה
- מו. שליטת ישראל על הקליפות
- מז. "במקום שאתה מוצא ג דלותו"
- מח. ע יקר היסוד
- מט. עיקר הוא מ וחא וליבא
- נ. שני מצבים
- נא. אם פגע בך מנוול זה
- נב. אין עבירה מכבה מצווה
- נג. ענין הגבלה
- נד. מטרת העבודה
- נה. המן מה"ת מנין

נו. תורה נק' יורה
נז. יקריב אותו לרצונו
נח. השמחה היא בחי' "מראה" ממעשים טובים
נט. ענין מטה ונחש
ס. מצוה הבא בעבירה
סא. וסביביו נשערה מאד
סב. יורד ומסית עולה ומקטרג
סג. לוו עלי ואני פורע
סד. מתוך שלא לשמה באים לשמה
סה. ענין נגלה וענין נסתר
סו. עניין מתן תורה
סז. סור מרע
סח. קשר האדם אל הספירות
סט. מקודם יהיה תיקון העולם
ע. ביד חזקה ובחימה שפוכה
עא. במסתרים תבכה נפשי
עב. הבטחון הוא הלבוש להאור
עג. לאחר הצמצום
עד. ענין עולם שנה נפש
עה. יש בחינת עוה"ב ויש בחינת עוה"ז
עו. על כל קרבנד תקריב מלח
עז. נשמת אדם תלמדנו
עח. אורייתא וקב"ה וישראל חד הוא
עט. אצילות ובי"ע
פ. ענין אחור באחור
פא. ענין העלאת מ"ן
פב. כל העולמות
פג. ענין ו' ימינית, ו' שמאלית
פד. מהו, ויגרש את האדם מגן עדן, מטעם שלא יקח מעץ החיים
פה. מהו, פרי עץ הדר, בעבודה
פו. ויבן ערי מסכנות
פז. שבת שקלים
פח. כל העבודה הוא רק במקום שיש ב' דרכים
פט. בכדי להבין את דברי הזה"ק
צ. בזהר בראשית
צא. ענין בני תמורה
צב. ביאור לבחינת מזלא
צג. ענין סנפיר וקשקשת
צד. ושמרתם את נפשותיכם
צה. ענין הסרת הערלה
צו. מהו, פסולת גורן, ויקב בעבודה

צז. ענין פסולת גורן ויקב
צח. רוחניות נקרא, מה שלא יתבטל לעולם
צט. דדריש רבי חנינא בר פפא
ק. תורה שבכתב ותורה שבעל פה
קא. ביאור להזמר למנצח על שושנים
קב. ולקחתם לכם פרי עץ הדר
קג. ידבנו לבו
קד. והמחבל הוא יתיב
קה. ממזר ת"ח קודם לכהן גדול ע"ה
קו. מהו, הרמז של י"ב חלות בשבת
קז. ענין ב' המלאכים
קח. אם תעזבני יום, יומים תעזבך
קט. ב' מיני בשר
קי. שדה אשר ברכו ה'
קיא. הבל, קול ודיבור
קיב. שלשת המלאכים
קיג. תפילת שמ"ע
קיד. ענין תפילה
קטו. ענין דומם צומח חי מדבר
קטז. למ"ד מצוות אין צריכות כוונה
קיז. יגעת ולא מצאת אל תאמין
קיח. להבין ענין ברכום אשר כרעו לבעל
קיט. ההוא תלמוד דלמד בחשאי
קכ. טעם על מנהג שלא אוכלין אגוזים בראש השנה
קכא. היתה כאניות סוחר
קכב. להבין מה שמבואר בשולחן ערוך
קכג. ענין גיטו וידו באין כאחד
קכד. שבת בראשית - ודשיתא אלפי שני
קכה. המענג את השבת
קכו. חכם בא לעיר
קכז. קודם יצירת הולד
קכח. מהאי גלגלתא נטיף טלא לז"א
קכט. בחיי שכינתא בעפרא
קל. טבריא דרז"ל, טובה ריאתך
קלא. הבא לטהר
קלב. בזיעת אפיד תאכל לחם
קלג. אורות דשבת
קלד. יין המשכר
קלה. נקי וצדיק על תהרוג
קלו. החילוק בין אגרות הראשונות לאגרות האחרונות
קלז. צלפחד היה מקושש עצים

קלח. ענין יראה ופחד שבא לפעמים להאדם
קלט. הבדל מששת ימי המעשה לשבת
קמ. מה אהבתי תורתך
מא. ענין חג הפסח
קמב. עיקר המלחמה
קמג. אך טוב לישראל
קמד. ישנו עם אחד
קמה. מהו יהיב חכמתא לחכימין דוקא
קמו. פירוש על זהר
קמז. ענין העבודה של קבלה והשפעה
קמח. יש בירור מר ומתוק, אמת ושקר
קמט. למה צריכים להמשיך בחינת חכמה
קנ. זמרו לה', כי גאות עשה
קנא. וירא ישראל את מצרים
קנב. כי השוחד יעור עיני חכמים
קנג. המחשבה היא תולדה מהרצון
קנד. אי אפשר להיות חלל ריק בעולם
קנה. נקיות הגוף
קנו. פן לקח מעץ החיים
קנז. אני ישנה וליבי ער
קנח. טעם שלא נוהגים לאכול אחד אצל השני בפסח
קנט. ויהי בימים הרבים ההם
קס. טעם הצנע במצוות
קסא. ענין מתן תורה
קסב. ענין "חזק" שאומרים אחר סיום הסדרה
קסג. ענין מ"ש בעלי זהר
קסד. יש הפרש בין גשמיות לרוחניות
קסה. ביאור לבקשת אלישע מאליהו
קסו. ב' בחינות בהשגה
קסז. טעם למה שקורין שבת תשובה
קסח. מנהגי ישראל
קסט. ענין צדיק גמור
קע. לא יהי' בכיסך אבן גדולה
קעא. זהר, אמור
קעב. ענין המניעות והעיכובים
קעג. מדוע אומרים לחיים
קעד. ענין הסתר
קעה. והיה כי ירחק ממך
קעו. בעת שתיית י"ש אחר ההבדלה
קעז. ענין כפרות
קעח. ענין ג' שותפין באדם

קעט. ענין ג' קוין
קפ. בזהר, אמור
קפא. ענין כבוד
קפב. משה ושלמה
קפג. בחינת משיח
קפד. ההבדל בין אמונה להשכל
קפה. ע"ה אימת שבת עליו
קפו. עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות
קפז. להכריע ביגיעה
קפח. כל העבודה היא רק במקום שיש ב' דרכים
קפט. ביאור על מזלא
קצ. כל פעולה עושה רושם
קצא. זמן הירידה
קצב. ענין הגורלות
קצג. מחשבה היא בחינת מזונות
קצד. ענין ז' שלמים
קצה. זכו אחישנה
קצו. אחיזה לחיצונים
קצז. ספר סופר סיפור
קצח. חירות
קצט. לכל איש ישראל
ר. יסורים נמדדו לפי מה
רא. רוחניות וגשמיות
רב. בזיעת אפיך תאכל לחם
רג. גאות אדם תשפלנו
רד. מטרת העבודה
רה. חכמות בחוץ תרונה
רו. ענין אמונה ותענוג
ריז. ענין קבלה להשפיע
רח. ענין היגיעה
רט. ג' תנאים בתפילה
רי. מום יפה שבך
ריא. כעומד בפני מלך
ריב. חיבוק הימין וחיבוק השמאל
ריג. ענין גילוי החסרון
ריד. נודע בשערים
רטו. ענין אמונה
ריז. ימין ושמאל
ריז. אם אין אני לי מי לי
ריח. אורייתא וקוב"ה חד הוא
ריט. ענין מס"נ

רכ. ענין יסורים

רכא. רשות הכל

רכב. וענין חלק שנותנין לס"א כדי שיפרד מהקדושה

רכג. לבוש - שק - שקר - שקד

רכד. ענין יסוד נוקבא ויסוד דדכורא

רכה. להגביע א"ע

רכו. תורה שבכתב ותורה שבע"פ

רכז. שכר מצוה, מצוה

רכח. דגים קודמים לבשר

רכט. כיסי המן

רל. רם ה' ושפל יראה

רלא. טהרת הכלי קבלה

רלב. השלמת היגיעה

רלג. ענין מחילה סליחה וכפרה

א. אין עוד מלבדו

שמעתי א' יתרו תש"ד

הנה כתוב "אין עוד מלבדו", שפירושו, שאין שום כח אחר בעולם, שיהיה לו יכולת לעשות משהו נגדו יתברך. ומה שהאדם רואה שיש דברים בעולם שהם מכחישים פמליא של מעלה, הסיבה היא, מטעם שכך הוא רצונו יתברך. וזהו בחינת תיקון, הנקרא "שמאל דוחה וימין מקרבת". כלומר, מה שהשמאל דוחה, זה נכנס בגדר של תיקון. זאת אומרת, שישנם דברים בעולם, שבאו מלכתחילה על הכוונה להטות את האדם מדרך הישר, שעל ידיהם הוא נדחה מקדושה. והתועלת מהדחיות היא, שעל ידם האדם מקבל צורך ורצון שלם, שהקב"ה יעזור לו, כי אחרת הוא רואה שהוא אבוד. לא די שלא מתקדם בעבודה, רק הוא רואה שהולך אחורה. היינו, אפילו שלא לשמה, אין לו כח לקיים את התו"מ. שרק ע"י התגברות אמיתי על כל המכשולים, למעלה מהדעת, הוא יכול לקיים את התו"מ. ולא תמיד יש לו כח ההתגברות למעלה מהדעת. אחרת, הוא מוכרח לנטות חס ושלום מדרך ה', אפילו משלא לשמה. והוא, שתמיד אצלו הפרוץ מרובה מהעומד, היינו, שהירידות הם הרבה יותר מהעליות, ולא רואה בזה שיקח סוף המצבים האלה, והוא ישאר תמיד מחוץ לקדושה. כי הוא רואה אפילו כקוצי של יוד, קשה לו לקיים, רק בהתגברות למעלה מהדעת. אבל לא תמיד הוא מסוגל להתגבר, ומה יהיה הסוף.

אז הוא בא לידי החלטה, שאין מי שיכול לעזור, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו. וזה גורם, שיקבע בליבו תביעה אמיתית, שה' יפתח את עיניו ולבו, ויקרבו באמת לדביקות ה' בנצחיות. נמצא לפי זה, שכל הדחיות שהיה לו, היה הכל מאת ה'. היינו, שלא מטעם שהוא לא היה בסדר, שלא היה לו היכולת להתגבר. אלא, לאלו אנשים שרוצים באמת להתקרב לה', ובכדי שלא יהיה מסתפק במועט, כלומר שלא ישאר בבחינת ילד קטן, בלי דעת. ומשום זה, ניתן לו מלמעלה עזרה, שלא יהיה לו היכולת לומר, שברוך ה' שיש לו תורה ומצוות ומעשים טובים, ומה חסר לו עוד. וזה דוקא אם באמת, שיש לאדם הזה רצון אמיתי. אז, האדם הזה מקבל עזרה מלמעלה, ומראים לו תמיד, איך שהוא לא בסדר במצב הנוכחי. דהיינו, ששולחים לו מחשבות ודיעות, שהם נגד העבודה. וזהו בכדי שיראה, שאין הוא בשלימות עם ה'.

ועד כמה שהוא מתגבר, הוא רואה תמיד, איך שהוא נמצא, במצב שהוא רחוק מקדושה, משאר עובדים שהם מרגישים, שהם בשלימות עם ה'. מה שאם כן הוא, תמיד יש לו טענות ותביעות, ולא יכול לתרץ את ההתנהגות של הבורא, איך שהוא מתנהג עמו. וזה גורם לו כאב, מדוע הוא לא שלם עם הקב"ה. עד שבא לידי הרגשה, שממש אין לו שום חלק בקדושה. והגם שמקבל לפעמים איזה התעוררות מלמעלה, שמחיה אותו לפי שעה, אבל תיכף הוא נופל למקום השפל. אולם, זהו הסיבה, שגורם לו שיבוא לידי הכרה, שרק ה' יכול לעזור, שיקרב אותו באמת.

האדם צריך להשתדל ללכת תמיד בדרך, שהוא דבוק בו יתברך. כלומר שכל מחשבותיו יהיו בו ית'. היינו, אם אפילו שהוא נמצא במצב הכי גרוע, שאי אפשר להיות ירידה יותר גדולה מזו, אל יצא מרשותו ית', כלומר שיש רשות אחר שלא נותן לו להכנס להקדושה, שבידו להטיב או להרע. פירוש, שאל יחשוב שיש ענין כח של ס"א, שהיא לא נותנת לאדם לעשות מעשים טובים וללכת בדרכי ה', **אלא הכל נעשה מצד ה'.**

וזהו כמו שאמר הבעל שם טוב, שאמר שמי שאומר שיש כח אחר בעולם היינו קליפות, האדם הזה נמצא בבחינת "ועבדתם אלוהים אחרים". שלא דוקא במחשבה של כפירה,

הוא עובר עבירה, אלא אם הוא חושב שיש עוד רשות וכח חוץ מה', הוא עובר עבירה. ולא עוד, אלא מי שאומר שיש לאדם רשות בפני עצמו, היינו, שאומר אתמול הוא בעצמו, לא היה רוצה ללכת בדרכי ה', גם זה נקרא עובר עבירה של כפירה, כלומר שאינו מאמין שרק הבורא הוא מנהיג העולם.

אולם בזמן שעבר איזה עבירה, ובטח שהוא צריך להתחרט ולהצטער על מה שהוא עשה את העברה, גם כאן צריכים לסדר את סדרי הצער והכאב, על איזה נקודה הוא תולה סיבת גורם העבירה, שעל נקודה זו צריכים להצטער.

והאדם צריך להצטער אז, ויאמר, זה שעשיתי את העבירה, הוא **מסיבת שהקב"ה זרק אותי מהקדושה**, למקום טינופת לבית הכסא, ששם מקום הפסולת. כלומר, שה' נתן לו רצון וחשק, להשתעשע ולנשום אויר, במקום סרחון (ואפשר לומר, שמובא בספרים שלפעמים האדם בא בגלגול חזיר, ויש לפרש על דרך שהוא אומר, שהאדם מקבל רצון וחשק לקבל חיות, מדברים שכבר אמר עליהם שהוא פסולת, ועכשיו הוא רצה לקבל מהם מזונות).

וכמו כן, בזמן שהאדם מרגיש שעכשיו הוא נמצא בבחינת עליה, ומרגיש קצת טעם בעבודה, אל יאמר שעכשיו, אני נמצא במצב, **שאני מבין, שכדאי להיות עובד ה'**. אלא הוא צריך לדעת, שעכשיו הוא מצא חן בעיני ה'. לכן הקב"ה מקרבו, ומשום זה הוא מרגיש עכשיו, טעם בעבודה. ויזהר שאף פעם לא לצאת מרשות הקדושה, לומר שיש עוד מי שפועל, חוץ מהקב"ה.

(אולם מכאן משמע, שענין מציאת חן בעיני ה' או להיפך, אינו תלוי באדם עצמו אלא הכל בה'. ומדוע עכשיו מצא חן בעיני ה' ואח"כ אינו כן, אין זה בידי האדם להבין עם השכל החיצוני שלו).

וכמו כן, בזמן שמצטער על מה שאין הקב"ה מקרבו, צריך גם כן להזהר, שלא יהיה על חשבון עצמו, היינו מזה שהוא מרוחק מה', כי בזה הוא נעשה למקבל לתועלת עצמו. והמקבל הוא בפרודא, **אלא שיצטער על גלות השכינה**. כלומר, שהוא גורם צער השכינה. והאדם צריך לצייר לעצמו כדוגמת שיש לאדם כאב באיזה אבר קטן שהוא, מכל מקום הכאב מורגש בעיקר במוח ולב, שהלב והמוח הם כללות האדם. ובטח שאין ערך דמיון הרגשת אבר פרטי, בערך כללות קומת האדם, ששם מורגש בעיקר הכאב. כמו כן הכאב שהאדם מרגיש, מזה שהוא מרוחק מה'. והיות שהאדם הוא רק אבר פרטי מהשכינה הקדושה, כי השכינה הקדושה, היא כללות נשמת ישראל. ולכן אינו דומה הרגשת הכאב הפרטי, בערך הרגשת הכאב הכללי, זאת אומרת שיש צער השכינה, בזה שהאברים מורחקים ממנה, ואינה יכולה לפרנס את האברים שלה.

(ויש לומר שזהו מאמר חז"ל, בזמן שאדם מצטער שכינה מה אומרת, קלני מראשי) ובזה שחושב הצער של התרחקות לא על עצמו, הוא נצול מלנפול לרשת הרצון לקבל לעצמו, שהוא בחינת פירוד מהקדושה.

ואותו דבר בזמן שאדם מרגיש שיש לו קצת התקרבות לקדושה. שיש לו שמחה, מזה שזכה למציאת חן בעיני הקב"ה, גם אז מוטל עליו לומר, שעיקר **השמחה שלו יהיה בזה שיש עכשיו שמחה למעלה**, אצל השכינה הקדושה, מזה שהיה לה מקום, לקרב את אבר הפרטי שלה אליה, ולא צריכה לשלוח את האבר הפרטי שלה החוצה.

ומזה שהאדם זכה לשמח את השכינה, מזה יש לו שמחה. וזהו גם כן על אותו החשבון הנ"ל, כי מה שיש שמחה להפרט, זהו רק חלק, מזה שיש שמחה להכלל כלו. וע"י החשבונות האלו הוא מאבד את פרטיותו עצמו, ולא נלכד ברשת הס"א, שהוא הרצון לקבל לתועלת עצמו.

והגם שהרצון לקבל הוא דבר הכרחי, מסיבת "כי זהו כל האדם", כי מה שיש באדם חוץ מהרצון לקבל אינו שייך להנברא, אלא אנו מיחסים להבורא, אבל הרצון לקבל הנאה, צריך להיות מתוקן בעמ"נ להשפיע. כלומר, שהתענוג והשמחה שהרצון לקבל לוקח, צריך להיות על הכוונה משום שיש נחת רוח למעלה מזה שיש להנבראים תענוגים. כי זה היתה מטרת הבריאה להטיב לנבראיו, וזה נקרא שמחת השכינה למעלה.

ומשום זה, מחויב האדם לחשוב עצות איך הוא יכול לעשות נחת רוח למעלה, ובטח שעל ידי זה שיהיה לו תענוג, יהיה נחת רוח למעלה. לכן הוא משתוקק להיות תמיד בהיכל המלך, ויהיה לו היכולת להשתעשע בגנזי המלך, ומזה בודאי יהיה נחת רוח למעלה, נמצא שכל ההשתוקקות צריך להיות רק לשם שמים.

ענין שכינתא בגלותא

לפי כתב היד, שמעתי תש"ד ירושלים

הנה כתוב "אין עוד מלבדו", היינו שאין כח אחר נגדו ית'. וכל הדברים שמתדמים להאדם שהם מכחישים פמליא של מעלה, הוא מטעם שכך רצונו ית'. וזהו בחינת תיקון, בסוד "שמאל דוחה וימין מקרבת". שיש דברים בעולם, שנבראו רק בכדי להטות את האדם מדרך הישר, שרק ע"י הדחיות האלו מביאים לו לידי התרקמות הרצון השלם, שיהיה נצרך להבורא יתברך שיקרבו באמת לדביקות הנצחי, מטעם שהם גורמים שלא יוכל להחזיק מעמד בהמצב דשלא לשמה. שרק ע"י התגברות אמיתי למעלה מהדעת על כל המכשולים, יכולים להנצל מאלו העובדות והמעשים אשר נעשו בארץ, אחרת הוא מוכרח לנטות מדרך ה' אפילו מהשלא לשמה. ורק בזמן שהאדם רואה שאין לו מקום בהקדושה, אפילו כקוצו של יוד אינו יכול לקיים בלי התגברות למעלה מהדעת, אזי נקבע בלבו תביעה אמיתית. זאת אומרת, שאין לו ברירה אחרת אלא שה' יפתח לו עיניו ולבו. וזהו בכוונה תחילה, שהשם ית' הכין לו, שהוא יראה את הסתירות כך בכדי לקרבו אל האמת.

והאדם צריך להשתדל ללכת תמיד בדביקות ה', היינו שכל מחשבותיו יהיו תמיד בו ית'. זאת אומרת, שאפילו שהוא נמצא במצב הכי גרוע, שאי אפשר להיות יותר שפל מזה, גם כן יתלה בו ית', היינו, שהשם ית' אינו נותן לו רשות לכנס בהיכל המלך. אבל אל יחשוב שיש רשות אחר שבידו להטיב או להרע, שאפשר להגיד שהס"א לא נותנת לו כח לעשות דברים טובים, והיא מונעת בעדו מללכת בדרכי השם ית'. אלא הכל נעשה מצד השם ית'. וכמו שאמר הבעל שם טוב, שמי שאומר שיש כח אחר, היינו קליפות, אזי הוא בבחינת "ועבדתם אלקים אחרים". שלא דוקא במחשבה של כפירה, הוא עובר עבירה. אלא אם הוא חושב שיש עוד רשות, אפילו רשות עצמו, שאומר שאתמול הוא בעצמו לא רצה ללכת בדרך ה', נקרא גם כן רשות אחר וכח אחר. שהוא עובר עבירה ממש, כמו שהיה לו מחשבה של כפירה.

ובזמן שהוא עובר עבירה, ובטח שהוא צריך להתחרט ולהצטער על זה, וגם אז הוא צריך להזהר שאל יצטער על מה שהוא רוצה לעשות את העבירה, אלא יצטער על מה שהשם ית' זרק אותו מהיכל המלך, למקום טינופת ובית הכסא וכדומה. זאת אומרת, שהשם ית' נתן מחשבה ורצון וחשק, להשתעשע ולנשום אויר בתוך מקום טינופת. (ואפשר שזה נקרא שבא בגלגול חזיר, היינו שיש לו חיות מדברים הנמוכים ביותר, שדומה לפסולת ולצואה).

וכמו כן בזמן עליה, שיש לו רצון וחשק לעבדות ה', הוא צריך לדעת שהוא מטעם שמצא חן בעיני השם ית', ומשום זה הקב"ה מקרבו אליו. ויזהר שאף פעם לא לצאת מרשות הקדושה.

וכן בזמן שמצטער על מה שאין השם ית' מקרבו, צריך גם כן להזהר שלא יהיה על חשבון עצמו, שהוא מצטער, על מה שהוא מרוחק. שעל ידי זה הוא נעשה למקבל, והמקבל הוא בפרודא. אלא, שיצטער על גלות השכינה. היינו, שיכול לעשות ציור, כמו שהוא מרגיש את היסורים והכאב מזה שהוא מרוחק מהשכינה. והיות שהוא חלק מהשכינה, וזה ידוע, שאם כואב לאדם איזה איבר, שיהיה אפילו איבר הכי קטן, הכאב הזה עובר לכל הגוף. עד שאפשר לומר, שהיסורים והכאבים שישנם באברים מורגשים דוקא במח ולב, זאת אומרת שעיקר הכאבים מורגש בכללות האדם. ומובן מאליו, שאין

ערך ודמיון הרגשתו הפרטי, מה שהוא מרגיש שהוא מרוחק מהיכל המלך, שהיסורים הללו מורגשים בעיקר בכללות הקומה, שהוא בחינת שכינה הקדושה (ואפשר שזה פירוש מה שאמרו חז"ל, בזמן שאדם מצטער שכינה מה אומרת).

וכמו כן בזמן שיש לו שמחה, שמרגיש בעצמו שזכה מעט למציאת חן בעיני השם ית', גם כן צריך להיות על חשבון השכינה הקדושה, ולא על חשבון עצמו. שצריך לשמוח בזה, שזכה לשמח את השכינה הקדושה. כי בזמן שיש תענוג להפרט, יש תענוג להכלל כולו. נמצא, שאובד תמיד את עצמיותו הפרטית שלו, ולא נלכד ברשת של הרצון לקבל. כי הגם שהרצון לקבל הוא דבר הכרחי, ש"זהו כל האדם", כי חוץ מהרצון לקבל אינו על חשבון הנברא אלא על חשבון הבורא, אלא שצריך להיות בעמ"נ להשפיע. היינו כי יש שמחה גדולה למעלה, בזה שיש לתחתונים תענוג, וזה נקרא שמחת השכינה. ומשום זה, על האדם תמיד לחשוב איך לעשות נחת רוח ליוצרו. ובטח על ידי זה שיהיה לו תענוג, בזה שנמצא בהיכל המלך וישתעשע בגנזי המלך, ורק זה יהיה לו למטרה (ואפשר שזה פירוש "אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה").

ב. ענין שכינתא בגלותא

שמעתי תש"ב

הזה"ק אומר "איהו שוכן ואיהי שכינה". ויש לפרש דבריו, ידוע דלגבי אור העליון אומרים, שאין שום שינוי כמו שכתוב "אני הוי"ה לא שניתיי". וכל השמות והכנויים הוא רק בערך הכלים, שהוא בחינת הרצון לקבל הכלול במלכות, שהיא שורש הבריאה, ומשם משתלשל ויורד עד לעולם הזה, להנבראים. וכל הבחינות האלו, החל ממלכות שהיא שורש בריאת העולמות, עד הנבראים, נקראות בשם **שכינה**. שהתיקון הכללי הוא, שהאור העליון יאיר בהם בתכלית השלימות. והאור המאיר בהכלים, נקרא בשם **שוכן**, והכלים נקראים באופן כללי, **שכינה**. כלומר, **שהאור שוכן בתוך שכינה**, זאת אומרת, שהאור נקרא שוכן, מטעם שהוא שוכן בתוך הכלים, היינו, שכללות הכלים נקראים בשם שכינה.

ומטעם שהאור מאיר בהם בתכלית השלימות, אז מכנים הזמן זה בשם **"זמן של תיקונים"**. היינו שאנו עושים תיקונים, בכדי שהאור יאיר בהם בשלימות, ועד אז, נקרא המצב הזה בשם **שכינתא בגלותא**, כלומר, שבעולמות עליונים אין עדיין השלימות. ולמטה בעולם הזה, היא מצב, שצריך להיות לשרות אור העליון, בתוך הרצון לקבל, **שהתיקון הזה הוא בחינת מקבל בע"מ להשפיע**. ובינתיים, הרצון לקבל, ממולא עם דברים שפלים ושטותיים, שאין נותנים מקום שיהיה שם מגולה עם כבוד שמים. זאת אומרת, במקום שהלב צריך להיות משכן לאור ה', נעשה הלב מקום לפסולת וטינופת, היינו שהשפלות לקח את כל הלב. וזה נקרא, שכינתא בעפרא, זאת אומרת שהיא מושפלת עד לעפר. וכל אחד ואחד מואס בדברים של קדושה, ואין שום רצון וחשק להרים אותה מהעפר, אלא שבוחרים בדברים שפלים, שזה גורם צער השכינה, בזה שלא נותנים לה מקום בהלב, שיהא משכן לאור ה'.

ענין שכינתא בגלותא

לפי כתב היד, שמעתי תש"ד

הוא שוכן והיא שכינה. זה ידוע דלגבי אור העליון כתוב "אני ה' לא שניתיי", וכל השמות והכנויים הוא רק בחשבון המקבלים, שהוא רצון לקבל הכלול במלכות שהוא שורש הבריאה, ומשתלשל ויורד עד לעולם הזה להנבראים. וכל הבחינות האלו, החל משורש בריאת העולמות עד הנבראים, נקרא בשם שכינה. שהתיקון הכללי הוא, שהאור העליון, יאיר בהם בתכלית השלימות ואז האור נקרא בשם שוכן, והכלים נקראים בשם כללי, "שכינה". היינו, שהשוכן שורה בתוך השכינה, פירוש על שם האור השוכן בתוך הכלים.

לכן יוצא, שכללות הכלים נקרא בשם שכינה. ומטרים שהאור מאיר בהם בתכלית השלימות, אנו מכנים לזמן הזה בשם תיקונים, היינו שעושים תיקונים בכדי שהאור יאיר בהם בשלימות. ועד אז נקרא שכינתא בגלותא, היינו שבעולמות העליונים אין עדיין השלימות, ולמטה בעולם הזה ובמקום שצריך להיות השראת אור העליון בתוך הרצון לקבל, אז הרצון לקבל ממולא עם שטותים ודברים שפלים, שאין הם מביאים לכבוד שמים. היינו, במקום שהלב צריך להיות מקום משכן לאור ה', הוא מקום לטינופת ואשפה. נמצא, שהשכינה בעפרא, זאת אומרת שהיא מושפלת עד לעפר, שכל אחד ואחד מואס בדברים השייכים לקדושה, ומשפילים אותם עד לעפר, ואין שום רצון וחשק להרים אותה מהעפר, אלא שבוחרים בדברים השפלים. נמצא, שיש צער השכינה, במה שלא נותנים לה מקום, היינו שישרה שם אור עליון.

ג. ענין ההשגה הרוחנית

שמעתי

אנו מבחינים בהרבה מדרגות ובהרבה הבחנות בהעולמות. ויש לדעת אשר כל המדובר במדרגות והבחנות, הכל מדובר מענין השגת הנשמות בערך מה שמקבלים מהעולמות, וזה לפי הכלל **מה שלא נשיג לא נדעהו בשם**. והוא, כי המלה "שם", יורה על השגה, כמו אדם הנותן שם לאיזה דבר לאחר שהשיג בו דבר מה, ולפי השגתו.

ועל כן כללות המציאות מתחלק לענין ההשגה הרוחנית לגי הבחנות:

א': עצמותו ית'.

ב': אין סוף ברוך הוא.

ג': הנשמות .

א: בענין **עצמותו ית'** אין אנו מדברים כלל. מטעם כי שורש ומקום הנבראים מתחיל ממחשבת הבריאה, אשר שם המה נכללים בסוד "סוף מעשה במחשבת תחילה".

ב: **אין סוף ברוך הוא**. שענינו הוא מחשבת הבריאה, בסוד רצונו להטיב לנבראיו בבחינת אין סוף, המכונה אין סוף ברוך הוא. והוא הקשר שיש בין עצמותו להנשמות. קשר זה מובן אצלנו בסוד רצון להנות לנבראים.

אין סוף ברוך הוא הוא תחילת העסק. והוא נקרא אור בלי כלי, אלא שם מתחיל שורש הנבראים. היינו, הקשר שיש בין הבורא לנבראים, הנקרא רצונו להטיב לנבראיו. הרצון הזה מתחיל מעולם אין סוף, ונמשך עד עולם העשיה.

ג: **הנשמות**. שהם מקבלי ההטבה, מה שיש ברצונו להטיב .

אין סוף ברוך הוא נקרא כן, משום שזה הקשר שיש בין עצמותו ית' להנשמות, המובן אצלנו בסוד רצון להנות לנבראיו. וחוף מהקשר הזה של רצון להנות אין לנו שום דיבור. ושם הוא תחילת העסק. והוא נקרא אור בלי כלי, אבל שם מתחיל שורש הנבראים, היינו, הקשר שיש בין הבורא לנבראים, הנקרא רצונו להטיב לנבראיו. והרצון הזה מתחיל מעולם אין סוף ונמשך עד עולם העשיה.

וכל העולמות כלפי עצמם נבחנים כמו אור בלי כלי, שאין בהם דיבור. והם נבחנים כמו עצמותו ית', ואין בהם שום השגה.

ואל תתמה, מה שאנו מבחינים שם הרבה הבחנות. והוא משום שהבחנות אלו הם שם בבחינת כח. אשר אח"כ, כשיבואו הנשמות, אז יתגלו ההבחנות האלו אצל הנשמות המקבלים את האורות העליונים כפי מה שתיקנו וסדרו, באופן שיהיה יכולת להנשמות לקבלם, כל אחד לפי כוחו והכשרתו. ואז מתגלים ההבחנות האלו בפועל. אבל בזמן שאין הנשמות משיגות את האור העליון, אז הכל בערך עצמם נחשבות לבחינת עצמותו ית'.

ובערך הנשמות המקבלים מהעולמות, נבחנים העולמות בסוד אין סוף ברוך הוא. והוא מטעם, כי הקשר הזה שיש בין העולמות להנשמות, היינו, מה שהעולמות משפיעים לנשמות, זה נמשך ממחשבת הבריאה, שהוא בחינת יחס משותף בין עצמותו ית' להנשמות. והקשר הזה מכונה בשם אין סוף כנ"ל. וכאשר מתפללים ומבקשים מהבורא שיעזור לנו, ויתן לנו מבוקשנו, הכוונה לבחינת אין סוף ברוך הוא, ששם שורש הנבראים, שרוצה לתת להם טוב ועונג, הנקרא רצונו להטיב לנבראיו.

והתפילה היא להבורא ית' שברא אותנו, ושמו הוא, "רצונו להטיב לנבראיו", והוא מכונה בשם אין סוף, משום שהדיבור הוא לפני הצמצום. ואפילו לאחר הצמצום לא נעשה בו שום שינוי, שאין שינוי באור, ונשאר תמיד בשם הזה.

וכל ריבוי השמות הם רק כלפי המקבלים. לכן, השם הראשון שנתגלה בסוד שורש לנבראים, מכונה שם אין סוף ברוך הוא. וגילוי שם זה נשאר בלי שום שינויים. וכל הצמצומים וריבוי השינויים המה עשויים רק בערך המקבלים. והוא מאיר תמיד בשם הראשון, הנקרא רצונו להטיב לנבראיו בלי סוף. ועל כן אנו מתפללים להבורא ית' שנקרא אין סוף, שמאיר בלי צמצום וסוף. ומה שאח"כ נעשה סוף, זה תיקונים עבור המקבלים שיוכלו לקבל אורו ית'.

אור העליון מורכב מב' בחינות: משיג ומושג. וכל מה שמדברים בענין אור העליון הוא רק ממה שהמשיג מתפעל מהמושג. אבל כל אחד בפני עצמו, דהיינו, המשיג לבד, או המושג לבד, אינם מכונים בשם אין סוף. אלא שהמושג מכונה בשם עצמותו ית', והמשיג מכונה בשם נשמות, שהוא בחינה מחודשת, שהוא חלק מהכלל. והוא מחודש, בזה שנטבע בו הרצון לקבל. ומבחינה זו נקרא הבריאה בשם "יש מאין".

ובערך עצמם נבחנים כל העולמות לאחדות הפשוט ואין שינוי באלוקות, שהוא סוד "אני הוי"ה לא שנית". ובאלקות לא שייך ספירות ובחינות. ואפילו הכינויים הזכים ביותר אינם מכנים את האור כשהוא לעצמו, כי הזה בחינת עצמותו שאין בו שום השגה. אלא, כל הספירות וההבחנות, המדובר בהם הוא רק ממה שאדם משיג בו. כי הבורא ית' רצה שאנחנו נשיג ונבין את השפע, בסוד רצונו להטיב לנבראיו.

וכדי שנוכל להשיג מה שרצה שנשיג ונבין, בסוד רצונו להטיב לנבראיו, ברא ונתן לנו את החושים האלה, וחושים אלו משיגים מה שמתפעלים מהאור העליון.

ובשיעור זה נעשו לנו הבחנות רבות. כי החוש הכללי נקרא רצון לקבל, והוא מתחלק לפרטים מרובים, לפי השיעור שהמקבלים מוכשרים לקבל. בערך זה יוצא הרבה חלוקות ופרטים המכונים עליות וירידות, התפשטות, הסתלקות, וכדומה.

והיות שהרצון לקבל נקרא "נברא" ו"בחינה מחודשת", לכן, דווקא ממקום שהרצון לקבל מתחיל להתפעל - משם מתחיל הדיבור. והדיבור הוא הבחנות בחלקים של התפעלות. כי כאן יש כבר יחס משותף, בין אור העליון להרצון לקבל.

וזה מכונה בשם אור וכלי. אבל באור בלי כלי לא שייך שם הדיבור, כנ"ל, כי אור שאינו מושג למקבל נבחן לעצמותו ית', שבו אסור הדיבור משום שלא ניתן להשגה. ומה שלא משיגים, איך אפשר לתת לו שם.

ומזה נבין שבתפילה שאנו מתפללים לה', שישלח לנו ישועה, רפואה וכדומה, יש להבחין בזה ב' דברים: א', הבורא ית'. ב', דבר הנמשך ממנו.

בחינה א', שנבחן לעצמותו ית', כאן אסור הדיבור כנ"ל. בחינה ב', הדבר הנמשך ממנו, שהוא נבחן לאור המתפשט לתוך הכלים שלנו, היינו, לתוך הרצון לקבל שלנו, את זה מכנים בשם אין סוף ברוך הוא. שזה הקשר שיש להבורא ית' עם הנבראים, בחינת מה שרצונו להטיב לנבראיו. שהרצון לקבל נבחן לאור המתפשט, שבסופו מגיע להרצון לקבל.

ובזמן שהרצון לקבל מקבל את האור המתפשט, אז נקרא האור המתפשט בשם אין סוף, והוא בא לידי המקבלים ע"י כיסויים רבים, בכדי שהתחתון יוכל לקבל אותם.

נמצא לפי זה, אשר כל ההבחנות והשינויים נעשו דווקא בהמקבל, בערך ולפי מה שהמקבל מתפעל מהם. אלא שיש להבחין בענין המדובר. כאשר מדברים בבחינות בהעולמות, מדובר בהבחנות בכח, וכשהמקבל משיג אותן בחינות, אז הם נקראים בפועל.

וההשגה הרוחנית היא כאשר המשיג והמושג באים יחד. כי באין משיג - אין שום צורה למושג, כיון שאין מי שיקבל את צורתו של המושג. לכן נבחן בחינה זו בשם עצמותו ית', ואין שם מקום לדבר כלל. ואיך שייך לומר שהמושג יקבל איזה צורה בערך עצמו.

ואין לנו לדבר, אלא ממקום שהחושים שלנו מתפעלים מהאור המתפשט, שהוא בחינת רצונו להטיב לנבראיו, ובאה לידי המקבלים בפועל.

וזה דומה כמו שאנו מביטים על השלחן. אז לפי חוש המישוש אנו מרגישים שזה דבר קשה. וכן מדת אורך ורוחב, והכל לפי ערך חושינו. אבל אין זה מחייב שהשלחן יהיה נראה כן למי שיש לו חושים אחרים, למשל בעיני המלאך, בעת שמסתכל על השלחן אזי רואה אותו לפי חושיו. לכן אין לנו לקבוע שום צורה בערך המלאך כי אין אנו יודעין את חושיו.

ומכאן, שכמו שאין לנו השגה בהבורא ית', ממילא אין לנו לומר איזה צורה יש להעולמות בערכו, רק אנו משיגים בהעולמות בערך חושינו והרגשתנו. וכך היה רצונו ית' שאנחנו נשיג אותו.

וזה פירוש: "אין השתנות באור". אלא, כל השינויים הם בכלים, היינו, בחושינו, שהכל נמדד לפי הדמיון שלנו. ומזה תשכיל, אשר באם יסתכלו אנשים רבים על דבר רוחני אחד, אז כל אחד ישיג לפי הדמיון והחושים שלו. ולכן כל אחד רואה צורה אחרת. וכמו כן באדם עצמו ישתנה הצורה לפי מצבי עליות וירידות שלו, כמו שכתוב לעיל שהאור הוא אור פשוט, וכל השינויים הם רק במקבלים.

ויהי רצון שנוכה לקבל אורו יתברך, וללכת בדרכי השם ית', ולעבדו שלא על מנת לקבל פרס, אלא להשפיע נחת רוח להשם ית', ולאקמא שכינתא מעפרא, ולזכות לדביקות ה', ולבחינת גילוי אלקותו ית' לנבראיו.

ד.מהו סיבת הכבידות, שהאדם מרגיש

בבטול לה', בעבודה

שמעתי י"ב שבט תש"ד

צריכים לדעת, כי סיבת הכבידות, שמרגישים בזמן שהאדם רוצה לעבוד בביטול עצמותו לה', ולא לדאוג לתועלת עצמו, שהאדם בא לידי מצב, כאילו כל העולם נשאר לעמוד על עמדתו, רק הוא כאילו נעדר עכשיו מעולם הזה, ועוזב את המשפחה שלו, ואת חבריו, למען התבטלות לה', היא רק סיבה פשוטה, והיא נקראת **חסרון האמונה**. זאת אומרת שהוא לא רואה אל מי הוא מתבטל, היינו שאינו מרגיש את מציאות ה', זה גורם לו הכבידות.

מה שאם כן בזמן שהוא מתחיל להרגיש, את מציאות ה', תיכף נפשו כוסף להבטל ולהתחבר להשורש, ולהכלל בו, כנר בפני אבוקה, בלי שום דעת ושכל, אלא שזה בא לו מצד הטבע, כמו נר שהוא בטל בפני אבוקה. לפי זה יוצא, שעיקר עבודת האדם היא רק, לבוא לידי הרגשת מציאות ה', היינו שירגיש את מציאות ה', ש"מלא כל הארץ כבודו". וזה יהיה כל עבודתו, היינו שכל המרץ שהוא נותן בעבודה, היא בכדי להגיע לזה, ולא לשום דברים אחרים. ולא יתבלבל שהוא צריך להשיג משהו, אלא רק דבר אחד חסר להאדם, היינו בחינת **אמונה** בה', ולא לחשוב על שום דבר, כלומר, שכל השכר שהוא רוצה תמורת עבודתו, צריך שיהיה שיזכה לאמונת ה'.

וצריכים לדעת שאין הבדל בין הארה קטנה, לגדולה, מה שהאדם משיג, היות שבאור אין שום שינוי, אלא כל השינויים הוא בהכלים המקבלים את השפע, כמו שכתוב "אני הוי"ה לא שנית". לכן, אם הוא מסוגל להגדיל את הכלים, בשיעור זה הוא מגדיל את ההארה. אולם השאלה היא, במה האדם יכול להגדיל את הכלים. התשובה היא, בשיעור שנותן שבח והודיה לה', על זה שה' קירב אותו אליו, שירגיש אותו קצת. ויחשוב על החשיבות שבדבר, היינו שהוא זכה שיהיה לו קצת קשר עם הבורא. וכפי שיעור החשיבות שיצייר לעצמו, בשיעור זה תגדיל אצלו את ההארה. והאדם צריך לדעת, שאף פעם הוא לא יבוא לדעת, את שיעור האמיתי של החשיבות של הקשר בין אדם להבורא, כי אין ביד האדם להעריך, את מדת ערכה האמיתי. אלא כפי שיעור שהאדם מעריך אותה, בשיעור זה הוא משיג את מעלתה וחשיבותה. ויש בזה סגולה, שעל ידי זה הוא יכול לזכות, שההארה זו תשאר אצלו בקביעות.

ה.לשמה זהו אתערותא דלעילא,

ולמה צריכים אתערותא דלתתא

שמעתי תש"ה

הנה בכדי לזכות לבחינת לשמה, אין זה בידי אדם להבינה. כי אין זה בשכל אנושי להבין איך אפשר להיות דבר כזה בעולם. וזהו מטעם, כי כל מה שנותנים לאדם להבין, שאם יעסוק בתו"מ ישיג משהו, מוכרח להיות שם תועלת עצמו, כי אחרת אין האדם מסוגל לעשות משהו. אלא זהו הארה הבאה מלמעלה, ורק מי שטועם זה, הוא יכול לדעת ולהבין, ועל זה נאמר "טעמו וראו כי טוב ה'".

אם כן, יש להבין בשביל מה האדם צריך לעשות תחבולות ועצות איך להגיע לשמה. הלא, לא יעזור לו שום עצות, ואם ה' לא יתן לו את הטבע השני, הנקרא רצון להשפיע, לא יועיל לאדם שום יגיעה, בכדי להשיג את הענין של לשמה.

והתשובה היא, כמו שאמרו חז"ל "לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן חורין להבטל ממנה" (אבות פרק שני כ"א). זאת אומרת, על האדם מוטל לתת את האתערותא דלתתא, היות שזהו בחינת תפלה. כי תפלה נקרא חסרון, ובלי חסרון אין מלוי. לכן כשיש לאדם צורך לבחינת לשמה, אז בא המלוי מלמעלה, ואז בא מלמעלה עניית התפלה, היינו שהוא מקבל מלוי על חסרונו. נמצא, זה שצריכים עבודת האדם בכדי לקבלת מה' את הלשמה, הוא רק בחינת חסרון וכלי. והמלוי, אף פעם האדם יכול להשיג מעצמו, אלא זהו מתנת אלקים.

אולם התפלה צריכה להיות, תפלה שלמה היינו מעומק הלב. שפירושו, שהאדם יודע מאה אחוז, שאין מי בעולם שיכול לעזור לו, אלא ה' בעצמו. ואיך האדם יודע זאת, שאין מי שיעזור לו, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו, הידיעה הזאת, האדם יכול להשיג, דוקא אם הוא השקיע כל הכוחות מה שיש ברשותו, ולא עזר לו. לכן מוטל על האדם לעשות כל המעשים שאפשר להיות בעולם, בכדי לזכות לבחינת לשם שמים, אז הוא יכול לתת תפילה מעומק הלב, ואז הקב"ה שומע תפילתו.

אבל האדם צריך לדעת, בעת השתדלותו להשיג את בחינת לשמה, שיקבל על עצמו, שהוא רוצה לעבוד כולו להשפיע על תכלית השלמות. היינו כולו להשפיע, ולא לקבל כלום. ורק אז הוא מתחיל לראות, שאין האברים מסכימים לדעה זו. ומזה הוא יכול לבוא לדעת בבירור, שאין לו עצה אחרת אלא, שישפוך שיחו לה', שיעזור לו, שהגוף כן יסכים לשעבד עצמו לה', בלי שום תנאים. היות שהוא רואה שאין בידו לשכנע את גופו, שיבטל את עצמותו לגמרי. נמצא, שדוקא בזמן שהוא רואה שאין מה לקוות, שגופו יסכים מצד עצמו לעבוד לתועלת ה', אז התפלה שלו יכולה להיות מעומק הלב, ואז נתקבל תפלתו.

ויש לדעת, שעל ידי זה שזוכים לבחינת לשמה, הוא ממית את היצר הרע. כי היצר הרע הוא הרצון לקבל, ועל ידי זה שזוכין להרצון להשפיע אז הוא מבטל את הרצון לקבל, שיהיה בידו מה לעשות, זה נבחן שממית אותו. היות כיון שהעבירו מתפקידו, ואין לו מה לעשות, כי כבר לא משתמשים עמו, זה שנתבטל מפעולתו, זה נבחן שהמית אותו.

וכשהאדם יתן חשבון לנפשו "מה יש לו בעמלו שיעמול תחת השמש" אז הוא יראה שלא כל כך קשה לשעבד את עצמו לשמו ית', מב' טעמים: א) הלא בין כך ובין כך, היינו

בין שהוא רוצה ובין שאינו רוצה, הוא מוכרח להתייגע בעולם הזה, ומה נשאר לו מכל היגיעה שנתן. (ב) מה שאם כן אם האדם עובד לשמה, הוא מקבל תענוג גם בזמן העבודה. לפי המשל של המגיד מדובנא ז"ל, שאמר על הכתוב "לא אותי קראת יעקב, כי יגעת בי ישראל". ואמר שזה דומה לאיזה עשיר שיצא מהרכבת, והיה לו תיק קטן, והעמיד זה אצל המקום שכל הסוחרים מעמידים שם חבילותיהם. והסבלים לוקחים את החבילות, ומביאים אותם למלון ששם נמצאים הסוחרים. והסבל חשב שבטח תיק קטן, היה הסוחר בעצמו לוקח, ולא צריכים לזה סבל, לכן לקח חבילה גדולה. והסוחר, רוצה לתת לו סכום קטן כפי שהוא רגיל לשלם, והסבל לא רוצה לקחת, והוא אומר, הכנסתי להמחסן של המלון חבילה גדולה שנתעיפתי מאד, ובקושי סחבתי את החבילה שלך, ואתה רוצה לתת לי סכום פעוט עבור זה.

והנמשל הוא בזמן שאדם בא ואמר, שהוא נתן יגיעה גדולה בזה שקיים תו"מ, אמר לו הקב"ה "לא אותי קראת יעקב", היינו לא החבילה שלי לקחת. אלא, החבילה זו שייך למי שהוא אחר. היות שאתה אומר שיש לך הרבה יגיעה בתו"מ, בטח שהיה לך בעל בית אחר שבשבילו עבדת, לכן לך אליו שהוא ישלם לך. וזה שכתוב "כי יגעת בי ישראל". זאת אומרת, מי שעובד אצל הבורא, אין לו שום יגיעה אלא להיפך תענוג והתרוממות רוח. מה שאם כן מי שעובד לשם מטרות אחרות, אז הוא לא יכול לבוא בטענות להבורא, מדוע הבורא לא נותן לו חיות בעבודה, היות שהוא לא עבד עבור ה', שהשם ישלם לו עבור עבודתו. אלא האדם יכול לבוא בטענה לאלו אנשים, שהוא עבד בשבילם, שהם ישפיעו לו תענוג וחיות. והיות בשלא לשמה יש הרבה מטרות, לכן האדם צריך לדרוש מהמטרה שעבד בשבילה, שהמטרה זו, שעבד בשבילה, שהיא יתן לו שכר, היינו תענוג וחיות, ועליהם נאמר "כמוהם יהיו עושיהם, כל אשר בוטח בהם".

אבל לפי זה יהיה קשה, הלא אנו רואים, שאפילו בזמן שהאדם מקבל על עצמו את עול מלכות שמים, בלי שום כוונה אחרת, ומכל מקום אינו מרגיש שום חיות, שנגיד שהחיות הזאת מחייב אותו לקבל על עצמו, את העול מלכות שמים. ומה שכן הוא מקבל עליו את העול, הוא רק מטעם אמונה למעלה מהדעת, היינו שעושה זה בבחינת התגברות בכפיה שלא בטובתו. אם כן נשאלת השאלה, מדוע הוא כן מרגיש יגיעה בעבודה זו, שהגוף מסתכל כל רגע, מתי אני יכול להתפטר מעבודה זו, היות שאין האדם מרגיש שום חיות בעבודה. ולפי הנ"ל, בזמן שהאדם עובד בהצנע לכת, שאין לו אז שום מטרה רק בשביל לעבוד בע"מ להשפיע, אם כן מדוע אין ה' משפיע לו טעם וחיות בעבודה?

והתשובה היא כי יש לדעת, שענין זה הוא תיקון גדול, שלולי כך, היינו, שאם היה מאיר אור וחיות, תיכף בזמן שהאדם מתחיל לקבל על עצמו עול מלכות שמים, היה לו חיות בעבודה, היינו שהרצון לקבל גם כן היה מסכים לעבודה זו, אז בטח מדוע הוא מסכים, בטח שהוא מטעם שרוצה למלאות תאוותו. היינו שהיה עובד מטעם תועלת עצמו, ואם היה כך, לא היה שום מציאות שיהא באפשרות להגיע לשמה, כי האדם היה מוכרח לעבוד לתועלת עצמו, מטעם שהוא מרגיש בעבודת ה' יותר תענוג מתאוות גשמיים. אם כן, היה אדם מוכרח להשאר בשלא לשמה, וזה מטעם שהיה לו סיפוק בעבודה, ובמקום שיש סיפוק, אין האדם מסוגל לעשות שום דבר, כי בלי רווחים אין האדם מסוגל לעבוד. אם כן, אם האדם היה מקבל סיפוק בעבודה זו דשלא לשמה, היה מוכרח להשאר במצב הזה.

וזה היה דומה כמו דאמרי אינשי (כמו שאומרים אנשים), בזמן שאנשים רודפים אחרי הגנב לתופסו, גם הגנב רץ וצועק, תפסו את הגנב. ואז אי אפשר להכיר מי הוא הגנב האמיתי, כדי לתופסו ולהוציא את הגניבה מידו. אבל בזמן שהגנב, היינו הרצון לקבל, לא מרגיש טעם וחיות בהעבודה של קבלת עול מלכות שמים, ואז אם האדם עובד בבחינת

אמונה למעלה מהדעת, בדרך הכפיה, והגוף מתרגל בעבודה זו, היינו נגד רצונו של הרצון לקבל שלו, אז יש להאדם האמצעים שיכול לבוא לידי עבודה, שיהיה על המטרה לעשות נחת רוח ליוצרו. היות שעיקר מה שדורשים מהאדם הוא, בכדי שע"י עבודתו הוא יבוא לידי דביקות בה' שהוא בחינת השתוות הצורה שכל מעשיו יהיו בע"מ להשפיע.

וזהו כמו שכתוב "אז תתענג על ה'", **שפירוש של "אז"** הוא מקודם, שהיא תחילת עבודתו, לא היה לו תענוג, אלא עבודתו היתה בדרך הכפיה, מה שאם כן אח"כ כשכבר הרגיל את עצמו לעבוד בע"מ להשפיע, ולא להסתכל על עצמו אם מרגיש טעם בעבודה, אלא הוא מאמין שהוא עובד, בכדי שעם עבודתו הוא משפיע נחת ליוצרו. והאדם צריך להאמין שה' מקבל עבודת התחתונים, ולא חשוב כמה ואיך הצורה של עבודתם. ואת הכל הקב"ה מסתכל על הכוונה ומזה יש נחת להבורא, **אז האדם זוכה התענג על ה'**. שגם בעת עבודת ה' כבר ירגיש טוב ועונג, היות שעכשיו האדם עובד ממש לה', כי היגיעה שנתן בעת עבודת הכפיה מכשיר את האדם שיוכל לעבוד באמת לשם ה', נמצא שגם אז התענוג שהוא מקבל הוא "על ה'", היינו לה' דוקא.

ו. מהו, סמכין בתורה, בעבודה

שמעתי תש"ד

כשהאדם לומד תורה, והוא רוצה להגיע לבחינת, שכל מעשיו יהיו בע"מ להשפיע, אז הוא צריך להשתדל, שיהיה לו תמיד **סמכין בתורה**. שסמכין הוא בחינת מזונות, שהיא אהבה, ויראה, והתרוממות רוח, ורעננות וכדומה. וכל זה הוא צריך להוציא מהתורה. כלומר, שהתורה צריכה לתת לו, תולדות כאלה, מה שאין כן כשהאדם לומד תורה, ואין לו אלו התולדות, אין זה נכנס בגדר של תורה. מטעם ש"תורה", הכוונה למאור המלוּבש בתורה, כלומר, מה שאמרו חז"ל "בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין", הכוונה להמאור שבה, כי המאור שבתורה מחזירו למוטב.

ועוד יש לדעת, כי התורה נחלקת לב' בחינות: א) בחינת תורה ב) בחינת מצוה. ולפי האמת אי אפשר להבין, את ב' בחינות הנ"ל, מטרם שהאדם זוכה ללכת בדרכי ה', בסוד ה' ליראיו. כי בזמן שהאדם נמצא בבחינת הכנה, להכנס להיכל ה', אי אפשר להבין דרכי אמת. אולם דוגמה אפשר לתת, שאפילו שהאדם נמצא בזמן הכנה גם כן יכולים להבין באפס מה, והוא על דרך שאמרו חז"ל "אמר ר' יוסף, מצוה בעידנא דעסיק בה, מגנא ומצלא, תורה בין בעידנא דעסיק בה, ובין בעידנא דלא עסיק בה, מגנא ומצלא" (סוטה כא).

והענין הוא, בעידנא דעסיק בה, פירושו, בזמן שיש לו איזה מאור, שעם המאור שהשיג, הוא יכול לשמש עמה, רק בזמן שעדיין המאור, נמצא אצלו, שעכשיו הוא בשמחה, מטעם המאור שמאיר לו. וזה נקרא בחינת מצוה, היינו שעדיין לא זכה, לבחינת תורה. אלא רק מהמאור, הוא מוציא חיות דקדושה. מה שאם כן תורה, שהוא משיג איזה דרך בעבודה, הדרך הזה שהשיג, הוא יכול לשמש עמו, אפילו בזמן דלא עסיק בה, שפירושו, אפילו בזמן שאין לו המאור. וזהו מטעם, שרק ההארה נסתלק ממנו, אבל הדרך שהשיג בעבודה, זה הוא יכול לשמש, אפילו שנסתלק ממנו ההארה.

אולם יחד עם זה, יש לדעת, שבחינת מצוה, בעידנא דעסיק בה, היא יותר גדולה, מבחינת **תורה, שלא בעידנא דעסיק בה**. כלומר שעידנא דעסיק בה, פירושו כנ"ל, היינו שמקבל עתה את המאור, זה נקרא דעסיק בה, שקבל המאור שבה. לכן, מצוה, בזמן שיש לו מאור, היא יותר חשובה מתורה, בזמן שאין לו אז מאור, היינו, שאין אז חיות התורה. הגם מצד אחד תורה חשובה, מפאת שהדרך שהשיג בתורה הוא יכול לשמש, אבל מזה שהיא בלי חיות, הנקרא מאור, ובזמן שבמצוה, הוא כן מקבל חיות, הנקרא מאור, מבחינה זו מצוה יותר חשובה. **לכן, כשהוא בלי חיות, הוא בבחינת רשע**, מטעם שלא יכול עתה לומר, שהבורא מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב. וזה נקרא שהוא נקרא רשע, מטעם שהוא מרשיע את קונו, היות שהוא מרגיש עכשיו, שאין לו שום חיות, **ושאין לו במה לשמוח, שיהיה בידו להגיד**, שהוא נותן עתה תודה להבורא, בזה שהוא משפיע לו טוב ועונג.

ואין לומר שהוא יגיד, שהוא מאמין, שהבורא מנהיג את השגחתו עם אחרים, בבחינת טוב ומטיב. כי דרכי תורה, הוא מובנת לנו, בבחינת הרגשה באברים. ואם האדם לא מרגיש, את הטוב ועונג, מה נותנת לו, בזה שיש לאדם אחר טוב ועונג. ואם באמת אם האדם היה מאמין שאצל חברו, כן מגולה את ההשגחה, בבחינת טוב ומטיב, האמונה הזו היה צריך להביא לו שמחה ועונג, מזה שהוא מאמין, שהבורא מנהיג את העולם, עם השגחה של טוב ועונג. ואם זה לא מביא לו חיות ושמחה, מה מועיל, בזה שאומר שלחבירו, כן הבורא משגיח עליו, בהשגחה של טוב ומטיב. כי עיקר הוא, מה שהאדם מרגיש על גופו עצמו, או שטוב לו, או שרע לו חס ושלוש. ומזה שיש לחבירו טוב, זהו רק אם הוא נהנה מזה, שיש לחבירו טוב. זאת

אומרת, אנו לומדים, בהרגשת הגוף לא חשוב הסיבות, רק חשוב הוא, אם הוא מרגיש שטוב לו, אז האדם אומר שהבורא הוא טוב ומטיב. ואם חס ושלום מרגיש רע, אין הוא יכול לומר, שהבורא מתנהג עמו בבחינת טוב ומטיב. לכן דוקא, אם הוא נהנה מזה, שיש לחבירו טוב, והוא מקבל מזה מצב רוח מרומם, והוא מקבל שמחה מזה שיש לחבירו טוב, אז הוא יכול לומר שהבורא הוא מנהיג טוב. ואם חס ושלום אין לו שמחה, אם כן הוא מרגיש שרע לו, איך הוא יכול לומר אז, שהבורא הוא טוב ומטיב. לכן, המצב שבו נמצא האדם, ואין לו חיות ושמחה, כבר הוא נמצא במצב שאין לו אהבה לה', ושיוכל להצדיק את קונו, ויהיה בשמחה כמו שמתאים למי שיש לו זכיה, לשמש מלך גדול וחשוב.

ובכלל צריכים לדעת, כי אור העליון הוא במצב המנוחה המוחלטת, וכל התפשטות השמות הקדושים, הוא בא על ידי התחתונים. כלומר כל השמות שיש להאור עליון, הוא בא מהשגת התחתונים, היינו לפי השגותיהם, כך נקרא האור העליון. כלומר לפי מה שהאדם משיג את האור, היינו לפי הרגשתו, בשם זה הוא מכנה אותו. ואם אין האדם מרגיש, שהבורא נותן לו משהו, איזה שם הוא יכול לתת לה', אם הוא לא מקבל ממנו כלום. אלא בזמן שהאדם מאמין בה', אז כל מצב ומצב שהאדם מרגיש, אומר שזה בא מה'. אז, לפי הרגשתו, הוא נותן שם להבורא. זאת אומרת, אם האדם מרגיש שבמצב שבו הוא נמצא טוב לו, אז הוא אומר שהבורא נקרא טוב ומטיב, מטעם שכך הוא מרגיש, שהוא מקבל ממנו טוב, ואז האדם נקרא צדיק, מטעם שהוא מצדיק את קונו (שהוא הבורא). ואם האדם מרגיש, במצב שבו הוא נמצא, שרע לו, אז האדם לא יכול לומר שהבורא שולח לו טוב, לכן הוא נקרא אז רשע, מטעם שהוא מרשיע את קונו. אבל בינוני, אין מציאות כזו, היינו שהאדם יאמר, הוא מרגיש במצבו, שטוב לו וגם רע לו אלא, או טוב לו, או רע לו.

וזהו שאמרו חז"ל "לא אברי עלמא, וכו', או לרשיעי גמירי, או לצדיקי גמירי" (ברכות ס"א). והוא מטעם שאין מציאות כזאת, שהאדם ירגיש טוב ורע, ביחד. ומה שחז"ל אומרים, שיש בינוני, זהו ענין שאצל הנבראים שיש להם בחינת זמן, שייך לומר בינוני, ב-ב' זמנים בזה אחר זה. כמו שאנו לומדים, שיש ענין עליות, וירידות, שהם ב' זמנים. פעם הוא רשע, ופעם הוא צדיק. אבל בזמן אחד, שאדם ירגיש שרע לו וטוב לו, באותו זמן אין זה במציאות.

ובהאמור יוצא שמה שאמרו, תורה יותר חשובה ממצוה, זה דוקא **בזמן שלא עסיק בה**, היינו בזמן שאין לו חיות, אז התורה יותר חשובה ממצוה, שאין בה חיות. היות ממצוה שאין בה חיות, הוא לא יכול לקבל שום דבר, מה שאם כן מבחינת תורה, על כל פנים, נשאר לו דרך בעבודה, ממה שקבל בזמן שהיה עסיק בתורה. הגם שהחיות נסתלק, אבל הדרך נשאר אצלו, כנ"ל, שהוא יכול לשמש עמו. שיש זמן שמצוה יותר חשובה מתורה היינו בזמן שיש חיות בהמצוה, ובתורה אין לו חיות.

לכן בעידנא דלא עסיק בה (פירוש, בזמן שלא עוסק בה) זאת אומרת, בזמן שאין לו חיות ושמחה בעבודה, אין לו עצה אחרת כי אם **תפלה**. אולם, **בזמן התפלה הוא צריך לדעת, שהוא רשע**, מטעם שאין הוא מרגיש את הטוב ועונג הנמצא בעולם. הגם שהוא עושה חשבונות, שהוא כן יכול להאמין, שהבורא נותן רק טובות, אבל לא כל המחשבות של אדם, מה שהוא עושה, הם אמת בדרכי עבודה. כי בדרכי עבודה הוא, אם המחשבה מביא לידי מעשה, היינו לידי הרגשה באברים, שהאברים ירגישו שהבורא הוא טוב ומטיב, אז האברים צריכים לקבל מזה חיות ושמחה. ואם אין לו חיות, מה מועיל לו כל החשבונות, היות שאין האברים אוהבים עתה, את הבורא, מטעם שנותן להם כל טוב. לכן הוא צריך לדעת, שאם אין לו חיות ושמחה בעבודה, סימן הוא שהוא רשע, משום שאין לו טוב כנ"ל. וכל החשבונות אינם אמת, אם הם לא מביאים לידי מעשה, היינו לידי הרגשה באברים, שהאדם יאהב את ה',

מטעם שהוא המשפיע טוב ועונג להנבראים.

מהו, סמכין בתורה, בעבודה

לפי כתב היד, שמעתי תש"ג

צריכים להשתדל תמיד, שיהיה לו סמכין בתורה שהוא בחינת מזונות הנקרא אהבה ויראה ושמחה והתרוממות רוח ורעננות. וכל זה צריכים להוציא מהתורה, היינו שהתורה, צריכה לתת לו התוצאות האלו שזה נקרא תולדות התורה (פנימיות התורה נקרא המאור שמלובש בפנימיותה, וצריכים לגלות את הפנימיות הזאת, וזה הפנימיות הנקרא מאור התורה, יש בכוחה להחזיר למוטב).

מה שאין כן כשאדם לומד תורה ואין לו תולדות אלו, אין זה נכנס בגדר של תורה. משום שהתורה הוא הכוונה למאור התורה, שהמאור הזה נמצא בתורה וצריכים לגלות אותה, שזה נקרא פנימיות התורה, שהמאור הזה מלובש בה בפנימיותה, ושיש כח בהמאור הזה, להביא לו, את הסגולה להחזירו למוטב.

וכמו כן צריכים לדעת שהתורה נחלקת לשתי בחינות, א' תורה וב' מצוה. ולפי האמת, אי אפשר להשיג ולהבין את ב' בחינת הנ"ל, מטרם שהאדם זכה ללכת בדרכי ה', בסוד ה' ליראיו. כי בעודו בזמן הכנה, להכנס בהיכל ה' אי אפשר להבין דרכי אמת.

אבל דוגמא יכולים ליתן, שאפילו בזמן הכנה יכולים להבין באפס מה, והוא על דרך מאמר חז"ל, מצוה מגני ומצלי בעידנא דעסיק בה, מה שאם כן תורה מגני ומצלי בין דעסיק בה, ובין דלא עסיק בה (סוטה כ"א). והענין הוא, בעידנא דעסיק בה, היינו בזמן שיש לו איזה שיעור מאור, שעם המאור שהשיג, הוא יכול לשמש רק בזמן שעדיין המאור נמצא אצלו. ורק בזמן זה, הוא בשמחה ובאמונת ה', וזה נקרא בחינת מצוה, זאת אומרת שעדיין אין לו שום השגה בתורה, אלא רק במאור התורה, הוא מוציא חיות דקדושה.

מה שאם כן תורה, שהוא משיג איזה דרך בעבודה, שהדרך הזה הוא יכול לשמש לו גם אפילו בזמן דלא עסיק בה. זאת אומרת, אפילו בזמן שאין לו המאור, שההארה כבר נסתלקה ממנו, אבל הדרך בעבודה שהשיג זה ישמש לו אפילו אח"כ. אבל יחד עם זה צריכים לדעת, שבחינת מצוה היא יותר גדולה מבחינת תורה, **שלא בעידנא**. היינו שבזמן שהאדם מוציא בחינת מאור, שהוא בחינת חיות דקדושה היא יותר חשובה מבזמן, שהאדם נמצא בלי חיות, הגם שיש לו בחינת תורה, היינו הדרך בעבודה שהשיג, אבל בלי חיות. לכן בזמן הזה הוא נמצא ברשות הקליפות, מטעם שאז הוא נקרא רשע מטעם שמרשיע את קונו, שאין הוא יכול להצדיק את ההשגחה, ולומר שהשם יתברך מתנהג עם עולמו בבחינת טוב ומטיב. חיות שהוא מרגיש את עצמו עכשיו שרע לו, היינו שאין לו שום שמחה וחיות. ואין אדם יכול לומר, שיש אדם אחר שמרגיש את ההשגחה, בבחינת טוב ומטיב, כי דרכי התורה הוא בחינת הרגשה באברים. היינו, שנמדדת לפי הרגשת האדם, ואם אין הוא מרגיש את ההטבה, מה יתן לו אם השני מרגיש (בדומה שכואב לו איזה איבר, מה יתן לו זה, במה שאין אדם השני מרגיש כאב, אבל מי שמרגיש את עצמו ברע, אז אין לו זמן לחשוב על אחרים). ואם הוא מאמין, שאצל השני כן נמצא את ההשגחה בבחינת טוב ומטיב, הידיעה הזאת, אם זה ידיעה אמיתית, דבר זה בעצמו היה צריך להביא לו שמחה וחיות, ואם זה לא מביא לו שום חיות, זה סימן שרק דיבורים בעלמא. היינו מה זה מועיל לו, שיוכל להצדיק את השגחה, שהוא בחינת טוב ומטיב, הלא אין לו שום חיות מזה. וזה דומה כמי שאומר, שיש שם כזה בעולם אבל הוא לא משיג את הדבר, שיהיה מקום למציאת שם כזה.

ובכלל צריכים לדעת, כי אור העליון הוא במצב המנוחה המוחלטת, אלא כל התפשטות השמות הקדושים למטה, הוא רק ע"י המשכת התחתונים. היינו לפי מה שהאדם מרגיש ומשיג, בשם זה יכנה את אור העליון. ואם אין האדם מרגיש שום דבר, איזה שם הוא יכול ליתן להבורא יתברך, בזמן שאין מרגיש שום השפעה מלמעלה. אלא כל מצב ומצב שהוא מרגיש, או טוב או רע, כך הוא מכנה את השם יתברך, זאת אומרת או שמצדיק את קונו, או חס ושלום להיפוך.

מה שאם כן בחינת בינוני, אינו נמצא דבר כזה בעולם, כמו שאמרו חז"ל, "לא איברי עלמא, אלא או לרשעי גמירי, או לצדיקי גמירי". ומה שמכנים לפעמים בינוני הוא שנוהגים אצלו אלו ב' מצבים בזה אחר זה, היינו פעם הוא צדיק ופעם הוא רשע. אבל שניהם בזמן אחד, אין מציאות כזה, משום שזה דבר התלוי בהרגשה, ואין האדם יכול להרגיש שני הפכים בנושא אחד, היינו בזמן אחד.

היוצא מזה כי מה שאומרים שתורה היא יותר חשובה ממצוה, דוקא בזמן שלא עסוק בה, שאז מבחינת מצוה אין הוא יכול לקבל כלום. אבל מבחינת תורה, על כל פנים נשאר לו הדרך בעבודה, שהוא יכול לשמש עמו. לכן, בעידנא דלא עסיק בה, היינו בזמן שאין לו חיות ושמחה בעבודה, אין לו עצה אחרת כי אם תפילה. ובזמן התפילה הוא צריך לדעת שהוא רשע, מטעם שאינו מרגיש את הטוב והעונג הנמצא בעולם, משום שאין כל החשבונות שהוא עושה במחשבתו הוא אמת. אבל כשהוא מרגיש שהוא צריך שיצטער על זה שהוא רשע, אם אין מרגיש יסורים, שהוא אז אינו יכול לתת תפילה, כי החשבון שהוא אמת הוא רק בזמן שהמחשבה מביא לידי מעשה, היינו לידי הרגשה באברים. ואם הגוף לא מרגיש שום טוב ועונג, אם כן מי הוא כן מרגיש מה שהוא חושב. אלא מחשבה שמביא לידי מעשה - כדאי להאריך במחשבה, משום שמביא לו לידי הרגשה, אחרת אין שום ערך להמחשבה.

ז. מהו, ההרגל נעשה טבע שני, בעבודה

שמעתי תש"ג

ע"י ההרגל שהאדם מרגיל עצמו באיזה דבר, אז הדבר הזה נעשה אצלו טבע שני, לכן אין שום דבר שהאדם לא יוכל להרגיש בו את מציאותו. זאת אומרת, אף על פי שאין להאדם שום הרגשה בדבר, מכל מקום על ידי התרגלות בהדבר, האדם בא לידי הרגשה.

ויש לדעת שיש הפרש בין הבורא להנבראים בענין הרגשה, שאצל הנבראים יש בחינת מרגיש ומורגש, משיג ומושג, כלומר שיש לנו בחינת מרגיש המשותף עם איזה מציאות. מה שאם כן מציאות בלי מרגיש, הוא רק הבורא ית' בעצמו, שאצלו ית', "לית מחשבה תפיסה ביה כלל". מה שאין כן להאדם, כל מציאותו הוא רק על ידי המרגיש את המציאות, וגם אמיתיות המציאות לא נערך לאמיתיות, אלא כלפי המרגיש את המציאות. זאת אומרת, מה שהמרגיש טועם בו, זה הוא אצלו אמת. היינו, אם הוא מרגיש טעם מר בהמציאות, כלומר שהוא מרגיש עצמו באיזה מצב שהוא נמצא שרע לו, וסובל יסורים ממצב הזה, האדם הזה נקרא בעבודה שהוא רשע, מטעם שמרשיע את הקב"ה, היות שהוא נקרא טוב ומטיב, מטעם שהוא משפיע רק טוב לעולם. וכלפי הרגשתו של האדם, האדם מרגיש שהוא קבל מה' ההיפך, היינו המצב שבו הוא נמצא הוא רע.

ובהאמור יש להבין מה שאמרו חז"ל "לא איברי עלמא, אלא או לרשיעי גמירי, או לצדיקי גמירי" (ברכות סא). פירוש הדברים הוא כנ"ל, או שהוא טועם טעם ומרגיש טעם טוב בעולם, ואז הוא מצדיק את המקום, ואומר ה' משפיע בעולם רק טוב. או אם הוא מרגיש וטועם טעם מר בעולם, אז הוא רשע, מטעם שהוא מרשיע את המקום. נמצא שהכל נמדד, לפי הרגשת האדם. מה שאין כן אצל הבורא ית', לא שייך כל אלה הרגשות כמו שכתוב בשיר היחוד, "כמו היא לעולם תהיה, חוסר ועודף בך לא יהיה". לכן, כל העולמות וכל השינויים, הם רק כלפי המקבלים, כפי אדם המשיג.

מהו, ההרגל נעשה טבע שני, בעבודה

לפי כתב היד, שמעתי

ע"י ההרגל, שהאדם מרגל את עצמו באיזה דבר, אז הדבר הזה נעשה אצלו טבע שני. לכן, אין דבר שהאדם לא ירגיש בו את מציאותו, אף על פי שמטרים שהרגיל את עצמו לא היה מרגיש שום הרגשה בדבר זה, מכל מקום ע"י התרגלות מגיע לידי הרגשה בדבר זה.

וצריכים לדעת, שיש הפרש בין בורא להנבראים. שאצל הנבראים, יש בחינת מרגיש ומורגש, משיג ומושג, היינו שיש לנו בחינת מרגיש משותף עם המציאות. מה שאם כן מציאות בלי מרגיש היא רק הבורא ית' בעצמו, שאצלו ית' לית מחשבה תפיסה ביה כלל וכלל. מה שאין כן להאדם, כל המציאות הוא רק ע"י המרגיש את המציאות, וגם אמיתות המציאות לא נערך למציאות אמיתי, אלא כלפי מרגיש את המציאות, ומה שהוא מרגיש זהו אמת. היינו, אם הוא מרגיש טעם מר במציאות, זאת אומרת שהוא מרגיש את עצמו ברע באיזה מצב שהוא נמצא בו, אז הוא מדבר לשון הרע על ההרגשה שלו, מבחינת מה שהשגחה עליונה משפיע לו רע. ולכן נקרא בעת ההיא רשע, היות שמרשיע את קונו, היות שהבורא ית' נקרא טוב ומטיב, זאת אומרת שמשפיע רק טוב לעולם, והוא מרגיש שנמצא בעולם שיש לו רק רע. וזה ענין "לא אברי עלמא, אלא או לרשיעי גמירי, או לצדיקי גמירי". היינו, או שמרגיש טעם רע בעולם, או שמרגיש שנמצא בעולם שכולו טוב, שבגלל זה, או שהוא מצדיק את המקום או חס ושלום להיפוך.

נמצא, שהכל נמדד לפי הרגשתו. מה שאין כן הבורא ית', אצלו לא שייך כל אלה הרגשות, כמו שכתוב בשיר היחוד "כמו היותו לעולם תהיה חוסר ועודף בך לא יהיה". לכן, כל העולמות וכל השינויים הוא רק כלפי המקבלים, היינו לפי השגת האדם המשיג.

ח. מהו, הבדל, בין צל דקדושה, לצל דס"א

שמעתי תמוז תש"ד

הכתוב אומר, "עד שיפוח היום ונסו הצללים" (שיר השירים ב'). ויש להבין מהו "צללים" בעבודה, ומהו, ב' צללים. והענין הוא, כי בזמן שאין האדם מרגיש, את מציאות השגחתו ית', שהוא מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב, זה נבחן כמו צל, המסתיר את השמש. כלומר, כמו בצל הגשמי, שמסתיר את השמש, אין זה עושה שום שינוי על השמש, והשמש מאיר בכל תוקפו, כן זה, שהאדם אינו מרגיש את מציאות השגחתו ית', אינו נעשה שום שינוי למעלה. אלא שאין למעלה שום שינוי, כמו שכתוב "אני הוי"ה לא שניתי".

אולם, כל השינויים הוא אצל המקבלים. ובצל הזה, היינו בההסתר הזו, יש להבחין ב' בחינות: א) שעדיין יש לו היכולת להתגבר על ההחשכות וההסתרות, מה שהוא מרגיש, ולהצדיק את ה' ולהתפלל לה', שה' יאיר את עיניו, שיראה שכל ההסתרות מה שהוא מרגיש, הוא בא מה'. היינו, שהקב"ה מסבב לו כל זה, מטעם בכדי שיגלה את תפלתו, וישתוקק להתדבק בו ית'. וזהו מסיבת שרק על ידי היסורים, שהוא מקבל ממנו ית', והוא רוצה להחליץ מצרתו ולברוח מהיסורים, אז כל מה שביכולתו הוא עושה. לכן, כשהוא מקבל את ההסתרות והיסורים, אז בטח יעשה את התרופה הידועה, שהיא להרבות בתפלה שה' יעזור לו, להוציאו ממצבו שבו הוא נמצא. ובמצב הזה, עדיין הוא מאמין בהשגחתו ית'.

ב) כשהוא בא לידי מצב, שכבר אי אפשר לו להתגבר, ולומר שכל היסורים והמכאובים, מה שהוא מרגיש, הוא מטעם שהבורא שלח אותם אליו, כדי שעל ידם יהיה לו סיבה לעלות בדרגה. אז, הוא בא לידי מצב של כפירה חס ושלום. היות שאין הוא יכול להאמין בהשגחתו ית', וממילא אין הוא יכול אז להתפלל. נמצא, שיש ב' מיני צללים, וזה פירוש "ונסו הצללים", היינו שהצללים יעברו מן העולם.

והנה צל הקליפה נקרא, "אל אחר אסתרס, ולא עביד פירי", מהשאם כן קדושה נקרא "בצלו חמדתי וישבתי, ופריו מתוק לחיכיי", היינו שאומר, שכל הסתרות והיסורים שהוא מרגיש, הוא מטעם שהבורא שלח לו את המצבים האלו, בכדי שיהיה לו מקום לעבוד למעלה מהדעת. ובזמן שיש כח בידו לומר כך, היינו שהקב"ה מסבב לו את הסיבות האלו, הוא לטובת האדם, זאת אומרת שעל ידי זה, הוא יכול לבוא לעבוד בעמ"נ להשפיע, ולא לתועלת עצמו. ואז, האדם בא לידי הכרה, היינו שהוא מאמין שהבורא נהנה דוקא מעבודה זו, שהוא בנוי הכל למעלה מהדעת. נמצא, שאין האדם מתפלל אז מהבורא, שהצללים יעברו מן העולם, אלא הוא אומר אז, אני רואה שהבורא רוצה שאני יעבוד אותו בצורה כזו, שהוא הכל למעלה מהדעת. אם כן, בכל מה שהוא עושה הוא אומר, בטח שהבורא נהנה מעבודה זו, אם כן מה איכפת לי שאני עובד במצב של הסתרת פנים, היות שהוא רוצה לעבוד בעמ"נ להשפיע, היינו שהבורא ינה. לכן, אין לו שום פחיתות מעבודה זו, היינו שירגיש שהוא נמצא במצב של הסתרת פנים, שאין הבורא נהנה מעבודה זו, אלא האדם מסכים להנהגת הבורא. כלומר, איך שהבורא רוצה שהוא ירגיש את מציאות ה' בעת העבודה, האדם מסכים בלב ונפש, כי האדם לא מסתכל על מה שהוא יכול להנות, אלא הוא מסתכל על מה שהבורא יכול להנות, נמצא שהצל הזה מביא לו חיים.

וזה נקרא "בצלו חמדתי", זאת אומרת, שהוא חומד למצב כזה שיוכל לעשות איזה התגברות למעלה מהדעת. ונמצא שאם אין האדם משתדל, במצב של ההסתרה, שיש לו עוד מקום להתפלל, שה' יקרב אותו, והוא מתרשל בזה, לכן שולחים לו הסתר ב', שאפילו להתפלל אינו יכול. וזהו מסיבת החטא, שלא היה מתאמץ בכל כחו להתפלל לה', לכן הוא בא

לידי שפלות כזו. אבל, אחר שבא לידי המצב הזה, אז מרחמים עליו מלמעלה, ונותנים לו עוד הפעם התעוררות מלמעלה. ומתחיל עוד הפעם אותו הסדר, עד שבסופו של דבר, האדם מתחזק בתפלה, וה' שומע תפלתו, וה' מקרב אותו ומחזירו למוטב.

חילוק בין צל דקדושה לצל דס"א

לפי כתב היד, שמעתי

הנה הכתוב אומר "ונסו הצללים", וצריך להבין מהו הלשון רבים, ב' צללים. והענין הוא, כי יש לדעת, שבזמן שאין האדם מרגיש את מציאות השגחתו ית', נבחן זה כמו צל המסתיר את השמש, וכאן יש ב' בחינות:

א) שעדיין יש לו היכולת להתגבר על החשכות, ולהצדיק את ה' ולהתפלל שה' יאיר עיניו, שיראה שכל ההסתרות מה שהוא מרגיש בא מצד ה'. היינו, שה' מסבב לו כל זה בכדי שיגלה את תפילתו, ויחשוק להתדבק בו ית'. שרק ע"י היסורים שמקבל ממנו ית', והוא רוצה להחלץ מצרותיו, אז הוא עושה כל מה שביכולתו, ובשביל זה הקב"ה שולח לו את ההסתרות והיסורים, אז בטח יעשה את התרופה הידועה שהוא להרבות בתפילה ובבקשה. נמצא, שעל ידי זה הוא נעשה נצרך לה'. נמצא, שבמצב כזה עדיין נקרא שהוא מאמין בהשגחתו ית', בשיעור שיש לו עוד היכולת להתגבר ולהצדיק את השגחתו ית', הגם שחסר לו אז השמחה של עובד ה', אבל עדיין יכול להתחזק.

ב) כשהוא בא לידי מצב, שכבר אי אפשר לו להתגבר ולומר, שכל היסורים והמכאובים שהוא מרגיש הוא מצד השי"ת, היינו שהוא סיבב לו כל זה. ואז הוא בא לידי מצב של כפירה חס ושלום, משום שהוא לא יכול להאמין בהשגחתו ית', ממילא כבר אין לו היכולת להתפלל ולבקש ולבקש מה'. וזה פירוש "ונסו הצללים" היינו שהצללים יעברו מן העולם.

הנה יש להבחין בין צל דקדושה לבין צל דס"א, בזה"ק כתוב "אל אחר אסתרס ולא עביד פירי". מה שאם כן בקדושה כתוב "בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחיכיי". היינו, שאומר שכל הסתרות שהוא מרגיש, הוא מטעם שכך הוא רצונו ית', בכדי שיעבוד אותו בלמעלה מהדעת. ולפי זה יוצא, שהוא לא מתפלל שהצללים יעברו מהעולם, אלא שאומר כי בודאי ה' שולח לו אלו המצבים. כי בטח רצון ה' הוא, שצורת עבודתו לפניו יהיה על אופן כזה, אם כן מאי אכפת לי איזה צורה מקבלת עבודתו. כי כל כוונתו הוא רק בעמ"נ להשפיע נחת רוח ליוצרו, אם כן מה שנראה בעיניו ית' הוא יעשה, היינו שהבורא ית' רוצה שהאדם ירגיש בעת עבודתו צורה של קטנות ושיפלות, מה שהאדם מבין, שלא מתאים לעובד ה' שיהיה לעבודתו צורה של פחיתות כזו. ואם האדם מסכים בלב ונפש למצב כזה, אז נאמר עליו "בצלו חמדתי", היינו שהוא חומד למצב כזה, בכדי שיהיה לו מקום לעשות איזה שהוא התגברות לשמו ית'.

ונמצא, שבמצב שאפילו להתפלל הוא לא יכול, הוא מסיבת החטא. שמענישים אותו עבור זה שנתנו לו מקום להתגברות במצב ההסתרה והיסורים, לכן זרקו אותו לגמרי מהקדושה, ואז אין לו שום אחיזה בקדושה. והוכחה לזה, כי אפילו להתפלל הוא לא יכול.

ואז, העצה שצריך להתחיל עבודתו מחדש, היינו כמו שנולד מחדש, ומתחיל עכשיו להכנס להקדושה, ואי אפשר לו לקבל סיוע מזמן העבר, אלא הוא צריך להתחיל כל הדרך שלו מחדש.

ט. מהו, ג' דברים שמרחיבים דעתו של אדם, בעבודה

שמעתי אלול תש"ב

הזה"ק מפרש מה שאמרו חז"ל, "ג' דברים מרחיבים דעתו של אדם, והם אשה נאה, דירה נאה, וכלים נאים". ואומר, "אשה נאה" היינו השכינה הקדושה, "דירה נאה" דא ליביה, ו"כלים" דא אברים דיליה, עד כאן לשונו. ויש לפרש, שאין השכינה הקדושה יכולה להתגלות בצורה האמיתית, שהיא בבחינת חן ויופי, אלא בזמן שיש לו כלים נאים, שהם האברים הנמשכים מן הלב. זאת אומרת, שהאדם צריך מקודם לטהר את לבו שיהא דירה נאה, בזה שהוא מבטל את הרצון לקבל לעצמו, ומרגיל עצמו לעבוד שכל מעשיו יהיו רק בעמ"נ להשפיע, שמזה נמשך כלים נאים. היינו שהרצונות שלו, הנקראים כלים, יהיו נקיים מבחינת קבלה לעצמו, אלא שיהיו זכים, הנקרא בחינת השפעה.

מה שאין כן אם אין הדירה נאה, אמר הקב"ה "אין אני והוא יכולים לדור במדור אחד", מטעם שצריך להיות השתוות הצורה בין האור להכלי. לכן, בזמן שהאדם מקבל על עצמו את בחינת אמונה בבחינת הטהרה, בין במוחא ובין בליבא, אז הוא זוכה לאשה נאה, היינו שהשכינה הקדושה מתגלית אליו בבחינת חן ויופי, וזה מרחיב את דעתו של אדם. היינו, שע"י התענוג והשמחה שמרגיש אז, בא מהתגלות השכינה הקדושה בתוך האברים, וממלא את הכלים החיצונים והפנימים, וזה נקרא "הרחבת הדעת".

ולזכות לזה, הוא ע"י "הקנאה והתאוה והכבוד" ש"מוציאין את האדם מן העולם". שפירושו, **קנאה**, ע"י הקנאה בהשכינה הקדושה, הנקרא שהוא מקנא קנאת ה' צבאות. **כבוד** פירושו, שרוצה להרבות כבוד שמים. **תאוה** פירושו, בחינת "תאות ענוים שמעת".

י. מהו, ברח דודי, בעבודה

שמעתי תמוז תש"ד

יש לדעת, כי בזמן שהאדם מתחיל ללכת בדרך, שרוצה להגיע לעשות הכל לשם שמים, הוא בא למצבים של עליות וירידות. ויש לפעמים שהאדם בא לידי ירידה כל כך גדולה, שיש לו מחשבות לברוח מתו"מ. כלומר, שבא לו מחשבות שאין לו חפץ להיות ברשות הקדושה. אז, האדם צריך להאמין שהדבר הוא להיפך, היינו שהקדושה בורחת ממנו. והטעם הוא, כי בזמן שהאדם רוצה לפגום בקדושה, אז הקדושה מתקדמת ובורחת מקודם ממנו. ואם האדם מאמין בזה, ושהוא מתגבר בזמן הבריחה, אז מה-ברח, נעשה ברח, כמו שכתוב "ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה".

ענין ברח דודי

לפי כתב היד, שמעתי

"ברח דודי". לכאורה קשה להבין איך אומרים לו להבורא ית', "ברח". ויש לומר שאין זה כמו שהאדם חושב, שהאדם בורח מתורה ומצות, שאין לו חפץ להיות ברשות הקדושה, אלא שהקדושה בורחת ממנו. כי בזמן שהאדם רוצה לפגום בהקדושה, אז הקדושה מתקדמת ובורחת ממנו, מטרם שהוא פוגם משהו. לכן, כשהאדם מתגבר בזמן הבריחה ומתקן את מעשיו, אז מה-"ברח" נעשה צירוף של "בירך". שזה סוד "ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה".

יא. ענין גילה ברעדה, בעבודה

שמעתי תש"ח

שמחה נקרא בחינת אהבה, שהיא בחינת ישות. וזה דומה, למי שבונה לו בית, ולא עושה בקירות הבית שום חסרון. נמצא, שאין לו שום אפשרות להכנס להבית, כי אין מקום חלל בקירות הבית, שיהיה לו מקום להכנס להבית. ולכן צריכים לעשות מקום חלל, שעל ידי החלל הזה הוא יכנס להבית.

לכן, במקום שיש אהבה, צריכים לעסוק ביראה גם כן, כי יראה היא החלל. היינו שיש לו לעורר את היראה, אולי לא יוכל לכוון בעמ"נ להשפיע, לכן בזמן שיש שתיהם אז יש שלימות, אחרת כל אחד רוצה לבטל את השני, לכן צריכים להשתדל ששניהם יהיה במקום אחד, וזה ענין שצריכים אהבה ויראה. שאהבה נקרא ישות, מה שאם כן יראה נקראת חסרון וחלל. ורק שתיהם ביחד יש שלימות, וזה נקרא ב' רגלים, שדוקא שיש לו ב' רגלים האדם יכול ללכת,

יב. עיקר עבודת האדם

שמעתי בסעודה יום ב' דר"ה תש"ח

עיקר עבודת האדם צריך להיות, איך לבוא ולהרגיש טעם בלהשפיע נחת רוח ליוצרו. היות שכל מה שהאדם עושה לתועלת עצמו, מרחקת אותו מה', מטעם שינוי צורה. מה שאם כן, אם הוא עושה מעשה לתועלת ה', אפילו שהמעשה תהיה הכי קטנה, מכל מקום נקרא זה "מצוה". לכן, עיקר השתדלות האדם צריך להיות, להשיג כח המרגיש טעם בלהשפיע, וזהו על ידי שממעטין בכח המרגיש טעם בקבלה עצמית, ואז לאט לאט משיגים את הטעם בלהשפיע.

יג. ענין רמון

שמעתי בסעודת ליל ב' דר"ה תש"ח

ענין רמון, אמר, זה הוא רמז למה שאמרו חז"ל, שאפילו הרקנין שבך מלאין מצות כרמון (עירובין י"ט). ואמר, **רמון** הוא מלשון רוממות, שהוא סוד למעלה מהדעת. ויהיה הפירוש "שהרקנין שבך, מלאים מצות", ושיעור המלוי הוא, כפי שהוא יכול ללכת למעלה מהדעת, שזה נקרא רוממות. שענין ריקנות, אינה שורה אלא על מקום שאין שם ישות, (בסוד "תולה ארץ על בלימה"). נמצא, **כמה הוא השיעור של המלוי של מקום הריקן**, התשובה הוא, **לפי מה שהוא רומם את עצמו למעלה מהדעת**. זאת אומרת, שהריקנות, צריכים למלאות עם רוממות, היינו עם בחינת למעלה מהדעת. ויבקש מה', שיתן לו את הכח הזה. ויהיה הפירוש, שכל הריקנות לא נברא, היינו שלא בא לאדם **שירגיש כך שהוא ריקן**, אלא בכדי למלאות זה עם רוממות ה', היינו שיקח הכל למעלה מהדעת. וזהו מה שכתוב "והאלקים עשה שיראו מלפניו", כלומר שזה שבא לאדם אלו המחשבות של ריקות, הוא בכדי שהאדם יהא לו צורך לקבל על עצמו אמונה למעלה מהדעת. ולזה צריכים את עזרת ה', היינו שהאדם מוכרח אז לבקש מה', שיתן לו את הכח שיוכל להאמין למעלה מהדעת. נמצא, שדוקא אז, האדם נצרך להבורא שיעזור לו. וזהו מטעם, היות השכל החיצוני נותן לו להבין את ההיפך. לכן אין עצה אחרת להאדם אז, אלא לבקש מה' שיעזור לו, ועל זה אמרו "יצרו של אדם מתגבר עליו כל יום, ואלמלא אין הקב"ה עוזרו, אינו יכול לו". נמצא, שרק אז הוא המצב שהאדם מבין, שאין מי שיעזור לו אלא הקב"ה, וזהו "אלקים עשה", בכדי "שיראו מלפניו", שענין יראה הוא בחינת אמונה, שרק אז האדם נצרך לישועת ה'.

יד. מהו רוממות ה'

שמעתי תש"ח

רוממות ה' פירושו, שהוא צריך לבקש מה' שיתן לו הכח ללכת למעלה מהדעת. זאת אומרת, שרוממות ה' יש ב' פירושים :

א) שלא ימלא עם בחינת דעת, שהוא שכל מה שהאדם יכול לתרץ את שאלותיו. אלא שהוא רוצה שה' ימלא לו את שאלותיו, נמצא שזה נקרא רוממות, משום שכל השכל בא מלמעלה, ולא מצד האדם, היינו שהאדם יכול להשיב את שאלותיו. וכל מה שהאדם יכול לתרץ, נקרא שהאדם מתרץ הכל עם שכל החיצון. כלומר, שהרצון לקבל מבין שכדאי לקיים תו"מ, מה שאם כן למעלה מהדעת הוא המחייב את האדם ללכת בעבודה, זה נקרא נגד הדעת של הרצון לקבל. ב) שרוממות ה' נקרא, שהוא נעשה זקוק שה' ימלא משאלותיו.

לכן, א) שהאדם צריך ללכת למעלה מהדעת, אז האדם רואה שהוא ריקן, ואז הוא נעשה נצרך לה'. ב) שרק ה' יכול, לתת לו הכח הזה שיהא בידו ללכת למעלה מהדעת, היינו זה שה' נותן, זה נקרא רוממות ה'.

טו. מהו, אלהים אחרים, בעבודה

שמעתי כ"ד מנחם אב תש"ה

כתוב "לא תעשה אלהים אחרים על פני", והזה"ק מפרש, שצריך להיות אבנין למשקל בה. ושאל על זה, איך שוקלים את העבודה באבנים, שעל ידי זה ידע את מצבו בדרכי ה'. והשיב, שזה ידוע, שבזמן שהאדם מתחיל לעבוד יותר ממה שהוא רגיל, אז הגוף מתחיל לבעוט ולהתנגד בכל כחו לעבודה זו, היות שבענין להשפיע, הוא אצל הגוף בבחינת לעול ולמשא, שאינו יכול לסבול את עבודה זו, וההתנגדות של הגוף מתראה אצל האדם, בצורה של מחשבות זרות, והוא בא ושואל, את שאלת "מי ומה". וע"י השאלות האלו, האדם אומר, שבטח שכל אלו השאלות הסי"א שולח לו, בכדי להפריע לו מן העבודה. ואמר, שאז, אם האדם אומר, שהם באים מצד הסי"א, אז האדם עובר על מה שכתוב, "לא תעשו אלהים אחרים על פני". והטעם הוא, שהאדם צריך להאמין שזה בא לו מצד השכינה הקדושה, כי "אין עוד מלבדו", אלא השכינה הקדושה מראה להאדם את מצבו האמיתי, איך שהוא הולך בדרכי ה'. זאת אומרת, שעל ידי זה שהיא שולחת לו אלו השאלות, הנקראים מחשבות זרות (היינו שע"י המחשבות זרות האלו, היא רואה איך שהוא מתרץ את השאלות, שהם נבחנים למחשבות זרות. וכל זה, האדם צריך לדעת, את מצבו האמיתי בעבודה, כדי שידע מה לעשות. וזה דומה למשל, חבר אחד רוצה לדעת עד כמה חבירו אוהב אותו, ובטח פנים בפנים, חבירו מסתיר עצמו מטעם בושה. לכן, האדם שולח מי שהוא שידבר לשון הרע על חבירו, אז הוא רואה את התגובה של חבירו, בזמן שהוא נמצא מרוחק מחבירו, אז האדם יכול לדעת את האמת, את מדת האהבה של חבירו. והנמשל הוא, בזמן שהשכינה הקדושה מראה את פניה להאדם, שפירושו, שה' משפיע להאדם חיות ושמחה, במצב כזה האדם מתבייש לומר, מה דעתו על עבודה דלהשפיע, ולא לקבל כלום לעצמו. מה שאם כן שלא בפניה, היינו שהחיות והשמחה מתקרר, זה נבחן "שלא בפניה", אז האדם יכול לראות את מצבו אמיתי שלו בבחינת בעמ"נ להשפיע. ואם האדם מאמין, ש"אין עוד מלבדו" כתוב, אלא שכל המחשבות זרות, הבורא שלח אותם, היינו שהוא הפועל, בטח כבר יודע מה לעשות, ואיך לתרץ את כל הקושיות. וזה נראה כאילו היא שולחת לו שלוחים, לראות איך הוא מדבר עליה לשון הרע, על המלכות שמים שלו. כן אפשר לפרש את ענין הנ"ל).

והאדם יכול להבין זה, שהכל בא מהבורא, כי ידוע שהבטישות, מה שהגוף בוטש את האדם, עם המחשבות זרות שלו, היות שהם לא באים לאדם, בזמן שהוא לא עוסק בעבודה, אלא הבטישות האלו, שבאים לאדם בהרגשה גמורה, עד כדי כך, שהמחשבות האלו רוצים את מוחו, הם באים דוקא, אחרי הקדם של תורה ועבודה, שלמעלה מהרגילות. וזה נקרא "אבני למשקל בה", היינו שהאבנים האלו, מה שהוא רוצה להבין, השאלות האלו נופלים לו במוחו, שהולך אח"כ לשקול את מטרת עבודתו, אם באמת כדאי לעבוד, בעמ"נ להשפיע, ולעבוד בכל מאודו ונפשו, ושכל מאויו יהיה רק לקוות, שיש מה לרכוש בעולם הזה, הוא רק במטרת עבודתו, בעמ"נ להשפיע נחת רוח ליוצרו, ולא בשום ענינים גשמיים. ואז מתחיל ויכוח חריף, שרואה שיש פנים לכאן ופנים לכאן, ועל זה מזהיר הכתוב, "לא תעשו אלהים אחרים על פני". שאל תאמרו, שאלהים אחרים נתן לך את האבנים, לשקול בהם את עבודתכם, אלא "על פני", אלא האדם צריך לדעת שזהו בחינת פני. והטעם הוא, בכדי שהאדם יראה, את צורתה האמיתית של הבסיס והיסוד, שעליו בונים את בנין של העבודה.

ועיקר הכבידות, שיש בעבודה היא, משום שהם ב' כתובים המכתישים זה את זה. שמצד אחד, אדם צריך להשתדל, שכל עבודתו היא להגיע לדבקות ה', שכל רצונו יהיה

אך ורק, להשפיע נחת רוח ליוצרו, ולא כלום לתועלת עצמו. ומצד הב' אנו רואים, שאין זה המטרה העיקרית, היות שמטרת הבריאה לא היתה שהנבראים ישפיעו להבורא, כי הוא חס ושלוש אינו בעל חסרון, שהנבראים יתנו לו משהו, אלא להיפוך. שמטרת הבריאה היתה, מטעם רצונו להטיב לנבראיו, היינו שהנבראים יקבלו טוב ועונג ממנו ית'. ולפי שב' ענינים אלו, הם שני דברים הסותרים זה את זה, כלומר מקצה אל הקצה, שמצד אחד, האדם צריך להשפיע, ומצד הב', האדם צריך לקבל. זאת אומרת יש בחינת תיקון הבריאה, שהוא להגיע לידי דביקות, שהוא בחינת השתוות הצורה, שהיא, שכל מעשיו יהיו רק בעמ"נ להשפיע, ואח"כ יכולים להגיע לידי מטרת הבריאה, שהיא לקבל טוב ועונג מהבורא.

לכן בזמן שהאדם הורגל את עצמו ללכת בדרכי השפעה, אז ממילא אין לו כלים דקבלה. ובזמן שהולך בדרכי קבלה, אין לו כלים דהשפעה. לכן, על ידי "**האבנין למשקל** בה" הוא קונה את שניהם ביחד. משום שאחרי דין ודברים שהיה לו בזמן העבודה, ובזמן כשהוא מתגבר, ומקבל על עצמו עול מלכות שמים, בבחינת השפעה במוחא וליבא, זה גורם לו, שבזמן שהוא הולך להמשיך שפע עליון, היות שכבר יש לו יסוד מוצק, שצריך הכל להיות בבחינת השפעה, לכן אפילו כשמקבל איזה הארה, כבר מקבל זה, בעמ"נ להשפיע. וזהו מטעם, שכל יסוד עבודה שלו, נבנה אך ורק על בחינת השפעה, וזה מכונה בשם, שהוא מקבל בעמ"נ להשפיע.

טז. מהו, יום ה', וליל ה', בעבודה

שמעתי תש"א ירושלים

חז"ל אמרו על מה שכתוב וזה לשונו, "הוי המתאווים את יום ה', למה זה לכם את יום ה', הוא חושך ולא אור" (עמוס ה'), משל לתרנגול ועטלף, שהיו מצפים לאור. אמר לו התרנגול לעטלף, אני מצפה לאורה, שאורה שלי היא, ואתה למה לך אורה, (סנהדרין צ"ח ע"ב) עד כאן לשונו. שהפירוש הוא, היות שאין לעטלף עינים לראות, אם כן מהו מרויח מאור השמש. אלא להיפך, מי שאין לו עינים, אור השמש מחשיך לו יותר.

ויש להבין את המשל הזה, היינו איזה שייכות יש לעינים, להסתכלות באור ה', שהכתוב מכנה "יום ה'", ונותנו על זה משל מעטלף, שמי שאין לו עינים, הוא נשאר בחושך. ועוד יש להבין, מהו יום ה', ומהו ליל ה', איזה הפרש יש ביניהם. בשלמא יום של בני אדם, אנו מבחינים בזריחת השמש, אבל יום ה', במה אנו מבחינים את זה.

התשובה הוא, כמו גילוי השמש. היינו שהשמש זורחת על הארץ, אנו קוראים אותה יום, ובזמן שהשמש אינה זורחת, נקרא חושך. כמו כן אצל הקב"ה, יום נקרא גילוי, וחושך נקרא הסתרת פנים. זאת אומרת, בזמן שיש גילוי פנים, שהדבר ברור אצלו כיום, זה נקרא יום, כמו שדרשו חז"ל על מה שכתוב "לאור יקום רוצח, יקטל עני ואביון, ובלילה יהי כגנב", הא מדקאמר ובלילה יהי כגנב, אלמא אור יממא הוא, וכו', הכי קאמר, אי פשיטא לך מלתא כנהורא, דאנפשות קא אתי, רוצח הוא, וניתן להצילו בנפשו וכו' (פסחים ב.), עד כאן לשונו. הרי אנו רואים שענין יום, אומרת הגמרא, שהיא ענין דבר ברור כיום.

נמצא, שיום ה' יהא פירושו, שהשגחה מה שהבורא מנהיג את העולם, יהיה ברור שהיא בבחינת טוב ומטיב. לדוגמא, כשהוא מתפלל תיכף נענה על תפלתו, ומקבל את מבוקשו, על מה שהוא התפלל, ובכל מקום שהוא פונה הוא מצליח, זה נקרא יום ה'. מה שאם כן חושך, שהוא לילה, יהיה פירושו הסתרת פנים. שזה מביא לו, ספיקות בהשגחת טוב ומטיב, ומחשבות זרות. כלומר שהסתרת ההשגחה, מביאו לו כל אלה הדיעות והמחשבות זרות, זה נקרא חושך, ולילה. כלומר, שהאדם מרגיש מצב שבו הוא מרגיש, שהעולם חשך בעדו.

ובזה יש לפרש מה שכתוב "הוי המתאווים את יום ה', למה זה לכם את יום ה', הוא חושך ולא אור". והענין הוא, אלו שמצפים ליום ה', הכוונה הוא שהם מצפים שיזכו לבחינת אמונה למעלה מהדעת, שיהיה האמונה כל כך חזקה, כאילו שהם רואים בראיה וידיעה גמורה, שכך הוא. היינו, שה' משגיח על העולם בבחינת טוב ומטיב, כלומר שאין הם רוצים, שהם יראו איך שה' משגיח בבחינת טוב ומטיב, כי ראה הוא נגד אמונה, כלומר אמונה הוא דוקא במקום שהיא נגד השכל, והאדם עושה את הדבר שהוא נגד השכל, זה נקרא אמונה למעלה מהדעת. כלומר, הם מאמינים, שהשגחה של הבורא עם הנבראים, הוא בבחינת טוב ומטיב. ומה שהם לא רואים זה בידיעה ברורה, אין הם אומרים לה', אנחנו רוצים לראות, את בחינת טוב ומטיב, בבחינת ראה בתוך השכל, אלא הם רוצים שזה ישאר אצלם, בבחינת אמונה למעלה מהדעת. אלא, שהם מבקשים מה' **שיתן להם כח, שיהא אמונה זו כל כך חזקה, כאילו הם רואים זה בתוך הדעת.** היינו שלא יהא הפרש בין אמונה, לידיעה בתוך השכל. זה נקרא אצלם, היינו אצל מי שרוצה להיות דבוק בה', **יום ה'.** כלומר שאם הם ירגישו זה בבחינת ידיעה, אז אור ה', הנקרא שפע עליון, ילך לכלי קבלה הנקראים כלים דפרודא, וזה הם לא רוצים, מטעם שזה ילך להרצון לקבל שהוא ההפכי מהקדושה, שהיא נגד הרצון לקבל לתועלת עצמו. אלא הם רוצים להיות,

דביקים בה', וזה יכול להיות רק ע"י השתוות הצורה.

אולם, בכדי להגיע לזה, היינו שיהיה לאדם רצון וחשק להדבק בה', והיות שהאדם נברא עם טבע רצון לקבל רק לתועלת עצמו, אם כן איך אפשר להגיע לדבר, שהוא ממש נגד הטבע, ולכן מוטל על האדם להשקיע עבודה רבה, עד שהוא יקבל טבע שני, שהוא הרצון להשפיע. שעם הרצון להשפיע, בזמן שהאדם זוכה לזה, אז הוא מוכשר לקבל שפע עליון ולא לפגום. כי כל הפגמים באים, רק ע"י הרצון לקבל לעצמו. היינו אפילו בזמן שהוא עושה משהו בעמ"נ להשפיע, יש שם בבחינת פנימית המחשבה שהוא יקבל משהו איזה תמורה, עבור מעשה דלהשפעה שהוא עושה עכשיו. במלה אחת, אין בכחו של אדם לעשות משהו, אם לא יקבל תמורה זה משהו עבור המעשה. היינו שהוא צריך להנות, וכל הנאה שהאדם מקבל לתועלת עצמו, מוכרח להיות ע"י הנאה זו נפרד מחיי החיים מסיבת הפירוד. ומפסיקו מלהיות דבוק בהבורא. היות שענין הדביקות נמדדת בהשתוות הצורה, לכן אי אפשר להיות השפעה נקיה בלי תערובות של קבלה, מצד כוחות עצמו.

לכן, בכדי שיהיה לאדם כחות דהשפעה, לטבע שני אנו צריכים, שיהא באדם הכח להגיע להשתוות הצורה. היינו, כמו שהבורא הוא המשפיע ולא לקבל כלום, דאינו חס ושלום בעל חסרון, כלומר שגם מה שהוא משפיע, אין זה מטעם חסרון, היינו שאם אין לו חס ושלום למי להשפיע, מורגש דבר זה אצלו לחסרון, אלא שאנו צריכים להבין זה כמו **שחוק**. כלומר, שאין זה שהוא רצה להשפיע הוא דבר הצריך לו, אלא הכל כמו **משחק**. וזהו על דרך שאמרו חז"ל, בענין מטרוניתא שאלה מה הקב"ה עושה לאחר שברא את העולם, התשובה היתה, יושב ומשחק עם לויתן, שנאמר "לויתן זה יצרת לשחק בו" (עבודה זרה דף ג.). שענין לויתן הוא, בחינת דביקות וחיבור, (מלשון "כמעט איש ולויתן"). היינו, שהתכלית הוא חיבור הבורא עם הנבראים, הוא רק בחינת שחוק, ולא ענין של רצון וצורך. וההבדל הוא בין שחוק לרצון, הוא שכל מה שבא ברצון הוא בהכרח, ואם אינו משיג את רצונו הוא בעל חסרון, מה שאם כן בשחוק, אפילו כשאינו משיג את הדבר לא נחשב זה לחסרון. כמו שאומרים, מה שלא השגתי מה שחשבתי אין דבר, שזהו לא כל כך חשוב, מטעם שכל הרצון שהיה לו להדבר, היה רק בשחוק ולא רצינות.

ובהאמור יוצא, שתכלית השלימות הוא, שתהיה כל עבודתו בבחינת השפעה גמורה, ולא יהיה לו שום רצון וחשק לקבל הנאה תמורת עבודתו, וזהו מדרגה גבוהה, משום שהיא בחינה הנוהג אצל השם ית'. וזה נקרא "יום ה'", שיום ה' נקרא שלימות, על דרך שכתוב "יחשכו כוכבי בוקר, יקו לאור ואין". שאור נבחן על שלימות, וכשהאדם משיג את הטבע השני, היינו הרצון להשפיע, מה שהבורא נותן לו אחר הטבע הראשון שהוא רצון לקבל, ומקבל עתה את הרצון להשפיע, אז האדם מוכשר לעבוד את הבורא בבחינת השלימות, וזה נבחן ליום ה'. לכן מי שעדיין לא זכה לטבע השני שיוכל לעבוד את ה' בבחינת השפעה, ומצפה שיזכה לבחינה זו, היינו לבחינת השפעה. זאת אומרת, שכבר התיגע ועשה מה שביכלתו לעשות כדי לזכות לכח הזה, אז הוא נבחן שמצפה ליום ה', היינו שיהיה לו השתוות הצורה עם ה'. וכשבא יום ה', הוא בשמחה נפלאה, שהוא שמח בזה שיצא מתחת שליטת רצון לקבל לעצמו, שהוא היה מפרידו מהבורא, ועכשיו הוא מתדבק בהבורא. ונבחן זה אצלו שעלה עכשיו לראש הפסגה. מה שאם כן, מי שעבודתו הוא רק בבחינת קבלה עצמית הוא להיפוך, שכל זמן שהוא חושב, שיהיה לו איזה תמורה מעבודתו הוא שמח, ובו בזמן שהוא רואה שהרצון לקבל, לא יקבל שום תמורה עבור עבודתו, אז הוא בא לידי עצבות ועצלות. והוא בא לפעמים לידי "תוהה על הראשונות", והוא אומר "אדעתא דהכי לא נדרתי". אם כן אדרבא, "יום ה'", שהוא משיג כח להשפיע, אם יגידו לו שזה יהיה הריוח שלך בזה שאתה עוסק בתורה ומצות, אז יגיד זה נקרא אצלי חושך ולא אור, משום שהידיעה הזו מביאו לידי חשכות כנ"ל.

יז. מהו, שהס"א נקראת, מלכותא בלי תגא

שמעתי תש"א ירושלים

הנה **תגא**, פירושו כתר, וכתר הוא סוד מאציל ושורש. והקדושה, היא מחוברת עם השורש, כלומר שקדושה נקראת שהיא בהשתוות הצורה עם השורש שלה. שפירושו, כמו שהשורש שלנו, היינו הבורא, רצונו הוא רק להשפיע, כמו שכתוב רצונו להטיב לנבראים, כמו כן הקדושה היא אך להשפיע להבורא. מה שאינו כן הס"א, כל כוונותיה היא, רק לקבל לעצמה. לכן, אינה דבוקה עם השורש, שהוא סוד הכתר. לכן נקראת הס"א שאין לה תגא, היינו שאין לה כתר, משום שהיא נפרדת מהכתר.

ובזה נבין מה שאמרו חז"ל "כל המוסיף הרי זה גורע" (סנהדרין כ"ט), היינו שמוסיף על חשבון, הרי זה גורע וזה לשונו, ואף כאן כך, במה שבפנים כתוב, "ואת המשכן תעשה עשר יריעות", במה שמבחוץ כתוב, "**עשתי עשרה יריעות**", מוסיף אותיות, דהיינו שמוסיף ע' על שתי עשרה, וגורע מחשבון, שנגרע א' מחשבון שתי עשרה, מחמת הוספת ע' על שתי עשרה, עד כאן לשונו (זהר פקודי אות רמ"ט).

ידוע שענין חשבון נוהג רק במלכות, שהיא עושה את חשבון של גובה הקומה של המדרגה (ע"י האור חוזר שבה). וידוע שמלכות נקראת, הרצון לקבל לעצמו, ובזמן שהיא מבטלת את הרצון לקבל שלה להשורש, שהיא אינה רוצה לקבל, רק להשפיע להשורש, כדוגמת השורש שהוא רצון להשפיע, נמצא שמלכות הנקראת "**אני**", נעשית לבחינת "**אין**" ב-א'. שרק אז היא ממשכת ומקבלת את אור הכתר, לבנין פרצופה, ונעשית בסוד י"ב פרצופי דקדושה.

מה שאם כן בזמן שהיא רוצה לקבל לעצמה, אז נעשה **עין רע**. זאת אומרת, במקום שהיה מקודם צירוף **אין**, היינו בחינת ביטול להשורש שהוא כתר, נעשית בחינת **עין** (שפירושו בחינת ראייה וידיעה, בתוך הדעת). שזה נקרא "מוסיף", היינו שרוצה להוסיף על האמונה בחינת ידיעה, ולעבוד בתוך הדעת. היינו, שאומרת שיותר כדאי לעבוד בתוך הדעת, אז הרצון לקבל לא יתנגד על העבודה, וזה גורם **גריעו**, היות שנפרדו מהכתר הנקרא רצון להשפיע, שזהו השורש. שאין כבר ענין של השתוות הצורה, עם השורש הנקרא כתר, ומטעם זה נקראת הס"א, מלכותא בלי תגא. כלומר שהס"א, המלכות שלה, אין לה דביקות עם הכתר, לכן אין להם רק י"א פרצופים, בלי פרצוף כתר.

וזה הפירוש מה שאמרו חז"ל, "תשע ותשעים מתו מעין הרע". שהכוונה היא, מטעם שאין להם בחינת כתר, כלומר שבחינת המלכות שבהם שהיא הרצון לקבל, לא רוצה להתבטל להשורש, הנקרא כתר. זאת אומרת, שהם לא רוצים לעשות, מה-**אני** הנקרא רצון לקבל, שיהיה בחינת **אין**, שהיא ביטול הרצון לקבל, אלא שהם רוצים להוסיף, וזה נקרא **עין רע**. היינו שבמקום שצריך להיות אין, עם א', הם מכניסים עין רע, לכן הם נופלים ממדרגתם, מטעם חסר דביקות להשורש.

וזה פירוש, מה שאמרו חז"ל, "כל המתגאה, אומר הקב"ה, אין אני והוא יכולים לדור במדור אחד". וזה הוא מטעם שעושה ב' רשויות, מה שאין כן כשהוא בבחינת אין, והוא מבטל את עצמו להשורש, היינו שכל כוונתו הוא רק להשפיע, דוגמת השורש, נמצא שאין כאן רק רשות אחד, היינו רשותו של הקב"ה. וכל מה שהוא מקבל בעולם, הוא רק בכדי להשפיע לה', וזה פירוש מה שאמר "כל העולם כולו לא נברא אלא בשבילי, ואני לשמש

את קוניי", לכן אני מוכרח לקבל כל המדרגות שישנו בעולם, מטעם כדי שאוכל להשפיע
הכל לה', הנקרא לשמש את קוניי.

יח. מהו, במסתרים תבכה נפשי, בעבודה

שמעתי ת"ש ירושלים

הנה בעת שההסתרה גברה על האדם, והגיע לידי מצב, שאין הוא מרגיש שום טעם בעבודה, ואין בידו לצייר ולהרגיש בחינת אהבה ויראה בשום אופן, ואין הוא מסוגל, לעשות שום דבר בקדושה, אז אין לו שום עצה, רק לבכות לה', שירחם עליו ויעביר מעליו את המסך, מעל עיניו ולבו.

וענין הבכיה, הוא דבר חשוב וגדול. וזה, כמו שאמרו חז"ל, "כל השערים ננעלו, חוץ משערי הדמעות". ועל זה מקשין העולם, אם שערי הדמעות לא ננעלו, בשביל מה צריכים בכלל שערים. ואמר, שזה דומה לאדם המבקש מחבירו איזה דבר נחוץ, ודבר זה נוגע עד לבבו, והוא מבקש ומתחנן לפניו בכל לשון של תפלה ובקשה, וחבירו אין שם לב לכל זה. ובעת שהוא רואה, שאין כבר מקום, לתת תפלה ובקשה, אז האדם מרים את קולו בבכיה, ועל זה אמרו, כל השערים ננעלו, חוץ משערי הדמעות. כלומר, מתי שערי דמעות לא ננעלו, דוקא בזמן שכל השערים ננעלו, אז יש מקום לשערי דמעות ואז רואים שהם לא ננעלו. מה שאם כן בזמן ששערי התפלות פתוחות, אז לא שייך שערי דמעות ובכיות, זה נקרא ששערי דמעות כן ננעלו. אלא מתי שערי הדמעות לא ננעלו, דוקא בזמן שכל השערים ננעלו, אז שערי דמעות פתוחות, היות שעדין יש לו עצה של תפלה ובקשה.

וזה פירוש "במסתרים תבכה נפשי", היינו בזמן שהאדם בא לכלל הסתרה, אז תבכה נפשי, מטעם שאין לו עצה אחרת, וזה ענין "כל מה שיש בידך ובכוחך לעשות, עשה".

י.ט. מהו, שהקב"ה שונא את הגופים, בעבודה

שמעתי תש"ג ירושלים

הנה הזה"ק אומר, שהקב"ה שונא את הגופים. אמר, שיש לפרש הכוונה, על הרצון לקבל, הנקרא גוף. והיות שהקב"ה ברא את עולמו לכבודו, כמו שכתוב "כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו, יצרתיו אף עשיתיו", לכן, זה הוא בסתירה למה שהגוף טוען, שהכל בשבילו, היינו רק לתועלת עצמו. והקב"ה אומר להיפך, שהכל צריך להיות לתועלת ה'. ובגלל זה אמרו חז"ל, שהקב"ה אמר ש"אין אני והוא, יכולים לדור במדור אחד". לפי זה יוצא, כי עיקר המפריד, מלהיות דבוק בה', הוא הרצון לקבל. וזה ניכר בזמן שהרשע בא, היינו הרצון לקבל לעצמו בא ושואל, מדוע אתה רוצה לעבוד לתועלת ה'. וחושבים שהוא מדבר, כטענת בן אדם, היינו שרוצה להבין בשכל, אולם אין זה אמת, היות שאין הוא שואל, למי האדם עובד, כי זה בטח טענה שכלית, כי מי שהוא בעל שכל, מתעורר בו טענה זו.

אולם טענתו של הרשע הוא, שאלת גופנית. היינו, שהוא שואל "מה העבודה", כלומר איזה ריוח, יהיה לך בעבור היגיעה, שאתה נותן. זאת אומרת, שהוא שואל, אם אתה לא עובד לתועלת עצמו, מה יהיה מזה להגוף, הנקרא רצון לקבל לעצמו. והיות שהוא טענת גופנית, אין לו להשיב, אלא תשובה גופנית, שהוא "הקהה את שיניו, ואלמלא היה שם, לא היה נגאלי", מדוע, משום שהרצון לקבל לעצמו, אין לו גאולה, אפילו בזמן הגאולה. כי ענין הגאולה תהיה, שכל הרווחים יכנסו לכלים דהשפעה, ולא לכלים דקבלה.

והרצון לקבל לעצמו, צריך תמיד להשאר בחסרון, כי המלוי של הרצון לקבל, הוא מות ממש. והסיבה הוא כנ"ל, כי עיקר הבריאה היה לכבודו, (וזהו תשובה, על מה שכתוב שרצונו להטיב לנבראיו, ולא לעצמו חס ושלום). שהפירוש יהיה, כי עיקר הבריאה, שיהא מגולה לכל, שהמטרת הבריאה הוא להטיב לנבראיו, הוא דוקא בזמן שהאדם אומר שהוא נברא בכדי לכבד את ה'. אז, בכלים האלו מתגלה את מטרת הבריאה, שהוא להטיב לנבראיו.

לכן מוטל על האדם לבדוק את עצמו תמיד, את מטרת עבודתו. היינו, שבכל מעשים שהוא עושה, אם הקב"ה יקבל מזה נחת רוח. כי הוא רוצה, בהשתוות הצורה לה', שזה נקרא "כל מעשיך יהיו לשם שמים", היינו שכל מה שהאדם עושה, הוא רוצה בזה, שה' יהנה מזה, כמו שכתוב, לעשות נחת רוח ליוצרו. ועם הרצון לקבל, צריך להתנהג עמו ולומר לו, כבר החלטתי, ששום הנאה אני לא רוצה לקבל, מטעם שאתה רוצה להנות. היות על הרצון שלך, אני מוכרח להיות נפרד מה', כי שינוי צורה, גורם פירוד וריחוק מה'. והתקוה של אדם צריך להיות, היות שהאדם לא יכול להשתחרר, משליטת הרצון לקבל, והוא נמצא תמיד, בגלל זה, בעליות וירידות. לכן הוא מצפה לה', שיזכה שה' יאיר עיניו, ושיהיה לו כח להתגבר ולעבוד רק לתועלת ה', וזה כמו שכתוב "אחת שאלתי מאת ה', אותה אבקש". אותה, היינו השכינה הקדושה, ומבקש שיהא "שבתי בבית ה' כל ימי חיי". הנה בית ה', נקראת השכינה הקדושה.

ובהאמור נבין מה שדרשו חז"ל על הכתוב, "ולקחתם לכם ביום הראשון", ראשון לחשבון עונות. ויש להבין, מהו השמחה, אם יש כאן מקום לחשבון עונות. ואמר, שאנו צריכים לדעת, שיש ענין חשיבות בהיגיעה, שיש אז מגע בין האדם להשם ית', כלומר שהאדם מרגיש שהוא נצרך להשם ית', היות שהוא רואה אז במצב היגיעה, שאין מי שהוא בעולם, שיהא בידו להציל אותו, ממצבו שהוא נמצא, כי אם ה' לבדו. שאז הוא

רואה, **ש"אין עוד מלבדו"**, שיכול להציל אותו, ממצבו שבו הוא נמצא, ולא יכול לברוח משם, וזה נקרא שיש לו מגע הדוק עם ה'. ואין האדם יודע להחשיב, את המגע הזו. כלומר, שהאדם צריך להאמין, שאז הוא דבוק בה', כלומר שרק בה' הוא כל מחשבתו אז, היינו שהוא יעזור לו. אחרת הוא רואה שהוא אבוד.

מה שאם כן מי שזוכה להשגחה פרטית, שרואה שהכל עושה הבורא, כמו שכתוב **ש"הוא לבדו עושה, ויעשה לכל המעשים"**, ממילא אין להאדם מה להוסיף, וממילא אין לו מקום לתפלה, שה' יעזור לו. כי הוא רואה, אפילו בלי התפלה שלו, גם כן עושה הבורא הכל, לכן אין לו אז מקום, שיכול לעשות מעשים טובים, היות שהוא רואה, שגם בלעדו נעשה הכל מצד הבורא. אם כן, אין הוא נצרך להבורא, שיעזור לו לעשות משהו, וממילא אין לו אז מגע עם הבורא, שיהא נצרך אליו בשיעור, אם אין הבורא עוזר לו, הוא אבוד. נמצא, שהמגע שהיה לו עם הבורא בזמן היגיעה, אין לו. ואמר שזה דומה, לאדם הנמצא בין החיים והמות, ומבקש מחבירו, שיציל אותו ממיתה, באיזה אופן הוא מבקש מחבירו. בטח כל הכוחות שנמצא ברשותו של אדם, הוא משתדל לבקש מחבירו, שירחם עליו, ויציל אותו ממות. בטח שאינו שוכח אף רגע, מלהתפלל לחבירו, מטעם, אחרת האדם רואה, שהוא אובד את חייו. מה שאין כן, מי שמבקש מחבירו דברים של מותרות, שאינם כל כך הכרחיים, אין המבקש כל כך דבוק בחבירו, שיתן לו את מבוקשו, עד כדי כך שלא יסיח דעתו ממנו מלבקש. נמצא, בדברים שאין להם שייכות לפקוח נפש, אין המבקש כל כך דבוק בהנותן. לכן, כשהאדם מרגיש שהוא צריך לבקש מהבורא, שיציל אותו ממות, היינו מבחינת "רשעים בחייהם נקראים מתים", אז המגע בין האדם להבורא מגע הדוק. לכן אצל הצדיק מקום עבודה, שיהא נחוץ לעזרת הבורא, אחרת, הוא אבוד. לזה, הצדיקים משתוקקים, היינו למקום עבודה, בכדי שיהיה להם, מגע הדוק עם הבורא.

ובהאמור יוצא, אם הבורא נותן מקום עבודה, אז הצדיקים האלו שמחים מאד. לכן דרשו, "ראשון לחשבון עונות", שזה הוא שמחה להם, מזה שיש להם עתה מקום עבודה. היינו, שנעשה עתה נצרכים לה', ויכולים לבוא עתה, לידי מגע הדוק עם ה', היות כי אין לבוא אל היכל המלך, אלא בשביל איזה צורך. וזה שכתוב **"ולקחתם לכם"**, לכם דייקא. והטעם הוא, משום ש"הכל הוא בידי שמים, חוץ מיראת שמים". כלומר, הבורא יכול לתת אור שפע, כי זה יש לו, מה שאם כן חשכות ומקום חסרון, זה, אין בגבולו. והיות שיש כלל, **כי רק ממקום חסרון יש יראת שמים**, ומקום חסרון נקרא הרצון לקבל, זאת אומרת **שרק אז יש מקום יגיעה, במה שהוא המתנגד**, שהגוף בא ושואל מה העבודה, ואין להאדם מה להשיב על שאלתו. והאדם מוכרח לקבל עול מלכות שמים למעלה מהדעת, "כשור לעול, וכחמור למשא", בלי שום ויכוחים. אלא, "אמר ונעשה רצונו", **זה נקרא "לכם"**, כלומר, **עבודה זו שייך לכם** דייקא ולא אלי, כלומר עבודה מה שהרצון לקבל שלכם, מחייב אותו.

מה שאם כן, אם ה' נותן לו איזה הארה מן השמים, אז הרצון לקבל נכנע, והוא מתבטל אז, כנר בפני אבוקה. וממילא אין לו כבר יגיעה, כי הוא כבר לא צריך לקבל על עצמו, את עול מלכות שמים, בדרך הכפיה, "כשור לעול וכחמור למשא", כמו שכתוב, **"אוהבי ה' שנאו רע"**. שפירושו, כי רק ממקום הרע, נמשך אהבת ה'. כלומר, בשיעור שיש לו שנאה להרע, היינו שהוא רואה איך שהרצון לקבל, מפריע לו מלהגיע לשלימות המטרה, בשיעור זה, הוא זקוק שיזכה, לאהבת ה'. מה שאם כן אם הוא לא מרגיש שיש לו רע, אין הוא מסוגל, לזכות לאהבת ה', כי אין לו צורך לזה, מטעם שכבר יש לו סיפוק בעבודה.

ובהאמור, אין להאדם להתרעם, בזמן שיש לו עבודה עם הרצון לקבל, בזה שהוא המפריע לו בעבודה, והאדם בטח היה יותר שבע רצון, אם הרצון לקבל היה נעדר מהגוף, היינו, **שלא היה מביא להאדם את שאלותיו**, להפריע לו מהעבודה של קיום תו"מ. אלא, האדם צריך להאמין, שזה שהרצון לקבל מפריע לו מהעבודה, זה באה לו מלמעלה, כי מן השמים נותנים לו כח הגלוי של הרצון לקבל, מטעם שדוקא בזמן שהרצון לקבל מתעורר, יש מקום עבודה, שיהיה להאדם מגע הדוק עם הבורא, שיעזור לו להפוך את הרצון לקבל, בעמ"נ להשפיע. והאדם צריך להאמין, **כי מזה נמשך נחת רוח להבורא**, מזה שהאדם מתפלל אליו, שיקרבהו בבחינת הדביקות, הנקראת השתוות הצורה, שהיא בחינת ביטול הרצון לקבל, שיהיה בעמ"נ להשפיע. ועל זה אומר הבורא **"נצחוני בני"**, היינו אני נתתי לכם רצון לקבל, ואתם מבקשים ממני, שאני אתן לכם במקומו, רצון להשפיע.

ובזה יש לפרש מה שמובא בגמרא, דר' פנחס בן יאיר הוה קא אזיל (היה הולך) לפדיון שבויים. פגע ביה, בגינאי נהרא (שם הנהר, היה גינאי). אמר ליה, גינאי, חלוק מימך ואעבור בך. אמר ליה, אתה הולך לעשות רצון קונך, ואני הולך לעשות רצון קוני. אתה ספק עושה, ספק אי אתה עושה, ואני ודאי עושה (חולין דף ז'). ואמר, שהפירוש הוא, שהוא אמר להנהר, הכוונה להרצון לקבל, שיתן לו לעבור דרך בו, ולהגיע לדרגת לעשות רצון ה', היינו לעשות הכל בעמ"נ להשפיע נחת רוח ליוצרו. והנהר, היינו הרצון לקבל, השיב לו, היות שהבורא ברא אותו בטבע זו, שירצה לקבל הנאה ותענוגים, לכן אין הוא רוצה לשנות את הטבע, ממה שהבורא ברא אותו. ור' פנחס בן יאיר, עשה מלחמה עמו, היינו שרצה להפוך אותו על רצון להשפיע, זה נקרא שעשה מלחמה עם הבריאה, מה שהבורא ברא בהטבע, שהוא נקרא רצון לקבל, מה שהבורא ברא אותו, שהיא כל הבריאה הנקראת יש מאין.

ויש לדעת בזמן העבודה, כשהרצון לקבל בא להאדם עם הטענות שלו, אינו מועיל שום ויכוחים עמו, ושום שכליות, מה שהאדם חושב שהם טענות צודקות, לא יעזור לו, שיוכל לנצח את הרע שלו, אלא כמו שכתוב **"הקהה את שיניו"**, שפירוש רק ללכת במעשים, ולא בויכוחים שזה נקרא, שהאדם צריך להרבות כוחות, על דרך הכפיה, שזה סוד מה שאמרו חז"ל **"כופין אותו, עד שיאמר רוצה אני"**, כלומר ע"י ריבוי התמדה, אז ההרגל נעשה טבע שני.

ובעיקר צריכים להשתדל, שיהיה להאדם רצון חזק, להשיג את הרצון להשפיע, ולהתגבר על הרצון לקבל. ופירושו של רצון חזק הוא, שרצון חזק נמדד, לפי ריבוי השהיות והמנוחות שבינתיים. כלומר, ההפסק זמן שבין התגברות להתגברות, שיש לפעמים שהאדם מקבל הפסק באמצע, היינו ירידה. וירידה זו יכול להיות, הפסק של רגע, או שעה, או יום, חודש, ואח"כ שוב מתחיל, לעבוד בענין התגברות על הרצון לקבל, ולהשתדל להשיג את הרצון דלהשפיע. ורצון חזק נקרא, שההפסק אינו לוקח אצלו הרבה זמן, ותיכף נתעורר שוב לעבודה. וזה דומה לאדם שרוצה לשבור אבן גדול, ולקח פטיש גדול. והוא דופק דפיקות הרבה כל היום, אבל הם חלשים, כלומר שאינו דופק על האבן בתנופה אחת, אלא שמוריד את הפטיש הגדול, לאט לאט. והוא בא בטענה, שהעבודה הזו לשבור את האבן, זה לא בשבילו, שבטח צריכים גיבור, שיהיה בידו היכולת לשבור, את האבן הגדול, והוא אומר שהוא לא נולד עם כוחות כה גדולים שיהיה בידו לשבור את האבן. מה שאם כן, מי שמרים את הפטיש הגדול הזה, ונותן בתנופה גדולה על האבן, ולא לאט לאט, אלא בהתאמצות, תיכף האבן נכנע לפניו ונשבר תחתיו, וזהו **"כפטיש החזק יפוצץ את הסלע"**. כמו כן בעבודת הקודש, שהיא להכניס את הכלי קבלה לקדושה, הגם שיש לנו פטיש חזק, היינו דברי תורה, שנותנים לנו עצות טובות, ואם הוא בלי זרם, אלא בשהיות גדולות, בינתיים, אז האדם בורח מן המערכה, ואומר שהוא לא נברא לזה, אלא, לעבודה

זו צריכים מי שנולד עם כשרונות מיוחדים לזה. אלא שהאדם צריך להאמין, שכל אדם יכול להגיע להמטרה, אלא שהוא צריך להשתדל, שכל פעם הוא ישתדל לתת כוחות דהתגברות יותר גדולים, ואז הוא יכול לשבור את האבן בזמן קצר.

עוד יש לדעת, שבכדי שהיגיעה יעשה מגע עם ה', יש כאן תנאי קשה מאוד, והוא שהיגיעה צריך להיות אצל האדם בבחינת **הידור**. שהידור נקרא אצל אדם דבר חשוב, מה שאם כן, אם היגיעה אינה בחשיבות, אין הוא יכול לעבוד בשמחה, היינו שיהיה לו שמחה מזה שיש לו עתה מגע עם ה'.

ודבר זה מרומז באתרוג, כמו שכתוב באתרוג, **פרי עץ הדור**, שצריך להיות נקי למעלה מחוטמו. ידוע שיש ג' בחינות, (א) הדר, (ב) ריח, (ג) טעם. טעם פירושו, כשהאורות מושפעים מלמעלה למטה, היינו למטה מפה, ששם יש בחינת חיך וטעם, שפירוש שהאורות באים בכלים דקבלה. **ריח**, פירושו, שהאורות באים מלמעלה למעלה, היינו שהאורות באים בכלים דהשפעה, בסוד "מקבלת ואינה משפעת", למטה מחיך וגרון, שהוא בחינת **"והריחו ביראת ה'"**, הנאמר אצל משית. ידוע שבחינת ריח מיוחס לחוטם. **הדר**, הוא בחינת יופי, שהיא בחינת למעלה מחוטמו, היינו שאין בו ריח, זאת אומרת שאין שם לא טעם ולא ריח, אם כן, מה כן יש שמה, שעל ידי דבר זה, הוא יכול להחזיק מעמד. אלא רק בחינת הידור יש בו, על כל פנים, וזהו שמחזיק אותו.

אנו רואים באתרוג, שההידור נמצא בו, דוקא טרם שראוי לאכילה, מה שאם כן בזמן שהוא ראוי לאכילה, כבר אין בו הידור. וזה בא לרמז לנו, על ענין **עבודה ד"ראשון לחשבון עונות"**, כנ"ל. כלומר, שדוקא בזמן עבודה דבחינת "ולקחתם לכם", היינו העבודה בזמן קבלת עול מלכות שמים, שהגוף מתנגד אז לעבודה זו, אז יש מקום לשמחה של **הידור**. היינו שבזמן עבודה זו, ניכר ההידור. כלומר, אם יש לו שמחה מעבודה זו, זהו מטעם שהעבודה זו הוא אצלו בבחינת הידור, ולא בזיון.

כלומר, שיש לפעמים שהאדם מבזה את עבודה זו של קבלת עול מלכות שמים, שהיא זמן של הרגשת השחרית. שהוא רואה, שאין מי שיכול להציל את מצבו, שבו הוא נמצא, אלא רק הבורא, והוא מקבל על עצמו מלכות שמים למעלה מהדעת, בבחינת "כשור לעול וכחמור למשא". וצריך להיות לו שמחה בזה שיש לו עתה מה לתת להבורא, ומזה שיש לו מה לתת להבורא, הבורא נהנה מזה. אבל לא תמיד יש לאדם הכוח שיגיד, שזהו עבודה **יפה הנקרא הידור**, אלא הוא מבזה את עבודה זו. וזהו תנאי קשה לאדם, שיהיה בידו לומר שהעבודה זו הוא בוחר יותר מהעבודה של בחינת "לבנינות", היינו ממצב שאינו מרגיש טעם של חושך בעת עבודה, אלא שאז הוא מרגיש טעם בעבודה, היינו שאז אין הוא צריך לעבוד עם הרצון לקבל, שיסכים לקבל על עצמו מלכות שמים למעלה מהדעת.

ואם הוא כן מתגבר על עצמו, ויכול לומר שהעבודה זו נעים לו, בזה שעתה הוא מקיים מצות אמונה למעלה מהדעת, ומקבל את עבודה זו בבחינת יופי והדר, זה נקרא שמחה של מצוה.

וזה ענין שהתפלה היא יותר חשובה מעניית התפלה. מטעם, כי בתפלה, יש לו מקום יגיעה, והוא נצרך להבורא היינו שהוא מצפה לרחמי שמים, ואז יש לו המגע האמיתי עם הקב"ה, ואז הוא נמצא בהיכל המלך. מה שאין כן בעניית התפלה, כבר יצא מהיכל המלך, כי כבר לקח את מבוקשו והלך לו.

ובזה יש להבין את הכתוב "לריח שמניך טובים, שמן תורק שמך". **שמן** נקרא אור העליון, בזמן שהוא שופע. **תורק**, היינו בזמן הפסקת השפע, שאז נשאר בחינת ריח מהשמן (היינו, ריח נקרא, שנשאר על כל פנים בחינת רשימו ממה שהיה לו, מה שאם כן, **הידור** נקרא, במקום שאין שום אחיזה, היינו אפילו בחינת רשימו אינו מאיר).

וזה ענין, עתיק וא"א, שבזמן התפשטות השפע, נקרא בחינת א"א, שהיא בחינת חכמה, היינו **השגחה גלויה**, ועתיק פירושו מלשון "ויעתק", שהוא בחינת הסתלקות האור, היינו שאינו מאיר, שזה נקרא **הסתרה**. שאז הוא הזמן של התנגדות להתלבשות, שאז הוא הזמן של קבלת כתר המלך, שהוא בחינת מלכות דאורות, **שהוא בחינת מלכות שמים**, שעל זה נאמר בזה"ק, שהשכינה הקדושה, אמרה לר' שמעון, דלית אתר לאתטמרא מנד (היינו שאין מקום שאני יכול להסתיר עצמי, ממך). שפירושו, שאפילו בהסתרה הכי אפשרי במציאות, גם כן הוא מקבל עליו עול מלכות שמים בשמחה עצומה. והסיבה היא מטעם שהוא הולך לפי הקו, של רצון להשפיע. אם כן מה שיש בידו, הוא משפיע, ואם ה' נותן לו יותר, הוא משפיע יותר, ואם אין לו כלום מה להשפיע, אז הוא עומד ומצווח ככרוכיא, שהקב"ה יציל אותו מהמים הזדונים, לכן גם באופן זה, גם כן יש לו מגע עם הקב"ה.

והטעם שבחינה זו נקראת "עתיק", היא הלא עתיק היא מדרגה הכי גבוה, התשובה הוא, משום שכל דבר שהוא יותר רחוק מהלבשה, הוא יותר גבוה. ולהאדם יש יכולת, להרגיש במקום היותר מופשט, הנקרא אפס המוחלט, משום ששם, אין יד האדם משמשת. כלומר, שהרצון לקבל יכול להאחז, רק במקום שיש, איזה התפשטות האור. ומטרים שהאדם מזכך את כליו, שלא יפגום בהאור, אין הוא מסוגל שהאור יבוא אליו, בצורת התפשטות בכלים. ורק בזמן שהאדם הולך בדרכי השפעה, היינו במקום שהרצון לקבל, לא נמצא שם, בין במוחא ובין בליבא, שם האור יכול לבוא בתכלית השלימות, והאור בא אצלו בבחינת הרגשה, שיכול להרגיש את רוממותו של האור עליון.

מה שאם כן, כשהאדם עוד לא תיקן את הכלים שיהיו בעמ"נ להשפיע, אז כשהאור בא לכלל התפשטות, מוכרח האור להתצמצם ואינו מאיר אלא לפי טהרת הכלים, לכן האור נראה אז שהוא בתכלית הקטנות. לכן, בזמן שהאור הוא בבחינת הפשטה מהתלבשות בכלים, אז האור יכול להאיר בתכלית השלימות והבהירות, בלי שום צמצומים לצורך התחתון.

היוצא מזה, כי חשיבות עבודה הוא דוקא בזמן שבא לכלל אפס, היינו בזמן שהוא רואה שהוא מבטל את כל מציאותו וישותו, שאין אז שום שליטה להרצון לקבל, ורק אז הוא נכנס להקדושה.

יש לדעת כי "זה לעומת זה עשה אלקים", כלומר כפי שיעור שיש גילוי בהקדושה בשיעור זה מתעורר הס"א. זאת אומרת בזמן שהאדם טוען "כולה שלי", היינו שכל הגוף שייך להקדושה, אז גם הס"א טוענת כנגדו גם כן שכל הגוף צריך לשמש להס"א. לכן על האדם לדעת, כי בזמן שהוא רואה שהגוף טוען שהוא שייך לס"א, וצועק בכל כוחו את השאלות הידועות, שהם בחינת **מה ומי**, זהו סימן שהאדם הולך בדרך האמת, היינו שכל כוונתו הוא להשפיע נחת רוח ליוצרו, לכן עיקר העבודה הוא דוקא במצב הזה, והאדם צריך לדעת, שזהו סימן שהעבודה הזו היא קולע למטרה. והסימן הוא, שהוא לוחם ושולח את חציו לרישא דחויא, היות שהוא צועק וטוען טענת **מה ומי**, שפירושו "מה העבודה הזאת לכם". היינו, מה אתם תרויחו בזה שאתם עובדים רק לתועלת ה', ולא לתועלת

עצמו. וטענת "מיי" פירושו, שזהו טענת פרעה שהיה טוען "מי ה', אשר אשמע בקולו".

ולכאורה נראה הטענה של "מיי" הוא טענה שכלית, שמדרך העולם הוא, שאומרים למי שהוא לך תעבוד אצלו, האדם שואל אצל מי. לכן כשהגוף טוען "מי ה', אשר אשמע בקולו", הוא טענה שכלית. אלא לפי הכלל, שהשכל אינו עצם בפני עצמו, אלא שהוא בחינת מראה, ממה שנמצא בהחושים, מתראה כך בהשכל, שזה סוד "ובני דן חושים". כלומר, שהשכל אינו דן אלא לפי מה שהחושים נותנים לו לעיין ולהמציא איזה המצאות ותחבולות, שיתאים לתביעות החושים. כלומר, מה שהחושים תובעים, השכל משתדל להמציא להם את מבוקשם, אולם השכל לפי עצמו אין לו שום צורך עבור עצמו, לאיזה תביעה שהוא. לכן, אם נמצא בהחושים תביעות של השפעה, אז השכל עובד לפי קוי השפעה, ואין השכל שואל שאלות, היות כי הוא רק משמש את החושים.

והשכל דומה, לאדם המסתכל במראה לראות אם הוא מלוכלך, וכל המקומות שהמראה, מראה לו שהוא מלוכלך הוא הולך להתרחץ, ולנקות, היות שהמראה הראה לו שיש בפניו של אדם דברים מכוערים וצריכים לנקותם. אולם, הדבר הקשה ביותר הוא, לדעת מה נקרא דבר מכוער, אם הרצון לקבל כלומר מה שהגוף דורש לעשות הכל רק לתועלת עצמו, או הרצון להשפיע הוא דבר מכוער שאין הגוף יכול לסבול אותו. וזה אינו השכל יכול לברר, כדוגמת המראה שאינו יכול לומר מהו מכוער ומהו יופי, אלא זה תלוי הכל בהחושים, שרק החושים הם קובעים את זה.

לכן כשהאדם מרגיל את עצמו לעבוד על דרך הכפיה, לעבוד בבחינת השפעה, אז גם השכל פועל לפי קוי השפעה, ואז אין שום מציאות שישאל השכל שאלת "מיי", בזמן שהחושים כבר התרגלו לעבוד בבחינת השפעה. כלומר שאין החושים שואלים אז שאלת "מה העבודה הזאת", מטעם שכבר הם עובדים בעמ"נ להשפיע, וממילא אין השכל שואל שאלת "מיי". נמצא, שעיקר עבודה הוא בה"מה העבודה הזאת לכם". ומה שהאדם שומע שהגוף כן שואל שאלת "מיי", זהו מטעם שאין הגוף רוצה להשפיל עצמו כל כך, לכן הוא שואל שאלת "מיי", שנראה כמו ששואל טענה שכלית, אבל האמת הוא כנ"ל, שעיקר העבודה היא בה"מה".

כ. ענין לשמה

שמעתי תש"ה

דענין לשמה, בכדי שהאדם יזכה לשמה, הוא צריך לאתערותא דלעילא כי זהו הארה ממרום, ואין זה בשכל האנושי להבין, אלא מי שהוא טועם הוא יודע ועל זה נאמר "טעמו וראו כי טוב ה'".

ומשום זה צריך האדם, בזמן קבלת עול מלכות שמים, שיהיה על תכלית השלימות, היינו כולו להשפיע ולא לקבל כלום. ואם האדם רואה שאין האברים מסכימים לדיעה זו, אין לו עצה אחרת אלא תפילה, שישפוך שיחו לה', שיעזור לו שגופו יסכים לשעבד את עצמו להקב"ה.

ואל תאמר, אם בחינת לשמה הוא מתנה מלמעלה, אם כן מה מועיל את התגברותו ועבודתו, וכל הסגולות והתיקונים שהוא עושה בכדי לבוא לשמה, אם זה תלוי ביד ה'. ועל זה תירצו חז"ל ואמרו, אי אתה בן חורין לפטור ממנה, אלא על האדם מוטל לתת את האתערותא דלתתא, וזהו בחינת תפילה. אבל אי אפשר שיהיה תפילה אמיתית, אם לא יודע מקודם, שבלי תפילה אי אפשר להשיגה. לכן, ע"י המעשים והסגולות שהוא עושה בכדי לזכות לשמה, מתרקם אצלו כלים מתוקנים, שירצו לקבל את 'הלשמה'. ואז לאחר כל המעשים והסגולות, אז הוא יכול לתת תפילה אמיתית, משום שראה שכל המעשים שלו לא הועילו לו כלום. ורק אז הוא יכול לתת תפילה אמיתית, מעומקא דליבא, ואז הקב"ה שומע תפילה, ונותן לו המתנה של לשמה.

וגם צריך לדעת, שע"י קניית הלשמה הוא ממית את היצר הרע. משום שיצר הרע נקרא, המקבל לתועלת עצמו, ועל ידי זה שזוכין להשפיע, אז הוא מבטל את התועלת עצמו. וענין המיתה פירושו, שהוא כבר לא משמש עם כלי הקבלה שלו לתועלת עצמו, וכיון שביטל את תפקידו הוא נבחן למת.

ובאם האדם יתן חשבון לנפשו, מה יש לו בעמלו שיעמול תחת השמש, אז הוא רואה שלא כל כך קשה לשעבד את עצמו לשמו ית' מב' טעמים: א) הלא בין כך ובין כך, היינו בין שרוצה ובין שלא רוצה, הוא מוכרח להתיגע בעולם הזה. ב) שגם בזמן העבודה אם הוא עובד לשמה, הוא מקבל תענוג מן העבודה בעצמה. לפי המשל המגיד מדובנא, שאמר על פסוק "לא אותי קראת יעקב, כי יגעת בי ישראל", שפירושו הוא, שמי שעובד אצל השם ית' אין לו שום יגיעה, אלא להיפוך, שיש לו תענוג והתרוממות רוח. אלא מי שלא עובד לשם השם ית', אלא לשם מטרות אחרות, לא יכול לבוא בטענה אצל השם ית', מדוע לא משפיע לו חיות בעבודה, היות שהוא עובד למטרה אחרת. שרק לשם מי שהוא עובד, הוא יכול לבוא בטענה אליו, שישפיע לו חיות ותענוג בעת עבודתו. ועליו נאמר, "כמוהם יהיו עושיהם כל אשר בוטח בהם".

ואל יקשה בזה, מדוע בזמן שהאדם מקבל על עצמו את העול מלכות שמים, היינו שרוצה לעבוד בעמ"נ להשפיע להבורא ית', מכל מקום אינו מרגיש שום חיות, שחיות הזו יחייב אותו את הקבלת עול מלכות שמים, אלא צריך לקבל על עצמו בעל כרחו שלא בטובתו, היינו שהגוף לא מסכים על עבדות זו, מדוע הקב"ה לא משפיע לו אז חיות ותענוג.

הטעם, שזהו תיקון גדול. שלולי זאת, אלא הרצון לקבל היה מסכים לעבודתו זו, אף

פעם לא היה לו באפשרותו להגיע לשמה. אלא תמיד היה עובד מטעם תועלת עצמו, היינו למלאות תאוותנו. וזה דומה כדאמרי אינשי, שהגנב בעצמו צועק, תתפסו את הגנב, ואז אי אפשר להכיר מי הוא הגנב האמיתי, כדי לתפסו ולהוציא מידו הגניבה.

אבל בזמן שהגנב, היינו הרצון לקבל, לא מרגיש טעם בעבודה של קבלת עול מלכות שמים, אז כיון שהגוף מרגיל את עצמו לעבוד עבודה, מה שהוא נגד רצונו, אז יש לו האמצעים שיכול לבוא לידי עבודה, שיהיה רק במטרה לעשות נחת רוח ליוצרו. כי כל כוונתו צריך להיות רק לה', כמו שכתוב "אז תתענג על ה'". היינו מקודם, כשהיה עובד לה', לא היה לו תענוג מעבודתו, אלא עבודתו היתה על דרך הכפיה. מה שאם כן כשכבר הרגיל את עצמו לעבוד בעמ"נ להשפיע, אז הוא זוכה להתענג על ה', מעבודה בעצמה יהיה לו תענוג וחיות, וזה נקרא שגם התענוג יהיה אז לה' דווקא.

כא. בזמן שהאדם מרגיש את עצמו בבחינת עליה

שמעתי כ"ג חשון תש"ה

בזמן שהאדם מרגיש את עצמו בבחינת עליה, שיש לו מצב רוח מרומם, ואז מרגיש את עצמו שאין לו שום תשוקה רק לרוחניות, טוב אז לעיין בסתרי תורה בכדי להשיג את פנימיותה. ואפילו שרואה, שאף על פי שמתיגע את עצמו להבין משהו, ומכל מקום אינו יודע שום דבר, מכל מקום כדאי לעיין בסתרי תורה, אפילו מאה פעמים בדבר אחד, ולא לבוא ליד יאוש, היינו לומר שאין שום תועלת מזה, מאחר שלא מבין שום דבר. והוא מב' טעמים: א) שבזמן שהאדם מעיין באיזה ענין ומשתוקק להבינו, ההשתוקקות הזו נקרא תפילה. כי ענין תפילה הוא בחינת חסרון, שפירושו שמתוקק לדבר שחסר לו, שהקב"ה ימלא את חסרונו. וגודל התפילה נמדד לפי ההשתוקקות, כי לדבר שחסר לו ביותר אז ההשתוקקות יותר גדולה, כי לפי ערך החסרון כן במידה זו הוא משתוקק.

ויש כלל בדבר שהאדם משקיע יגיעה ביותר, אז היגיעה מגדילו את החסרון, ורוצה לקבל מילוי על חסרונו. וחסרון נקרא תפילה, בחינת עבודה שבלב, כי "רחמנא ליבא בעי". נמצא, שאז הוא יכול לתת תפילה אמיתית. כי בעת שמעיין בדברי תורה, אז הלב מוכרח להתפנות משאר רצונות, ולתת כח להמוח שיוכל לחשוב ולעיין. ובאם אין חשק בהלב, אין המוח יכול לעיין. על דרך שאמרו חז"ל, "לעולם ילמוד אדם לתלמודו במקום שלבו חפץ". ובכדי שתתקבל תפילתו, מוכרח להיות תפילה שלימה. לכן, כשמעיין בשיעור שלם אז הוא מוציא מזה תפילה שלימה, ואז יכול להתקבל תפילתו. כי ה' שומע תפילה, אבל יש תנאי שהתפילה צריך להיות תפילה שלימה, ולא שיהיה באמצע התפילה שאר דברים מעורבים בו.

וטעם ב', שאז כיון שהאדם נפרד מגשמיות באיזה שיעור, ויותר קרוב למידת השפעה, אז הזמן יותר מוכשר שיתחבר עם פנימיות התורה, שהיא מתגלית לאלו שיש להם השתוות עם הבורא, כי אורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא. מה שאם כן כשהאדם הוא בבחינת קבלת עצמית, אז הוא שייך לחיצוניות ולא לפנימיות.

כב. תורה לשמה

שמעתי ט' שבט תש"א

עיקר תורה לשמה נקרא, בזמן שלומדין בכדי לידע בבירור גמור בתוך הדעת ממש, בלי שום ספיקות של בירור האמת, ש"אית דין ואית דיין". אית דין נקרא שרואים את המציאות, כמו שהוא נראה לעינינו. היינו שאנחנו רואים, בזמן שעובדים בבחינת אמונה והשפעה, אז נגדלים ועולים מיום ליום, כי בכל פעם רואים השתנות לטובה. וכן להיפוך, כשאנו עובדים בבחינת קבלה וידיעה, אז רואים שיורדים מיום ליום, עד לתכלית השיפלות שישנם במציאות. כשמסתכלים על ב' מצבים האלו אז רואים שאית דין, ואית דיין. מטעם כי בו בזמן שלא הולכים על פי דיני תורה של אמת, אז תיכף נענשים על המקום. אז רואים שאית דין צדק, פירוש שרואים שדוקא זהו הדרך הטובה ביותר, ומסוגל וראוי להגיע אל האמת. וזהו שנקרא שהדין הוא צדק, שרק באופן כזה יכולים לבוא לשלימות התכלית. היינו שיבין בתוך הדעת, בהבנה שלימה ומוחלטת שאין למעלה הימנה שרק בבחינת אמונה והשפעה, יכולים להגיע להתכלית.

לכן אם לומדים על מטרה זו להבין זאת, שאית דין ואית דיין, זה נקרא תורה לשמה, וזה הפירוש מאמר חז"ל, "גדול התלמוד שמביא לידי מעשה". ולכאורה היה צריך לומר, שמביא לידי מעשים היינו שיוכל לעשות מעשים הרבה, לשון רבים ולא לשון יחיד. אלא הענין הוא כנ"ל, שהלימוד צריך להביא לו רק לבחינת אמונה, והאמונה נקרא מצוה אחת, שהוא המכריע את כל העולם כולו לזכות. והאמונה נקרא עשיה, מטעם שמדרך העולם הוא, שמי שעושה איזה דבר מוכרח להיות מקודם איזה סיבה, שהוא יחייבו לעשות בתוך הדעת, וזה כמו יחס משותף שכל - עם עשיה, אבל בזמן שהוא דבר למעלה מהדעת, שאין הדעת נותן לו לעשות את הדבר, אלא להיפוך, אז מוכרחים לומר שבמעשה זו אין שום שכל, אלא מעשה לבד. וזה פירוש "עשה מצוה אחת אשריו, שהכריע את עצמו וכו' לכף זכות", וזה הפירוש, "גדול התלמוד שמביא לידי מעשה", היינו לבחינת עשיה בלי דעת הנקרא למעלה מהדעת.

כג. אוהבי ה' שנאו רע

שמעתי י"ז סיון תרצ"א

בפסוק: "אוהבי ה' שנאו רע שומר נפשות חסידיו מיד רשעים יצילם". ופירש, שלא מספיק בזה שהוא אוהב ה', שרוצה לזכות לדביקות ה', אלא שצריך להיות גם שונא את הרע. וענין שנאה, מתבטא בזה שהוא שונא את הרע, הנקרא רצון לקבל. והוא רואה שאין לו שום עצה להפטר ממנו, ויחד עם זה הוא לא רוצה להשלים עם המצב. והוא מרגיש את ההפסדות, מה שהרע גורם לו. וגם רואה את האמת, שהאדם מצד עצמו אין בכוחו לבטל את הרע, היות שזהו כוח טבעי מצד השם ית', שהטביע בהאדם את הרצון לקבל, אזי הפסוק מודיע לנו מה שיש ביד האדם לעשות, היינו לשנוא את הרע. ועל ידי זה ה' ישמור לו מהרע הזה, כמו שכתוב "שומר נפשות חסידיו", ומהו השמירה, "ומיד רשעים יצילם". ואז, כיון שיש לו איזה מגע עם ה', יהיה המגע הכי קטנטנה, אזי הוא כבר איש מוצלח.

ובאמת, ענין הרע נשאר קיים ומשמש בבחינת אחוריים להפרצוף, וזהו רק ע"י תיקון האדם. שבוהו שהוא שונא את הרע באמת גמור, על ידי זה מתתקן לבחינת אחוריים. וענין השנאה נובע מטעם שאם האדם רוצה לזכות לדביקות השם ית', אזי נוהג את המנהג שיש בין חבירים וידידים. זאת אומרת, שאם שני אנשים באים לידי הכרה, שכל אחד מהן שונא מה שחבירו שונא, ואוהב את מה ומי שחבירו אוהב, אז הם באים לידי התחברות תמידית, בחינת יתד שלא תמוט לעולם. לכן, מאחר שה' אוהב להשפיע, לכן גם התחתונים צריכים להסתגל לרצות אך להשפיע. וכמו כן ה' שונא להיות מקבל, דאיהו שלם בתכלית השלימות, ואינו צריך לכלום, גם האדם צריך לשנוא את ענין הקבלה לעצמו.

היוצא מכל האמור, שהאדם צריך לשנוא את הרצון לקבל בתכלית השנאה, שכל החורבנות שבעולם באים רק מהרצון לקבל. וע"י השנאה הוא מתקן אותו, ונכנע תחת הקדושה.

כד. אוהבי ה' שנאו רע

שמעתי ה' אב תש"ד בסיום לזהר

הנה כתיב, "אוהבי ה' שנאו רע וכו', ומיד רשעים יצילם", והקשה איזה קשר יש בין "שנאו רע" ל"מיד רשעים יצילם". ובכדי להבין זה צריכים להקדים את מאמר חז"ל, "לא אברי עלמא, אלא או לצדיקי גמירי או לרשעי גמירי", והקשה, בשביל רשעי גמירי כדאי לבראות, ובשביל צדיק שאינו גמירי לא כדאי? והשיב, שמצד ה' אין שום דבר בעולם שיהיה לו ב' משמעות, אלא רק מצד המקבלים, היינו לפי הרגשת המקבלים. זאת אומרת, או שהמקבלים מרגישים טעם טוב בעולם, או שמרגישים טעם רע ומר בעולם, משום שכל פעולה שעושים חושבים מראש כשעושים אותה, כי לא עושים שום פעולה בלי מטרה, או שרוצים להטיב את מצבו הקיים, או להרע למי שהוא, אבל דברים של מה בכך אינם ראויים לפועל בעל תכלית.

לכן, המקבלים את דרכי הנהגת ה' בעולם, תלוי איך שהם מרגישים וכפי זה הם קובעים, או שזהו טוב או רע. **ומשום זה אוהבי ה'**, שמבינים שתכלית הבריאה היתה כדי להטיב לנבראיו, ובכדי שיבואו להרגיש את זה, הם מבינים שזה מתקבל דוקא ע"י דביקות והתקרבות לה'. לכן, אם הם מרגישים איזה התרחקות מצד ה', זה נקרא אצלם רע, ובמצב כזה הוא מחזיק את עצמו לרשע, כי מצב בינתיים אינו במציאות. היינו, או שמרגיש את מציאות ה' והשגחתו ית', או חס ושלום שנדמה לעיניו כי "ארץ נתנה ביד רשע". וכיון שמרגיש בעצמו שהוא איש אמת, היינו שאינו יכול לרמאות את עצמו ולומר שמרגיש ואינו מרגיש, אז מיד הוא מתחיל לצעוק לה' שירחם עליו, ויוציאו מרשת הס"א ומכל המחשבות זרות. וכיון שהוא צועק מבחינת אמת אז ה' שומע תפילתו, (ואולי זה פירוש "קרוב ה' לכל אשר יקראוהו באמת") ואז "מיד רשעים יצילם". וכל זמן שהוא לא מרגיש את אמיתותו, היינו את שיעור הרע שלו, במדה מספקת שיעורר אותו לצעוק לה' מרוב יסוריו שהוא מרגיש עם הכרת הרע שלו, אז עדיין אינו ראוי להיושע. מטעם שלא גילה את הכלי לשמיעת התפילה, שנקרא מעומקא דליבא, משום שהוא חושב שעדיין יש לו קצת טוב. היינו שאינו יורד עד לעומק הלב, ובעומק הלב הוא חושב שיש לו קצת טוב, ואין שם לב באיזה אהבה ויראה הוא מתיחס לתורה ולמצות. לכן לא רואה את האמת.

כה. דברים היוצאים מהלב

שמעתי ה' מנחם אב תש"ד בסעודה של גמר חלק הזהר

ענין דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב, אם כן מדוע אנו רואים אפילו אם כבר הדברים נכנסו להלב, ומכל מקום האדם נופל ממדרגתו.

והענין הוא, שבזמן שהאדם שומע את הדברי תורה מרבו תיכף מסכים לדעת רבו, ומקבל על עצמו, לקיים דברי רבו בלב ונפש. אלא אח"כ כשיוצא לאויר העולם, אז הוא רואה וחומד ומתדבק ברצונות הרבים המשוטטים בעולם, אז, הוא ודעתו ולבו ורצונו, מתבטלים ברוב, כל זמן שאין בידו הכח להכריע את כל העולם לכף זכות, אז הם מכריעים אותו ומתערב ברצונותיהם. ואז, הוא כצאן לטבח יובל, ואין לו בחירה והוא מוכרח לחשוב ולרצות ולחשוק ולדרוש, את כל מה שהרבים דורשים, ואז הוא בוחר במחשבותיהם הזרות, ובתשוקות ובתאוות הנמאסות מה שהם זרים לרוח התורה, ואז אין לו שום כח שיוכל להכריע את הכלל.

אלא עצה אחד יש לו אז, שיתדבק ברבו ובספרים, שזה נקרא "מפי ספרים ומפי סופרים". ורק בהתדבקותו בהם הוא יכול לשנות אז דעתו ורצונו לטוב, אבל בויכוחים ובפלפולים מחודדים לא יעזרו לו אז לשנות את דעתו, אלא רק בסגולת הדביקות, כי היא סגולה נפלאה שהדבקות מחזירו למוטב.

ורק בזמן שהוא נמצא בתוך הקדושה, אז הוא יכול להתוכח עם עצמו, ולפלפל עם פלפולים יפים, איך שהדעת מחייב שילך תמיד בדרכי ה'. אבל את זה הוא צריך לדעת, שגם אחרי כל החכמות והודאות שיש לו, שיוכל כבר ללכת עם השכליות האלו לנצח את ה"ס"א, הוא צריך לחקוק במחשבתו, שכל זה כלום לא שוה. שאין זה כלי זיין, שיוכל לנצח את המלחמת היצר, משום שכל אלו השכליות הוא רק תוצאה, שהשיג אחרי הדבקות הנ"ל. זאת אומרת, שכל השכליות שעליו הוא בונה את כל הבנין, שצריכים ללכת תמיד בדרכי ה', הוא היסוד שהוא דביקות ברבו. וממילא אם יאבד לו היסוד, אז כל השכליות אין להם שום כח, משום שחסר לו עכשיו היסוד. לכן לא להסתמך על שכלו, אלא שוב להתדבק בספרים ובסופרים ורק זה יכול לעזור לו, אבל לא שום שכל ותבונה משום שאין בהם שום רוח חיים.

כו. העתיד של האדם תלוי וקשור בהודאה על העבר

שמעתי תש"ג

הנה כתוב "רם ה' ושפל יראה", שרק השפל יכול לראות את הרוממות, והנה אותיות יקר הם אותיות יכיר, שפירושו שעד כמה שיש לו יקר בהדבר כך הוא מכיר את רוממותו, שדוקא לפי שיעור חשיבותו שבדבר הוא מתפעל. וההתפעלות מביא לו לידי הרגשה שבלב, ולפי ערך שהוא מכיר את החשיבות, בשיעור זה נולד לו שמחה.

לכן אם הוא מכיר את שיפלותו, שאין הוא יותר יחסן מכל בני גילו, היינו שרואה שיש הרבה אנשים בעולם, שלא ניתן להם הכח לעבוד עבודת הקודש אפילו בתכלית הפשיטות, אפילו שלא בכוונה ושלא לשמה, אפילו שלא לשמה דשלא לשמה, אפילו הכנה דהכנה של התלבשות דקדושה.

והוא כן זכה, שניתן לו רצון ומחשבה שעל כל פנים יעבוד עבודת הקודש לפרקים, אפילו בתכלית הפשיטות שאפשר להיות. ואם הוא יכול להעריך את חשיבות שבדבר, ולפי חשיבות שהוא מחשיב את עבודת הקודש, בשיעור הזה הוא צריך לתת שבח והודיה על זה. כי זה אמת, היינו שאין אנחנו מסוגלים להעריך את חשיבות, מה שיכולים לפעמים לקיים מצות ה' אפילו בלי שום כוונה, ואז הוא בא לידי הרגש רוממות ושמחת הלב.

וע"י השבח והודיה שנותן על זה, מתרחב ההרגשות ומתפעל מכל נקודה ונקודה של עבודת הקודש, ומכיר את העבדות של מי הוא עובד, ועל ידי זה הוא עולה מעלה מעלה. וזה סוד מה שכתוב "מודה אני לפניך על החסד שעשית עמדי", היינו על העבר, ועל ידי זה תיכף הוא יכול לומר בבטיחות והוא אומר, "ועל אשר אתה עתיד לעשות עמדי".

כז. מהו רם ה' ושפל יראה

שמעתי שבת תרומה תש"ט ת"א

"רם ה' ושפל יראה". איך אפשר להיות השתוות עם ה' בזמן שהאדם הוא מקבל, והשם ית' הוא משפיע. ולזה אומר הפסוק, רם ה' ושפל, אם האדם מבטל את עצמו, נמצא שאין לו שום רשות להיות מפריד בינו לה', אז הוא יראה, היינו שזוכה למוחין דחכמה. ו"גבוה ממרחק ידע", אבל מי שהוא בעל גאה, היינו שיש לו רשות בפני עצמו, אזי הוא נתרחק משום שחסר ההשתוות.

ושיפלות, לא נקרא מה שהאדם משפיל את עצמו בפני אחרים, זהו עניויות, שהאדם מרגיש בעבודה הזאת בחינת שלימות. ושיפלות נקרא מה שהעולם מבזין אותו, דוקא בזמן שבני אדם מבזין אזי נבחן לשיפלות, שאז לא מרגיש שום שלימות. כי זה חוק, מה שבני אדם חושבין, פועלים על האדם. לכן, אם בני אדם מחשיבין אותו, אזי הוא מרגיש לשלם, ולמי שבני אדם מבזין אזי הוא חושב את עצמו לשפל.

כח. לא אמות כי אחיה

שמעתי תש"ג

בפסוק "לא אמות כי אחיה". האדם בכדי להגיע להאמת, צריך שיהיה בהרגשה שאם לא ישיג את האמת, הוא מרגיש את עצמו ל **מת** כי רוצה לחיות. זאת אומרת, שהפסוק "לא אמות כי אחיה", נאמר על מי שרוצה להשיג את האמת.

וזה סוד "יונה בן אמיתי", **יונה** מלשון אונאה, **בן** מלשון מבין, שמבין משום שתמיד מסתכל על מצבו שבו הוא נמצא, ורואה שאונאה את עצמו, ואינו הולך בדרך האמת. כי אמת נקרא להשפיע, היינו לשמה, והיפוך מזה אונאה ושקר, היינו רק לקבל, שהוא שלא לשמה. ועל ידי זה הוא זוכה אח"כ לבחינת "אמיתי", היינו ל **האמת**, וזה סוד "עיניך יונים". שהעינים דקדושה, הנקרא עינים דשכינה הקדושה, יונים, מרמים אותנו וחושבים שאין לה עינים חס ושלום, כמו שכתוב בזה"ק בסוד "עולמתא שפירתא דלית לה עינים". והאמת היא, שמי שזוכה להאמת, אז הוא רואה, שיש לה עינים, שזה סוד, כלה שענינה יפות כל גופא אינה צריכה בדיקה.

כט. כשבאים הרהורים לאדם

שמעתי תש"ג

"ה' צלך". אם האדם מהרהר גם הבורא ית' מהרהר בו, וכשהבורא ית' מהרהר נקרא זה הר ה'. וזה סוד "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קודשו, נקי כפים", שזה סוד "וידי משה כבדים", "ובר לבב" שזה סוד ליבא.

ל. עיקר לרצות רק להשפיע

שמעתי מוצש"ק ויקרא, תש"ג

עיקר שלא לרצות שום דבר, רק להשפיע מטעם גדלותו ית', היות שכל קבלות נפסלות. ולצאת מבחינת קבלה אי אפשר רק ללכת בקצה השני, היינו בבחינת השפעה. וכח המנענע היינו כח המשכה, וכח המחייב להעבודה, הוא רק מטעם גדלות ית'. שצריכין לעשות חשבון, שסוף כל סוף הכוחות היגיעה מוכרחין לתת, אלא שע"י הכוחות האלו יכולין להביא איזה תועלת והנאה. זאת אומרת, עם הכח והיגיעה מה שהאדם נותן, יכול להנות גוף בעל גבול שהוא בחינת אורח עובר, או בעל נצחי, זאת אומרת שהמרץ שלו נשאר בנצחיות. וזה דומה שבן אדם, אם יש בכוחו לבנות מדינה שלימה והוא בונה רק צריך שע"י רוח חזק הוא נהרס, ונמצא שכל הכוחות הלכו לטמיון. מה שאם כן אם נשאר בקדושה, אזי כל הכוחות נשארים בנצחיות, ורק ממטרה זה הוא צריך לקבל כל היסוד לעבודה, והשאר יסודות פסולים.

וכח האמונה מספיק שהאדם יכול לעבוד בבחינת השפעה, היינו שיכול להאמין שהבורא ית' מקבל עבודתו, אפילו שעבודתו בעיניו אינו כל כך חשוב, מכל מקום הקב"ה מקבל את הכל. שכל עבודות איך שיהיו, רצוי ומקבל לפניו, אם האדם מיחס את העבודה אליו ית'. וכך, אם האדם רוצה להשתמש עם האמונה על בחינת קבלה, אזי האמונה אינו מספקת לו, זאת אומרת שיש לו אז ספיקות בהאמונה. והטעם הוא משום שהקבלה אינו אמת, זאת אומרת, שבאמת אין לו להאדם שום דבר מהעבודה, רק להבורא ית' יהיה מהעבודה שלו. לכן, הספיקות שלו הן אמת. היינו, אלו המחשבות זרות מה שעולים במוחו, הם טענות אמיתיות. מה שאין כן, אם האדם רוצה להשתמש עם האמונה ללכת בדרכי השפעה, בטח שלא יהיה לו שום ספיקות בהאמונה. ובאם שיש לו ספיקות, אז הוא צריך לדעת, שבטח שאין הוא רוצה ללכת בבחינת השפעה, שעל השפעה מספיק לו האמונה.

לא. כל שרוח הבריות נוח הימנו

שמעתי

"כל שרוח הבריות נוח הימנו". והקשה, הלא מצאנו אצל הגדולים המפורסמים ביותר שהיו להם מחלוקת, אם כן אין רוח הבריות נוח הימנו. ותירץ, שלא אמרו **כל שהבריות**, אלא **רוח הבריות**, שהכונה שרק הגופות הם במחלוקות, זאת אומרת שכל אחד משמש עם הרצון לקבל. מה שאם כן **הרוח של הבריות** הוא כבר רוחניות, ונוח הימנו, שהצדיק ממשיך השפע הוא ממשיך עבור כל הדור, ורק שעדיין לא הלבישו את הרוח שלהם, עוד לא יכולים להשיג ולהרגיש את השפע שהצדיק המשיך.

לב. גורל הוא סוד אתערותא דלעילא

שמעתי ד' תרומה תש"ג

גורל הוא סוד אתערותא דלעילא, שאין התחתון מסייע כלום. וזה סוד "הפיל פור" הגורל, שהמן היה מקטרג ואמר "ואת דתי המלך אינם עושים". שפירוש, שתחילת העבדות מתחיל אצל העובד בבחינת שלא לשמה, היינו לשם קבלה עצמית. ואם כן למה ניתנה התורה להם, שאח"כ זוכים לבחינת לשמה, ונותנים להם האורות והשגת העליונות.

ואז בא המקטרג ושואל, למה נותנים להם אלו דברים העליונים, אשר עליהם לא עבדו ולא קוו, אלא כל מחשבותיהם ומטרותיהם היו רק דברים הנוגעים לצורכי עצמם, הנקרא שלא לשמה. וזה סוד "רשע יכין וצדיק ילבש", פירוש, שמקודם היה עובד בבחינת רשע, היינו שלא לשמה, אלא לשם המקבל, ואח"כ הוא זוכה לשמה, היינו שכל העבדות נכנסת ברשות הקדושה, היינו הכל להשפיע, וזה סוד "וצדיק ילבש".

וזה סוד "פורים כיום כפורים", שפורים הוא אתערותא דלעילא, ויום הכפורים הוא אתערותא דלתתא, היינו ע"י תשובה. אבל גם שם יש אתערותא דלעילא, שהוא מבחינת הגורלות, שהיה שם גורל אחד לה' וגורל ב' לעזאזל, והשם ית' הוא המברר.

לג. ענין גורלות, שהיה ביום כפורים, ואצל המן

שמעתי ו' תרומה תש"ג

כמו שכתוב "ונתן אהרן על שני השעירים גורלות, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל" (פרשת אחרי, ראשון). ואצל המן כתוב "והפיל פור הוא הגורל" (מגילת אסתר ח.).

גורל הוא נוהג במקום שלא יכולים לברר בשכל, מטעם שאין הדעת מגעת שם, שיוכלו לברר מהו טוב ומהו רע. אז עושים גורל, שסומכים עצמם לא על השכל, אלא מה שהגורל אומר להם. נמצא לפי זה, כשמשתמשים במילת גורל, זה בא להשמיענו שהולכים עכשיו למעלה מהדעת.

ענין ז' אדר שבו נולד משה, ובו מת משה. יש להבין מהו הפירוש של אדר, הוא מלשון אדרת, כמו שכתוב אצל אליהו, "וישלך אדרתו אליו" (מלכים א. יט). שאדרת, הוא אדרת שער, שהם בחינת שערות ודינין, שבחינת עבודה הם דיעות, ומחשבות זרות, המרחיקים את האדם מהקב"ה. וכאן נוהג ענין התגברות עליהם, ואע"פ שהוא רואה הרבה סתירות שנמצא בהשגחתו ית', מכל מקום, הוא צריך להתגבר עליהם, על ידי אמונה למעלה מהדעת ולומר, שהם השגחה בבחינת טוב ומטיב. שזה סוד שכתוב אצל משה, "ויסתר משה פניו", היינו שראה כל הסתירות, והחזיקם ע"י התאמצות בכח האמונה למעלה מהדעת, וכמו שאמרו חז"ל, בשכר "ויסתר משה פניו כי ירא מהביט", זכה ל"תמונת ה' יביט", שזה סוד מה שכתוב "מי עור כעבדי, ומי חרש כמלאכיי". ידוע כי "עינים" נקרא דעת, שכל, היינו עיני השכל. כי דבר המבינים בשכל, אומרים, הלא אנחנו רואים שהשכל והדעת מחייבים אנו לומר כך. לכן, מי שהולך למעלה מהדעת, דומה כאילו אין לו עינים והוא נקרא עור. היינו שעושה עצמו כעור, וכמו כן מי שלא רוצה לשמוע, מה שהמרגלים אומרים לו, ועושה עצמו כחרש, הוא נקרא חרש. וזה שאומר "מי עור כעבדי, ומי חרש כמלאכיי", אלא שהאדם אומר "עינים להם ולא יראו, אוזניים להם ולא ישמעו". היינו כנ"ל, שלא רוצה לציית למה שהשכל מחייב, ולא למה שהאוזניים שומעים, כמו שכתוב אצל יהושע בן נון, שלא נכנס דבר רע באוזניו מעולם. וזה ענין אדרת שער, שהיה לו הרבה סתירות ודינין. שכל סתירה נקרא שער, שתחת כל שער יש גומא, **זאת אומרת שעושה נקב בראש, כלומר, שהמחשבה זרה בוקע ונוקב את ראשו**, וכשיש לו הרבה מחשבות זרות זה נקרא שיש לו הרבה שערות, וזה נקרא אדרת שער. וזה סוד מה שכתוב אצל אלישע "וילך משם, וימצא את אלישע בן שפט, והוא חרש שנים עשר צמדים לפניו, והוא בשנים העשר, ויעבר אליהו אליו, וישלך אדרתו אליו" (מלכים א. יט). (ופירוש של צמדים הוא זוג הבקר, היות שהיו חורשים בשני בקר ביחד, שהם נצמדים, זה נקרא צמד בקר). בקר פירושו בקורת, ושנים עשר הוא סוד שלימות המדרגה (כמו י"ב חדש, י"ב שעות). היינו שכבר יש לו כל בחינת שערות, שאפשר להמצא בעולם. שאז, מן **השערות נעשה אדרת שער**, אלא אצל אלישע היה זה, מבחינת בוקרו של יוסף, כמו שכתוב "הבוקר אור והאנשים שולחו, המה וחמוריהם". כלומר, שכבר זכה להאור השורה על הסתירות האלו. היות כי על ידי הסתירות, הנקרא בקורת, וכשהוא רוצה להתגבר עליהם, זהו על ידי המשכת אור עליהם, (וזה כמו שכתוב, הבא לטהר מסייעין אותו). וכיון שכבר המשיך האור, על כל הבקורת, ואין לו עוד מה להוסיף, כי כבר נשלם אצלו את כל הבקורת, אז הבקורת והסתירות, כלין מאליהם. וזהו לפי הכלל, שאין שום פעולה לבטלה, היות שאין פועל בלי תכלית.

ובאמת יש לדעת, מה שנתדמה להאדם, דברים שהם בסתירה להשגחת טוב ומטיב, הוא רק בכדי שהאדם יהיה מוכרח להמשיך אור עליון על הסתירות, בזמן שהוא רוצה

להתגבר על הסתירות. אחרת אי אפשר לו להתגבר, וזוה נקרא רוממות השם ית', שממשיך בזמן שיש לו הסתירות הנקרא דינין. כלומר שהסתירות יכולים להתבטל, אם הוא רוצה להתגבר עליהם, רק אם הוא ממשיך רוממות ה'. נמצא, שהדינין האלו הם הגורמים להמשכת רוממות ה', שזוה סוד מה שכתוב **"וישלך אדרתו אליו"**. היינו שאח"כ היה מיחס כל האדרת שער, אליו, **היינו אל ה'**, כלומר שראה עתה, שהקב"ה נתן לו את האדרת הזו, וזה היה בכוונה כדי להמשיך אור עליון עליהם.

אולם זה יכולים לראות רק אח"כ. היינו, לאחר שכבר זכה להאור השורה על אלה הסתרות והדינין, שהיה לו מתחילה. כי הוא רואה שבלי השערות, היינו הירידות, לא היה מקום, לאור עליון שישרה שם, כי אין אור בלי כלי. לכן הוא רואה שכל הרוממות השם ית' שהשיג, היה בגלל השערות והסתירות שהיה לו, וזה סוד **"אדיר במרום ה'"**, כלומר, שע"י האדרת זוכים לרוממות ה'. וזה סוד **"רוממות אל בגרונו"**, כלומר שע"י הגרעונות בעבודת ה', זה גורם לו שירומם עצמו לעלות למעלה. כי בלי דחיפה, האדם מתעצל לעשות תנועה, ומסכים להשאר במצב שבו הוא נמצא. מה שאין כן אם הוא יורד למדרגה יותר נמוכה מכפי שהוא מבין, זה נותן לו כח להתגבר, שאינו יכול להשאר במצב כל כך גרוע, היות שהמצב שבו ירד, הוא לא יכול להסכים להישאר כך. לכן הוא מוכרח כל פעם להתגבר, ולצאת מהמצב של הירידה, ואז עליו להמשיך רוממות ה', זה גורם לו, להמשיך מלמעלה כוחות יותר גבוהים, אחרת הוא נשאר בתכלית השפלות. נמצא, שכל פעם על ידי השערות, הוא הולך ומגלה את רוממות ה', עד שהוא מגלה שמותיו של הקב"ה, הנקראים **"ג מדות של רחמים"**, וזה סוד **"ורב יעבוד צעיר"**. וכמו כן **"רשע יכין, וצדיק ילבש"**. כמו כן **"ואת אחיך תעבוד"**. זאת אומרת, שכל העבודות, היינו הסתרות שהיו, שהם היו נראים כאילו מפריעים לעבודת הקודש, אלא שהיו עובדים נגד הקדושה, רואים עכשיו בזמן שזכו לאור ה', השורה על אלו הסתרות, רואים להיפך, שהם היו משמשים להקדושה, כלומר שעל ידם היה מקום, שהקדושה יכולה להתלבש, בהלבושים שלהם. שזוה נקרא **"רשע יכין, וצדיק ילבש"**, כלומר שהם נותנו הכלים ומקום עבור הקדושה.

ובזה יש לפרש מה שאמרו חז"ל זכה, צדיק, נטל חלקו, וחלק חבירו בגן עדן, נתחייב, רשע, נטל חלקו וחלק חבירו בגיהנום (חגיגה טו. ע"א). שפירושו, שלוקח הדינין והמחשבות זרות של חבירו, שיש לפרש על כל העולם, היינו שמטעם זה נברא עולם כל כך מלא עם הרבה אנשים, שלכל אחד ואחד ואחד יש לו מחשבות משלו ודעות משלו, וכולם נמצאים בעולם אחד. זהו בכוונה, כדי שכל אחד ואחד יהיה כלול מכל המחשבות של חבירו, שע"י זה בזמן שהאדם עושה תשובה, יהיה הריוח מזה ההתכללות, היות שהאדם כשרוצה לעשות תשובה, הוא מוכרח להכריע את עצמו, ואת כל העולם כולו לכף זכות, היות שהוא בעצמו נכלל מכל הדיעות, והמחשבות זרות, של כל העולם כולו. וזה סוד **"נתחייב, רשע, נטל חלקו, וחלק חבירו בגיהנום"**, שפירושו, שבזמן שהיה עדיין רשע, שזוה נקרא **נתחייב**, שאז היה חלקו עצמו, של שערות וסתירות ומחשבות זרות. וכמו כן היה נכלל מחלק חבירו בגיהנום, כלומר שהיה נכלל מכל הדיעות, של כל אנשים שישנם בעולם. לכן אח"כ כשנעשה **"זכה, צדיק"**, זאת אומרת, לאחר שעשה תשובה, הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו **לכף זכות, יש לו חלקו, וחלק חבירו בגן עדן**. וזהו מטעם שמוכרח להמשיך אור עליון, גם בשביל המחשבות זרות, של הכלל אנשים שבעולם, היות שהוא נכלל מהם, והוא צריך להכריע אותם לכף זכות. וזה הוא דוקא כנ"ל, ע"י המשכת אור עליון, על הדינין האלו של הכלל. ואף על פי שהם בעצמם, אינם יכולים לקבל את האור הזה, שהוא המשיך עבורם, מטעם שאין להם כלים מוכנים לזה, אבל הוא המשיך בשבילם גם כן.

אולם יש להבין לפי הכלל הידוע, שכל הגורם להמשכת אורות במדרגות עליונות,

אומרים בשיעור שגרם אור בהעליון, אז הוא גם כן, מקבל מהאורות האלו, מסיבת שהוא היה הגורם. ולפי זה גם הרשעים היה צריכים לקבל, חלק מהאורות ממה שגורמו לצדיקים.

ובכדי להבין זה, צריכים להקדים את ענין הגורלות, שהיה שני גורלות, כמו שכתוב **"גורל אחד לה', וגורל אחד לעזאזל"**. כידוע שענין גורל, הוא למעלה מדעת, לכן בזמן שהגורל הוא למעלה מהדעת, זה גורם שהשני יהיה לעזאזל, שזה סוד "וסער על ראש רשעים". היות כי הוא המשיך על ידי הסתירות הללו, את אור העליון, נמצא שעל ידי זה מתרבה הרוממות ה'. וזה אצל הרשעים חסרון, יען כל חשקם הוא רק בתוך הדעת. וכשמתרבה האור שבא על היסוד שלמעלה מהדעת, ממילא הם כלין והולכים ומתבטלים. **לכן אין לרשעים, אלא זה שעזרו לצדיקים להמשיך את רוממות ה'**, ואחר כך הם מתבטלים. וזה נקרא, "זכה, לוקח חלקו וחלק חבירו בגן עדן", (הג"ה מכאן משמע, שרק מי שעזר לעשות את התיקון, שיהיה מציאות התגלות האור על ידי מעשים טובים, לכן הפעולה הזו, נשאר בקדושה, והוא מקבל מה שגורם למעלה, שיהיה מקום של התפשטות האור, אז התחתון מקבל, מה שגורם להעליון, מה שאם כן הסתירות והדינין הם מתבטלות היות שבא במקומם רוממות ה', המתגלה על למעלה מהדעת, והם רוצים דוקא שיתגלה על כלים של תוך הדעת, לכן הם מתבטלים, כך אפשר לפרש). אולם גם המחשבות זרות, מה שהכלל גורמו שימשיך רוממות עליהם, האור הזה נשאר עבורם, וכשיהיו ראויים לקבל, הם יקבלו גם מה שכל אחד ואחד גורם להמשכת אור עליון עליהם.

וזהו הענין האורחא דאזיל בפלגותא דשערא, המובא בזה"ק (חלק טו. ובהסולם אות לג. דף נו.) שהוא מחלק ימין לשמאל. ושני השעירים, היו ביום כפורים, שהוא סוד תשובה מיראה. וכן היה גורל בפורים, שהוא סוד תשובה מאהבה. היות שהיה אז, לפני בנין בית המקדש, והיה צריכים אז לתשובה מאהבה והיה מוכרח להיות מקודם, צורך שיעשו תשובה. שהצורך לזה גורם דינים ושערות, וזה סוד שמלמעלה נתנו שליטה להמן בסוד, אני מעמיד אתכם שליטה, שהוא ישלוט עליכם, וזהו שכתוב, שהמן **"הפיל פור הוא הגורל"** בחדש אדר, שהוא סוד הי"ב בסוד י"ב בקר, הכתוב אצל אלישע, כנ"ל, שש שש המערכות, שהוא חדש אדר, בסוד **אדרת שער**, שהם דינים הכי גדולים. מזה ידע המן שהוא ינצח את ישראל, היות שבחודש אדר מת משה, אבל לא ידע שבו נולד משה, בסוד **"ויראו אותו כי טוב"**. היות שבמצב הכי קשה, כשמתחזקים, זוכים אז לאורות היותר גדולים, הנקראים רוממות ה'. וזה סוד **"שש משזר"**, היינו כיון שזכו להאורחא, דאזיל בפלגותא דשערא, שש שש המערכות, אז **מש-זר** מלשון **ומש זר**, שהוא סוד הסטרא אחרא, זאת אומרת הזר שהוא הס"א, בטל והלך לו, מטעם שכבר גמר את תפקידו.

נמצא שכל הדינים והסתירות לא באו, אלא לגלות את הרוממות ה', לכן ביעקב שהוא איש חלק, בלי שערות, לא היה יכול לגלות את הרוממות ה', מטעם שלא היה לו גורם וצורך להמשיכן, ומסיבה זו לא היה ליעקב יכולת לקבל הברכות מיצחק. מטעם שלא היה לו כלים, ואין אור בלי כלי, לכן יעצה לו רבקה, שיקח את בגדי עשו, וזה סוד **"וידו אוחזת בעקב עשו"**. זאת אומרת, הגם שלא היה לו שום שערות, אבל הוא לקח זה מעשו. וזהו מה שראה יצחק ואמר "הידים ידי עשו", אבל "הקול, קול יעקב". היינו שמצא חן בעיני יצחק, התיקון הזה מה שעשה יעקב, ומזה נעשו לו כלים על הברכות.

וזה ענין שאנו צריכים לעולם כל כך גדול, עם הרבה אנשים. וזהו בכדי שכל אחד יכלול בחבירו, שמזה יוצא אדם פרטי, נכלל ממחשבות ורצוניות של עולם מלא, ומטעם זה נקרא אדם, עולם קטן בפני עצמו, והוא מטעם הנ"ל. וזה ענין "לא זכה", היינו בזמן שהאדם, עדיין לא זכה, "נוטל חלקו, וחלק חבירו בגיהנום", היינו כנ"ל, שהוא נכלל

מגיהנום של חבירו. ועוד יותר מזה, שאפילו כבר תיקון חלקו של גיהנום, ואם לא תיקון חלק של חבירו, זאת אומרת ממה שנכלל מהעולם, עדיין לא תיקון, אין הוא עדיין נקרא שלם.

ובזה מובן, הגם שיעקב מבחינת עצמו היה חלק בלי שערות, **מכל מקום הוא אוחז בעקב עשו**, זאת אומרת שנוטל השערות, מזה שנכלל מעשו, כנ"ל. ולפיכך, בעת שהוא זוכה לתקנם, נוטל חלק חבירו בגן עדן, הכוונה על שיעור רוממות האור עליון, שהמשיך על השערות של הכלל, הוא זוכה לזה, הגם שהכלל עוד לא יכולים לקבל, מטעם שחסר להם ההכשרה לזה.

ובהאמור נבין את ענין הויכוח של יעקב ועשו, שעשו אמר "יש לי רב", ויעקב אמר "יש לי כל", היינו שש שש המערכות, היינו **תוך הדעת, ולמעלה מהדעת**, שהוא סוד הרצון לקבל, ואור הדביקות. שעשו אמר יש לי רב, שהוא אור הבא בכלים דקבלה, שהוא בחינת תוך הדעת. ויעקב אמר שיש לו כל, היינו ב' בחינות, היינו שהוא משמש עם כלים דקבלה, ויש לו גם כן אור הדביקות. וזה סוד הערב-רב, שעשו את העגל ואמרו "אלה אלקיך ישראל", היינו "אלה", בלי "מי". כלומר שרק ב"אלה", היו רוצים להתחבר, ולא ב"מי", כלומר שלא רצו בשניהם יחד, שהוא מי, ואלה, שביחד, הוא השם **אלקים**. היינו **כל-ורב**, זה לא רצו. וזה סוד הכרובים, שהוא סוד כרביא ופתיא. שכרוב אחד קצה מזה, שהוא **בחינת רב**, וכרוב אחד קצה מזה, שהוא **בחינת כל**. וזה סוד מה שכתוב "הקול מדבר אליו מבין שני הכרובים", אבל איך זה אפשר להיות, הלא הם ב' קצוות, הפוכים זה מזה. מכל מקום הוא צריך לעשות פתיא וכך לקבל (פתיא פירושו שוטה). וזה נקרא למעלה מהדעת, הגם שהוא לא מבין שום דבר מה שאומרים לו, מכל מקום הוא עושה.

ובענין "כל", הנקרא למעלה מהדעת, האדם צריך להשתדל שיעבוד בשמחה, כי ע"י השמחה מתגלה את שיעור אמיתי, של **בחינת כל**. ובאם אין לו שמחה, אז האדם לצער עצמו, על זה שאין לו שמחה, היות שכאן הוא עיקר מקום עבודה, לגלות את השמחה, בזה שעובד למעלה מהדעת. לכן כשאין לו שמחה מעבודה זו, הוא צריך לצער עצמו על זה, וזה סוד מה שכתוב, "**אשר ידבנו לבו**". שפירושו, בחינת דוה וכאב, על מה שאין לו שמחה מעבודה זו, וזה סוד "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה **מרב-כל**", אלא **עזבת את ה-כל, ולקחת את ה"רב" לבד**. לכן סופו שתהיה מטה מטה, ותהיה בחוסר כל, כלומר שתאבד גם את הרב. אלא בשיעור שיש לו את ה"כל", והוא בשמחה, באותו שיעור הוא זוכה לבחינת "רב".

ובהאמור יש לפרש, מה שכתוב "נשים מבכות את התמוז" (יחזקאל ט.), ופירש רש"י שהיה להם עבודה זרה, שהיה לו עופרת בתוך עיניו, והיו מסיקות אותה, כדי להתיד את העופרת מתוך העינים, עד כאן לשונו. ויש לפרש ענין מבכות, היינו שאין להם שמחה, מטעם שיש עפר בתוך העינים. עפר הוא סוד בחינה ד', היינו המלכות שמים, שהיא בחינת אמונה למעלה מהדעת. ולבחינה זו יש צורת עפר, היינו בלתי חשובה, ויש בה לטעום בעבודה זו, בחינת טעם של עפר, כלומר שהיא לא חשובה, אלא כמו עפר. והמשל, שהנשים מבכות את התמוז, הוא, שמסיקים את עבודה זרה זו, בכדי שעל ידי חימום, יוצא העפר מן העופרת, והרמז הוא שהם בוכין על העבודה, שניתן להאמין בהשגחתו ית' למעלה מהדעת, שהוא טוב ומטיב, ובתוך הדעת רואים רק סתירות, בהשגחתו ית', והעבודה זו הוא עבודה דקדושה. והם רוצים להוציא את העפר, היינו העבודה שלמעלה מהדעת הנקרא עפר, אלא שבעינים הנקרא ראייה, שהוא מרמז על ראיית השגחתו ית' שיהיה **בתוך הדעת, וזה נקרא עבודה זרה**.

וזה דומה לאדם שאומנותו לעשות כדים וכלים מאדמה, שעבודתו לעשות כלי חרס, והסדר הוא שטרם כל הוא עושה כדורים עגולים מחמר, ואח"כ הוא חוקק ועושה חורים בהכדורים. וכשהבן הקטן רואה מה שאביו עושה, הוא צועק, אבא מדוע אתה מקלקל את הכדורים. והבן אינו מבין שעיקר כוונתו של האב הוא החורים, שרק החורים מסוגלים להיות כלי קבלה, והבן רוצה דוקא לסתום את החורים, מה שהאב עשה בהכדורים. כן הענין כאן, שהעפר הזה שהוא בתוך העינים, שסותם את הראיה שלו, שבכל מקום שהוא מסתכל, הוא סתירות בהשגחה. וזהו כל הכלי שעל ידו יכול לגלות, את נצוצי אהבה בלתי תלויה בדבר, שנקרא שמחה של מצוה, ועל זה נאמר "אלמלא אין הקב"ה עוזרו, אינו יכול לוי". זאת אומרת, אם ה' לא היה נותן לו את המחשבות האלו, לא היה מוכשר לקבל שום התרוממות.

לד. יתרון ארץ בכל הוא

שמעתי טבת תש"ב

ידוע כי אין שום דבר מתגלה בצורתו האמיתי, אלא רק בדבר והפוכו, "כיתרון האור מתוך החושך". זאת אומרת, שכל דבר מראה על חבירו, שדוקא על ידי דבר והפוכו, אפשר להשיג את מציאותו האמיתי של המושג הנגדי. ומשום זה אי אפשר להשיג את הדבר בתכלית הבהירות, אם אין לו את הדבר המקבילו. דוגמא, אי אפשר להעריך ולומר, שזהו דבר טוב, אם אין הדבר שכנגדו, המראה על רע, וכמו כן, מר - ומתוק, שגאה - ואהבה, רעבון - ושביעה, צמאון - ורויה, פירוד - ודביקות. ולפי זה יוצא, שאי אפשר לבוא לידי אהבת הדביקות, מטרם שמישיג את שנאת הפירוד.

והעצה לזכות לדרגת שנאת הפירוד הוא, שצריך האדם מקודם לדעת, מהו ענין פירוד בכלל, כלומר ממה הוא נפרד. אז יש אפשרות לומר, שהוא רוצה לתקן את הפירוד הזה. זאת אומרת, שהאדם צריך לתת לעצמו דין וחשבון, ממה וממי, הוא נעשה נפרד, והוא יכול אח"כ להשתדל לתקן את זה, והוא יחבר עצמו, למי שהוא נעשה נפרד ממנו, כלומר, אם הוא מבין, שירויח מזה אם יתחבר עמו, ואז הוא יכול לשער ולדעת, מהו ההפסד אם הוא ישאר בפירוד.

וענין ריוח והפסד, נמדד לפי תענוג ויסורים. כלומר, מדבר שהאדם מרגיש יסורים, האדם מתרחק מזה, ושונא את זה. ושיעור ההתרחקות תלוי בשיעור הרגשת היסורים, כי מטבע האדם לברוח מיסורים, לכן, זה תלוי בזה. כלומר, לפי שיעור גודל היסורים, בשיעור זה האדם משתדל ועושה כל מיני מעשים בכדי להתרחק מזה. היינו שהיסורים גורמים שגאה להדבר, שמביא לו יסורים, ובשיעור זה הוא מתרחק.

ובהאמור יוצא, שהאדם צריך לדעת מהו השתוות הצורה, בכדי שידע מה עליו לעשות, בכדי שיגיע לידי דביקות, הנקרא השתוות הצורה, ועל ידי זה ידע מהו שינוי צורה ופירוד. הנה ידוע מפי ספרים ומפי סופרים, שהבורא ית' הוא טוב ומטיב, היינו שהשגחתו ית' מתגלה להתחתונים בבחינת טוב ומטיב, וכך אנו מחויבים להאמין. לכן, בזמן שהאדם מסתכל בדרכי הנהגת העולם, ומתחיל להסתכל על עצמו, או אצל אחרים, איך שמצד השגחה, הם סובלים יסורים, ולא תענוגים כראוי לשמו ית', שהוא טוב ומטיב, קשה לו במצב הזה לומר שההשגחה עליונה, מתנהג בבחינת טוב ומטיב, ומשפיע להם כל טוב.

אמנם צריכים לדעת, שבמצב הזה, שלא יכולים לומר שה' הוא משפיע רק טוב, הם נקראים רשעים. כי מזה שמרגישים יסורים, זה גורם להם, שמרשיעים את קונם. ורק בזמן שהם רואים, שהבורא משפיע להם תענוגים, הם מצדיקים את הבורא, כמו שאמרו חז"ל "איזהו צדיק, זה שמצדיק את קונו", היינו שאומר שהקב"ה מנהיג את העולם בדרך של **צדקות**. ונמצא, שבזמן הרגשת היסורים האדם נעשה מרוחק מה', היות מצד הטבע האדם נעשה לשונא, למי שהוא משפיע לו יסורים. נמצא, שעל ידי זה האדם, במקום שצריך לאהוב את ה', חס ושלוש נעשה עכשיו הדבר להיפך, כי האדם בא חס ושלוש לידי שגאה לה'.

ומה האדם צריך לעשות, בכדי שיגיע לידי אהבת ה', על זה ניתן לנו, סגולה לעסוק בתו"מ, שהמאור שבה מחזירו למוטב. שיש שם מאור, הנותן להאדם להרגיש, את חומר המצב של פירוד. ולאט לאט, כשאדם מכוון להשיג מאור התורה, מתרקם אצל האדם שיעור של שגאה להפירוד, היינו שמתחיל להרגיש את הסיבה, שגורם לו ולנשמתו, את

הפירוד וההתרחקות מה'. כלומר, האדם צריך להאמין שהשגחתו ית' הוא בבחינת טוב ומטיב, אלא היות שהאדם שקוע באהבה עצמית, שזה גורם לו השינוי הצורה, היות שנעשה תיקון המכונה ע"מ להשפיע, שזה נקרא השתוות הצורה. שרק באופן כזה יכולים לקבל הטוב ועונג הזו, **שלא יכול לקבל, את הטוב ועונג** מה שהבורא רוצה לתת, זה גורם לו שמקבל שנאה להפירוד. אז, יש לו היכולת להבחין את גודל התועלת מהשתוות הצורה, ואז הוא מתחיל להשתוקק לבחינת הדביקות. נמצא, שכל צורה מראה על צורה השניה. נמצא לפי זה, שכל הירידות שהאדם מרגיש, שבא לידי פירוד, ניתן לו הזדמנות, להבחין בין דבר והפוכו. זאת אומרת, שמהירידות, האדם צריך לקבל הבנה מהו התועלת מהעליות, אחרת לא היה אפשרות, להאדם להעריך את חשיבות, מזה שמקרבין אותו מלמעלה, ונותנים לו את העליות. ולא היה לו היכולת להוציא את החשיבות, את מה שהוא היה יכול להוציא, כדוגמת שנותנים להאדם לאכול, ואף פעם לא טעם, טעם של רעבון. נמצא שהירידות, שהוא זמן הפירוד, גורם לו חשיבות להדבקות שבעליות, והעליות גורם לו, בחינת שנאה להירידות שמביא לו הפירוד. כלומר, שאינו יכול להעריך את גודל הרע שיש בהירידות. היינו, שהאדם מדבר חס ושלוס רע על ההשגחה, ואינו מרגיש אפילו על מי הוא מדבר רע, שידע שהוא צריך לעשות תשובה על דבר חטא גדול כזה, שזה נקרא שמדבר חס ושלוס לשון הרע על הבורא, כנ"ל.

ובהאמור יוצא שדוקא בזמן שיש לו הב' צורות, אז הוא מוכשר להבחין, את המרחק מה שיש בין אחת לחברתה, כנ"ל "כיתרון האור מתוך החושך". שרק אז הוא יכול להעריך ולהחשיב את ענין הדביקות, שעל ידה יכולים להשיג את הטוב ועונג שישנו **במחשבת הבריאה**, שהוא רצונו להטיב לנבראיו. וכל מה שנראה לעינינו, הוא רק דברים שהבורא רוצה, שאנו נשיג אותם בצורה כמו שמשיג, היות שזהו דרכים איך להגיע לשלימות המטרה.

אולם בכדי לזכות לדביקות ה', זהו לא כל כך דבר פשוט, שצריכים התאמצות ויגיעה גדולה עד שזוכים להשיג ולהרגיש, את הטוב ועונג. ומטרים זה, מוטל על האדם להצדיק את ההשגחה, ולהאמין בלמעלה מהדעת, שה' מתנהג עם הנבראים, עם בחינת טוב ומטיב ולומר "עינים להם, ולא יראו". וזה כמו שאמרו חז"ל, בא חבקוק והעמידן על אחת כמו שכתוב **"וצדיק באמונתו יחיה"**. שפירושו, שהאדם אין צורך להתעסק בפרטים, אלא שהוא צריך לרכז את כל עבודתו על נקודה אחת, היינו **כלל**, שהוא בחינת אמונה בה', ועל זה יתן תפלה. כלומר, שה' יעזור לו שיהיה בידו ללכת בבחינת אמונה למעלה מהדעת. ויש סגולה באמונה, שעל ידה בא אדם לידי שנאת הפירוד, שזה נבחן שבעקיפין גורמת לו האמונה לשנוא את הפירוד.

ואנו רואים שיש הפרש גדול בין **אמונה, לראיה וידיעה**. כי דבר הניתן לראיה וידיעה, שאם השכל מחייב אותו שכדאי לעשות את הדבר, ומחליט על זה פעם אחת, כבר מספיק לו ההחלטה הזו, על הדבר הזה כפי החלטתו. כלומר, איך באיזה צורה שהחליט, כן הוא עושה בפועל, כי השכל מלווה אותו בכל פעולה ופעולה, שלא יעבור על מה שהשכל אמר לו, ונותן לו להבין מאה אחוז, בשיעור שהשכל הביאו לידי החלטה, מה שהוא החליט. מה שאין כן בחינת אמונה, שזה ענין הסכמי בכח, כלומר שהוא מתגבר על השכל, ואומר שכן כדאי לעבוד כפי שהאמונה מחייבת לעבוד למעלה מהדעת. ולכן האמונה למעלה מהדעת, מועיל רק בשעת מעשה, כלומר בזמן שהוא מאמין, שרק אז, הוא מוכן לתת כוחות עבודה, למעלה מהדעת. מה שאם כן בעת שהוא עוזב לרגע קטנה את האמונה, היינו שנחלש ממנו לרגע את האמונה, תיכף הוא בא לידי הפסקה בתורה ועבודה ולא מועיל לו, בזה שקבל על עצמו לפני זמן מה, את העול אמונה למעלה מהדעת.

מה שאין כן בדבר שהשיג בשכל, שדבר זה הוא מזיק לו, וזהו דבר שמסכן את חייו, אינו צריך כל פעם לחזור אל השכל וההסבר, מדוע הוא דבר מסוכן. אלא כיון שהשכל פעם, והבין בשכל מאה אחוז, שהוא צריך לעסוק דוקא בדברים אלו מה שהשכל הגיד לו, מהו רע, ומהו טוב, כבר הוא הולך לפי החלטה זו. רואים אנו את ההבדל שישנו בין מה שהשכל מחייב, לבין מה שרק האמונה מחייב אותו. ומהו הסיבה שבדבר שהבסיס הוא אמונה, צריכים כל פעם לזכור את צורת האמונה, אחרת הוא נופל ממדרגתו, ומקבל מצב שמתאים בשביל רשע, ומצבים כאלו יכול להיות אפילו ביום אחד שיפול ממדרגתו, הרבה פעמים ביום אחד, כי אי אפשר שלא יפסוק אצלו לאיזה רגע ביום, את האמונה למעלה מהדעת.

וצריכים לדעת, שסיבת השכחה של האמונה נובע, מטעם היות שהאמונה למעלה מהדעת והשכל, שהיא מתנגדת לכל הרצונות של הגוף. והיות הרצונות של הגוף באים לו מצד הטבע שנטבע בו, הנקרא רצון לקבל, בין במוחא ובין בליבא, לכן הגוף מושך אותו תמיד לבחינת הטבע שלו. ורק בזמן שהוא דבוק בהאמונה, אז האמונה יש לה כח להוציאו מתוך הרצונות של הגוף, וללכת למעלה מהדעת, כלומר נגד השכל של הגוף.

לכן, מטרם שהאדם זוכה לכלים דהשפעה, שנקרא דבקות, אז האמונה לא יכול להיות אצלו בקביעות. ובזמן שלא האיר לו האמונה, אז הוא רואה איך שהוא נמצא במצב השפלות שאין כמוהו, והכל באה לו מסיבת השינוי צורה, כנ"ל, שזהו הרצון לקבל לעצמו, שהפירוד הזה גורם לו כל היסורים, שמהרס לו כל הבנינים, וכל היגיעות שהשקיע בעבודה. והוא רואה ברגע שנאבד לו האמונה, הוא נמצא במצב יותר גרוע מבעת כניסתו בדרך של עבודה דלהשפיע, על ידי זה הוא מקבל שנאה להפירוד, היות שתיכף הוא מתחיל להרגיש יסורים, בפרטיותו עצמו, וכמו כן אצל העולם כולו, וקשה לו להצדיק את השגחתו ית' עם הנבראים, שהוא בבחינת טוב ומטיב. ומרגיש אז שכל העולם חשך בעדו, ואין לו ממה לקבל שמחה.

לכן, כל פעם שהוא מתחיל לתקן את הפגם, על מה שהוא מדבר לשון הרע על ההשגחה, הוא מקבל שנאה להפירוד. וע"י השנאה שהוא מרגיש בהפירוד, הוא בא לידי אהבת הדביקות, זאת אומרת כי בשיעור שהוא מרגיש יסורים בזמן הפירוד, בשיעור הזה, הוא מתקרב לידי דביקות בה', כנ"ל, בשיעור שמרגיש את החושך, שזהו דבר רע, כן בשיעור הזה הוא בא לידי הרגשת הדביקות, לדבר טוב, ויודע איך להעריך זה, בשעה שמקבל קצת דביקות לפי שעה, אז הוא יודע איך להחשיב אותה.

ובהאמור נוכל להבין שכל היסורים, שישנו בעולם הוא רק הכנה ליסורים אמיתיים, שליסורים האלו האדם צריך להגיע, אחרת הוא לא מסוגל לזכות לשום דבר רוחני, מטעם כי אין אור בלי כלי, ועל היסורים האלו, היסורים אמיתיים, נקרא זה שמרשיע את ההשגחה, שמדבר לשון הרע, ועל זה הוא מתפלל, שלא ידבר לשון הרע על ההשגחה. והיסורים האלו הקב"ה מקבל אותם, שזה נקרא שהקב"ה שומע תפלת כל פה. והטעם שעל היסורים האלו הקב"ה שמע, הוא, היות שאין האדם מבקש עזרה עבור הכלי קבלה שלו, מסיבת שיכולים לומר, אם ה' יתן לו מה שהוא מבקש, זה יכול לגרום לו שיהיה יותר מרוחק מה', מסיבת שינוי צורה שהוא יקבל על ידי זה. אלא ממש להיפוך, שהוא מבקש אמונה, שה' יתן לו כח התגברות, שיוכל לזכות להשתוות הצורה, כי הוא רואה שבזה שאין לו אמונה בקביעות, כלומר בזמן שהאמונה לא מאיר לו, הוא בא לידי הרהורים על ההשגחה, ובא לידי מצב הנקרא רשע כנ"ל, שהוא מרשיע את קונו. נמצא, שכל מה שהוא סובל יסורים, הוא מזה, שהוא בא לדבר לשון הרע על ההשגחה עליונה. נמצא לפי

זה, מה כואב לו, שבמקום שהאדם צריך לתת שבח לה', ולומר "ברוך הוא אלקינו שבראנו לכבודו", היינו שהנבראים מכבדים את ה', והוא רואה שהנהגת העולם הוא, לא לכבודו ית', מטעם שלכל אחד ואחד יש טענות ותביעות, שהנהגה צריך להיות בהשגחה גלויה, שה' מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב, והיות שזה לא מגולה נמצא שאומרים שהנהגה זו הוא לא לכבודו, וזה כואב לו. נמצא שהאדם, על ידי היסורים שמרגיש, הוא מוכרח חס ושלום לדבר לשון הרע. נמצא, מה שהוא מבקש מה', שיתן לו את כח האמונה, ולזכות לבחינת טוב ומטיב, אין זה מטעם שהוא רוצה לקבל טוב בכדי להנות עצמו, אלא בכדי שלא ידבר לשון הרע חס ושלום שזה כואב לו. כלומר שהוא מצד עצמו, רוצה להאמין למעלה מהדעת, שה' מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב, והוא רוצה שהאמונה שלו, יהיה מספיק בהרגשה גמורה, כאילו הוא בתוך הדעת. לכן כשעוסק בתו"מ הוא רוצה בהמשכת אור ה', לא להנאת עצמו הוא דורש, אלא שלא יכול לסבול, מזה שלא יכול להצדיק את השגחתו ית', שהוא בבחינת טוב ומטיב, וזה גורם לו יסורים היות שהוא מחלל את שם ה', **ששמו הוא טוב ומטיב**, והגוף שלו טוען אחרת. וזהו כל היסורים שלו, מטעם שמזה שהוא נמצא בבחינת הפירוד, הוא לא יכול להצדיק את השגחתו ית', וזה נקרא שהמצב הפירוד הוא שנואה אצלו. וכשיש לו היסורים האלו, אז ה' שומע תפלתו ומקרבו אליו, וזוכה לדביקות, כי היסורים שמרגיש מן הפירוד, זה גורם לו שיזכה לדביקות. ואז נאמר "כי יתרון האור מתוך החושך". וזה שכתוב "יתרון ארץ בכל הוא". **ארץ**, היינו הבריאה, **בכל הוא**, שע"י היתרון, היינו שרואים ההבדל בין המצב של פירוד למצב הדביקות, על ידו זוכים להיות דבוק **ב-כל**, שהבורא נקרא שורש **הכל**.

יתרון ארץ בכל הוא

לפי כתב היד, שמעתי טבת תש"ב בירושלים

יתרון ארץ בכל הוא, כי אין הדבר בא ומתגלה בצורתו האמיתי, אלא רק באופן "כיתרון האור מתוך החושך", זאת אומרת שאחד מראה על השני. שדוקא בדרך דבר והפוכו, אפשר להבחין ולהרגיש את מציאותו האמיתי של המושג הנגדי. ומשום זה אי אפשר לתאר את מושג טוב, אם אין לו את מושג המקבילו שהוא רע, וכמו כן מר - ומתוק, שגאה - ואהבה, רעבון - ושביעה, צמאון - ורויה, פירוד - ודביקות, ולפי זה יוצא שאי אפשר לבוא לידי אהבת הדביקות, מטרים שמשיג את שנאת הפירוד.

והעצה לזכות לשנאת הפירוד, צריכין מקודם לבאר מהו ענין הפירוד. זה ידוע, שדביקות נקרא השתוות הצורה, ופירוד נקרא שנוי צורה, ועוד לדעת, שענין שנאה להדבר, נמדדת רק בשיעור היסורים. כי טבע האדם להיות בורח מן היסורים ולשנאו את כל מי שמשפיע לו יסורים, זאת אומרת, בשיעור שהאדם מרגיש שהדבר שמביא לו יסורים, באותו שיעור הוא מרחק את עצמו מהדבר, והם תלויים זה בזה.

לכן, אם האדם רוצה לזכות להשתוות הצורה, הוא צריך מקודם לקבוע את הצורה, בכדי שידע מה עליו לעשות בכדי להשתוותו. וידוע מפי ספרים ומפי סופרים, שהבורא ית' הוא טוב ומטיב, היינו שהשגחתו ית' מתגלה להתחתונים בבחינת טוב ומטיב, וזה אנו מחויבים להאמין. ומשום זה, בזמן שהאדם מסתכל על דרכי הנהגת העולם, ומתחיל לראות ולהרגיש אצל עצמו או אצל אחרים, שהשגחה העליונה משפיע להם יסורים ולא תענוגים כראוי לשמו ית', אם כן קשה להם לומר שה' טוב ומטיב משפיע להם.

נמצא שבזמן שמרגישים יסורים, אזי הם נקראים רשעים, משום שהם מרשיעים את קונם, ורק בזמן שמרגישים תענוגים אז הם מצדיקים את קונם, כמו שאמרו חז"ל "איזהו צדיק, זה שמצדיק את קונו", שאומר שהשם ית' מתנהג בדרך של צדקות. ונמצא, שבמצב הרגשת היסורים הוא נעשה מרוחק ממנו ית' כנ"ל, כי מי שמשפיע יסורים גורם לו שנאה חס ושלום. ואם האדם רוצה לאהוב את ה', העצה לזה הוא רק ע"י התעסקות בתורה ומצות, שבסגולתם להרגיש את חומר המצב של הפירוד. ועל ידי זה מתרקם אצלו שנאה להפירוד, שמתחיל להרגיש מה גורם לו ולנשמתו את הפירוד הזה, וכשמתחיל להרגיש שהפירוד הזה, מפריע כל טוב בעדו ובעד הכלל כולו, וכשהשנאה התרקמה בשיעורה הראוי, אזי הוא יכול להבחין את התועלת מהדביקות. וממילא מתחיל לפעם בלבו בחינת אהבה להדביקות, ואז כל אחד מראה את צורתו עצמו ואת צורה של חבירו, ורק אז יש לו יתרון מפירוד להדביקות, שרק ע"י דביקות זוכים לזכות לטוב ומטיב.

אבל דא עקא, לזכות לדביקות זהו לא כל כך דבר פשוט, ועיקר התאמצות והיגיעה הוא עד שזוכין לבחינה זו, ועד אז צריכין להצדיק את ההשגחה של הטוב ומטיב, בסדר שלמעלה מהדעת. וזה ענין, בא חבוקוק והעמידן על אחת, כמו שכתוב "וצדיק באמונתו יחיה", היינו שהאדם צריך לרכז את כל עבודתו על נקודה אחת הנקראת אמונה. ויש מעלה בדרך של האמונה, שע"י קניית אמונה היא גורמת בעקיפין הרגשה לשנוא את הפירוד.

ואנו רואים את ההפרש הגדול שיש בין אמונה - לראיה וידיעה, כי דבר הניתן לידיעה וראיה, אם השכל מחייב את הדבר לעשות, ומחליט על זה פעם אחת, כבר מספיק לו את

הידיעה הזו לעבוד על הדבר, עד שמשיג את הדבר הנרצה לו. מה שאם כן בחינת אמונה, שזה ענין הסכמי בכוח, שהוא מאמין שהאמת הוא ושזה דבר טוב שכדאי לעבוד ולהשיגה את מבוקשו רק בבחינת למעלה מהדעת. וזה מועיל רק בשעת מעשה, היינו בשעת אמונה, אז הוא מוכן לתת כוחות עבודה בתו"מ. מה שאם כן בעת שעזב לרגע קט את האמונה, תיכף יש לו הפסקה בתורה ועבודה, ולא מועיל לו בזה שקבל עליו לפני זמן מה את האמונה. מה שאם כן דבר שהשיג בשכל, אינו צריך כל פעם לחזור את השכל והטעם והסברה, בשביל מה הוא עובד עכשיו.

נמצא שבבחינת אמונה צריך לזכור כל פעם, את הצורה של אמונה שיהיה לנגד עיניו, ולולי זאת תיכף נופל ממדרגתו, ומקבל מצב של רשע. ודבר זה חוזר עליו כל פעם, משום שאי אפשר שלא יפסוק לאיזה רגע בהמעשה דלהשפיע, את בחינת האמונה שלמעלה מהדעת. וסיבה השכחה נובע מטעם שהוא נגד הדעת והשכל, והוא מתנגדת לכל הרצונות של הגוף שנטבע בו טבע של רצון לקבל בין במוחא ובין בליבא, (וזהו נקרא יראת העונש, שמתחזק באמונתו ית' מטעם שלא יפול חס ושלום לידי רשות הס"א ושיפסיקו מתורה ועבודה. אבל יש בחינת אמונה מטעם רוממות, היינו שמחזיק את האמונה, לא מטעם שירא שלא יפול לרשות הס"א הנקרא יראת העונש, אלא מטעם שרואה שכך הוא רצון המלך. וזה נקרא שיש לו אמונה מטעם מצוה, וזה נקרא אמונה מטעם כבוד שמים).

אם כן על ידי זה שרואה כל פעם מה שגורם לו הפירוד, שהורס לו את כל הבנינים והיגיעות שעושה בפעם אחת נאבד לו הכל, ואיזה יסורים גורם לו הפירוד, היינו הרצון לקבל, מטעם כי מתחיל תיכף להרגיש בחינת היסורים בפרטיותו עצמו וכמו כן בעולם כולו בכלל. וכבר קשה לו להצדיק את קונו, ותיכף מרגיש שהעולם חושך בעדו ואין לו ממה לקבל שמחה. לכן, בכל פעם שמתגבר לתקן את הפגם, כן באותו שיעור מתחיל הוא לקנות שנאה להפירוד, וע"י השנאה שמרגיש בהפירוד הוא בא לידי דביקות. וענין שנאה נמדדת בשיעור הרגשת היסורים כנ"ל, היינו בשיעור שמרגיש יסורים בהפירוד, כן ממש באותו שיעור הוא זוכה לדביקות השם ית'.

היוצא מזה, שכל היסורים שישנם בעולם הוא רק הכנה ליסורים אמיתיים מה שהם צריכים להיות, זאת אומרת שעל היסורים הללו הקב"ה שומע תפילה. והטעם הוא משום שהיסורים שהאדם מרגיש אז הוא שהיסורים מביאים לידי הרהור, כי בחינת הרע והפירוד שלו גורמים לו שאינו יכול להצדיק את השגחתו ית'. נמצא, שכל היסורים מתרכזים על מה שהוא נפרד ממנו ית', וכל כוונתו בזה שהוא רוצה להמשיך אור השם ית', לא מטעם שהוא רוצה להנאות מאור ה' לעצמו, אלא בכדי שלא יפגום חס ושלום בהשגחתו ית' בבחינת טוב ומטיב. כי הוא מצדו עצמו, רוצה להאמין למעלה מהדעת, אבל הוא רוצה שהאמונה הזו יהיה לו הספקה כמו בתוך הדעת. לכן, כשעוסק בתורה ומצות ובהמשכת אור ה', כל כוונתו הוא רק בכדי שיוכל להצדיק את ההשגחה, שלא יבוא לידי הרהור, שכל הרהור גורם לו פירוד, ומצב של פירוד חס ושלום, הוא שנאה ומאוס אצלו. ואז ה' שומע תפילתו, ומקרבהו אליו וזוכה לדביקות. כי היסורים הם רק על ענין פירוד ודביקות, ואז נאמר "כיתרון האור מתוך החושך" וזהו "יתרון ארץ". ארץ היינו הבריאה, "בכל הוא" שע"י היתרון זוכין להיות דבוק ב-כל שהוא נקרא שורש הכל.

לה. בענין החיות דקדושה

שמעתי בשנת תש"ה ירושלים

הכתוב אומר, "זה היס גדול ורחב ידים, שם רמש ואין מספר, חיות קטנות עם גדולות" (תהילים ק"ד). יש לפרש, זה היס, הכונה על היס דס"א, גדול ורחב ידים, היינו שהיא מתגלית עצמה לכל וצועקת הב הב, שכוונתו על כלי קבלה גדולים. שם רמש, היינו שיש שם אורות עליונים, שהאדם דורך ורומש עליהם ברגלים, ואין מספר, שיש שם חיות קטנות עם גדולות, היינו בין שיש להאדם חיות קטנות, ובין שיש לו חיות גדולות, הכל נמצא בים הזה. וזהו מטעם שיש כלל, משמים מהיב יהבו ומשקל לא שקלו (שכל מה שנותנים משמים, לא מקבלים חזרה, משמים, אלא שזה נשאר למטה). לכן אם האדם המשיך משהו מלמעלה ואח"כ פגם בה, זה כבר נשאר למטה, אבל לא אצל האדם, אלא שזה נופל להיס של הס"א. היינו, אם האדם המשיך איזה הארה, ואין בידו להחזיקה בקביעות, מטעם שהכלים שלו עדיין לא נקיים, שיהיו מתאימים להאור, היינו שהאדם יקבל זה בכלים דהשפעה, כדוגמת האור, הבא מצד המשפיע.

לכן ההארה מוכרח להסתלק ממנו, ואז ההארה הזו נופלת לידי הס"א, וכך הוא כמה פעמים, היינו שהאדם ממשיך, ואח"כ מסתלק ממנו, לכן מתרבה ההארות, בים דס"א. וזהו, עד שנתמלאה סאתה, זאת אומרת, לאחר שהאדם מגלה את כל מדת היגיעה שיש בידו לגלות, אז הס"א נותנת לו בחזרה, את כל מה שלקחה לרשותה, בסוד "חיל בלע ויקיאנו". נמצא לפי זה, את כל מה שהס"א קבלה הכל לרשותה, היה רק בתור פקדון, היינו שכל זמן שיש לה שליטה על האדם, וענין השליטה שיש לה, הוא הכל בכדי שיהיה מקום להאדם, לברר את הכלי קבלה שלו ולהכניסם להקדושה. זאת אומרת, אם היא לא היתה שולטת על האדם, אז היה האדם מסתפק במועט, ואז כל הכלי קבלה של האדם, היו נשארים בפרודא. והאדם, אף פעם לא היה ביכולתו, לקבץ את הכלים השייכים לשורש נשמתו, ולהכניסם לקדושה, ולהמשיך את האור השייך אליו. לכן זהו תיקון, שכל פעם שהוא ממשיך, ממשיך משהו, ויש לו ירידה, הוא מוכרח עוד הפעם להתחיל מחדש, היינו בירורים חדשים. ומהעבר מה שהיה לו, נפלו לס"א, והיא מחזיקה זה ברשותה בתור פקדון, כלומר, ואח"כ האדם מקבל ממנה, את כל מה שהיא קבלה ממנו כל הזמן.

אולם גם זאת לדעת, אם היה ביכולת האדם, להחזיק איזה הארה אפילו קטנה, אבל אם זה היה בקביעות, כבר היה האדם נחשב לאדם השלם, היינו עם ההארה הזו, היה יכול ללכת קדימה. לכן, אם נאבד לו ההארה, עליו להצטער על זה. וזה דומה לאדם שנתן גרעין באדמה, על מנת שיצמח מזה אילן גדול, אבל תיכף הוציא את הגרעין מהאדמה, אם כן מהו התועלת מהעבודה, ממה שהכניס את הגרעין באדמה. ועוד, שאנו יכולים לומר, לאו דוקא שהוציא גרעין מהאדמה וקלקל אותו, אלא שיכולים לומר, שהוציא אילן עם פירות מבושלים מהאדמה, וקלקלם. וכן הענין כאן, שאם לא היה נאבד ממנו, ההארה הקטנה הזו, היה נצמח מזה אור גדול, נמצא שלאו דוקא, שנאבד ממנו הארה קטנה, אלא כאילו נאבד ממנו אור גדול מאד.

ויש לדעת, שזה כלל, שאין האדם יכול לחיות בלי חיות ותענוג, מטעם שזה נמשך משורש הבריאה, שהיא רצונו להטיב לנבראיו. לכן כל נברא, אי אפשר להתקיים, בלי חיות ותענוג. ומשום זה, כל נברא מוכרח לילך ולחפש מקום, שממנו יכול לקבל הנאה ותענוג. אולם, קבלת התענוג נוהגת ב-ג' זמנים, בעבר, ובהווה, ובעתיד, אבל קבלת התענוג העיקרי הוא בהווה. והגם שאנו רואים, שיש לאדם הנאה מעבר ועתיד גם כן, אבל זה דוקא, מה שהעבר ועתיד מאירים בהווה. לכן, אם אין האדם מצא הרגשת תענוג בהווה, אז

האדם מקבל חיות מהעבר, והוא יכול לספר לאחרים, איך שבזמן העבר, איך שהיה לו אז טוב, ומזה, הוא יכול לקבל חיות בהווה. או שמצייר לעצמו, שהוא מקווה שבעתיד יהיה לו טוב. אבל, מדידת הרגשת התענוג מעבר ועתיד, תלוי כמה שהם מאירים לו, בהווה. ויש לדעת שזה נוהג, בין בתענוגים גשמיים ובין בתענוגים רוחניים.

וכמו שאנו רואים, בזמן שהאדם עובד אפילו בגשמיות, הסדר הוא, שבזמן העבודה יש לו צער, בזה שהוא מתיגע עצמו, וכל מה שהוא יכול להמשיך בעבודה, הוא רק מכח שהעתיד מאיר לו, שהוא יקבל שכר תמורת עבודתו, וזה מאיר לו בהווה, לכן הוא מסוגל להמשיך בעבודה. מה שאין כן, אם אין בידו לצייר את השכר שיקבל בעתיד, יש להאדם לקחת תענוג מהעתיד, לא מהתמורה, שיקבל בעתיד תמורת עבודתו, כלומר לא מהשכר הוא יחנה, אלא שלא יהיה לו יסורים מהיגיעה, מזה הוא נהנה עתה בהווה, מה שיהיה בעתיד. אלא שהעתיד מאיר לו בהווה, **בזה שעוד מעט העבודה תגמר**, היינו, הזמן שצריכים לעבוד, והוא יקבל מנוחה. נמצא, על כל פנים, מאיר לו התענוג של המנוחה, מה שהוא יקבל בסוף, שפירושו שהריוח שלו יהיה, מזה שלא יהיה לו היסורים, ממה שהוא מרגיש עכשיו מהעבודה, וזה נותן לו כח שיוכל עכשיו לעבוד. ואם אין האדם מסוגל לצייר לעצמו, שעוד מעט הוא יהיה פטור מהיסורים שהוא סובל עתה, היה האדם בא לידי יאוש ועצבות, עד שהמצב הזה יכול להביא את האדם, שיהיה מאבד עצמו לדעת.

ומטעם הנ"ל אמרו חז"ל, "המאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעולם הבא", משום שהוא כופר בהשגחה, שהשם ית' מנהיג את העולם, בבחינת טוב ומטיב. אלא האדם צריך להאמין, שמצבים האלו באים אליו, מכח, שרוצים מלמעלה, שזה יביא לו תיקון. היינו, שהוא יקבל רשימות מהמצבים האלו, בכדי שיוכל להבין את דרך העולם, ביתר שאת וביתר עז. שהמצבים האלו נקראים בחינת אחרים, ובזמן שהוא מתגבר על המצבים האלו, הוא יזכה לבחינת הפנים, היינו שהאור יאיר לתוך האחרים האלו.

וכפי הכלל, שאין האדם יכול לחיות, אם אין לו מקום שיכול לקבל הנאה ותענוג, נמצא בזמן שאין האדם מסוגל לקבל מבחינת ההווה, אז הוא מוכרח לקבל חיות על כל פנים מהעבר, או מהעתיד. כלומר, שהגוף מחפש לעצמו חיות, בכל האמצעים שישנו בידו. ואז, אם אין האדם, מסכים לקבל חיות מדברים גשמיים, אז אין ברירה להגוף, אלא הוא מוכרח להסכים, לקבל חיות מדברים רוחניים, מטעם שאין לו עצה אחרת. לכן, הוא מוכרח להסכים לקבל הנאה ותענוג מכלים דהשפעה, כנ"ל, כי בלי חיות, אי אפשר לחיות. ולפי זה יוצא, בזמן שהאדם רגיל לקיים תו"מ, שלא לשמה, היינו לקבל תמורה עבור עבודתו, כן יש יכולת, להאדם לצייר לעצמו שהוא יקבל אח"כ איזה תמורה, וכבר יכול לעבוד, על חשבון שיקבל הנאה ותענוג אחר כך. מה שאם כן אם האדם עובד, שלא על מנת לקבל פרס, אלא שהוא רוצה לעבוד בלי שום תמורה, איך הוא יכול לצייר לעצמו, שיהיה לו אח"כ ממה לקבל חיות, הלא אינו יכול לעשות שום ציור, כי אין לו על מה. לכן, בשלא לשמה אין כאן הכרח, שצריכים לתת לו מלמעלה חיות, כי יש לו חיות מהציור של העתיד, **ומלמעלה אין נותנים מותרות, אלא הכרחיות**. לכן, אם האדם רוצה לעבוד אלא לתועלת הבורא, ולקחת חיות על שאר אופנים, הוא לא רוצה לקבל בשום אופן, לכן אין עצה אחרת, אלא מלמעלה מוכרחים לתת לו חיות, היות שהוא לא דורש אלא חיות הכרחי, שיוכל להמשיך בחיים, אז הוא מקבל חיות מבחינת בנין השכינה הקדושה.

וזהו כמו שאמרו חז"ל, "כל המצטער עם הציבור, זוכה ורואה בנחמת הציבור". כי ציבור נקרא, השכינה הקדושה, כי ציבור פירושו קיבוץ, היינו כנסת ישראל, שמלכות היא הכלל של כל הנשמות. והיות שהאדם לא רוצה שום שכר לתועלת עצמו, אלא שהוא רוצה לעבוד תועלת ה', שזה נקרא לאקמא שכינתא מעפרא, שהיא לא תהיה כל כך מושפלת,

היינו שלא רוצים לעבוד לתועלת ה'. אלא כל מה שהאדם רואה, שיצמח מזה תועלת עצמו, אז יש חמרי דלק לעבודה, ומה שנוגע לתועלת ה', ואין האדם רואה מה, שהוא יקבל איזה תמורה, אז הגוף מתנגד לעבודה זו, מטעם שיש לו בעבודה זו, טעם של עפר. והאדם הזה, כן רוצה לעבוד לתועלת ה', רק הגוף מתנגד לזה, והוא מבקש מה' שיתן לו כח, שכן יוכל לעבוד לאקמא שכינתא מעפרא, לכן הוא זוכה לבחינת פנים של ה' המתגלה אליו, וההסתרה נסתלק ממנו.

לו. מהו, ג' בחינות גופים באדם

שמעתי כ"ד אדר תש"ד ירושלים

האדם מורכב מג' בחינות גופים : א) גוף הפנימי, שהוא לבוש לנפש דקדושה. ב) מקליפת נוגה. ג) ממישכא דחויא. ובכדי שהאדם יהיה ניצול מבי' גופים, שלא יפריעו להקדושה, ושיהיה לו היכולת לשמש רק עם גוף פנימי, העצה לזה הוא, שיש סגולה, שהאדם יחשוב מחשבות רק מה שנוגע להגוף הפנימי. זאת אומרת, שהמחשבה שלו יהיה תמיד ברשות היחיד, היינו שאין עוד מלבדו, כתוב, אלא שהוא עושה ויעשה לכל המעשים, ואין שום בריאה בעולם שיוכל להפרידו מהקדושה. וכיון שאין הוא חושב עבור ב' גופים הנ"ל, אז הם מתים, משום שאין להם מזונות ואין להם להתקיים. כי המחשבות שחושבים עבורם, מזה הם מתפרנסים. וזה סוד מה שכתוב "בזיעת אפך תאכל לחם", שלפני חטא דעץ הדעת, לא היה החיות תלוי בהלחם, היינו שלא היו צריכים להמשיך אור וחיות, אלא שהיה מאיר. מה שאם כן אחר החטא, שאדם הראשון נדבק בהגוף של משכא דחויא, אז נקשר החיים בהלחם, היינו במזונות, שצריכים כל פעם להמשיך מחדש, ואם לא נותנים להם מזונות, הם מתים. וזה נעשה לתיקון גדול, בכדי להינצל ב' גופים הנ"ל.

ולכן מוטל על האדם להשתדל ולהתאמץ, שלא יחשוב מחשבות מה שנוגע להם, ואפשר שזהו מה שאמרו חז"ל, "הרהורי עבירה קשים מעבירה". כי המחשבות זהו המזונות שלהם, היינו מהמחשבות שחושבים מהם, מזה הם מקבלים חיות. לכן האדם צריך לחשוב, רק עבור הגוף הפנימי, היות שהוא לבוש לנפש דקדושה. כלומר, שיחשוב מחשבות מה שהם אחר עורו, כלומר אחרי עור של הגוף, נקרא חוץ מגופו, שפירושו חוץ מתועלת עצמו. אלא רק מחשבות שהם תועלת הזולת, וזה נקרא חוץ מעורו. כי אחרי עורו, אין שום אחיזה לקליפות, כי הקליפות נאחזות, רק מה שהוא בתוך העור, היינו מה ששייך לגופו, ולא מחוץ לגופו, הנקרא חוץ מעורו. זאת אומרת, שכל מה שבא לידי התלבשות בגוף, יש להם אחיזה. וכל מה שאינו באה לידי הלבשה, אין הם יכולים להתאחז.

וכשיתמיד לחשוב מחשבות שהם לאחר עורו, אז הוא זוכה למה שכתוב, "ואחר עורי נקפו זאת, ומבשרי אחזה אלוק" (איוב י"ט כ"ו). "זאת", היא בחינת שכונה הקדושה, והיא עומדת אחרי עורו. נקפו, היינו שנתקנה, להיות לעמוד אחרי עורי, ואז האדם זוכה לבחינת מבשרי אחזה אלוק. היינו שהקדושה באה בהתלבשות בגוף בפנימיות, וזהו דוקא בזמן כשהוא מסכים לעבוד, מחוץ לעורו, היינו בלי כל התלבשות. מה שאם כן הרשעים, שרוצים לעבוד דוקא בזמן שיש הלבשות בתוך הגוף, הנקרא בתוך העור, אז "וימותו ולא בחכמה", שאז אין להם שום התלבשות, ולא זוכים לשום דבר, מה שאין כן הצדיקים, דוקא הם, זוכים להתלבשות בגוף.

לז. מאמר לפורים

שמעתי בשנת תש"ח

יש להבין כמה דיוקים בהמגלה : א) הנה כתוב, "אחר הדברים האלה גדל המלך את המן", ויש להבין, מהו "אחר הדברים", היינו לאחר שמרדכי הציל את המלך, השכל מחייב, שהמלך היה צריך להגדיל את מרדכי, ומה כתוב, שגדל את המן. ב) בשעה שאסתר אמרה למלך "כי נמכרנו אני ועמי", שאל המלך, "מי זה ואיזה הוא", משמע שהמלך לא ידע משום דבר, הלא כתוב בפירוש, שהמלך אמר להמן, "הכסף נתון לך, והעם לעשות בו כטוב בעיניך", אם כן אנו רואים, שהמלך כן ידע מהמכירה. ג) על "כרצון איש ואיש", דרשו חז"ל, אמר רבא, לעשות כרצון מרדכי והמן (מגילה י"ב).

ידוע, איפה שכתוב "מלך" סתם, הכוונה על מלכו של עולם, ואיך אפשר שהקב"ה יעשה כרצונו של רשע. ד) כתוב, "ומרדכי ידע את כל אשר נעשה", שמשמע שרק מרדכי ידע. הלא כתוב לפני זה, "והעיר שושן נבוכה", אם כן, הרי כל העיר שושן ידעו מזה. ה) מה שכתוב "כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתם בטבעת המלך, אין להשיב", ואיך נתן אח"כ אגרות שניות, שסוף כל סוף הם מבטלים את האגרות הראשונות. ו) מהו הענין שחז"ל אמרו, חייב אדם לבסומי בפוריא, עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. ז) מהו שאמרו חז"ל על הכתוב "והשתיה כדת", מאי כדת, אמר ר' חנן משום ר' מאיר, כדת של תורה, מה דעת תורה, אכילה מרובה משתיה.

ובכדי להבין את הנ"ל. צריכים מקודם להבין את ענין המן ומרדכי. שדרשו חז"ל, על הכתוב "כרצון איש ואיש", היינו המן ומרדכי. שיש לפרש, שרצון מרדכי נקרא דת תורה, שהיא אכילה מרובה משתיה, ורצון המן, הוא להיפך, השתיה מרובה מאכילה. ושאלנו איך אפשר להיות, שיעשה סעודה כרצונו של רשע, על זה כתוב תשובה בצידו, "אין אונס", שפירושו שהשתיה לא היה בדרך הכרחי, שזהו הפירוש אין אונס. וזהו על דרך, שאמרו חז"ל על מה שכתוב "ויסתר משה פניו, כי ירא מהביט", אמרו, בשכר "ויסתר משה פניו", זכה ל"יתמונת ה' יביט". שפירושו, כי דוקא בזמן שאינו נצרך להדבר, (היינו שיכול לעשות עליו מסך) אז מותר לו לקבל. וזה שכתוב "שויתי עזר על גיבור", היינו מי שהוא גיבור, ויכול ללכת בדרכי ה', אז הקב"ה נותן לו עזרה. וזה שכתוב "והשתיה כדת", מהו כדת, מטעם כי אין אונס. שפירושו, שלא היה זקוק, לבחינת שתיה. אבל אח"כ כשהתחילו לשתות, אז נמשכו אחר השתיה, היינו שכבר היו כרוכים להשתיה, היינו שהיו זקוקים לשתיה, אחרת לא היו יכולים ללכת קדימה, זה נקרא **אונס**, וזה נקרא שביטלו שיטת מרדכי. וזה סוד שאמרו חז"ל, שאותו הדור נידון לכליה, משום שנהנו מסעודתו של אותו רשע. והיינו כנ"ל, שאם היו קבלו את השתיה, בבחינה אין אונס, לא היו מבטלין את רצונו של מרדכי, וזהו שיטת ישראל. מה שאם כן אח"כ, שלקחו את השתיה בבחינת אונס, נמצא שהם בעצמם דנו לכליה **את דת תורה**, שהוא בחינת ישראל. וזה ענין "אכילה מרובה משתיה", כי ענין שתיה הוא סוד גלוי חכמה, הנקרא בחינת ידיעה, ואכילה נקרא אור דחסדים, שהוא סוד אמונה.

וזה עניין של בגתן ותרש, שרצו לשלוח יד במלכו של עולם, "ויודע הדבר למרדכי, ויבוקש הדבר וימצא", וענין הביקוש לא היה בפעם אחד, שלא בנקל, השיג מרדכי זה, אלא אחר עבודה רבה, **גילה לו את ענין הזה של הפגם**. ואחר שנתגלה לו בבירור, **תלו את שניהם, היינו לאחר הרגשת הפגם מזה אז תלו**, היינו שהעבירו, את עשיות ורצונות האלו מהעולם.

"אחר הדברים האלה", היינו אחר כל הטרחות והיגיעות, שעשה מרדכי על ידי הבירור מה שהוא עשה. ורצה המלך לתת לו שכר, תמורת יגיעתו, בזה שהוא עובד רק לשמה, ולא לתועלת עצמו. והיות שיש כלל, שאין התחתון מסוגל לקבל משהו בלי צורך, מטעם שאין אור בלי כלי, וכלי נקרא חסרון, והיות שהוא לא צורך בשביל עצמו, שום דבר, איך יכולים לתת לו משהו. ואם המלך היה שואל את מרדכי, מה לתת לו עבור היגיעה, והיות שמרדכי הוא צדיק, שכל עבודתו הוא רק להשפיע, ואין לו שום צורך להתעלות במדרגות, אלא הוא מסתפק במועט, ולהמלך היה רצון לתת את אור החכמה, שזה נמשך מקו שמאל, ועבודתו של מרדכי היתה רק מקו ימין לבד.

מה עשה המלך, גדל את המן, היינו שהחשיב את קו שמאל, וזה סוד, **ושב את הכסא על כל השרים**, וכמו כן נתן לו השליטה, היינו שכל עבדי המלך, היו כורעים ומשתחווים להמן, **כי כן צוה לו המלך**, שהוא יקבל השליטה, וכולם היו משלימים עימו, שענין הכריעה, הוא קבלת השליטה. כי דרך של המן בעבודה, מצא חן בעיניהם יותר מדרך של מרדכי, וכל היהודים אשר בשושן קבלו את שליטת המן, עד שהיה קשה להם להבין, את דעתו של מרדכי. הלא כולם מבינים, שהעבודה ללכת בקו שמאל, הנקרא **ידיעה**, הוא יותר קל ללכת בדרכי השם ית', וכמו שכתוב ששאלו, **"מדוע אתה עובר, את מצות המלך"**. וכיון שראו שמרדכי מחזיק בדעתו ללכת בדרכי **אמונה**, נפלו במבוכה, ולא ידעו עם מי הצדק. והלכו ושאלו את המן עם מי הצדק, כמו שכתוב **"ויגידו להמן**, לראות היעמדו דברי מרדכי, כי הגיד להם, אשר הוא **יהודי"**. היינו שדרך היהודי הוא, אכילה מרובה משתיה, כלומר שעיקר הוא **אמונה**, וזהו כל יסוד היהדות, וזה גרם להמן הפרעה גדולה, מדוע שמרדכי לא הסכים לדעתו. לכן כשכולם ראו את דרכו של מרדכי, שטען שרק הוא הולך בדרך היהדות, ומי שהולך בדרך אחר, כבר נקרא שהוא עובד עבודה זרה. וזה שכתוב **"וכל זה איננו שוה לי, בכל עת אשר אני רואה, את מרדכי היהודי יושב בשער המלך"**, שמרדכי טוען, כי רק דרכו הוא **שער של המלך**, ולא של המן.

ובאמור נבין מדוע כתוב, **"ומרדכי ידע"**, שמשמע דוקא מרדכי ידע. **הלא כתוב**, **"והעיר שושן נבוכה"**, משמע שכולם ידעו. אלא יש לפרש, כנ"ל, שהעיר שושן היו נבוכים, ולא ידעו עם מי הצדק. אבל **מרדכי ידע**, שאם יהיה שליטת המן, בזה יהיה כליה חס ושלום לעם ישראל, היינו שימחה את הכלל ישראל מן העולם. כלומר את דרך היהדות של עם ישראל, שהבסיס העבודה, הוא בחינת אמונה למעלה מהדעת, המכונה חסדים מכוסים, וללכת בעינים עצומות עם ה', ולומר תמיד על עצמו, **"עיניים ולא יראו"**, היות שכל אחיזתו של המן, הוא בקו שמאל, הנקרא ידיעה, שהוא ההפכיות של האמונה.

וזה סוד שהמן הטיל גורלות, על דרך שהיה ביום כיפורים, כמו שכתוב **"גורל אחד לה'**, וגורל אחד לעזאזל". שענין גורל לה' הוא בחינת ימין, שהוא סוד חסדים הנקרא אכילה, שענינו אמונה. וגורל אחד לעזאזל, הוא סוד קו שמאל, בעצם הוא בחינת לא יצלח לכל, וכל הסטרא אחרא נמשכת מכאן. לכן נמשך מקו שמאל, סיתום על האורות, כי הקו שמאל מקפיא האורות, וזה סוד **"הפיל פור הוא הגורל"**. היינו, שמפרש מה שהפיל, ואומר פור, שענינו **פי-אור** (במבטא הוא פי-אור), שעל ידי הגורל לעזאזל נסתמו כל האורות, ונמצא שהפיל את כל האורות למטה. והמן חשב **שצדיק יכין ורשע ילבש**, זאת אומרת המן חשב, שעל כל עבודות ויגיעות, שעשה מרדכי ביחד עם כל הנלויים אליו, את השכר מה שמגיע להם, המן חשב שזה השכר הוא יקח. כלומר שהמן חשב את האורות, שמתגלים ע"י התיקונים של מרדכי, יקח הכל לרשותו. וכל זה היה מטעם שראה, שהמלך נתן לו את השליטה להמשיך את אור החכמה למטה. ולכן כשבא להמלך, לאמר להשמיד את היהודים, היינו לבטל שליטת ישראל, שהוא בחינת אמונה וחסדים, ושיהיה בחינת ידיעה מגולה בעולם. והשיב לו המלך **"הכסף ינתן לך והעם לעשות כטוב בעיניך"**, היינו כטוב

בעינים של המן, היינו לפי שליטתו, שהוא **שמאל וידיעה**.

והנה כל ההפרש בין אגרות הראשונות להשניות, הוא במילת **"היהודים"**. והנה בפתשגן הכתב (שענין פתשגן, פירושו הוא התוכן שיצא מלפני המלך, ואח"כ נותנים על הפתשגן הכתב, ביאורים, שמפרשים מהו כוונת הפתשגן) היה כתוב, **"להנתן דת בכל מדינה ומדינה, גלוי לכל העמים, להיות עתידים ליום הזה"**. ולא כתוב, על מי להיות עתידים, רק המן נתן ביאור, על פתשגן הכתב, כמו שכתוב, **"ויכתוב כל אשר צוה המן"**. ובאגרות שניות כתוב, את מלת **היהודים**, כמו שכתוב, **"פתשגן הכתב להנתן דת, בכל מדינה ומדינה, גלוי לכל העמים ולהיות היהודים, עתידים ליום הזה להינקם מאויביהם"**. לכן כשבא המן לפני המלך אזי המלך אמר לו, הכסף שהוכן מראש נתון לך, היינו שאין אתה צריך להוסיף שום מעשה, מטעם שהעם לעשות בו כטוב בעיניך. היינו שהעם כבר רוצה לעשות כטוב בעיניך, זאת אומרת שהעם רוצה לקבל שליטתך. אבל המלך לא אמר לו לבטל את שליטת מרדכי והיהודים, אלא שהוכן מראש, שיהיה עכשיו בזמן הזה בחינת גלוי חכמה, שזהו כמוציא חן בעיניך. ופתשגן הכתב היה, **"להנתן דת בכל מדינה ומדינה, גלוי לכל העמים"**, שפירושו, **שהדת** היה, שיהיה גלוי **שענין גלוי חכמה** (הוא) **לכל העמים**, אבל לא היה כתוב, שיבטלו בחינת מרדכי והיהודים, שהוא סוד בחינת אמונה. אלא הכוונה היתה שיהיה גלוי חכמה, ומכל מקום הם יבחרו בחסדים. והמן אמר, מאחר שעכשיו הוא הזמן של גלוי חכמה, בטח אין הגלוי חכמה ניתן, שלא להשתמש עם החכמה, כי מי עושה איזה דבר שלא לשימוש. כי אם לא משתמשים עם זה, נמצא שיהיה פעולה לבטלה, אלא בטח רצון ה' הוא, בכדי להשתמש עם החכמה עשה ה' הגלוי הזה.

וטענתו של מרדכי היה, שענין הגלוי הוא רק להראות, מה שהם לוקחים לעצמם ללכת בדרך הימין, שהוא חסדים מכוסים, אין זה מטעם שאין ברירה, לכן הם הולכים בדרך הזה, וזה נראה כמו כפיה, זאת אומרת שאין להם עצה אחרת, היות שאין עתה גלוי חכמה, אלא עכשיו שיש גלוי חכמה, יש מקום לבחירה מרצונם הטוב. כלומר שהם בוחרים בדרך של חסדים, יותר מבחינת השמאל, שהיא גלוי חכמה. זאת אומרת שגלוי היה רק בכדי, שיוכלו לגלות את החשיבות של חסדים, שזה חשוב להם יותר מחכמה. וזה שאמרו חז"ל, **עד כאן באונס, מכאן ואילך ברצון**, וזהו הפירוש על **"קימו וקיבלו היהודים עליהם"**. זאת אומרת שכל ענין גלוי חכמה לא בא עכשיו, אלא כדי שיוכלו לקבל את דרך היהודי, ברצון. ובזה היה ענין המחלוקת בין מרדכי והמן. שטענתו של מרדכי היה, כי מה שאנו רואים עתה, שה' מגלה את שליטת החכמה, אינו בכדי שיקבלו את החכמה, אלא להשביח את החסדים. כלומר, שעתה יהיה להם מקום להראות, שזה שמקבלים את החסדים הוא ברצון. כלומר, יש מקום לקבל חכמה, כי עתה הוא שליטת השמאל שמאיר חכמה, ומכל מקום הם בוחרים בחסדים. נמצא שהם מראים עכשיו, בזה שמקבלים את החסדים, שהימין שולט על השמאל, היינו שעיקר הוא **דת יהודי**. והמן טען ההיפך, כי מה שה' מגלה עתה את הקו שמאל, שהוא בחינת חכמה, הוא בכדי להשתמש עם החכמה, אחרת נמצא שה' עשה פעולה בחינם, היינו עשה דבר, ואין מי שיהנה מזה. לכן אין להסתכל, על מה שאומר מרדכי, אלא שכולם צריכים לשמוע בקולו, ולהשתמש עם גלוי חכמה, שנתגלה עתה.

ולפי זה נמצא שהאגרות השניות, לא ביטלו את הראשונות, אלא שנתנו ביאור ופירוש, לפתשגן הכתב הראשון, שענין **"גלוי לכל העמים"**, שענין גלוי חכמה שמאיר עכשיו, הוא בשביל היהודים. כלומר, שזה הוא כדי שהיהודים, יוכלו לבחור את החסדים מרצונם הטוב, ולא מטעם שאין בחירה, ללכת בדרך אחר. לכן כתוב באגרות השניות, **"להיות היהודים עתידים ליום הזה, להנקם מאויביהם"**, היינו כנ"ל, שמה שיש עכשיו שליטה

לחכמה, הוא כדי להראות, שהם מעדיפים החסדים יותר מחכמה. וזה נקרא "להנקם מאויביהם", שאויביהם רוצים דוקא חכמה, מה שאם כן היהודים דוחים את החכמה.

ובזה נבין מה שהקשינו, על מה שהמלך שאל, "מי הוא ואיזה הוא, אשר מלאו לבו לעשות כן", ולמה שאל, הלא המלך בעצמו אמר להמן, "**הכסף נתון לך, והעם לעשות בו כטוב בעיניך**" (וזהו כנ"ל, שהפירוש הוא שענין גלוי חכמה הוא על הכוונה, בכדי שהעם יעשה כטוב בעיניך, היינו שיהא מקום בחירה, זה נקרא "והעם לעשות כטוב בעיניך". מה שאם כן אם אין גלוי חכמה, אין מקום לבחירה, אלא שהחסדים שלוקחים, נראה שהוא מטעם אין ברירה). זאת אומרת, שכל זה בא מכח שהמלך נתן את הפקודה, שיהיה עתה הזמן של גלוי חכמה.

והכוונה היתה, שהשמאל ישמש להימין, שעל ידי זה יהא נראה לכל, שהימין הוא יותר חשוב מהשמאל, כי בגלל זה הם בוחרים בחסדים. וזה סוד מגילת אסתר, שלכאורה זה הוא תרתי דסתרי, כי **מגילה** משמע, שהיא גלוי לכל, **ואסתר** משמע, שיש הסתרה. אלא שיש לפרש, כנ"ל, שכל הגלוי הוא בכדי לתת מקום לבחור בהסתרה.

ועתה נבין מה שאמרו חז"ל, **חייב אדם לבסומי בפוריא, עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי**, והיות שענין מרדכי ואסתר, היה לפני בנין בית שני, שבנין בית המקדש, הוא ענין של המשכת חכמה, **ומלכות**, נקראת בית המקדש. וזה סוד שמרדכי שלח לאסתר, שתלך למלך לבקש על עמה, והיא השיבה, "כל עבדי המלך וכו', אשר לא יקרא, אחת דתו להמית, וכו', ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלשים יום". שפירושו הוא כמו שידוע, שאסור להמשיך בחינת ג"ר דחכמה למטה, ומי שכן ממשיך, בחינת ג"ר (שהם ג' ספירות, וכל אחת כלולה מעשר, הם שלשים) נדון למיתה, מטעם שהקו שמאל, גורם פירוד מחיי החיים. "לבד אשר יושיט לו המלך את שרביט הזהב וחיה", שזהב הוא סוד חכמה, וג"ר.

היינו, שרק בהתעוררות העליון, יכולים להשאר בחיים, היינו בדביקות הנקרא חיים, אבל לא בהתעוררות התחתון. והגם שאסתר הוא סוד מלכות, שהיא צריכה חכמה, אבל זה רק בהתעוררות העליון, מה שאם כן אם היא ממשיכה בחינת חכמה, היא מאבדת את כל בחינתה. ועל זה השיב לה מרדכי, (אם) "ריוח והצלה יעמוד ליהודים, ממוקום אחר", היינו ע"י שיבטלו לגמרי את הקו שמאל, ויהיה ליהודים את הקו ימין לבד, שהוא סוד חסדים, הרי "**את ובית אביך תאבדו**". כי בסוד "אבא יסד ברתא", אז היא מוכרחה שיהיה בה חכמה. אלא שצריך להיות, אכילה מרובה משתיה, אבל אם לא יהיה ליהודים שום עצה, הרי הם יהיו נאלצים, לבטל את קו שמאל, נמצא שכל בחינתה תתבטל. ועל זה אמרה, "**וכאשר אבדתי אבדתי**", דהיינו אם אילך אני אבוד, כי אני יכול לבוא לידי פירוד, כנ"ל, כי בהתעוררות התחתון, גורם פירוד מחיי החיים. ואם לא אילך, אז ריוח והצלה יעמוד ליהודים ממוקום אחר, היינו על ידי אופן אחר, שהם יבטלו לגמרי, את קו שמאל, כמו שאמר לה מרדכי. לכן לקחה את דרך מרדכי, שהזמינה את המן להמשתה, שפירושו שהמשיכה את קו שמאל, כמו שצוה לה מרדכי, ואח"כ כוללה את השמאל בימין, ועל דרך זה, יכול להיות גילוי אורות למטה, וגם להשאר בבחינת הדביקות. וזה סוד מגילת אסתר, כלומר, אע"פ שכבר יש גלוי אור החכמה, מכל מקום היא לוקחת את בחינת ההסתרה שיש שם (כי אסתר היינו הסתר).

ובענין ולא ידע, מבואר בתלמוד עשר הספירות (חלק ט"ו, דף א' תתי"ז) באור פנימי, היות שהגם שהיה מאיר אורות דחכמה, ובלי אור דחסדים אי אפשר לקבל, כי על ידי זה

באים לידי פירוד, אלא שנעשה נס, ע"י דברי צומות וזעקתם, המשיכו את אור דחסדים, אז היו יכולים לקבל את אור החכמה. ולפני גמר התיקון אין דבר כזה, והיות שבחינה זו היא מבחינת גמר התיקון, שאז כבר יהיה מתוקן, כמו שכתוב בזה"ק: עתיד ס"מ להיות מלאך קדוש, נמצא שאז, אין הבדל בין המן למרדכי, שגם המן יהיה מתוקן. וזהו הרמז, **חייב אדם לבסומי בפוריא, עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי.**

יש להוסיף במה שאומר אז תלו, זהו רמז תלו על עץ, שהבינו שזה אותו חטא של עץ הדעת, שגם שם היה הפגם בג"ר. ובענין "יושב בשער המלך", אפשר להוסיף שזהו רמז שהוא יושב ולא עומד, כי ישיבה נקראת ו"ק ועמידה נקראת ג"ר.

לח. יראת ה' הוא אוצרו

שמעתי יי ניסן תש"ז

אוצר נקרא הכלי ששם נותנים את הרכוש, למשל, תבואות נותנים במחסן, ודברים יקרי ערך נותנים במקום יותר שמור. זאת אומרת, שכל דבר המתקבל, נקרא בשם יחס לאור, והכלי מוכרח להיות שיוכל לקבל את הדברים, כמו שלומדים, אין אור בלי כלי, זה נוהג אפילו בגשמיות.

אולם מהו הכלי ברוחניות, שנוכל לקבל בתוכו את שפע הרוחניות, מה שהבורא רוצה לתת, שהכלי הזו יהיה מתאים להאור. היינו כמו בגשמיות, שהכלי המתאימה להדבר שנותנים בתוכו, צריך יחס משותף, כדוגמת שאין אנו יכולים לומר שיש לנו אוצרות יין השמורים שהיין לא יתקלקל, שפכנו אותם בשקים חדשים, או שלקחנו הרבה קמח בחביות. אלא כמו שנהוג, יין, הכלי שלהם חביות וכדים, וקמח הכלים שלהם הוא שקים, ולא חביות, וכדומה.

ובהאמור נשאלת השאלה מה הכלי הרוחני, שמהכלים האלו אנו יכולים לעשות אוצר גדול, משפע עליונה. לפי הכלל, שיותר משעגל רוצה לינוק הפרה רוצה להניק, היות שרצונו ית' הוא, להטיב לנבראיו. וסיבת הצמצום, אנו צריכים להאמין שזהו לטובתנו, ובטח הטעם הוא, משום שאין לנו כלים המתאימים שיוכל להיות שם את השפע, כדוגמת כלים גשמיים שצריכים להיות מתאימים להדבר שנותנים שמה. ומשום זה אנו צריכים לומר, אם אנחנו נוסיף כלים, אז יהיה במה להחזיק שם תוספות שפע.

על זה בא התשובה, "אין להקב"ה בבית גנזיו, אלא אוצר של יראת שמים בלבד" (ברכות ל"ג).

אמנם יש לפרש מהו יראה, שזהו הכלי, שמהכלי הזו עושים אוצר, ומכניסים לתוכו כל הדברים החשובים. אז זצ"ל אמר, יראה, הוא כמו שכתוב אצל משה, שאמרו חז"ל בשכר "ויסתר משה פניו כי ירא מהביט"י זכה ל"תמונת ה' יביט" (ברכות דף ז.). וענין יראה הוא, שמתירא מפני התענוג הגדול שיש שם, ולא יוכל לקבלו בעל מנת להשפיע. ובשכר זה, שהיה לו יראה, בזה עשה לעצמו כלי, שיוכל לקבל בתוכו השפע עליונה. וזהו עבודתו של אדם, וחוף מזה אנו מתיחסים הכל להבורא. מה שאין כן יראה, כי המשמעות של יראה הוא, שלא לקבל, ומה שהבורא נותן, הוא נותן רק לקבל, וזה ענין "הכל בידי שמים חוף מיראת שמים".

ולהכלי הזו אנו צריכים, כי אחרת אנו נהיה נקראים שוטה, כמו שאמרו חז"ל, "איזהו שוטה המאבד מה שנותנים לו". שפירושו, כי הס"א יוציא מאתנו השפע, אם אין אנו יכולים לכוון בעמ"נ להשפיע, שאז זה הולך לכלי קבלה, שהוא הס"א והטומאה.

וזה ענין "ושמרתם את המצות", כי ענין שמירה הוא סוד יראה, והגם שטבע האור, ששומר את עצמו, שפירושו שמטרם שרוצה לקבל את האור לכלי קבלה, האור מסתלק. מכל מקום, האדם בעצמו, הוא צריך לעשות זה עד כמה שאפשר, כדברי חז"ל, תשמרו עצמכם מעט מלמטה, ואני אשמור אתכם הרבה מלמעלה.

ומה שאנו מיחסים את היראה לבני אדם, כמו שדרשו חז"ל, הכל בידי שמים, חוף

מיראת שמים, הוא משום שהכל הוא יכול לתת חוץ מיראה, כי מה שהקב"ה נותן הוא מוסיף אהבה ולא יראה.

ובכדי לקנות את היראה הוא ע"י סגולת תורה ומצות, היינו כשהאדם עוסק בתו"מ, על הכוונה לזכות לעשות נחת רוח ליוצרו, הכוונה הזו, הרוכבת על מעשי המצות ולימוד התורה, מביאים את האדם לזכות לזה. אחרת האדם יכול להשאר, אף על פי שמקיים תו"מ בכל פרטיה ודקדוקיה, ומכל מקום הוא ישאר רק בדרגת דומם דקדושה.

ולפי זה יוצא, שהאדם צריך תמיד לזכור את הסיבה, המחייבו לעסוק בתו"מ. וזה ענין שדרשו חז"ל, **"שתהיה קדושתכם לשמי"**. שפירושו, שאני אהיה הגורם שלכם, שזה נקרא, שכל עבודתכם הוא בזה שאתם רוצים להנות לי, היינו שכל מעשיכם, יהיו בעמ"נ להשפיע.

כדברי חז"ל **"כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה"** (ברכות כ). שפירושו הוא, כל אלה שעוסקים בשמירת תו"מ על הכוונה, בכדי להגיע לזכירה, בסוד **"בזכרי בו, איננו מניח לי לישון"**, נמצא שעיקר השמירה הוא, בכדי לזכות לזכירה. זאת אומרת, זה שרוצה לזכור את הבורא, זה הוא הגורם שמירת תו"מ. היות לפי זה, הסיבה והגורם שצריך לשמור את התו"מ, הוא הבורא. היות בלי זה, אין האדם יכול להתדבק בהבורא, מטעם ש"אין אני והוא, יכולים לדור במדור אחד", מסיבת שנוי צורה כידוע.

והסיבה שהשכר ועונש אינו מגולה, ורק צריכים להאמין בשכר ועונש, הוא מטעם שהבורא רוצה, שכולם יעבדו בשבילו ולא לתועלת עצמם, שהוא בחינת שנוי צורה מהבורא. ואם השכר ועונש היה מגולה, אז האדם היה עובד מטעם אהבת עצמו, היינו שהבורא יאהב אותו, או משנאת עצמו, היינו שהיה מפחד שהקב"ה ישנא אותו. נמצא, שכל הסיבה לעבודה, הוא רק האדם ולא הבורא, והקב"ה רוצה שהוא יהיה הסיבה המחייבו.

ובהאמור יוצא, שיראה הוא דוקא בזמן שהאדם מכיר את שפלותו, ואומר שזה שהוא משמש להמלך, היינו שהוא רוצה להשפיע לו, לזכיה גדולה יחשב לו זה. ואין לו ערך מה שיוכל לומר, עד כמה שהשימוש הזה חשוב בעיניו. כפי הכלל, שבאדם חשוב מה שנותנין לו, נחשב כאילו קיבל ממנו, כידוע. ובטח לפי שפלותו של אדם איך שהוא מרגיש בעצמו, בשיעור הזה הוא יכול, להתחיל להעריך את גדלותו של ה', ויתעורר בו חשק לשמשו. מה שאם כן אם האדם בעל גאוה, אמר הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור במדור אחד.

וזה ענין ששוטה, ורשע, וגס רוח, הולכים ביחד. והטעם הוא, היות שאין לו יראה, שפירושו שאין הוא יכול להשפיל עצמו לפני הבורא, ולומר שלכבוד גדול יחשב לו זה, שהוא יכול לשמש אותו בלי שום תמורה, אז אין הוא יכול לקבל בחינת חכמה מה', אז הוא נשאר שוטה. ומי שהוא שוטה, הוא רשע, כמו שדרשו חז"ל, **"אין האדם חוטה, אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות"**.

לט. ויתפרו עלה תאנה

שמעתי כ"ו שבט תש"ז

ענין עלה הוא סוד צל שעושה על האור, היינו על השמש. ויש ב' צללים, א' צל הבא מצד הקדושה, והב' שבא מחמת חטא. זאת אומרת, שיש ב' מיני העלמת האור, כמו בגשמיות, הצל עושה העלמה על השמש, כן יש העלמה על אור עליון, הנקרא שמש, שהוא באה מצד הקדושה, **שהוא מחמת בחירה**, על דרך שכתוב אצל משה רבינו עליו השלום, "ויסתר משה פניו כי ירא מהביט". שהצל בא מחמת **יראה**, שענין יראה פירושה, הוא מפחד לקבל את השפע אולי לא יהיה לו היכולת, לכוון בעמ"נ להשפיע. נמצא הצל באה מחמת קדושה, שפירושו שהוא רוצה להיות דבוק בה', היינו שדביקות נקרא השפעה, והוא מפחד, אולי לא יהיה לו היכולת, להשפיע. נמצא שהוא דבוק בקדושה, וזה נקרא צל הבאה מצד הקדושה.

ויש צל הבאה מחמת חטא, היינו שהעלמה באה לו, לא מטעם שלא רוצה לקבל, אלא להיפוך, מצד שהוא רוצה לקבל בעמ"נ לקבל, לכן נסתלק האור. היות שכל ההבדל בין קדושה להקליפה הוא, שקדושה רוצה להשפיע, וקליפה רוצה רק לקבל, ולא להשפיע כלל. לכן נקרא הצל הזה שבאה מצד הקליפה.

ואין עצה אחרת לצאת מהמצב הזה, אלא כמו שכתוב, "ויתפרו עלה תאנה, ויעשו להם חגרות". חגורות, פירושו הם כוחות הגוף, והתחברו בבחינת הצל דקדושה. זאת אומרת, הגם שאין להם עכשיו אור, כי השפע נסתלק ע"י החטא, **מכל מקום הם התגברו לעבוד את ה' בכח לבד, למעלה מהדעת**, שזה נקרא בחינת **כח**. וזה שכתוב "וישמעו את קול ה' וכו', **ויתחבא האדם ואשתו**", **היינו שנכנסו לתוך הצל**, שזה סוד "ויסתר משה פניו", היינו שאדה"ר עשה אותו ענין, כמו משה. **"ויאמר לו איכה, ויאמר את קלך שמעתי, בגן, ואירא, כי ערום אנכי, ואחבא"**. ערום פירושו ערום מן האור עליון, אז שאל ה', מהו הסיבה שבאת להצל, שנקרא **"ואחבא"**, מטעם כי ערום אני, אם הוא מטעם צל דקדושה, או מחמת חטא. ושאל אותו ה', **"המין העץ אשר צויתך לבלתי אכל ממנו, אכלת"**, היינו מחמת חטא.

אולם בזמן שהצל באה מחמת חטא, נקרא זה צלמא וחרשין וקוסמין, ש"זה לעומת זה עשה אלקים", כי כמו שיש כוחות בקדושה, לשדד המערכות, להראות אותות ומופתים, כמו כן יש כוחות בס"א. ומשום זה, **אין הצדיקים משתמשים בכוחות אלו**, מטעם "זה לעומת זה", **כדי שלא יהיה כח להסטרא אחרא לעשות כמותם**, ורק לזמנים **יוצאים מהכלל, אין הקב"ה נותן להסטרא אחרא** אותו הכח שיש בקדושה, כדוגמת לאלהו בהר הכרמל, שאמר, **"ענני, שלא יאמרו מעשי כשפים"**, היינו שיש כח לעשות העלמה על אור העליון.

ולכן חגורות הבאים מצד עלה תאנה, שהוא מחטא דעץ הדעת, העלין האלו, היינו הצל הזה הבא מסיבת החטא, היות שהגורם הוא לא מצד הקדושה, שהם בוחרים מעצמם, לקחת להם צל, אלא שהם לוקחו את הצל **מסיבת שאין להם עצה אחרת**, זה יכול לפעול רק **לצאת מהמצב**, של הירידה, אבל אח"כ צריכים להתחיל העבודה מחדש.

מ. אמונת רבו, מהו השיעור

שמעתי תש"ג

ידוע שיש דרך ימין ודרך שמאל, ימין נקרא מלשון הימין, שעל הפסוק "והאמין בה'",
אומר התרגום: והימין. בזמן שהרב אומר להתלמיד, ללכת בדרך ימין, שבדרך כלל נקרא
ימין שלימות, ושמאל בלתי שלם, אלא שחסר שם תיקונים. אז התלמיד צריך להאמין
לדברי רבו, מה שהוא אומר לו ללכת בדרך ימין, שנקרא שלימות. ומהו הוא השלימות,
שהתלמיד צריך ללכת, הוא שהאדם צריך לצייר לעצמו, כאילו כבר זכה לאמונה שלימה
בה', וכבר יש לו הרגשה באבריו, שהבורא מנהיג את כל העולם בבחינת טוב ומטיב,
כלומר שכל העולם מקבלים ממנו ית' רק טובות.

ואע"פ כשהוא מסתכל על עצמו, הוא רואה, שהוא בעירום וחסר כל, וכמו כן כשהוא
מסתכל על העולם, הוא רואה שכל העולם סובל יסורים, וכל אחד לפום דרגה דיליה. על זה
הוא צריך להגיד, כמו שכתוב, "עינים להם ולא יראו", שלהם פירושו, שכל זמן שהאדם
נמצא ברשות הרבים, הנקרא להם, ולא יראו, האמת. ומהו רשות הרבים, כלומר שכל
זמן שיש לאדם ב' רצויות, הגם שהוא מאמין שכל העולם שייך להבורא, אבל להאדם גם
כן שייך משהו, שבאמת האדם צריך לבטל רשותו מפני רשותו של הקב"ה, ולומר,
שהאדם בשביל עצמו, אינו רוצה לחיות, וכל מה שהוא רוצה להתקיים הכל הוא בכדי
לעשות נחת רוח להבורא. נמצא, שעל ידי זה הוא מבטל את רשות עצמו, מכל וכל, ואז
האדם נמצא ברשות היחיד שהוא ברשותו של הקב"ה. ורק אז הוא יכול לראות את
האמת, איך שהבורא מנהיג את העולם במידת טוב ומטיב. אבל כל זמן שהאדם נמצא
ברשות הרבים, היינו שיש לו עדיין ב' רצויות, הן בבחינת מוחא והן בבחינת ליבא, אין
בכחו לראות האמת, אלא שהוא צריך ללכת למעלה מהדעת ולומר: עינים להם, אבל לא
יראו את האמת.

ובהאמור יוצא שבזמן שהאדם מסתכל על עצמו, ורוצה לדעת אם הוא נמצא עכשיו
בזמן ירידה או בזמן עליה, גם זה הוא לא יכול לדעת, כלומר הוא חושב שנמצא במצב
ירידה, גם זה לא נכון. כי יכול להיות, שעתה הוא נמצא במצב העליה, היינו שרואה את
מצבו האמיתי איך שהוא רחוק מעבודת הקודש, ונמצא שהתקרב עכשיו להאמת. ויכול
להיות להפך, שהוא מרגיש עכשיו שהוא במצב התרוממות, ובאמת הוא נמצא עכשיו
בשליטת המקבל לעצמו, הנקרא ירידה.

ורק מי שכבר נמצא ברשות היחיד הוא יכול להבחין ולדעת את האמת, ולכן האדם
צריך לסמוך על דעת רבו ולהאמין מה שרבו אומר לו, כלומר שהוא צריך ללכת, כפי שרבו
צוה לו לעשות. ואע"פ שהוא רואה הרבה סברות, ורואה הרבה תורות, שאינם עולים
בקנה אחד עם דעת רבו.

מכל מקום הוא צריך לסמוך על דעת רבו, ולומר מה שהוא מבין ומה שהוא רואה
בספרים אחרים שאינם מתאימים, לדעת רבו, הוא צריך לומר שכל זמן שהוא נמצא
ברשות הרבים, אין הוא יכול להבין את האמת, ולא יכול לראות מה שכתוב בספרים
אחרים, את האמת מה שהם אומרים. כידוע, שבזמן שהאדם עדיין לא זכה, תורתו נעשה
לו סם המות.

ומדוע נקרא, "לא זכה תורתו נעשית לו סם המות", זהו מטעם כי כל התורות מה שהוא
לומד או שומע, לא יביאו לו שום תועלת שיוכל לזכות לבחינת חיים, שהיא בחינת דביקות

בחיי החיים. אלא ממש להפך, כלומר שכל פעם הוא נעשה יותר מרוחק מדביקות, היות שכל מה שהוא עושה הוא רק לצורכי הגוף, הנקרא מקבל לעצמו, שזהו בחינת פירודא. היינו שע"י מעשיו הוא נעשה יותר נפרד מחיי החיים, ממילא נקרא זה **סם המות**, היות שזה מביא לו מיתה ולא חיים. כלומר, היות שכל פעם הוא נעשה יותר מרוחק מבחינת השפעה, הנקרא השתוות הצורה להבורא, מבחינת "מה הוא רחום אף אתה רחום".

עוד צריכים לדעת, כי בזמן שהאדם עוסק בימין, הזמן מוכשר אז להמשיך שפע עליון, מטעם שברוך מתדבק בברוך. כלומר היות שהאדם הוא במצב השלמות הנקרא ברוך, מבחינה זו יש לו עכשיו השתוות הצורה, היות סימן לשלימות הוא, אם האדם הוא בשמחה, אחרת אין שלימות. וזהו כמו שאמרו חז"ל, "אין השכינה שורה, אלא מתוך שמחה של מצוה", והפירוש הוא, כי הסיבה שהיא גורמת לו השמחה הוא **המצוה**, כלומר זה שהרב **צוה** לו ללכת בקו ימין. זאת אומרת שהוא מקיים מצות הרב, מה שקבעו לו זמן מיוחד ללכת בימין וזמן מיוחד ללכת בשמאל. והיות השמאל הוא בסתירה להימין, כי שמאל נקרא בזמן שעושה חשבון לעצמו, ומתחיל להסתכל מה שכבר רכש בעבודת ה', והוא רואה שהוא בעירום וחוסר כל, איך הוא יכול להיות בשלמות. מכל מקום, מטעם מצות הרב, הוא הולך למעלה מהדעת. נמצא שכל השלמות שלו נבנה על למעלה מהדעת, וזהו נקרא **אמונה**, וזה סוד "בכל מקום אשר אזכיר את שמי, אבוא אליך וברכתיך", **בכל מקום**, כלומר אע"פ שעדיין אינו ראוי לברכה, מכל מקום "ונתתי את ברכתי", מסיבת שאתה נותן **מקום**, שפירושו **מקום השמחה**, שבתוכה אפשר לשרות **שום אור עליון**.

מא. מהו קטנות וגדלות באמונה

שמעתי מוצאיו"ט דפסח תש"ה

הנה כתיב, "ויאמינו בה' ובמשה עבדו". צריכים לדעת, שאורות דפסח סגולתן הוא לזכות לאור האמונה. אבל לא לחשוב שאור האמונה הוא דבר קטן, כי הקטנות והגדלות תלוי רק בהמקבלים. כי בזמן שהאדם אינו עובד על דרך האמת, אזי הוא חושב שיש לו אמונה יותר מדי, ובשיעור האמונה שיש בו, הוא יכול לחלק לכמה אנשים, אזי המה יהיו יראים ושלימים.

מה שאין כן מי שרוצה לעבוד את ה' על דרך האמת, ובודק את עצמו בכל פעם אם הוא מוכן לעבוד במסירות נפש "ובכל לבבך" וכו'. אזי הוא רואה, שתמיד הוא בחסרון עם בחינת אמונה, היינו שתמיד יש לו גרעונות בבחינה זו. ורק בזמן שיש לו אמונה, אזי הוא יכול להרגיש שהוא יושב תמיד בפני המלך, ובזמן שהוא מרגיש את גדלותו של המלך אזי הוא יכול לגלות את האהבה בב' סטריין, בין בסטרא דטובא ובין מסטרא דדינא קשיא. לכן, אדם המבקש את האמת, הוא הנצרך לאור האמונה, ואדם כזה אם הוא שומע או רואה איזה סגולה להשיג את האור האמונה הוא שומח כמו שמוציא שלל רב. לכן אלו אנשים שהם מבקשי האמת, אזי בחג הפסח, שאז סגולה לאור האמונה, אזי אנו קוראין בפרשה, "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", כי אז זמן המסוגל לזכות לזה.

מב. מהו, שראשי תיבות אלול, אני לדודי ודודי לי,

מרמזת בעבודה

שמעתי ט"ו אלול תש"ב

כדי להבין זה יש להבין עוד כמה דברים : א) ענין מלכויות זכרונות שופרות, ומהו הפירוש מה שאמרו חז"ל "בטל רצונך מפני רצונו כדי שיבטל רצונו מפני רצונך". ב) מה שאמרו חז"ל, רשעים לאלתר למיתה וצדיקים לאלתר לחיים. ג) מה שכתוב "בני גרשון לבני ושמע"י". ד) מה שכתוב בזה"ק, יוד, היא נקודה שחורה דלית בה לבנוניתא. ה) מה שכתוב, מלכות דעליון נעשה כתר לתחתון. ו) מהו שהשמחה מעידה על העבודה אם היא בשלימות. שכל אלו הדברים נוהגים בהכנה דחודש אלול.

בכדי להבין כל הנ"ל, צריכים להבין את ענין מטרת הבריאה, מה שאמרו שהיא מטעם שרצונו להטיב לנבראיו. ומסיבת התיקון, שלא יהא ענין של נהמא דכסופא, נעשה הצמצום, ומהצמצום נמשך המסך, שעל ידי זה מהפכים את הכלי קבלה להשפעה. וכשמכניס את הכלים שיהיו בעמ"נ להשפיע, אז תיכף מקבלים את האור הגנוז והצפון לנבראיו, היינו שמקבלים את הטוב והעונג שהיה במחשבת הבריאה להנות לנבראיו. ובזה יש לפרש מה שכתוב, "בטל רצונך מפני רצונו", היינו, לבטל את הרצון לקבל שבך, מפני הרצון להשפיע, שהוא רצונו של ה'. זאת אומרת, שהאדם יבטל אהבה עצמית מפני אהבת ה', שזה נקרא שיבטל את עצמו לה', שזה נקרא בחינת דביקות. ואח"כ ה' יכול להאיר בתוך הרצון לקבל שלך, מפני שהוא כבר מתוקן בבחינת מקבל בעמ"נ להשפיע, וזה שאומר "כדי שיבטל רצונו מפני רצונך". שפירושו, שה' מבטל את רצונו, היינו סוד הצמצום שהיה מטעם שינוי צורה. מה שאם כן עכשיו, שכבר יש השתוות הצורה, לכן יש עכשיו התפשטות האור להרצון של התחתון, שקבל תיקון בעל מנת להשפיע, כי זהו מטרת הבריאה להטיב לנבראיו, ועתה יכול זה לצאת לפועל.

ובזה יש לפרש מה שכתוב "אני לדודי", כלומר בזה שה-אני מבטל את הרצון לקבל שלי לה', בבחינת כולו להשפיע, אז הוא זוכה "ודודי לי". זאת אומרת, ודודי, שהוא הקב"ה, לי, שהוא משפיע לי את הטוב והעונג שישנו במחשבת הבריאה. כלומר, מה שהיה מקודם בחינת הסתר וצמצום, נעשה עכשיו לבחינת גלוי פנים, היינו שנתגלה עתה מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו.

ויש לדעת, שכלים דהשפעה נקראים בשם י"ה דשם הוי"ה, שהם בחינת כלים זכים, וזהו הפירוש "כל המקבל, מקבל בכלי היותר זך". אז הוא זוכה "ודודי לי", והוא משפיע לו כל טוב, היינו שזוכה לגלוי פנים. אולם יש תנאי לזה, כי אי אפשר לזכות לבחינת גילוי, מטרים שהאדם מקבל את בחינת אחוריים, שהיא בחינת הסתרת פנים, ולומר שאצלו זהו חשוב כמו גילוי פנים, היינו שיהיה בבחינת השמחה, כאילו הוא כבר זכה לבחינת גילוי פנים. אבל זה אי אפשר להחזיק מעמד, ושיהיה אצלו ההסתרה כמו גילוי, רק בזמן שהאדם עובד בבחינת השפעה, אז האדם יכול לומר מה חשוב לי, מה שאני מרגיש בזמן העבודה, כי עיקר הוא אצלי שאני רוצה להשפיע להבורא, ואם הבורא מבין שיהיה לו יותר נחת רוח אם יעבוד בבחינת אחוריים, אני מסכים.

מה שאין כן אם יש לו עדיין ניצוצות של קבלה, הוא בא לידי הרהורים, שקשה לו אז להאמין שהבורא הוא מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב. שזה סוד אות י" דשם הוי"ה, שהיא אות הראשון, הנקראת "נקודה שחורה דלית בה לבנוניתא", היינו שהיא כולה חושך

והסתרת פנים. כלומר, בזמן שהאדם בא לידי מצב שאין לו שום סמיכה, אז נעשה המצב שלו שחור, שהיא בחינה היותר תחתון שבעולם העליון, ומזה נעשה בחינת כתר לתחתון, שכלי דכתר הוא כלי דהשפעה.

כי הבחינת התחתונה שבעליון היא מלכות, שלית לה מגרמה ולא מידי, היינו שאין לה כלום, ורק בצורה כזו נקרא מלכות. היינו, שאם מקבל עליו המלכות שמים, **שהיא בבחינת דלית לה כלום, בשמחה**, נעשה מזה אח"כ בחינת כתר, שהיא כלי דהשפעה וכלי זכה ביותר. כלומר, שזה שקבל בחינת מלכות בבחינת השחרית, נעשה אח"כ בחינת כלי דכתר, שהוא כלי דהשפעה. וזהו כמו שכתוב, **"כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בה ופושעים יכשלו בה"**. שפירושו, שרשעים, היינו אלו שנמצאים בשליטת הכלי קבלה, הם מוכרחים לנפול ולהיות רובץ תחת משאו, בזמן שהם באים למצב הזה.

מה שאם כן צדיקים, היינו מי שהוא בבחינת השפעה, הוא נתעלה על ידי זה, היינו שזוכה על ידי זה לכלים דהשפעה (שיש לפרש רשעים, אלו שעדיין לא נקבע בלבם שצריכים לעבוד לזכות לכלים דהשפעה, וצדיקים יהיה הפירוש אלו אנשים שכבר נקבע בלבם שצריכים לזכות לכלים דהשפעה, אבל אין ביכולתם). וזהו כמו שכתוב בזה"ק: שהשכינה הקדושה אמרה לר' שמעון בר יוחאי **"לית אתר לאסתמרה מינך"** ולכן היא מתגלית אליו, וזה שאמר ר' שמעון בר יוחאי: **"בגין דא, ועלי תשוקתו"** וזהו **"אני לדודי ודודי לי"**, ואז הוא משפיע לבחינת ו"ה, שזה סוד שאין השם שלם ואין הכסא שלם עד שיתחברו ה-ה לגבי ה-ו. שה' נקראת רצון לקבל, שהוא הכלי הסופית ביותר, שה-ו' תשפיע לתוך ה-ה' שאז יהיה גמר התיקון.

וזה סוד **"צדיקים לאלתר לחיים"**, כלומר שהאדם בעצמו צריך לומר באיזה ספר הוא רוצה שירשמו את שמו, אם בספרן של צדיקים, היינו שרוצה שיתנו לו את הרצון להשפיע, או לא. היות שיש לאדם הרבה בחינות, בענין של הרצון להשפיע. כלומר, יש לפעמים האדם אומר: נכון אני רוצה שיתנו לי את הרצון להשפיע, אבל לא לבטל לגמרי את הרצון לקבל, אלא שהוא רוצה ב' עולמות לעצמו, כלומר שגם הרצון להשפיע הוא רוצה להנאתו.

אולם בספרן של צדיקים, נרשמים רק אלו שיש ברצונם להפוך את כל הכלי קבלה שלו, שיהיו רק בבחינת השפעה, ולא לקבל לעצמו כלום. וזהו בכדי שלא יהיה לו מקום לומר, אי הוי יודע שהרצון לקבל מוכרח להתבטל, לא הייתי מתפלל על זה, (שלא יאמר אח"כ **"אדעת דהכי לא נדרתי"**). לכן הוא צריך לומר בפה מלא מה כוונתו, בזה שירשמו אותו בספרן של צדיקים, ושלא יבוא אח"כ בטענות.

שיש לדעת שבדרך עבודה, ספרן של צדיקים, וספרן של רשעים נוהג באדם אחד. כלומר שהאדם בעצמו צריך לעשות בחירה, ולדעת בבירור גמור מה שהוא רוצה, כי ענין רשעים וצדיקים מדברים בגוף אחד. לכן האדם צריך לומר, אם הוא רוצה שירשמו אותו בספרן של צדיקים, שיהיה לאלתר לחיים היינו להיות דבוק בחיי החיים, שהוא רוצה לעשות הכל לתועלת ה'. וכמו כן כשהוא בא להרשם בספרן של רשעים, ששם נרשמים כל אלה שהם רוצים להיות בחינת מקבלים לתועלת עצמו, הוא אומר שירשמו שם לאלתר למיתה, היינו שהרצון לקבל לעצמו יתבטל אצלו, ויהיה אצלו כאילו הוא מת. אולם לפעמים האדם מפקפק, כלומר שהאדם לא רוצה שבפעם אחת תיכף יתבטל אצלו הרצון לקבל, כלומר שקשה לו להחליט בפעם אחת שכל ניצוצי קבלה שלו יהיו לאלתר למיתה. היינו שאינו מסכים שיתבטלו אצלו כל הרצונות של קבלה בפעם אחת, אלא הוא רוצה שיתבטלו הניצוצי קבלה לאט לאט ולא לאלתר בפעם אחת, כלומר קצת יפעלו הכלי קבלה וקצת כלי

השפעה. נמצא, האדם הזה אין לו דיעה חזקה וברורה, ודעה חזקה היא שמצד אחד הוא טוען "כלו שלי", היינו כלו לצורך הרצון לקבל, ומצד השני טוען: "כלו לה", זה נקרא דיעה חזקה, רק מה האדם יכול לעשות אם הגוף לא מסכים לדעתו מה שהוא רוצה שיהיה כלו לה', אז שייך לומר שהאדם עושה כל מה שבידו שיהיה כלו לה', היינו שמתפלל לה' שיעזור לו שיהיה בידו להוציא לפועל, שיהיה כל רצונותיו בפועל כולו לה', ועל זה אנו מתפללים, זכרנו לחיים וכתבנו בספר החיים.

וזה שכתוב **מלכות**, היינו שיקבל על עצמו את בחינת נקודה שחורה דלית בה שום לבנונית, שזה סוד בטל רצונך כדי שיעלה זכרונכם לפני, ואז יהיה בטל רצונו מפני רצונך, ובמה בשופר, היינו בשופרא דאמא היינו בתשובה תליא מילתא. זאת אומרת, אם הוא מקבל את השחרית צריך גם כן להשתדל שיהיה בדרך כבוד, ולא בדרך בזיון, שזה נקרא שופרא דאמא, כלומר שיהיה אצלו בבחינת יופי וכבוד.

ובאמור יש לפרש מה שכתוב "בני גרשון לבני ושמעי", שאם האדם רואה שגירשו אותו מהעבודה, האדם צריך לדעת שזהו מסיבת **לבני**, כלומר היות שהוא רוצה דוקא לבנונית, זאת אומרת שאם יתנו לו לבנונית, היינו שיאיר כל מה שהוא עושה, היינו שירגיש טעם טוב בתורה ותפילה, אז האדם מוכן לשמוע ולעסוק בתו"מ. וזה שכתוב "**שמעי**", היינו דוקא בצורה של לבנונית הוא יכול לשמוע, מה שאם כן בזמן העבודה הוא רואה צורה של שחור, אין הוא יכול להסכים שישמע לקבל על עצמו את העבודה הזאת, לכן הוא מוכרח להתגרש מהיכל המלך, כי קבלת מלכות שמים צריך להיות כניעה ללא תנאי. מה שאין כן, אם האדם אומר שהוא מוכן לקבל על עצמו את העבודה, רק בתנאי שיהיה צורה של לבן היינו יום שיאיר לו, מה שאם כן אם יתגלה לו העבודה בצורה שחורה אין הוא מסכים לזה, להאדם הזה אין מקום בהיכל המלך.

כי בהיכל המלך נותנים לכנס לאלו אנשים שרוצים לעבוד בעמ"נ להשפיע, ובזמן שהאדם עובד בעמ"נ להשפיע, לא חשוב לו מה שהוא מרגיש בעצמו בעת עבודה. אלא אפילו במצב שהוא רואה צורה של שחור אין הוא מתפעל מזה, אלא רק הוא רוצה שה' יתן לו כח, שיוכל להתגבר על כל המכשולים. זאת אומרת, אין הוא מבקש שה' יתן לו צורה של לבן, אלא שיתן לו כח שיוכל להתגבר על כל ההסתרים.

לכן אלו אנשים שרוצים לעבוד בעמ"נ להשפיע, ואם יהיה תמיד במצב של לבנונית, הלבנונית נותן להאדם להמשיך בעבודה. כי בזמן שמאיר, האדם יכול לעבוד אפילו בבחינת קבלה לעצמו, לכן אף פעם לא יהיה להאדם מקום לדעת אם עבודתו הוא בטהרה או לא, וזה גורם שאף פעם לא יכול לבוא לזכות לדביקות ה'. לכן נותנים לו מלמעלה צורה של שחרית, ואז הוא רואה אם עבודתו הוא בטהרה. זאת אומרת, אם גם במצב של שחרית הוא יכול להיות בשמחה זהו סימן שעבודתו היא בטהרה, כי האדם צריך להיות שמח, ולהאמין שמלמעלה נתנו לו הזדמנות, שיהיה בידו לעבוד בעמ"נ להשפיע.

היות זה כמו שאמרו חז"ל "כל הגרגרן כועס". שפירושו מי שמשוקע בקבלה עצמית, הוא כועס, שהוא תמיד בחסרון, שחסר לו למלאות את הכלי קבלה שלו. מה שאם כן מי שרוצה ללכת בבחינת השפעה, הוא צריך להיות תמיד בשמחה, היינו בכל הצורות הבאות עליו הוא צריך להיות בשמחה מטעם שאין לו שום כוונה לקבלה עצמית. לכן הוא אומר, ממה נפשך, אם הוא באמת עובד בעל מנת להשפיע, בטח שהוא צריך להיות בשמחה בזה שהוא זכה להיות משפיע נחת רוח ליוצרו, ואם הוא מרגיש שעדיין אין

עבודתו להשפיע, הוא גם כן צריך להיות בשמחה, משום מצד עצמו האדם אומר שהוא לא רוצה שום דבר לעצמו, הוא שמח בזה שאין הרצון לקבל יכול להנות מעבודה זו, מזה הוא צריך לקבל שמחה. מה שאם כן אם הוא חושב שמעבודה זו יהיה גם כן משהו לתועלת עצמו, כבר הוא נותן רשות לס"א להתאחז בעבודתו, וזה גורם לו עצבות וכעס וכדומה.

מג. ענין אמת ואמונה

שמעתי

ענין אמת, הוא מה שהאדם מרגיש ורואה לעיניו. ובחינה זו נקראת שכר ועונש, היינו שאי אפשר להרויח שום דבר בלי יגיעה. וזה דומה לאדם שיושב בביתו ואינו רוצה לעשות שום דבר בשביל פרנסתו, ואומר, מאחר שהשי"ת הוא טוב ומטיב ומפרנס לכל, לכן בטח ישלח לו את מחסורו, והוא בעצמו אינו צריך לשום מעשה. והנה האדם הזה בטח שיגוע ברעב אם יתנהג כך, וגם השכל מחייב כן וכך נראה לעינים, והאמת הוא כך, היינו שימות ברעב. אבל יחד עם זה הוא צריך להאמין בבחינת למעלה מהדעת, היינו שבלי שום יגיעה וטרחה הוא גם כן יכול להשיג כל צרכיו מטעם השגחה פרטית. זאת אומרת שהשם ית' עושה ויעשה לכל המעשה, ואין האדם עוזר לו בשום דבר, אלא הכל השם ית' עושה, ואין ביד האדם להוסיף או להגרע.

אבל איך אפשר ששני דברים הללו יעלו בקנה אחד, הלא אחד הוא בסתירה להשני. אלא, בחינה אחת נקרא מה ששכלו משיג, היינו שבלי עזרת האדם, זאת אומרת, שבלי הקדם טרחא ויגיעה לא ישיג שום דבר. וזה נקרא בחינת אמת, מטעם שהשם ית' רצה שהאדם ירגיש כך, לכן נקרא הדרך הזה דרך אמת. ואל יקשה בעיניך אם ב' הדרכים הם בסתירה, איך אפשר להיות שמצב הזה יהיה אמת. והתשובה הוא, שענין אמת אינו נאמר על הדרך והמצב, אלא שענין אמת נאמר על ההרגשה שהשם ית' רצה שהאדם ירגיש כך, זה הוא "אמת". נמצא, שענין אמת אפשר לומר בדיוק על השם ית', היינו על רצונו ית' שהוא רוצה כך, שהאדם ירגיש ויראה כך. אבל יחד עם זה הוא צריך להאמין, אפילו שלא מרגיש ולא רואה בעין שכלו, שהשם ית' יכול לעזור לו בלי שום יגיעה כל הרווחים שאפשר להשיג. וזהו רק מבחינת השגחה פרטיות, והטעם שאין האדם יכול להשיג את ענין של השגחה פרטיות, מטרם שמשיג את ענין שכר ועונש, הוא, שענין השגחה פרטית הוא דבר נצחי, והשכל של האדם אינו נצחי. לכן, דבר נצחי, אי אפשר שיתלבש בדבר שהוא בלתי נצחי. לכן, לאחר שהאדם זכה לבחינת שכר ועונש, אזי השכר ועונש נעשה כלי שבו יוכל להתלבש דבר השגחה פרטית.

ובזה נבין את הפסוק, "אנא ה' הושיעה נא, אנא ה' הצליחה נא". שהושיעה נא, היינו שכר ועונש שהאדם צריך להתפלל שה' יזמין לו עבודה ויגיעה, שעל ידי זה יהיה לו שכר. ויחד עם זה הוא צריך להתפלל על הצלחה, שהוא בחינת השגחה פרטית, היינו שבלי שום עבודה ויגיעה, הוא יזכה לכל הרווחים הכי נמצאים בעולם.

וכמו כן אנו רואים בקנינים גשמיים (שהם בחינת נפרדים במקומות, היינו בשני גופים. מה שאם כן בדברים רוחניים הכל נלמד על גוף אחד, אלא, בשני זמנים), יש אנשים שמשיגים את קניניהם דוקא ע"י רבוי יגיעה, ומרץ יתירה וחריונות נפלאה. ויחד עם זה אנו רואים את ההיפוך, שאנשים שאינם כל כך חריפים, ואין להם מרץ יתירה, ולא נותנים יגיעה רבה, ומצליחים ונעשים לבעלי קנינים ורכוש הכי גדולה שבעולם.

והתשובה, משום שאלו הדברים הגשמיים נמשכים משורשם עליונים, היינו מבחינת שכר ועונש, ומבחינת השגחה פרטיות. וההפרש הוא רק בזה, שברוחניות זה מתגלה במקום אחד, היינו בנושא אחד, אלא בזה אחר זה, היינו באדם אחד בבי מצבים. ובגשמיים זה נוהג בזמן אחד, אלא בשני נושאים היינו בזמן אחד, וב-ב' מיני אנשים.

מד. מוחא ולבא

שמעתי י' טבת תרפ"ח גבעת שאול

צריכים לראות אם האמונה הוא בסדר, היינו אם יש לו יראה ואהבה, כדכתיב "אם אב אני איה כבודי, ואם אדון אני איה מוראי". וזה נקרא בחינת מוחא.

כמו כן צריכים לראות, שלא יהיה שום רצוניות להנאת עצמו, אפילו מחשבה לא יעלה לו לחשוק לעצמו, אלא כל רצוניות שלו יהיה אך ורק להשפיע להשם ית'. וזה נקרא בחינת לבא, שהוא ענין "רחמנא לבא בעי".

מה. ב' בחינות בתורה ובעבודה

שמעתי א' לחדש אלול תש"ח

יש ב' בחינות בתורה, ויש ב' בחינות בעבודה: (א) הוא בחינת יראה. (ב) הוא בחינת אהבה. תורה נקרא מצב של שלימות, היינו שלא מדברים מעבודת האדם, באיזה מצב שהוא נמצא, אלא מדברים מבחינת התורה כשלעצמה.

א' נקרא בסוד אהבה, היינו שיש להאדם רצון וחשק לדעת דרכי השם ית' ואת גנוי אוצרותיו, ובשביל זה הוא מוסר את כל כוחו וכל מרצו בכדי להשיג את מבוקשו, ומכל דבר תורה שהוא מוציא ממה שהוא לומד, הוא מתפעל שזכה ליקר מציאת, אז לפי ערך התפעלות מחשיבות התורה, כן הוא הולך ומתגדל לאט לאט עד שמגלין לו לפי ערך יגיעתו, את הרזי תורה.

בחינה הב', הוא בחינת יראה, היינו שרוצה להיות עובד ה', והיות "מאן דלא ידע צויה דמאריה איך יעבוד ליה" והוא בפחד ומורא, והוא לא יודע איך לעבוד לה'. וכשלומד על דרך זה, ובכל פעם שהוא מוציא איזה טעם בהתורה ויכול לשמש עם זה, ולפי ערך ההתפעלות וההתרגשות מזה שזכה לדבר מה בהתורה, והוא מתמיד בדרך זה, אז מגלין לו לאט לאט, את רזי תורה.

ובזה יש חילוק בין חכמה חיצונית לחכמת התורה, שבחכמה חיצונית ההתפעלות ממעטת השכל, מסיבת שההרגש הוא בהופכיות להשכל, לכן ההתפעלות ממעטת בהבנת השכל. מה שאם כן בחכמת התורה, ההתפעלות היא עצמות כמו השכל. והסיבה הוא משום שהתורה בחינת חיים, כמו שכתוב "והחכמה תחיה בעליה", שהחכמה והחיים הוא אותו דבר. לכן כמו שהחכמה מתגלה בהשכל, כן החכמה מתגלה בההרגש כי אור החיים ממלא את כל האברים (ונראה לי, שמשום זה צריכים לראות תמיד שיהיה לו התפעלות בחכמת התורה, כיון שבהתפעלות יש היכר גדול בין חכמה חיצונית לחכמת התורה).

וכמו כן בבחינת עבודה, שנבחן לקו שמאל מטעם שהוא בחינת קבלה. כי ענין קבלה פירושו, שהוא רוצה לקבל מטעם שהוא מרגיש חסרון, וחסרון נבחן לג' בחינות (א) חסרון הפרט. (ב) חסרון הכלל. (ג) חסרון השכינה. וכל חסרון נבחן שהוא רוצה למלאות את החסרון, לכן נבחן זה לקבלה, ולקו שמאל, מה שאם כן תורה, נקרא שהוא עובד לא מטעם שמרגיש חסרון שצריכים לתקן אלא שהוא רוצה להשפיע נחת רוח ליוצרו (והוא על דרך תפילה, ושבח והודאה, וכשעוסקים על דרך שמרגיש את עצמו שהוא בשלימות, ואינו רואה שום חסרון בעולם, זה נקרא בחינת תורה. מה שאם כן שאם הוא עוסק בזמן שהוא מרגיש איזה חסרון, נקרא זה בחינת עבודה).

ובזמן עבודה יש להבחין ב' בחינות, (א) מטעם אהבת ה', שרוצה להיות דבוק בה', שמרגיש כאן המקום שיכול להוציא את מידת האהבה שיש לו ולאהוב את ה'. (ב) מטעם יראה, שיש לו יראת ה'...

מו. שליטת ישראל על הקליפות

שמעתי

ענין שליטת ישראל על הקליפות, וכן להיפך שליטת הקליפות על ישראל. ומקודם צריך להבין מהו ענין ישראל, ומהו אומות העולם. ובכמה מקומות מבואר שישראל נקרא בחינת פנימיות, הנקרא כלים דפנים, שעמהם מסוגלים לעבוד בע"מ להשפיע נחת רוח ליוצרו, ואומות העולם נקרא בחינת חיצוניות וכלים דאחוריים, שכל יניקתם הוא מבחינת קבלה ולא השפעה. ושליטת האומות העולם על ישראל, הוא בזה שלא יכולין לעבוד בבחינת השפעה ובכלים דפנים, אלא רק בכלים דאחוריים, ושהם מפתים להעובדי ה', שהם ימשיכו את האורות למטה בכלים דאחוריים.

ושליטת ישראל נקרא שאם נותנין כח, שכל אחד ואחד יוכל לעבוד בעל מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו, זאת אומרת רק בכלים דפנים, ואפילו כשהם ממשיכים בחינת חכמה, הוא רק מבחינת "אורחא למעברי בו ולא יתיר".

מז. "במקום שאתה מוצא גדלותו"

שמעתי

"במקום שאתה מוצא גדלותו, שם אתה מוצא ענוותנותו". פירוש: האדם, שנמצא תמיד בדביקות אמיתית, רואה שהשם ית' משפיל את עצמו, דהיינו שהקב"ה נמצא במקומות השפלים. והאדם אינו יודע מה לעשות. לכן כתוב "המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים וארץ", שהאדם רואה גדלות הבורא, ואחר כך "המשפילי", שמשפיל את השמים לארץ. והעצה היועצה לזה, שיחשוב, שאם הרצון הזה מהקב"ה, אין לנו גדול מזה, כמו שכתוב "מאשפות ירים אביון".

מקודם צריך שאדם יראה, שיהיה לו חיסרון. ואם אין לו, צריך שיתפלל על זה, מדוע אין לו. כי זה שאין לו חיסרון, הוא מטעם מיעוט הכרה. לכן בכל מצווה צריך שיתפלל, מדוע אין לו הכרה, שאינו עושה המצווה בשלמות, דהיינו שהרצון לקבל מכסה, כדי שלא יראה האמת, שאם הוא רואה שהוא במצב כל כך שפל, אז בוודאי לא ירצה להיות במצב הזה. אלא שבכל פעם ופעם יתאמץ בעבודתו, עד שיבוא לכלל תשובה, כמו שכתוב "מוריד שאול ויעלי".

פירוש: כשהקב"ה רוצה שהרשע ישוב בתשובה, עושה לו את השאול כל כך בשפל, עד שרשע בעצמו אינו רוצה להיות כן. לכן צריך שיתפלל בתחנונים, שהקב"ה יראה לו האמת על ידי שיוסיף לו את אור התורה.

מח. עיקר היסוד

שמעתי מוצש"ק וירא תשי"ג

עיקר היסוד הוא דרך הידוע לכל, וענין הזהירות והשמירה שיש בענין מוחא, הוא מסיבת שהוא נבנה על יסוד השאלה, ואם נזדמן לו השאלה הידוע צריך להיות מזוין ומחוסן לעמוד על המשמר ולענות על המקום את התשובה הידוע זאת אומרת, שכל הבנין נבנה על שאלות ותשובות, וזה הוא שהולך בדרך ה' וזוכה לבנות בנין השכינה, ובזמן שאין לו כבר מקום של שאלות ותשובות אזי הוא נקרא בחינת עומד.

וגם לאלו שכבר זכו להתלבשות השכינה בקביעות, וכבר הולכין בדרך המדרגות, שכבר אין לו אז מקום לעבודה הנ"ל, אזי ה' הכין להם מקום, שעל מקום הזה יהיה להם יסוד פנוי לשרות את האמונה. הגם שזה קשה להבין איך יצוייר דבר כזה במדרגות עליונות, אבל הקב"ה בעצמו יכול לעשות דבר כזה, שזה ענין תיקון דקו אמצעי, ושאסור לקבל מבחינת קו שמאל. ויחד עם זה אנו רואים שבחינת החכמה מתגלה רק במלכות, ואף על פי שמלכות הוא בחינה כנגד להחכמה, מכל מקום דוקא כאן במלכות הוא מקום גלוי החכמה. וזה ענין "והמכשלה הזאת תהיה תחת ירך", שדרשו חז"ל, שאין אדם עומד על דבר הלכה אלא אם כן נכשל בה. "הלכה" נקרא בחינת מלכות (שזה ענין הכלה, ובזמן שהולכין להכלה נקרא "הלכה") והוא נבנית רק על מכשולים, היינו על זמן של "שאלות", ובזמן שאין לו שאלות, אין לה את השם של אמונה או שכינה.

מט. עיקר הוא מוחא וליבא

שמעתי יום חמישי וירא תשי"ג

ועל בחינת מוחא צריך להיות הכנה באותו עבודה המתיחס לבחינת אמונה, זאת אומרת שאם הוא מתרשל בעבודת האמונה, הוא נופל למצב שהוא רוצה רק בחינת ידיעה, שזה קליפה שהוא נגד השכינה הקדושה. לכן, עבודתו הוא להתחזק בכל פעם, לחדש את בחינת מוחא.

וכמו כן בעבודת הליבא, אם הוא מרגיש התרשלות, אזי הוא צריך לחזק את העבודה המתיחס לבחינת ליבא, ולעשות פעולות הפכיות, זאת אומרת בחינת סיגופי הגוף, שזהו בחינת ההיפוך מהרצון לקבל.

ההפרש מהתרשלות עבודת מוחא לעבודת ליבא הוא, שיש קליפה רעה נגד בחינת מוחא, שבכוחה להביא אותו לידי מצב של "תוהה על הראשונות". לכן, צריך לעשות פעולות הפוכות. היינו בכל שמחדש את בחינת מוחא, שיקבל על עצמו חרטה על העבר וקבלה להבא, והמקור להגורם לזה הוא יכול לקבל מבחינת הדומם. וענין התלבשות האמונה הוא דבר תמידי ונצחי, לכן תמיד יהיה לו זה לבחינת מדידה, אם עבודתו נקיה או לא, כי אין להתלבשות השכינה מסתלקת אלא מפגם, או במוחא או בליבא.

נ. שני מצבים

שמעתי כ' סיון

הנה להעולם יש שתי מצבים, במצב הא' העולם נקרא בשם יסורים, ובמצב הב' הוא נקרא בחינת שכינה הקדושה. כי מטרים שהאדם זכה לתקן את מעשיו שיהיו בעמ"נ להשפיע, אז הוא מרגיש את העולם רק לבחינת יסורים ומכאובים, אלא אח"כ הוא זוכה ורואה שהשכינה הקדושה היא מלובשת בכל העולם. ואז הקב"ה נקרא שהוא הממלא את העולם, והעולם נקראת אז בשם שכינה הקדושה, שהוא המקבלת מהקב"ה. ואז נקרא יחוד קודשא בריך הוא ושכינתא, כי כמו שהקב"ה הוא המשפיע כן העולם עוסקים עכשיו רק בהשפעה.

וזה דומה לניגון עצב, כשיש מנגינת שידועים לבצע את היסורים שעליהם נבנה הניגון. כי כל הניגונים הם כמו שפה המדברת, שהניגון מפרש את הדיבורים, מה שהוא רוצה לדבר בעל פה. ואם הניגון מעורר את האנשים ששומעים אותו עד לבכיה, שכל אחד ואחד בוכה מחמת היסורים שהניגון מבטא, אז נקרא זה "ניגון" וכולם אוהבים לשמוע אותו. ובאמת איך אפשר שאנשים יהנו מיסורים, אלא כיון שהניגון אינו מראה את היסורים של ההוה, אלא על העבר היינו שהיסורים שהיו בעבר כבר נמתקו וקבלו את מלואם, לכן אנשים אוהבים לשמוע אותם, שזה מראה על המתקת הדינים, שמה שהיה לו יסורים, נמתקו. לכן היסורים האלו הם מתוקים לשמוע אותם, ואז נקרא העולם בשם שכינה הקדושה.

והעיקר שצריך האדם לדעת ולהרגיש, שיש מנהיג להבירה, כמו שאמרו חז"ל שאברהם אבינו עליו השלום אמר, אין בירה בלי מנהיג! ואל יחשוב, שכל מה שנעשה בעולם הוא במקרה. והס"א מחטיאו את האדם לומר שהכל הוא מקרה, שזה סוד "חמת קרי", שיש חמת מלא קרי, מ-קרי שמביאים לאדם מחשבות לומר שהכל במקרה (וגם זה שהס"א מביאו לאדם מחשבות כאלו, לומר שהעולם מתנהג במקרה בלי השגחה, גם זה לא מקרה, אלא שהבורא רצה כך).

אלא שהאדם צריך להאמין בשכר ועונש, ואית דין ואית דיין והכל מתנהג בהשגחה של שכר ועונש. כי לפעמים כשבא לאדם איזה רצון והתעוררות לעבודת ה', והוא חושב שזה באה לו במקרה, גם זה הוא צריך לדעת, שהיה לו לפני זה עבודה בבחינת עשיה שקדמה לשמיעה, והתפלל שיעזרו לו מן השמים שיוכל לעשות איזה מעשה בכוונה, וזה נקרא בחינת עליית מ"ן. אבל האדם כבר שכח מזה, ולא החשיב את העשיה זו, מטעם שלא קבל עניית התפילה תיכף על מקומו, שיוכל לומר "כי אתה שומע תפילת כל פה". ומכל מקום הוא צריך להאמין, שסדר מלמעלה הוא שעניית התפילה יכול לבוא אחר כמה ימים וחודשים מעת שהתפלל, ואל יחשוב האדם שזהו במקרה קבל את ההתעוררות הזה עכשיו. אדם, לפעמים הוא אומר, עכשיו שאני מרגיש שלא חסר לי שום דבר, ואינו לי כעת שום דאגות ומוחי צלול ומיושב, לכן עכשיו אני יכול לרכז את מוחי ורצוני לעבודת ה'. נמצא שהוא יכול לומר שכל התעסקותו בעבודת ה', הוא כוחי ועוצם ידי עשה את החיל, נמצא במקרה הוא יכול לעסוק להשיג צרכים רוחניים, אז הוא צריך להאמין שזהו עניית התפילה, על מה שהתפלל לפני זה נתנו לו עתה תשובה על התפילה שלו.

וכן לפעמים, כשמעיין באיזה ספר וה' האיר עיניו ומרגיש איזה התעוררות, גם אז מדרך האדם לתלות את זה במקרה כנ"ל אלא הכל בהשגחה, והגם שאדם יודע שכל התורה כולו הוא שמותיו של הקב"ה, אם כן הוא יכול לומר שהספר שמעיין בו, על ידי זה קבל איזה הרגשה עליונה. אבל הוא צריך לדעת, שהרבה פעמים שהוא מעיין בהספר, ויודע שכל

התורה כולה הוא שמותיו של הקב"ה, ומכל מקום הוא לא מקבל שום הארה והרגשה, אלא הכל יבש, והידיעה שהוא יודע אינו מועיל לו כלום. לכן צריך האדם כשמעיין באיזה ספר ותולה תקוותו בו ית', והלימוד שלו צריך להיות על יסוד האמונה, שהוא מאמין בהשגחה שה' יאיר עיניו, אז הוא נעשה זקוק לה', ויש לו אז מגע עם ה', ועל ידי זה הוא יכול לזכות לדביקות בו ית'.

הנה יש ב' כוחות מנוגדים זה לזה, כח עליון וכח תחתון. כח עליון הוא, כמו שכתוב "כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו". זאת אומרת, שכל העולם לא נברא אלא לכבוד הבורא. וכח התחתון הוא הרצון לקבל, שטוען שהכל נברא בשבילו, הן דברים גשמיים והן רוחניים, הכל הוא בשביל אהבה עצמית. הרצון לקבל טוען, לו מגיע העולם הזה והעולם הבא. ובטח שהבורא הוא המנצח, אבל זה נקרא דרך יסורים, וזה נקרא דרך ארוכה. אבל יש דרך קצרה הנקרא דרך התורה, וזה צריך להיות מגמת כל אדם, לקצר הזמן, שזה נקרא בחינת "אחישנה". אחרת יהיה בחינת "בעתה", כדברי חז"ל "זכו אחישנה, לא זכו בעתה", שאני מעמיד עליהם מלך כהמן, ובעל כרחכם יחזיר אתכם למוטב".

והתורה מתחיל מ"בראשית וכו', והארץ היתה תהו ובהו וחושך" וכו', ומסיים "לעיני כל ישראל".

בתחילה רואים שהארציות היא בחינת תהו ובהו וחושך, אבל אח"כ כשמתקנים את עצמם בעל מנת להשפיע, אז זוכים ל"ויאמר אלקים יהי אור", עד שמתגלה האור "לעיני כל ישראל".

נא. אם פגע בך מנוול זה

שמעתי אסרו חג דפסח תש"ג

"אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש וכו', ואם לא יזכיר לו יום המיתה", פירוש, שיזכיר לו שהעבודה צריך להיות במקום שהוא לא נמצא שם, שהוא לאחר עורו של אדם, שזה נקרא שהוא עובד מחוץ לגופו, שאין לו שום מחשבה על גופו של עצמו.

נב. אין עבירה מכבה מצווה

שמעתי עש"ק ט' אייר תש"ג

"אין עבירה מכבה מצווה, ואין מצווה מכבה עבירה". הנה דרך העבודה הוא, שצריכים ללכת בדרך הטוב, אבל הרע שבאדם אינו נותן לו ללכת בדרך הטוב. אבל צריכים לדעת, שאין האדם צריך לעקור את הרע, כי דבר זה הוא בלתי אפשרי. אלא שצריכים רק לשנוא את הרע, כמו שכתוב "אוהבי ה' שנאו רע". שרק השנאה צריכים, שמדרך השנאה הוא שמפריד בין הדבוקים.

ומשום זה אין להרע שום מציאות בפני עצמו, אלא מציאות הרע תלוי באהבה להרע, או בהשנאה להרע, זאת אומרת, שאם יש לו אהבה להרע אז הוא נלכד ברשותו של הרע, ואם הוא שונא להרע אז הוא יצא ממחיצתם, ואין להרע שלו שום שליטה על האדם.

נמצא שעיקר העבודה הוא לא בעצם הרע, אלא במדת האהבה, ובמידת השנאה, ומשום זה עבירה גוררת עבירה. ויש לשאול למה מגיע לו עונש כזה, כי בזמן שהאדם נופל מעבודתו אז צריכים לסייע אותו איך לקום מהנפילה, וכאן אנו רואים שעוד מוסיפים לו מכשולים, שיפול יותר למטה ממקום נפילתו הראשונה.

אלא בכדי שהאדם ירגיש שנאה להרע, נותנים לו עוד רע, בכדי שירגיש עד כמה שהעבירה מרחיק אותו מעבודת ה'. והגם שהיה לו חרטה על העבירה הראשונה, אבל עוד לא היה לו שיעור חרטה שיביא לו שנאה להרע, לכן עבירה גוררת עבירה. וכל פעם הוא מתחרט, ובטח שכל חרטה מביאה לו שנאה להרע, עד שנשלם לו שיעור שנאה להרע, ואז הוא נפרד מהרע כנ"ל, כי שנאה מביא פירוד.

ולפי זה יוצא, אם האדם מגלה שיעור שנאה בשיעור שיבא לידי פירוד, הוא לא צריך לידי תיקון של עבירה גוררת עבירה, וממילא הוא מרויח זמן, ובזמן שהרויח הוא נכנס לאהבת ה', וזה שכתוב "אוהבי ה' שנאו רע". שרק שונאים את הרע, אבל הרע עצמו נשאר במקומו, ורק לשנאה להרע צריכים.

וזה נמשך מן "ותחסרהו מעט מן אלקים". וזה סוד שהנחש אמר, "והיתם כאלקים יודעי טוב ורע", שפירושו שהאדם מתיגע ורוצה להבין כדוגמת ה' כל דרכי השגחה העליונה, וזהו "תאוות אדם תשפילנו", היינו ע"י שרוצה להבין הכל בשכל חיצוני, ואם לא מבין את זה, הוא נמצא בשיפלות.

והאמת הוא שאם האדם נתעורר לדעת איזה דבר, זהו סימן שהוא צריך לדעת את הדבר, ובזמן שהוא מתגבר על הדעת שלו מה שהוא רוצה להבין ולקח הכל באמונה למעלה מהדעת, זה נקרא שיפלות שאין למעלה הימנה במדת האנושית. נמצא בשיעור שיש לו תביעה לדעת יותר ולקח את זה באמונה למעלה מהדעת, נמצא שהוא בשיפלות יותר.

ובזה נבין מה שפירשו על הפסוק "והאיש משה עניו מאד" ענוותן וסבלן, שפירושו שהיה סובל את השיפלות, במידה שאין למעלה הימנה.

וזה סוד שאדם הראשון קודם החטא היה אוכל מעץ החיים והיה בשלימות, אבל לא

היה יכול ללכת יותר ממדרגתו שבו עמד, כי לא היה מרגיש שום חסרון במצבו, וממילא לא היה יכול לגלות כל השמות הקדושים. לכן נורא עלילה לבני אדם עשה, שיאכל מעץ הדעת טוב ורע, וע"י החטא הזה כל האורות נסתלקו ממנו, וממילא הוצרך להתחיל עבודתו מחדש. ועל זה אמר הכתוב, שנגרש מגן עדן, מטעם שאם יאכל מעץ החיים, וחי לעולם, שהוא סוד פנימיות העולמות, ששם אם הוא נכנס, הוא נשאר שם לנצחיות. היינו שעוד הפעם הוא ישאר בלי חסרון, וכדי שיוכל ללכת ולגלות השמות הקדושים, שהם מתגלים על ידי תיקון של טוב ורע, לכן היה מוכרח לאכול מעץ הדעת.

וזה דומה, לאדם שרוצה לתת לחבירו חבית גדולה מלאה עם יין, ואין לחבירו אלא כוס קטן. מהו עושה, הוא נותן לו יין לתוך הכוס הזה, והוא מוליך את הכוס הביתה ושופך שם, ואחר כך הוא מתחיל מחדש ללכת עם הכוס, וממלא עוד הפעם עם יין והולך עוד הפעם לביתו, עד שמקבל את כל חביות היין.

ושמעתי עוד משל, שאמר, לבי' חברים שאחד נהיה מלך, והשני היה עני ואביון, ושמע שחבירו נעשה מלך. אז העני הלך לחבירו המלך, וסיפר לו על מצבו הרע, אז המלך נתן לו מכתב לשר האוצר שבמשך שעתיים הוא יקבל כסף כמה שרוצה. והעני בא לבית האוצר עם הקופסא הקטנה, ונכנס ומילא את הקופסא הקטנה עם כסף. כשיצא, אז הפקיד נתן לו בעיטה בהקופסא, אז כל הכסף נפל לארץ, וכך היה חוזר חלילה, והעני היה בוכה, למה הוא עושה לו כך, ולבסוף אמר, כל הכסף שלקחת כל הזמן שלך הוא, ואתה תיקח הכל. כי לא היו לך כלים לקחת את הכסף שיספיק לך מהאוצר, לכן עשה תחבולה כזאת.

נג. ענין הגבלה

שמעתי עש"ק א' סיון תש"ג

ענין הגבלה, הוא להגביל את מצבו שבו הוא נמצא ולא לרצות גדלות, אלא בהמצב הנוכחי שבו הוא נמצא הוא רוצה להשאר לנצחיות, וזה נקרא דביקות תמידית. ולא חשוב את השיעור של גדלות שיש לו אלא אפילו שיהיה הקטנות הכי קטנה, ואם זה מאיר לנצחיות נקרא זה שזכה לדביקות תמידית, מה שאם כן מי שמשתוקק ליותר גדלות נקרא זה מותרות.

וזה סוד "וכל עצב יהיה מותר", היינו שהעצבות המגיע להאדם, היא בסיבת שמשתוקק למותרות. וזה סוד כשבא ישראל לקבל התורה, ויוליכן משה לתחתית ההר, כמו שכתוב "ויתצבו בתחתית ההר", (הר פירוש הרהורים) שמשם הוליכן לסוף המחשבה, והבנה, ושכל, שאין מדרגה למטה הימנו. ורק אז, שהסכימו על מצב כזה ללכת בו בלי שום נדנוד ותנועה, אלא להשאר במצב כזה, כאילו היה להם גדלות הכי גדולה, ולגלות על זה שמחה, שזה סוד "עבדו ה' בשמחה". היינו, כי בזמן הגדלות לא שייך לומר שנותן להם עבודה שיהיה בשמחה, כי בזמן הגדלות השמחה בא מאליו, אלא על הזמן הקטנות ניתן להם עבודה של שמחה, ואז בזמן הקטנות שיהיה להם שמחה אעפ"י שהם מרגישים קטנות, זהו עבודה גדולה.

וזה נקרא עיקר אצילות של המדרגה, שהוא בחינת קטנות. ובחינה זו צריך להיות בקביעות, והגדלות הוא רק תוספת, וצריכים להשתוקק על העיקר ולא על התוספות.

נד. מטרת העבודה

מה ששמעתי ט"ז שבט תש"א

זהו ידוע שעיקר העבודות הוא להשפיע נחת רוח ליוצרו, אבל צריך לדעת מהו הפירוש של להשפיע היות שדבר זה מורגל בפי כל, וידוע שההרגל מפיג את הטעם. לכן צריכים לבאר היטב, מה ענינו של **מלת להשפיע**. והענין הוא, שברצון להשפיע של התחתון, נכלל גם כן הרצון לקבל (אלא שהרצון לקבל יכולים לשמש עמו עם תיקונים). כי לולי זה אין קשר בין הנותן להמקבל, שאין זה מן הנמנע שאחד יתן, והשני לא נותן שום דבר בחזרה שיהיה מציאות של שותפות. שרק בזמן ששניהם מגלים אהבה זה לזה, אז יש קשר וידידות בין שניהם. אבל אם אחד מגלה אהבה, והשני לא מראה שום תגובה, אין לאהבה כזאת שום מציאות וזכות קיום.

וחז"ל דרשו על הפסוק **"ולאמר לציון עמי אתה"** (ישעיה נ"א) אל תקרו עמי אלא עמי אתה, למהוי שותפא עמי (בראשית זהר דף ה'), היינו שהנבראים הם בשותפות עם הבורא. נמצא לפי זה, בזמן שהתחתון רוצה להשפיע להבורא, אז גם התחתון צריך לקבל מהבורא, אז נקרא שותפות שהתחתון נותן וגם העליון נותן.

אבל הרצון לקבל צריך להיות להשתוקק להדבק בו יתברך, ולקבל שיפעו וחיותו וטובו, וזה היתה מטרת הבריאה שהוא להטיב לנבראיו. אמנם ע"י השבירה שהיתה בעולם הנקודים, נפלה הרצון לקבל לרשותו של הקליפות, שעל ידי זה נעשה בהכלי ב' בחינות: א', שנעשה בה יחס לתענוגים של פירוד, שהעבודה לצאת מרשות הקליפה זו, נקרא עבודת הטהרה. ובחינה הב' שנעשה ע"י השבירה הוא להתרחק מתענוגים רוחניים, היינו שהאדם מתרחק מרוחניות שאין לו שום תשוקה לרוחניות. והתיקון לזה הוא נקרא קדושה, שסדר העבודה הוא להשתוקק לרוממותו יתברך, אז הבורא ית' מאיר לו בהכלים האלו. אבל צריכים לדעת, שבשיעור שיש לו כלים דבחינת טהרה שנקרא בחינת "שנאו רע", כן באותו שיעור הוא יכול לעבוד בבחינת הקדושה, כמו שכתוב "אוהבי ה' שנאו רע",

היוצא מזה שיש ב' בחינות, א' טהרה, ב' קדושה. שקדושה נקרא הכלי, שהוא ההכנה לקבל את טובו ית' מבחינת להטיב לנבראיו, אבל הכלי הזו מתיחסים להתחתון. היינו שזהו בידו לתקן, דהיינו שבידו להשתוקק אל הטוב, שזהו שמרבה לעסוק ברוממותו ית', ובשפלות עצמו. מה שאם כן השפע שצריך להתגלות בהכלי דקדושה, הוא בידי הבורא ית', שהוא המשפיע את השפע להתחתון. ואין בידי התחתון לעזור לזה כלום, וזה נקרא "הנסתרות לה' אלוקינו".

וכיון שמחשבת הבריאה הנקראת להטיב לנבראיו, מתחלת מאין סוף ברוך הוא לכן אנו מתפללים לאין סוף ברוך הוא, היינו להקשר שיש להבורא עם הנבראים. וזה פירוש מה שכתוב בכתבי האר"י ז"ל, שצריכים להתפלל לאין סוף, כי לעצמותו ית' אין שום קשר עם הנבראים. כי תחילת הקשר מתחיל באין סוף ששם נמצא בחינת "שמו", שהוא שורש הבריאה. וזה סוד מה שכתוב בירושלמי, שהמתפלל, יתפלל בשם. היינו כנ"ל, ששם יש בחינת שמו. ובחינת שמו ואין סוף, נקרא בלשון אגדה **"מגדול מלא כל טוב"**. לכן מתפללים לשם, שהוא בכדי שנקבל את ההטבה שהוכן לנו מראש.

לכן הכתר נקרא רצונו להטיב לנבראיו, וההטבה בעצמה נקרא בשם חכמה, שהוא עצמות השפע. לכן נקרא הכתר בשם אין סוף, ובשם מאציל, אבל החכמה עוד לא נקראת

בשם נאצל. כי בחכמה עדיין לא נמצא בחינת כלי, ונבחנת לאור בלי כלי, לכן גם חכמה נבחנת לבחינת מאציל, מטעם שאין השגה באור בלי כלי. וכל ההפרש בין כתר לחכמה הוא, ששם מגולה יותר שורש להנאצלים.

נה. המן מן התורה מנין

שמעתי ט"ז שבט תש"א

המן מן התורה מנין, "המן העץ אשר צויתוך לבלתי אכל ממנו אכלת" (בראשית ג', י"א). ויש להבין מהו הקשר בין המן לעץ הדעת. אלא, עץ הדעת הוא בחינת גדלות הקבלה, שאינו בקדושה, וצריכים להכניסה לתוך הקדושה ע"י תיקונים. ובחינת המן הוא גם כן גדלות הקבלה, כמו שכתוב שהמן אמר למי יחפוץ המלך, מלכו של עולם, לעשות יקר יותר ממנו, שפירושו שהוא בחינת גדלות הקבלה, וזהו בחינת "ויגבה לבו בדרכי ה'".

נו. תורה נקרא יורה

שמעתי א' בשלח תש"א

תורה נקרא יורה מלשון "יירה יירה", שכוונתו שבזמן שהאדם עוסק בתורה, בשיעור השתדלותו בתורה, באותו שיעור הוא מרגיש את התרחקותו. היינו שמראים לו את האמת, שפירושו כי מראים לו את שיעור האמונה שלו, שזה כל היסוד של האמת, שבשיעור שיש לו האמונה על זה נבנה כל היסוד של הקיום של תורה ומצות. כי אז נגלה לעיניו, שכל היסוד שלו נבנה רק על בחינת החינוך שנתחנך, כי החינוך מספיק לו לקיים תו"מ בכל דקדוקיה ופרטיה, וכל מה שבאה מבחינת החינוך נקרא אמונה בתוך הדעת.

ואף על פי שהוא כנגד השכל, דהיינו השכל מחייב לפי מה שהוא מוסיף בתורה, בשיעור זה הוא צריך להרגיש שהוא יותר מקורב לה', אבל כנ"ל, שהתורה מראה לו תמיד יותר את האמת. וזהו בזמן שהאדם מחפש את האמת, אז התורה מקרבת אותו יותר אל האמת, ורואה את שיעור אמונתו באמונת השם ית'. וזהו בכדי שהאדם, יוכל לבקש רחמים ולהתפלל לה' שיקרבהו אליו ית' באמת, שהוא, שיזכה לאמונת ה' ואז יוכל ליתן שבח והודאה לה' על מה שהוא זוכה, שהוא קירב אותו אליו.

מה שאם כן כשאין האדם רואה את שיעור התרחקותו, וחושב שהולך ומוסיף תמיד, נמצא שבונה כל הבנינים על יסוד רעוע, ואין לו מקום להתפלל לה' שיקרב אותו אליו. נמצא, שאין לו מקום להתיגע על זה שיזכה לאמונה שלימה, כי אין האדם מתיגע אלא על דבר שחסר לו. לכן, כל זמן שאינו ראוי לראות את האמת, אז הוא להיפוך, כמה שהוא מוסיף בתו"מ, הוא מוסיף במידת שלימותו ואינו רואה שום חסרון לעצמו. אם כן אין לו מקום לתת יגיעה ותפילה, שיזכה לאמונת ה' באמת, כי שהוא מרגיש קלקול שייך לומר תיקון. אבל בזמן שהוא עוסק בתו"מ על דרך האמת, אז התורה מורה לו האמת. כי סגולה זה יש בהתורה, לראות באמת את מצבו האמיתי של שיעור אמונה שלו (וזה סוד "או הודע").

ובזמן התעסקותו בתורה ורואה את האמת, היינו שיעור התרחקותו מרוחניות, ורואה איך שהוא בריה כל כך שפילה, שאין אדם יותר גרוע מכדור הארץ, אז הס"א באה אליו בטענה אחרת, שהאמת היא, שהגוף שלו מכוער מאוד שבאמת אין אדם מכוער בעולם יותר ממנו בעולם, בכדי שיבוא לידי יאוש היא אומרת לך כך. כי היא מפחדת, שמא ישים אל לבו ויבוא לתקן את מצבו, לכן היא מסכימה למה שהאדם אומר שהוא איש מכוער. ונותנת לו להבין, אם הוא היה נולד בכשרונות יותר נעלים ובמידות יותר טובות, אז הוא היה יכול להתגבר על רשע שלו ולתקן אותו, והיה יכול להגיע לדביקות ה'. ועל זה יש להשיב לה, שענין זה מה שהיא אומרת לו, מובא במסכת תענית דף כ', שבא ר' אלעזר בר ר' שמעון ממגדל גדור מבית רבו, והיה רכוב על החמור, ומטייל על שפת נהר, ושמח שמחה גדולה. והיתה דעתו גסה עליו, מפני שלמד תורה הרבה. נזדמן לו אדם אחד, שהיה מכוער ביותר. אמר לו, שלום עליך רבי, ולא החזיר לו. אמר לו, ריקא כמה מכוער אותו האיש שמא כל בני עירך מכוערין כמותך. אמר לו, איני יודע, אלא לך ואמור לאומן שעשאני כמה מכוער כלי זה שעשית. כיון שידוע בעצמו שחטא, ירד מן החמור.

ועם הנ"ל נבין, שכיון שלמד תורה הרבה, זכה על ידי זה לראות את האמת, איזה מרחק יש בינו לבין השם ית', זאת אומרת שיעור התקרבותו, ושיעור התרחקותו. וזה שאומר, שדעתו גסה עליו, דהיינו שראה את הצורה השלימה של הבעל גאה, שהוא הרצון לקבל שלו, ואז נזדמן לו לראות את האמת, שהוא בעצמו אדם מכוער ביותר. ואיך ראה

את האמת, על ידי זה שלמד תורה הרבה. אם כן איך יהיה לו אפשרות להתדבק בו ית', כיון שהוא אדם כל כך מכוער. לכן שאל, אם כל בני אדם מכוערין כמותו, או שרק הוא מכוער, אבל שאר בני העולם אינם מכוערין. ומה היה התשובה, "איני יודע" פירוש הדבר שהם לא מרגישים, לכן לא יודעים. ומדוע לא מרגישים, הטעם הוא פשוט מפני שלא זכו לראות את האמת, מפני שחסר להם תורה, שהתורה יגלה להם האמת. ועל זה השיב לו אליהו, לך לאומן שעשאני, כיון שראה שבא למצב, שאין הוא יכול לעלות מהמצב שבו נמצא, נתגלה אליהו ואמר לו, לך לאומן שעשאני. פירוש, כיון שהבורא ית' ברא אותך כל כך מכוער, בטח שידע שעם הכלים האלו יכולים לבוא לשלימות המטרה, לכן אל תדאג ולך קדימה ותצליח.

נז. יקריב אותו לרצונו

שמעתי א' יתרו תש"ד

על פסוק "יקריב אותו לרצונו" דרשו חז"ל, "הכיצד. כופין אותו עד שיאמר רוצה אני".
וכן יש להבין מה שאנו מתפללים "יהי רצון", הלא יותר משהעגל רוצה לינוק הפרה רוצה
להניק, אם כן בשביל מה אנו צריכים להתפלל יהי רצון למעלה.

הנה ידוע, בכדי להמשיך שפע מלמעלה צריכים להקדים אתערותא דלתתא. יש לשאול
בשביל מה צריכים אתערותא דלתתא, ומשום זה אנו מתפללים יהי רצון למעלה. זאת
אומרת, שאנחנו צריכים לעורר שיהיה רצון למעלה בכדי להשפיע למטה, שעוד לא מספיק
בזה שיש לנו רצון, אלא שצריך להיות רצון טוב גם מצד המשפיע. ואף על גב שיש למעלה
רצון כללי להטיב לנבראיו, מכל מקום הוא מחכה לרצון שלנו שיעורר את הרצון שלו. היינו
שואם אין ביכולתנו לעורר את הרצון שלו, זהו סימן שהרצון מצד המקבל אינו עדיין
בשלימות. לכן, דוקא על ידי זה שאנו מתפללים יהי רצון למעלה, מתרקם הרצון שלנו,
שיהיה רצון אמיתי שיהיה כלי ראוי ומוכשר לקבלת השפע.

ויחד עם זה אנו צריכים לומר, שכל המעשים שלנו, בין הרעים ובין הטובים, נמשכים
הכל מלמעלה (שזה ענין השגחה פרטית), שהכל עושה הקב"ה. ויחד עם זה יש להצטער
על מעשים הרעים, אף על פי שגם זה נמשך מלמעלה, והשכל מחייב שאסור להצטער,
אלא להצדיק את הדין שמגיעים לנו את המעשים רעים, מכל מקום להיפוך, אנו מוכרחים
להצטער מטעם שלא נותן לנו לעשות מעשים טובים. ובטח שזהו מטעם עונש, היינו שאין
אנו ראויים לשמש את המלך. אם הכל בהשגחה, מה שייך לומר שאין אנו ראויים, כיון שאין
שום מעשה למטה. ובשביל זה נותנים לנו מחשבות ורצונות רעים שזה מרחק אותנו
מעבודת השי"ת, שאין אנו כדאים לשרת אותו. לכן, בא על זה תפילה, שזה מקום תיקון,
שנהיה ראויים ומוכשרים לקבל את עבודת המלך.

ובזה יתבאר לנו, איך שייך תפילה על איזה צרה חס ושלום, הלא בטח שהצרה בא
מטעם עונש, וענין עונשים בטח הוא תיקונים, כי יש כלל כי העונש הוא תיקון. אם כן איך
מתפללים שה' יבטל את התיקונים שלנו, כדרשת חז"ל על פסוק "ונקלה אחיך לעיניך" כי
שנלקה אחיך הוא. אלא, שצריכים לדעת שהתפילה מתקנת את האדם עוד יותר
מעונשים. ומשום זה, כשמתגלים תפילה במקום העונש, אז מסירים היסורים ונותנים את
התפילה במקומה שיתקן את הגוף. וזה ענין מה שאמרו חז"ל "זכה, ע"י תורה. לא זכה,
ע"י יסורים". וצריכים לדעת שדרך תורה, הוא דרך יותר צלחה, ומביאים יותר רווחים מדרך
יסורים, מטעם שהכלים שיהיה ראויים לקבל אור עליון נרחבים יותר, שבסגולתם יכולים
לזכות לדביקות בו ית'.

וזה ענין "כופין אותו, עד שיאמר רוצה אני", היינו שהשם ית' אומר "רוצה אני במעשי
תחתונים".

וענין תפילה הוא מה שאמרו חז"ל "נתאוה הקב"ה לתפילתן של צדיקים", שעל ידי
התפילה מכשירים את הכלים, שהשם ית' יכול אח"כ להשפיע את השפע, משום שיש כלי
מוכשרת לקבל את השפע.

נח. השמחה היא בחינת "מראה" ממעשים טובים

שמעתי ד' דחוה"מ סוכות

הנה השמחה היא בחינת "מראה" ממעשים טובים, אם המעשים הם של קדושה אז מתגלה על ידי זה שמחה. אבל צריכים לדעת, שיש גם כן בחינת קליפה. ובכדי לדעת אם זה קדושה, הבירור הוא, ב"דעת" שבקדושה יש דעת, מה שאם כן בס"א אין דעת, כי "אל אחר אסתרס ולא עביד פירי". לכן, כשמגיע לו שמחה, הוא צריך לעיין בדברי תורה בכדי שיתגלה לו דעת התורה.

עוד צריכים לדעת, שהשמחה הוא בחינת הארה עליונה שמתגלה על ידי מ"ן שהוא מעשים טובים, והשם ית' דן את האדם "באשר הוא שם". דהיינו, שאם האדם מקבל על עצמו עול מלכות שמים לנצחיות, תיכף על זה שורה הארה עליונה, שהיא גם כן בחינת נצחיות. ואפילו שגלוי וידוע לפניו שתיכף יפול האדם ממדרגתו, מכל מקום דן אותו "באשר הוא שם". היינו, אם אדם החליט עכשיו בדעתו שמקבל עליו עול מלכות שמים לנצחיות, נבחן זה לשלימות. מה שאם כן אם האדם מקבל על עצמו עול מלכות שמים, ואינו רוצה שישאר אצלו המצב הזה לנצחיות, אם כן אין הדבר והמעשה זו נבחן לשלימות, ממילא אינה יכולה לבוא ולשרות עליו אור עליון, משום שהוא שלם ונצחי, ואינו עומד להשתנות, מה שאם כן האדם רוצה אפילו המצב שבו הוא נמצא לא יהיה לנצחיות.

נט. ענין מטה ונחש

שמעתי י"ג אדר תש"ח

"ויען משה ויאמר, והן לא יאמינו לי וכו'. ויאמר אליו ה', מה זה בידך, ויאמר, מטה. ויאמר, השליכהו ארצה ויהי לנחש, וינס משה מפניו" (שמות ד').

ויש לפרש שאין יותר מב' מדרגות, או קדושה או ס"א, ומצב של בנתיים אין. אלא, מאותו המטה בעצמו נעשה נחש אם משליכין אותו לארץ. ובכדי להבין את זה נקדים מאמר חז"ל, ש"השרה שכינתו על עצים ואבנים". שעצים ואבנים נקראים דברים של למטה בחשיבות דוקא ובאופן זה השרה שכינתו, וזה ענין השאלה "מה זה בידך". כי יד פירושו השגה מלשון "כי תשיג יד". "מטה", היינו שכל השגותיו בנויים על בחינת מטה בחשיבות, שהוא סוד אמונה למעלה מהדעת.

(שבחינת אמונה, נבחן לעיני האדם לבחינת מטה בחשיבות, לבחינת שיפלות. ואדם מחשיב את הדברים שמתלבשים בתוך הדעת, מה שאין כן אם השכל של האדם אינו משיגו, אלא שהוא מתנגד לדעתו של האדם, והאדם צריך אז לומר, שהאמונה הוא למעלה בחשיבות מהדעת שלו. נמצא שמשפיל אז דעתו ואומר, מה שהוא מבין בתוך הדעת שהוא מתנגד לדרך ה', אז האמונה נמצא אצלו למעלה בחשיבות מהדעת שלו, כי כל השכליות שהוא בסתירה לדרך ה', הוא שהשכל הזה כלום לא שוה, אלא "עינים להם ולא יראו, אזנים להם ולא ישמעו". היינו, שמבטל את כל מה שהוא שומע ורואה, זה נקרא שהולך למעלה מהדעת. וכך נראה להאדם לבחינת שיפלות, וקטנות.

מה שאם כן אצל הבורא, אינו נבחן בחינת אמונה לשיפלות. כי אצל האדם, שאין לו עצה אחרת ומוכרח ללכת בדרך אמונה, נראה לו האמונה לשיפלות. מה שאין כן לגבי הבורא, שהוא היה יכול להשרות שכינתו, לאו דוקא על עצים ואבנים, אלא שבחר דוקא על דרך זה הנקרא אמונה, בטח שבחר זה מטעם שזה יותר טוב, ויותר הצלחה. נמצא, אצלו ית' לא נקרא אמונה למטה בחשיבות, אלא להיפוך שדוקא לדרך זה יש לו מעלות רבות, אלא לעיני הנבראים נקרא זה בחינת מטה).

ואם משליכין את המטה לארץ, ורוצים לעבוד עם בחינה יותר גבוה, היינו בתוך הדעת, ומבזים את בחינת למעלה מהדעת, שנדמה עבודה זו לבחינת שיפלות, תיכף נעשה מהתורה והעבודה שלו בחינת נחש, שהוא סוד נחש הקדמוני. וזה סוד "כל המתגאה", אומר לו הקב"ה, "אין אני והוא יכולים לדור במדור אחד". והטעם הוא כנ"ל, שהשרה שכינתו על עצים ואבנים. לכן אם הוא משליך בחינת מטה לארץ, ומגביה את עצמו לעבוד עם מדה יותר גבוה, זהו כבר נחש. ואין בחינת בנתיים, אלא או נחש או קדושה, מטעם שכל התורה והעבודה שלו שהיה לו מבחינת מטה, הכל נכנס עכשיו לבחינת נחש.

וידוע דאין להס"א אורות, ומשום זה גם בגשמיות אין להרצון לקבל רק חסרון ולא מלוי חסרון, והכלי קבלה נשאר תמיד בחסרון בלי מלוי. כי מי שיש לו מנה רוצה מאתיים וכו', ואין אדם מת וחצי תאוותו בידו, וזה נמשך מכח השורשים העליונים. ששורש הקליפה הוא סוד הכלי קבלה, ובשיתא אלפי שני אין להם תיקון ועליהם שורה הצמצום, לכן אין להם אורות ושפע, ולכן הם מפתים לאדם שימשוך אור למדרגתם, וכמה אורות שהאדם קבל ע"י היותו דבוק בקדושה, כי בקדושה מאיר השפע. לכן כשהם מפתים לאדם שימשוך שפע לבחינתם, אז הם מקבלים את האור הזה, ועל ידי זה יש להם שליטה על האדם,

היינו שנותנים לו הספקה בזה המצב שבו הוא נמצא שלא יזוז מכאן.

לכן, ע"י שליטה זו אין האדם יכול ללכת קדימה, מטעם שאין לו צורך למדרגה יותר גבוה. וכיון שאין לו צורך, אינו יכול לזוז ממקומו אף תנועה קלה, ואז אין באפשרותו להבחין אם הוא הולך בקדושה או להיפוך, משום שהס"א נותן לו כח לעבודה ביתר שאת וביתר עז, כיון שעכשיו הוא נמצא בתוך הדעת. לכן, יש לו מקום לעבודה לא בבחינת שיפלות, ולפי זה האדם היה נשאר כך ברשות של הס"א.

ובכדי שהאדם לא ישאר ברשות הס"א, עשה הקב"ה תיקון, שאם האדם עוזב את בחינת ה"מטה" תיכף נופל לבחינת "נחש", ותיכף הוא הולך במצב של כשלונות, ואין לו שום כח להחזק. אלא אם כן יקבל שוב את בחינת האמונה, הנקרא שופלות. נמצא לפי זה, שהכשלונות בעצמם הם גורמים שהאדם יקבל על עצמו שוב הבחינת מטה, שהוא בחינת אמונה למעלה מהדעת. וזה פירוש מה שאמר משה "והם לא יאמינו לי", שפירושו, שלא ירצו לקבל עליהם את הדרך לעבוד בבחינת אמונה למעלה מהדעת. אז אמר לו ה', מה זה בידך מטה, השליכהו ארצה, אז תיכף "ויהי לנחש". היינו שבין מטה לנחש אין מצב של בנתיים. אלא שהוא בכדי לדעת, או שהוא נמצא בקדושה, או בהס"א.

נמצא ממילא שאין להם עצה אחרת, אלא לקבל עליהם את בחינה אמונה למעלה מהדעת הנקרא "מטה". והמטה הזה צריך להיות ביד, ולא לזרוק את המטה, וזה ענין מה שכתוב "ופרח מטה אהרן", היינו שכל הפריחות שהיה לו בעבודת ה', היה על בסיס מטה אהרן דוקא. שזה ענין שרצה לתת לנו סימן, בכדי לדעת אם הוא הולך על דרך האמת או לא חס ושלו, נתן לנו סימן להכיר רק בהיסוד של העבודה, היינו על איזה בסיס הוא עובד. אם היסוד שלו הוא מטה זהו קדושה, ואם הבסיס שלו הוא בתוך הדעת אין זו דרך להגיע לקדושה. אבל בעבודה בעצמו, היינו בתורה ותפילה, אין שום היכר בין "עבדו ללא עבדו", כי שם הוא להיפוך. אם היסוד הוא בתוך הדעת, היינו על יסוד ידיעה וקבלה, אז הגוף נותן חמרי דלק לעבודה, ויכול ללמוד ולהתפלל ביותר התמדה וביותר התלהבות, כיון שזהו על יסוד בתוך הדעת.

מה שאם כן בזמן מי שהולך בדרך הקדושה, שהבסיס שלו הוא אמונה והשפעה, אז הוא צריך הכנה רבה שהקדושה תאיר לו. וסתם בלי הכנה, אין הגוף נותן לו כח לעבודה. וצריך תמיד להתאמצות יתירה, כיון ששורש האדם הוא בחינת קבלה ובתוך הדעת, לכן אם עבודתו הוא על יסוד הארציות, יכול הוא תמיד להיות בסדר. מה שאם כן אם היסוד של עבודתו הוא על בחינת השפעה ולמעלה מהדעת, הוא צריך תמיד להתאמצות שלא יפול לשורשו של קבלה ולתוך הדעת. ואסור להסיח דעת לרגע, אחרת הוא נופל לשורשו של ארציות, המכונה בחינת עפר, כמו שכתוב "כי מעפר באת ואל עפר תשוב", וזה היה לאחר חטא עץ הדעת.

ונותן בירור, אם הוא הולך בקדושה או חס ושלו להיפוך הוא, כי "אל אחר אסתרס ולא עביד פירי". סימן זה נותן לנו הזה"ק, שדוקא על בסיס של אמונה, הנקרא בחינת מטה, זוכים לפריה ורביה בתורה, כנ"ל. וזה סוד "ופרח מטה אהרן", שהפריחה והגדילה באה דוקא ע"י המטה.

אי לזאת, בכל יום כמו שהאדם קם ממטתו, והוא רוחץ את עצמו לטהר גופו מזוהמת הגוף, כן צריך לרחוץ את עצמו מזוהמת הקליפה. שיבדוק את עצמו, אם בחינת ה"מטה" שלו הוא בשלימות אצלו. ובדיקה זו צריכה להיות בתמידיות, ואם הוא רק מסיח דעת

ממנו, תיכף נופל לרשותם של הסטרא אחרא, הנקרא קבלה עצמית, ותיכף הוא נעשה משועבד להם. כי ידוע שהאור עושה את הכלי, לכן כפי מה שהוא עובד בעמ"י לקבל, בשיעור זה הוא נצרך רק השתוקקות לקבלה עצמית, ונתרחק מעניינים השייכים להשפעה.

ובזה יובן לנו המאמר חז"ל "מאד מאד הוי שפל רוח". ומהו הרעש הזה שאומר, מאד מאד. אלא כנ"ל, כיון שהאדם נעשה נצרך לבריות, על ידי זה שנתנו לו פעם כבוד, ומתחילה קיבל את הכבוד לא מטעם חס ושלוש שרוצה להנות מהכבוד, אלא מטעמים אחרים, מטעם כבוד התורה וכדומה. והוא בטוח בחשבון זה, כיון שהוא יודע בעצמו שאין לו שום תשוקה לכבוד, ולפי זה הסברה נותנת שמותר לו לקבל את הכבוד, מכל מקום אסור לקבל, מטעם שהאור עושה את הכלי. לכן, לאחר שקיבל את הכבוד, כבר נעשה נצרך להכבוד, והוא כבר נמצא ברשותו, וקשה להשתחרר מהכבוד. ועל ידי זה הוא נעשה למציאות בפני עצמו, וכבר קשה להתבטל לה', משום שע"י הכבוד הוא נעשה למציאות בפני עצמו. ובכדי לזכות לדביקות, אדם צריך להתבטל מכל מציאותו, לכן "מאוד מאוד": "מאוד", הוא, שאסור לקבל כבוד לצורך עצמו. ו"מאוד" השני הוא אפילו שאין כוונתו לצורך עצמו, גם כן אסור לקבל כנ"ל.

ס. מצוה הבאה בעבירה

שמעתי א' תצוה תש"ג

ענין "מצוה הבאה בעבירה", פירושו, באם האדם מקבל עליו את העבודה, בעמ"נ לקבל תמורה, אז מתחלק זה לשני דברים: א) קבלת העבודה, והוא נקרא מצוה, ב) הכוונה שהוא לקבל תמורה נקרא עבירה, מטעם שקבלה מעביר אותו מקדושה לס"א. וכיון שכל היסוד והסיבה, שנתן לו כח לעבודה היתה התמורה, לכן מצוה "הבאה", שפירושו, שהביאו אותו לעשות המצוה הוא העבירה. לכן נקרא זה מצוה הבאה, מי שמביא את המצוה הוא העבירה שהוא רק התמורה.

והעצה לזה הוא, שיעבוד את עבודתו בבחינת "ותו ולא אחמוניה", רק כל כוונתו של עבודתו הוא שיהיה כדי שיתרבה כבוד שמים בעולם, שזה נקרא שעובד בעמ"נ לאוקמא שכינתא מעפרא.

וענין לאוקמא שכינתא הוא, שהשכינה הקדושה נקראת כללות הנשמות, שהיא המקבלת השפע מהבורא ית' ומשפעת להנשמות. והמשפיע והמעביר השפע להנשמות נקרא יחוד קוב"ה ושכינתא, שאז נמשך שפע להתחתונים. מה שאם כן כשאינן יחוד, אז אין המשכת שפע לתחתונים.

וביותר ביאור הוא, כיון שרצה הקב"ה להנות לנבראיו, אם כן כמו שחשב על השפעת השפע, כמו כן חשב על קבלת השפע, היינו שהתחתונים יקבלו את השפע, ושניהם היו בבחינת כח, דהיינו אח"כ יבואו נשמות, והמה יקבלו את השפע בפועל.

והמקבל השפע בבחינת כח, נקרא בחינת שכינת הקדושה, כיון שמחשבתו ית' הוא מציאת שלומה, ואינו צריך לבחינת מעשה. לכן התחתון, (אין המשך)

סא. וסביביו נשערה מאד

שמעתי ט' ניסן תש"ח

על פסוק "וסביביו נשערה מאד", דרשו חז"ל, ש"הקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה". ושאל, מדוע מגיע להם עונש גדול, אם הם צדיקים באופן כללי.

והענין הוא, שכל הגבולים שמדברים במציאות העולמות, הכל הוא בערך המקבלים. היינו ע"י שהתחתון עושה לעצמו איזה הגבלה וצמצום, נשאר כך למטה. משום שכך, מסכימים למעלה לכל מה שהתחתונים עושים, בשיעור זה נמשך השפע למטה. לכן התחתון, עם המחשבה דיבור ומעשה שלו, גורם שכך מלמעלה ימשך השפע למטה.

נמצא לפי זה, אם התחתון, על מחשבה דיבור מעשה קלה, נחשב אצלו כאילו עשה מעשה גדולה, למשל, על הפסק רגע בדביקות ה', נחשב אצלו עבר על איסור דאורייתא, החמור שבחמורות, אזי גם למעלה מסכימים לדעתו של התחתון. ונחשב זה למעלה, כאילו הוא עבר באמת על איסור חמור. נמצא לפי זה, שהצדיק אומר שהקב"ה מדקדק עמו על חוט השערה, וכפי שהתחתון אומר, כן מסכימים עמו למעלה.

ובזמן שהתחתון לא מרגיש איסור קל שיהיה חמור כמו איסור חמור, גם כן מלמעלה לא מחשיבין את הדברים הקלים שעובר עליהם שיהיו נחשבים לאיסורים גדולים, נמצא שעם אדם כזה, נוהגים עמו כאילו הוא היה אדם קטן. היינו המצות שלו הם נחשבים לבחינת קטנים, וכמו כן העבירות שלו נבחנים לקטנים, ששניהם נשקלים במשקל אחד, והוא בכלל נבחן לאדם קטן. מה שאין כן מי שחושב את הדברים קלים, ואומר שהקב"ה מדקדק עליהם כחוט השערה, הוא נבחן לאדם גדול, שהן העבירות שלו הם גדולים והן המצות שלו הם גדולים.

ולפי התענוג שהאדם מרגיש בעשיית המצוה, באותו שיעור הוא יכול להרגיש יסורים בעשיית העבירה. ואמר על זה משל: לאדם שעשה איזה עבירה חמורה נגד המלוכה, ודנו אותו לעשרים שנות מאסר עם עבודת פרך, ומקום המאסר הוא מחוץ להמדינה באיזה מקום נידח בעולם. ותיכף הוציאו לפועל את הפסק דינו, ושלחו אותו למקום נידח בקצה תבל, ושם מצא עוד אנשים שנחייבו מצד המלוכה להיות שם כמוהו. אבל הוא נחלה במחלת השכחה, ושכח שיש לו אשה וילדים ואנשים ידידים ומכירים. והוא חושב אז, שכל העולם אינו יותר מכפי שרואה את המקום נידח, ועם האנשים שנמצאים שמה, וכך נולד שם ויותר הוא לא יודע. נמצא שהאמת שלו היא לפי הרגשתו מה שהוא מרגיש עכשיו, ואין לו שום התחשבות עם המציאות האמיתי, רק לפי ידיעתו והרגשתו.

ושם למדו עמו חוקים ודינים, בכדי לדעת שעוד הפעם לא יעבור על חוקים, וישמור את עצמו מכל אלו העבירות שכתוב שם בהחוקים, ולידע איך לתקן מעשיו בכדי שיוציאו אותו משם. וכשהוא למד בספרי חוקי המלך, ראה שמי שהוא עובר על עבירה זו למשל, שולחים אותו לארץ גזירה רחוק מישוב העולם, והוא מתפעל מהעונש החמור הזה, ויש לו תרעומות, מדוע נתנו עונשים כל כך גדולים, אבל אף פעם לא יעלה בדעתו שהוא בעצמו, הוא מהעובר על חוקי המדינה, וכבר דנו אותו בחומר הדין וכבר הוציאו את פסק דינו לפועל, וכיון שהוא חלה במחלת השכחה, אף פעם לא ירגיש את מציאותו האמיתי.

וזה פירוש "וסביביו נשערה מאד", שהאדם צריך לעשות חשבון נפש על כל צעד ושעל,

שהוא בעצמו עבר על מצות המלך, וכבר גרשוהו מהישוב וע"י רבוי מעשים טובים, מתחיל לפעול אצלו מח הזכרון, ומתחיל להרגיש איך שהוא נתרחק כל כך ממקום ישוב העולם, ומתחיל לעסוק בתשובה עד שמוציאים אותו משם ומחזירים אותו למקום ישוב. והרגשה זו בא דוקא ע"י עבודת האדם, ומתחיל להרגיש איך שהוא נתרחק ממקום מקורו ושורשו עד שזוכה לדביקות ה'.

סב. יורד ומסית עולה ומקטרג

שמעתי י"ט אדר א' תש"ח

"יורד ומסית עולה ומקטרג", האדם צריך לבדוק את עצמו תמיד אם התורה והעבודה שלו, לא יורדים לעמקי התהום, כי מדת גדלותו של האדם נמדדת בשיעור הדביקות בה', היינו בשיעור התבטלות לה'. היינו, שאהבה עצמית אינו עולה אצלו בשם, אלא שהוא רוצה לבטל את עצמויותו לגמרי. כי מי שעובד בעל מנת לקבל, כפי שיעור עבודתו כך שיעור גדלות עצמותו של האדם, ונעשה אז בחינת יש ועצם ורשות בפני עצמו, וקשה לו אז להתבטל לה'. מה שאם כן כשהאדם עובד בעמ"נ להשפיע, וכשגומר את עבודתו, היינו שתיקן את כל בחינת כלי קבלה לעצמו, ממה שיש לו מבחינת שורש נשמתו, אז אין לו כבר עוד מה לעשות בעולם. נמצא, שרק על נקודה זו צריך להיות כל רכוז מחשבה, על בחינת זו.

והסימן לזה, אם האדם הולך על דרך האמת, הוא יכול לראות אם הוא בבחינת "יורד ומסית", היינו שכל עבודתו הוא בבחינת ירידה. ונמצא האדם אז ברשות הסטרא אחרא. אז הוא "עולה ומקטרג" היינו שמרגיש את עצמו בבחינת עליה ומקטרג על אחרים. מה שאם כן מי שעובד על דרך הטהרה, אינו יכול לקטרג על אחרים, אלא תמיד הוא מקטרג על עצמו, ועל אחרים הוא רואה אותם במדרגה יותר טובה, משהוא מרגיש את עצמו.

סג. לוו עלי ואני פורע

שמעתי מוצש"ק תרצ"ח

להבין מאמר חז"ל "לוו עלי ואני פורע". פירוש, הנה תכלית מעשה שמים וארץ הוא אור השבת, שאור הזה צריך לבוא לידי גלוי לתחתונים, והתכלית הזה מתגלה ע"י תו"מ ומעשים טובים. וגמר התיקון נקרא, כשהאור הזה יתגלה בשלימותו ע"י אתערותא דלתתא, היינו בהקדם תו"מ. מה שאם כן טרם גמר התיקון, יש גם כן בחינת שבת הנקרא "מעין עולם הבא", שהאור השבת מאיר בין בפרט ובין בכלל כולו. ואור השבת הזה בא בהקפה, היינו בלי הקדם יגיעה, אלא אח"כ יפרע את כל הקפות. היינו, שאח"כ יתן את כל היגיעה, מה שהיה צריך לתת מקודם שזכה להאור, הוא משלם אח"כ. וזה פירוש "לוו עלי", היינו תמשיכו את האור השבת בהקפה, "ואני פורע" מלשון "ופרע את ראש האשה". היינו, שהשם ית' יגלה את האור הזה רק שעם ישראל ילוו, היינו שימשיכו, אף על פי שעדיין אינם ראויים, מכל מקום בהקפה יכול להמשיך.

סד. מתוך שלא לשמה באים לשמה

שמעתי ויחי י"ד טבת תש"ח בסעודת שחרית

"מתוך שלא לשמה באים לשמה". ויכולין להגיד, אם משימין לב ביותר שבזמן השלא לשמה הוא הזמן יותר חשוב, מטעם שיותר קל ליחד את המעשה להשם ית'. מטעם שבלשמה, אז הוא אומר שהוא עשה את המעשה הטוב הזו, משום שהוא עובד ה' בתכלית, וכל מעשיו לשם שמים. נמצא שהוא הבעל מעשה. מה שאם כן בזמן שעוסק שלא לשמה, אז המעשה הטוב הוא לא עושה לשם ה'. נמצא, שהוא לא יכול לבוא אליו ית' בטענה, שמגיע לו שכר. נמצא שהשם ית' לא נעשה אצלו מחויב.

ובשביל מה עשה המעשה הטוב הזו, הוא רק מטעם שהשם ית' הזמין לו איזה הזדמנות, שהס"מ הזו יחייב אותו ומכריחו לעשותו. למשל, אם באו אנשים לביתו והוא מתבייש להיות יושב בטל, אזי הוא לוקח איזה ספר ולומד תורה. נמצא, בשביל מי הוא לומד תורה, לא בשביל מצות ה', זאת אומרת שימצא חן בעיני השם ית', אלא בשביל האורחים שבאו לרשותו, למצא חן בעיני האדם. ואיך אפשר אח"כ לבקש שכר מהשם ית', על התורה הזו שעסק עבור האורחים. נמצא, שאצלו אין השם ית' נעשה מחויב, אלא שהוא יכול לחייב את האורחים שהם ישלמו לו שכר, היינו שיכבדו אותו בשביל שהוא לומד תורה, אבל אינו יכול לחייב בשום אופן את הבורא ית'. ובזמן שנותן לעצמו חשבון הנפש, ואומר שסוף כל סוף אני עוסק בתורה, וזורק את הגורם, היינו את האורחים, ואומר שעובד עכשיו רק לשם השם, אזי תיכף ומיד הוא צריך לומר שהכל מתנהג מלמעלה. זאת אומרת, שהבורא ית' רצה לזכותו שיעסוק בתורה, ולתת לו גורם של אמת, אין הוא ראוי לקבל את האמת. לכן, הקב"ה ממציא לו גורם של שקר, שע"י השקר הזה יעסוק בתורה. נמצא, שהבורא ית' הוא הפועל ולא האדם, ואזי אדרבה שהוא צריך לתת שבח להשם ית', שאפילו במצב השופלות שנמצא, גם כן ה' לא עוזב אותו, ונותן לו כח, היינו חמרי דלק, שירצה לעסוק בדברי תורה.

נמצא, שאם הוא משים לב על המעשה הזו אזי הוא שהשם ית' הוא הפועל, בסוד ש"הוא לבדו עושה ויעשה לכל המעשים", אבל האדם אינו נותן בהמעשה טוב שום פעולה. הגם שהאדם עושה המצוה הזאת, אבל הוא לא עושה זה בשביל מצוה, רק בשביל גורם אחר שהאדם שהגורם נמשך מפרודא חס ושלום. והאמת הוא, שהשם ית' הוא הגורם והוא הסיבה שמחייב אותו, אבל הבורא ית' מלובש אצלו בלבוש אחר ולא בלבוש של מצוה, אלא בשביל יראה אחרת או אהבה אחרת. נמצא, שבזמן השלא לשמה יותר קל ליחס המעשה טוב, ולומר שהשם ית' הוא העושה המעשה טוב ולא האדם. וזה פשוט מטעם שהאדם לא רוצה לעשות את הדבר בשביל מצוה, אלא בשביל גורם אחר. מה שאם כן בלשמה, שהוא יודע בעצמו שהוא העובד מטעם המצוה, זאת אומרת שהוא בעצמו היה הגורם, היינו מטעם מצוה, אבל לא מטעם שהשם ית' נתן לו בלבו את הרעיון והרצון לעשות את המצוה, אלא הוא בעצמו בחר בזה. והאמת, שהכל עשה השם ית', אבל אי אפשר להשיג להשגחה פרטית, מטרם שמשיגים את הענין שכר ועונש.

סה. ענין נגלה וענין נסתר

שמעתי כ"ט טבת תש"ב ירושלים

כתוב "הנסתרות לה' אלקינו, והנגלות לנו ולבנינו עד עולם, לעשות את כל דברי תורה הזאת". וצריך לשאול מה בא הכתוב להשמיענו, שהנסתרות לה'. ואין לומר, שענין נסתר פירוש בלתי מושג, וענין נגלה היינו בחינת המושג, הלא אנו רואים, שיש אנשים שיש להם ידיעה בחלק הנסתר, וכמו כן יש אנשים שאין להם ידיעה בחלק הנגלה. ואין לומר, שהכוונה שיש יותר אנשים שיש להם ידיעה בחלק הנגלה מבחלק הנסתר (אם כן נתת דבריך לשיעורין).

והענין הוא, שאנו רואים בעולמנו זה שיש מעשים שמגולה לעינינו לעשות, היינו שיד האדם משמשת בהם, ויש מעשים שאנו רואים שהדברים נעשים, אבל אין האדם יכול לפעול שם מאומה, אלא כח נסתר פועל שם. כדוגמת מה שאמרו חז"ל: "ג' שותפים יש באדם, הקב"ה ואביו ואמו". הנה חלק הנגלה הוא מצות פרו ורבו, שמעשה זה נעשה על ידי הוריו. ואם ההורים עושים מעשיהם בסדר, אז הקב"ה נותן נשמה בהולד. היינו, שהורים עושים את חלק הנגלה, שרק את המעשה הנגלה יש ביכולתם לעשות. אבל חלק הנסתר, שהוא לתת נשמה בהולד, בזה אין ההורים יכולים לפעול שום מעשה, רק הקב"ה בעצמו עושה את הדבר ההוא.

וכמו כן במעשה המצות, אין לנו לעשות יותר מחלק הנגלה, שרק כאן אנו יכולים לעשות שהוא לעסוק בתורה ומצות בבחינת "עושה דברו", אבל חלק הנסתר, היינו בחינת הנשמה שבעשיית תורה ומצות, אין האדם יכול לפעול שם מאומה. ובזמן שמקיימים התורה ומצות בבחינת עשיה, הנקרא "לעשות", צריכים להתפלל לה', שהוא יעשה את חלק הנסתר, היינו שיתן בחינת נשמה בחלק המעשה שלנו. וחלק המעשה נקרא "נר מצוה", שזה רק נרות, וצריכים להדליקם ע"י "ותורה אור". שהאור תורה מדליק את המצוה, ונותן בחינת הנשמה והחיות בחלק המעשה, כנ"ל בדוגמת הולד שיש בו ג' שותפים. וזה פירוש "הנגלות לנו", היינו שעלינו מוטל לעשות בבחינת "כל אשר בידך ובכחך לעשות עשה", ורק כאן אנו יכולים לפעול. אבל, להשיג בחינת הנשמה והחיות, זה תלוי ביד הקב"ה. וזה פירוש "הנסתרות לה' אלקינו", שהשם ית' מבטיח לנו, שאם אנחנו נעשה את חלק מה שמגולה לנו לעשות בתנאי תורה ומצות בחלק העשיה, אז הקב"ה נותן בה נשמה בהעשיות שלנו. מה שאם כן, מטרם שזוכין לבחינת הנסתר הנקרא "נשמה", אז חלק הנגלה שלנו כגוף בלי נשמה, אלא צריכים לזכות לחלק הנסתר, שזהו רק ביד ה'.

סו. עניין מתן תורה

שמעתי בסעודת ליל שבועות תש"ח

עניין מתן תורה, שהיה במעמד הר סיני, אין הפירוש שאז נתנה התורה פעם אחת ואחר כך נפסקה הנתינה. אלא, אין העדר ברוחניות, כי רוחניות זה עניין נצחי שאינו נפסק. רק מפני שמצד הנותן אין אנו מוכשרים לקבל התורה, אנו אומרים, שהפסק הוא מצד העליון.

מה שאין כן אז, במעמד הר סיני, היו הכלל ישראל מוכנים לקבלת התורה, כמו שכתוב: "ויחן העם תחת ההר, כאיש אחד בלב אחד", שהיה אז הכנה מצד הכלל, שהיה להם רק כוונה אחת, שהיא מחשבה אחת על קבלת התורה. אבל מצד הנותן אין שינויים והוא תמיד נותן, כמו שכתוב בשם הבעל שם טוב, שהאדם מחויב כל יום לשמוע את עשרת הדברות על הר סיני.

התורה נקראת סם החיים וסם המוות. ויש להבין, איך שייך לומר שני דברים הפוכים בנושא אחד. יש לדעת, שאין אנחנו יכולים להשיג שום מציאות כפי שהיא לעצמה, אלא הכול אנו משיגים רק לפי הרגשותינו. והמציאות, איך שהיא לפי עצמה לא מעניינת אותנו כלל. לכן התורה, כשלעצמה, אין אנו משיגים כלל, רק אנו משיגים הרגשות שלנו. וכל ההתפעלות שלנו היא רק לפי הרגשותינו.

לכן בזמן שהאדם לומד תורה והתורה מרחיקה אותו מאהבת ה', בטח שהתורה הזו נקראת "סם המוות". וכן להיפך: אם התורה זו שהוא לומד מקרבת אותו לאהבת ה', בטח שהיא נקראת "סם החיים". אבל התורה בעצמה, זאת אומרת מציאות התורה כשלעצמה, בלי חשבון התחנות שהוא צריך להשיגה, נבחנת לאור בלי כלי, שאין שם שום השגה. לכן כשמדברים מהתורה, אז הכוונה על הרגשות שהאדם מקבל מהתורה, שרק הן קובעות את המציאות אצל הנבראים.

ובזמן שהאדם עובד לתועלת עצמו, נקרא זה שלא לשמה. אבל מתוך שלא לשמה באים ללשמה. לכן, אם האדם עדיין לא זכה לקבלת התורה, אז הוא מקווה שיזכה לקבלת התורה בשנה הבאה. אבל לאחר שהאדם זכה לבחינת השלמות של לשמה, כבר אין לו עוד מה לעשות בעולם הזה, כיון שתיקן את הכול, שיהיה בשלמות הלשמה.

ולכן, בכל שנה ושנה יש זמן קבלת התורה, מטעם שהזמן הוא מוכשר לאתערותא דלתתא (התעוררות מלמטה), משום שאז מתעורר הזמן שהיה מגולה אצל התחתונים האור של מתן תורה. לכן יש התעוררות למעלה, שנותנת כוח לתחתונים, שיוכלו לעשות פעולת ההכשרה לקבלת התורה, כמו שהיו אז מוכנים לקבלת התורה.

אי לזאת, אם האדם הולך על דרך שהשלא לשמה יביא לו את הלשמה, אז הוא הולך על דרך האמת, והוא צריך לקוות שסוף כל סוף יזכה לבוא לשמה, ויזכה לקבלת התורה. אבל צריך להיזהר, שהמטרה תהיה תמיד לנגד עיניו, אחרת הוא ילך בקו הפוך. משום ששורש הגוף הוא בחינת מקבל לעצמו, לכן הוא מושך תמיד לשורשו, שהוא דווקא בעל מנת לקבל, שהוא הפוך מהתורה, שנקראת "עץ חיים". לכן התורה נבחנת אצל הגוף, לבחינת סם המוות.

סז. סור מרע

שמעתי אסרו חג סוכות תש"ג ירושלים

צריכים להזהר ב"סור מרע". לשמור את הד' בריתות.

(א) ברית עינים, שהוא להזהר מהסתכלות בנשים. והאיסור מלהסתכל, הוא לאו דוקא משום שיכול לבוא לידי הרהור. והראיה לזה הוא, שהרי האיסור חל גם על זקן בן מאה שנים. אלא הטעם האמיתי הוא, משום שזה נמשך משורש עליון מאד, שהזהירות הזו היא, שאם לא יהיה נזהר יכול לבוא חס ושלוש להסתכלות בהשכינה הקדושה, ודי למבין.

(ב) ברית הלשון, היינו שיהיה נזהר באמת ושקר. שענין הבירורים שישנם כעת, לאחר חטא אדם הראשון, הוא בירור של אמת ושקר. מה שאם כן טרם חטא עץ הדעת, היה הבירורים בענין של מר ומתוק. מה שאם כן כשהבירור הוא באמת ושקר, הוא אחרת לגמרי. שיש לפעמים, שתחילתו מתוק וסופו מר, לכן יוצא שיש מציאות של מר, אבל מכל מקום זהו אמת. לכן צריכין להזהר שלא לשנות בדיבורו, הגם שהוא חושב שהוא משקר רק לחבירו. אבל צריכים לדעת, שהגוף הוא כמו מכונה, כפי שהיא רגילה ללכת כך היא ממשכת ללכת. לכן, כשמרגילין אותה בשקר ורמאות, אז אי אפשר לו ללכת בדרך אחרת, ומשום זה האדם בינו לבין עצמו, גם כן מוכרח ללכת בשקר וברמאות.

ולפי זה יוצא, שהאדם מוכרח לרמאות את עצמו, ובשום אופן אין הוא מסוגל לומר לעצמו את האמת, משום שאין הוא מוציא טעם מיוחד בהאמת, ואפשר לומר מי שחושב שמרמה את חבירו, אינו אלא שמרמה להשם ית', משום שחוץ מגופו של האדם נמצא רק השם ית'. כי מעיקר הבריאה, שהאדם נקרא נברא, הוא רק בערך עצמו. שהקב"ה רוצה בכך, שהאדם ירגיש את עצמו למציאות נפרד הימנו ית'. אבל חוץ מזה הכל הוא "מלא כל הארץ כבודו".

לכן, כשמשקר לחבירו, הוא משקר להבורא ית', וכשמצער לחבירו הוא מצער את הקב"ה. לכן, אם האדם רגיל לדבר אמת, זה יביא לו תועלת לגבי הקב"ה, היינו אם הבטיח משהו להקב"ה אז הוא ישתדל לשמור את הבטחתו, משום שהוא לא רגיל לשנות בדיבורו. ועל ידי זה יזכה ל"ה צלך". שאם האדם יקיים מה שהוא אומר הוא עושה, גם הקב"ה יקיים כנגדו "ברוך אומר ועושה".

ויש סימן בשמירת הלשון, שלא לדבר על כל שאפשר, משום שע"י דיבורו הוא מגלה את מצפונו לבו, ועל ידי זה יש אחיזה לחיצונים, מטעם כי כל זמן שאין האדם נקי בתכלית, וכשהוא מגלה משהו מפנימיותו, אז יש כח לסטרא אחרא לקטרג למעלה ולהתלוצץ מעבודתו. ואומרת, איזה עבודה הוא נותן למעלה, הלא כל כוונתו בעבודה זו היא רק למטה. ובזה יתורץ קושיא עצומה, הלא ידוע ש"מצוה גוררת מצוה", ולמה אנו רואים שהרבה פעמים שאדם בא לידי נפילה מעבודתו.

אלא כנ"ל, משום שהסטרא אחרא מסטנת ומקטרגת על עבודתו, ואח"כ היא יורדת ונוטלת את נשמתו. היינו, לאחר שכבר הסטינה למעלה, ואמרה שאין עבודתו נקיה, אלא שעובד בבחינת קבלה לעצמו, אז היא יורדת ונוטלת את נשמת חיים שלו, בזה שהיא שואלת להאדם, "מה עבודה הזאת?". לכן, אפילו שכבר זכה לאיזה הארה של נשמת חיים, הוא מאבד את זה חזרה.

והעצה לזה "הצנע לכת", שהיא לא תדע מעבודתו, בסוד "מליבא לפומא לא גליא". שאז גם הס"א לא יכולה לדעת מעבודתו, משום שהיא לא יודעת, רק מה שמגלים על ידי דיבורים ומעשה, בזה היא יכולה להתאחז.

וצריכים לדעת, שעיקר יסורים ומכאובים באים על ידי המקטרגים. לכן עד כמה שאפשר, צריכים להזהר מלדבר. ויותר מזה צריכים לדעת, אפילו כשמדברים דבורי חול, גם כן מתגלה מצפוני לבו, וזה סוד "נפשי יוצאה בדברו", וזהו ברית הלשון שצריכים להזהר.

ועיקר השמירה צריך להיות בזמן עליה, כי בזמן הירידה קשה ללכת בדרגת ושמירת גדולות.

סח. קשר האדם אל הספירות

שמעתי י"ב אדר תש"ג

קודם החטא של אדם הראשון היה גופו מבינה דמלכות דמלכות דעשיה. והיה לו נר"ן מבריאה, ונר"ן מאצילות. ואחר שחטא **נפל גופו לבחינת משכא דחויא**, שהוא הקליפה דבחינה ד' המכונה עפרא דעולם הזה, ובתוכו מלובש **גוף הפנימי מקליפת נוגה**, שהוא חציו טוב וחציו רע. וכל המעשים טובים שהוא עושה, הוא רק עם גופו דנוגה. וע"י העסק בתורה ומצות, הוא מחזיר את **גוף הזה שיהיה כולו טוב, והגוף של משכא דחויא מתפרד ממנו**, ואז הוא זוכה לנר"ן דקדושה, לפי מעשיו.

קשר נר"ן של האדם אל הספירות.

עצם הנר"ן של האדם הוא מבחינת **מלכות** של ג' הספירות, בינה וזו"ן שבכל עולם מאבי"ע. ואם הוא זוכה לנר"ן דנפש, הוא מקבל מג' **בחינות מלכות** דבינה וזו"ן דעשיה. ואם הוא זוכה לנר"ן דרוח, הוא מקבל מג' **בחינות מלכות** דבינה וזו"ן דיצירה. ואם הוא זוכה לנר"ן דנשמה, הוא מקבל מג' **בחינות מלכות** דבינה וזו"ן דבריאה. ואם הוא זוכה לנר"ן דחיה, הוא מקבל מג' **בחינות מלכות** דבינה וזו"ן דאצילות.

וזהו מה שאמרו חז"ל, שאין אדם מחשב אלא מתוך **הרהורי לבו, שכל הגוף נחשב לבחינת לב**. והגם שהאדם כלול מד' בחינות דצח"מ (דומם, צומח, חי, מדבר), אבל כולם נרשמים בהלב. והיות שאחר החטא נפל גופו של אדם הראשון למשכא דחויא, שהוא הקליפה דבחינה ד', המכונה עפרא דעולם הזה, לכן כשהוא מחשב, כל מחשבותיו הם של לבו, היינו גופו מבחינת משכא דחויא. וכשהוא מתגבר על ידי התעסקותו בתורה ומצות, שזהו הסגולה היחידה אם הוא מכוון בכדי להשפיע נחת רוח ליוצרו, אז התו"מ מזככים את גופו. פירושו, **שהמשכא דחויא מתפרד ממנו**. והפועל הקודם של תו"מ הנקרא קליפת נוגה, שהוא בחינת **גוף הפנימי, שהיה מחצה טוב ומחצה רע**, נעשה עכשיו **לכולו טוב**, שענינו הוא שבא עכשיו להשתוות הצורה. ואז זוכה לנר"ן דקדושה לפי מעשיו, היינו בתחילה הוא משיג נר"ן דנפש, מעולם העשיה, ואח"כ כשהוא מברר את כל הבחינות ששיכים לעולם העשיה, אז הוא זוכה לנר"ן דרוח, דעולם היצירה, עד שמשגי נר"ן דחיה דאצילות. היינו שבכל פעם, נעשה לו בנין אחר בליבו. זאת אומרת, במקום שהיה לו מקודם גוף פנימי מקליפת נוגה, שהיה חציה טוב וחציה רע, נעשה עכשיו הגוף הזה, על ידי הזיכוך שקבל מתורה ומצות, לבחינת שכולו טוב. נמצא לפי זה, כי בזמן שהיה לו גוף מבחינת משכא דחויא, היה מוכרח לחשוב ולהשכיל מושכלות, רק מתוך הרהורי לבו. שפירושו, כל מחשבותיו היו רק איך למלאות הרצונות מה שהקליפה מחייבת אותו, ולא היה לו שום עצה לחשוב מחשבות ולכוון כוונת, רק מה שנתיישב על לבו. והלב שלו היה אז בחינת משכא דחויא, שהוא הקליפה הגרוע ביותר. לכן יוצא שכמו כן, בזמן שזוכה על ידי התעסקותו בתו"מ אפילו שלא לשמה, אלא שהוא דורש ומבקש מה', שהשם ית' יעזור לו על ידי התעסקות בתו"מ בבחינת "כל אשר בידך ובכחך לעשות עשה", ומצפה לרחמי שמים שה' יעזור לו להגיע על ידי זה לשמה, שכל השכר מה שהוא דורש מה' עבור עבודתו, שיזכה לעשות בעמ"נ להשפיע נחת רוח ליוצרו, כמו שאמרו חז"ל, "המאור שבה מחזירו למוטב". אז מזדכך הגוף דמשכא דחויא, היינו כנ"ל שנפרד ממנו הגוף הזה וזוכה לבנין אחר לגמרי, דהיינו לבנין דנפש דעשיה. וכמו כן הוא מוסיף והולך, עד שמשגי בנין מנפש ורוח דבינה וז"א ומלכות דאצילות. וגם אז אין לו שום ברירה, לחשוב מחשבות אחרות, אלא לפי מה שהבנין דקדושה מחייבת אותו, היינו שאין לו מקום לחשוב מחשבות, נגד הבנין שלו. אלא הוא מוכרח לחשוב ולעשות מעשים רק על הכוונה

להשפיע נחת רוח ליוצרו, כפי שהבנין שלו דקדושה מחייבת אותו.

היוצא מכל הנ"ל, שאין בידי אדם לתקן את המחשבה, אלא רק הלב, יש לכוון שלבו יהיה ישר לשם השם ית', ואזי ממילא כל מחשבותיו יהיו רק להשפיע נחת רוח ליוצרו. וכשמתקן את לבו שיהיה לב ורצון דקדושה, אז הלב הוא הכלי להשרות בו אור עליון. וכשהאור עליון מאיר בתוך הלב, אז הלב מתחזק, ובכל פעם הוא מוסיף והולך. וזה נוכל לבאר מאמר חז"ל "וגדול התלמוד שמביא לידי מעשה", שפירושו שע"י אור התורה, הוא בא לידי מעשה, שהמאור שבה מחזירו למוטב. וזה נקרא בחינת מעשה, זאת אומרת שהאור התורה עושה לו בנין חדש בהלב. וזהו כנ"ל, שהגוף הקודם שבא לו ממשכא דחויא נפרד ממנו, וזוכה לגוף קדוש. שהגוף הפנימי הנקרא קליפת נוגה, שהיה חציו טוב וחציו רע, נעשה כולו טוב, ובו שורה עכשיו הנר"ן מה שהוא משיג ע"י מעשיו, במה שהוא מוסיף והולך.

ומטרם שזכה לבנין חדש, אף על פי שהוא משתדל לזכך את לבו, מכל מקום הלב בעינה עומדת, ואז נבחן שהוא בבחינת "עושי דברו". אבל צריכים לדעת, שהתחלת העבודה מתחלת דוקא בבחינת עושי דברו. אבל אין זה שלימות, משום שאין הוא יכול לטהר את מחשבותיו במצב הזה, כי אינו יכול להנצל מהרהורי עבירה, מטעם שלבו הוא מגוף של קליפה, ואין אדם חושב אלא מתוך הרהורי לבו כנ"ל. אלא רק המאור שבה מחזירו למוטב, שאז הגוף החוצץ מתפרד ממנו, והגוף הפנימי שהוא קליפת נוגה, שהיה חציו רע נעשה לכולו טוב. ואז נמצא שהתורה מביאו לידי מעשה, שהוא ע"י עשייתו בנין חדש. וזה נקרא מעשה.

סט. מקודם יהיה תיקון העולם

שמעתי סיון תש"ג

אמר, שמקודם יהיה תיקון העולם, ואח"כ יהיה הגאולה השלימה שהוא סוד ביאת המשיח, שהוא סוד "והיו עיניך רואות את מורידך" וכו', "ומלאה הארץ דעה". שזה ענין מה שכתב, שמקודם יתוקן פנימית העולמות ואח"כ חיצוניות העולמות. אבל צריכים לדעת שחיצוניות העולמות שיתקנו, זהו מדרגה יותר גדולה מתיקון הפנימיות.

וישראל, שורשן מפנימיות העולמות, שזה סוד כי אתם המעטים מכל העמים, אלא שעל ידי זה שמתקנים את הפנימיות, אז יתוקן גם החיצוניות, רק חלקים קטנים, וכל פעם ופעם מתוקני החיצוניות יתוקן (עד שפרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון) עד שיתוקן את כל החיצוניות.

ועיקר הבנה בין פנימיות לחיצוניות, הוא על דרך כשאדם עושה איזה מצוה, אז לא כל האברים מסכימים לזה. וזה דומה כאדם היושב בתענית, שאז אומרים שרק הפנימיות שלו הסכים על התענית, אבל החיצוניות שלו יש לו אי נעימות מהתענית, שהגוף הוא תמיד בהתנגדות להנשמה. שרק בערך הנשמה יש להבחין בין ישראל לאומות העולם. אבל בערך הגוף הם שוים, שגם הגוף של ישראל דואג רק לתועלת עצמו.

לכן כשיתקנו הפרטים בדרך כלל ישראל ממילא יתוקנו כללות העולם. נמצא, בשיעור שאנו מתקנים את עצמנו, בשיעור הזה יתוקן אומות העולם. וזה סוד מה שאמרו חז"ל, "זכה, מכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות", ולא אמרו, מכריע את כלל ישראל, אלא כי "ואת העולם כולו לכף זכות", היינו כנ"ל שהפנימיות יתקן את החיצוניות.

ע. ביד חזקה ובחימה שפוכה

שמעתי כ"ה סיון תש"ג

להבין מה שכתוב "ביד חזקה ובחימה שפוכה אמלוך עליכם". ויש להבין, הלא יש כלל אין כפיה ברוחניות, על דרך "לא אותי קראת יעקב, כי יגעת בי ישראל", וידוע הפירוש של המגיד מדובנא ז"ל. אם כן מהו הפירוש "ביד חזקה, ובחימה שפוכה אמלוך עליכם".

אמר, כי צריכים לדעת, כי מי שרוצה לכנס בעבודת ה', בכדי להדבק בו באמת ולהכנס בהיכל המלך, אז לא נותנים להכנס כל אחד ואחד. אלא, בודקין אותו, אם אין לו רצון אחר אלא רצון של דביקות, אותו נותנים להכנס. ואיך בודקין את האדם, אם אין לו אלא רצון אחד. זהו שנותנים להאדם הפרעות, היינו שולחים לו מחשבות זרות ושליחים זרים, בכדי להפריע לו שיעזוב את דרך זה וילך בדרך כל הארץ. ואם האדם מתגבר על כל הקשיים, ופורץ כל הגדרים שעושים לו מחסומים, ועם דברים קטנים לא יכולים לדחותו, אז הקב"ה שולח לו קליפות ומרכבות גדולות, שיטעו את האדם מלהכנס להדבק רק בה' ולא בדבר אחר. וזה נקרא, ביד חזקה הקב"ה דוחה אותו, כי אם הקב"ה לא יגלה יד חזקה, קשה לדחות אותו, משום שיש לו רצון גדול להדבק רק בה', ולא בדברים אחרים.

אבל במי שאין לו כל כך רצון חזק, כשהשם ית' רוצה לדחותו, בדבר קל הוא מדחה אותו, כשנותן לו תאוה גדולה לגשמיות. כבר הוא עוזב את כל עבודת הקודש, לא צריכים לדחותו ביד חזקה. מה שאם כן כשהאדם מתגבר על הקושיים וההפרעות, אז לא בקלות יכולים לדחות אותו, אלא ביד חזקה. ואם האדם מתגבר גם על היד חזקה, ובשום אופן לא רוצה לזוז ממקום הקדושה, ורוצה דוקא להדבק בו ית' באמת, ורואה שדוחים אותו, אז האדם אומר, ש"חימה שפוכה עליו". אחרת, היו נותנים לו להכנס, אלא ש"חימה שפוכה עליו" מצד ה', לכן לא נותנים לו להכנס להיכל המלך ולהדבק בו ית'. נמצא, שמטרם שהאדם לא רוצה לזוז ממקומו, אלא הוא מתפרץ ורוצה להכנס, לא שייד לומר שמרגיש שחימה שפוכה שורה עליו, אלא אחרי כל הדחיות שדוחים אותו, והוא לא זז ממקומו. היינו, שכבר נגלה עליו את היד חזקה וחימה שפוכה, אז יקויים "אמלוך עליכם". כי רק ע"י התפרצות והתאמצות גדולה, מתגלה אליו את המלכות שמים, וזוכה להכנס פנימה בהיכל המלך.

עא. במסתרים תבכה נפשי

שמעתי כ"ה סיון תש"ג

במסתרים תבכה נפשי מפני גאווה, מפני גאותן של ישראל. ומקשה, והאיכא בכיה קמיה קוב"ה, והלא "עוז וחדוה במקומו". וצריך להבין ענין בכיה למעלה. שענין בכיה הוא במקום שאינו יכול לעזור לו בעצמו, אז בוכים שהשני יעזור לו. וענין "במסתרים" פירושו ההסתרות והסתירות שמתגלה בעולם.

וזה פירוש "במסתרים תבכה נפשי", כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. ועל זה אמרו חז"ל: בבתי גואי יש בכיה, שפירוש שבזמן שהאור מופיע רק בפנימיות ואין גלוי אור לחוץ, משום שחסר כלים לתחתונים שיוכלו לקבל, אז יש בכיה. מה שאם כן בבתי בראי, כשהאור יכול להתגלות לחוץ, כשנגלה להתחתונים התפשטות השפע למטה, אז "עוז וחדוה במקומו", רואים הכל. מה שאם כן כשאינו יכול להשפיע לתחתונים, זה נקרא בכיה, משום שצריך לכלים דתחתונים.

עב. הבטחון הוא הלבוש להאור

שמעתי י' ניסן תש"ז

הבטחון הוא הלבוש להאור הנקרא חיים. כי יש כלל, אין אור בלי כלי. נמצא, שהאור הנקרא אור החיים, אינו יכול להתלבש אלא שמוכרח להתלבש באיזה כלי. והכלי, שאור החיים מלובש, נקרא בדרך כלל בטחון. שפירושו, על כל דבר קשה הוא רואה שבידו לעשות, נמצא שהאור ניכר ומורגש בהכלי של **בטחון**. ומשום זה מודדים את החיים שלו, בשיעור שמדת הבטחון מתגלה שם, כי הבטחון שיש בו, בזה הוא יכול למדוד שיעור גדלות החיים שבו.

ומשום זה האדם יכול לראות בעצמו, שכל זמן שהוא נמצא בהרמת החיים, הבטחון מאיר לו על כל דבר ודבר, ואינו רואה שום דבר שיכול להפריע לו על מה שהוא רוצה. וזהו מטעם שאור החיים, שהוא כח מלמעלה, מאיר לו. שיש בידו לעשות בכוחות על אנושיים, היות שהאור העליון אינו מוגבל כמו כוחות גשמיים.

מה שאם כן כשהאור החיים מסתלק ממנו, שזה נקרא שירד מרמת החיים שהיה לו, אז הוא נעשה לחכם וחוקר. ועל כל דבר הוא מתחיל לחשוב את הכדאיות שלו, אם כן כדאי לעשות את הדבר או לו, ונעשה מתון, ולא תוסס ובוער כמו מטרם שהתחיל לרדת מרמת חיים שלו.

אבל אדם, אין לו שכל שיגיד שכל החכמה והפקחות שזכה עכשיו לחשוב על כל דבר, הוא מטעם שנאבד לו רוח החיים ממה שהיה לו אז, אלא הוא חושב שעכשיו הוא נעשה פיקח, ולא כמו שהיה מטרם שנאבד לו אור החיים, אלא אז הוא היה פזיז על דרך עמא פזיזה.

אמנם הוא צריך לדעת, את כל **החכמה** שהשיג עכשיו, היא באה לו מחמת שנאבד לו רוח החיים, מה שהיה לו מקודם. שאור החיים מה שהקב"ה נתן לו אז, הוא היה המודד לכל המעשים, אבל עכשיו שהוא בזמן הירידה, לכן יש עכשיו כח להסטרא אחרא לבוא אליו, עם כל הטענות הצודקות שלהם.

והעצה לזה, שהאדם צריך לומר עכשיו אני לא יכול לדבר עם הגוף שלו ולהתוכח עמו, אלא שיגיד עכשיו אני **מת**, ואני מצפה לתחית המתים. ויתחיל לעבוד למעלה מהדעת, היינו שיגיד להגוף שלו כל מה שאתה טוען אתה צודק, ולפי השכל אין לי מה לענות לך, אבל אני מקוה שאני מתחיל לעבוד מחדש ועכשיו אני מקבל עלי תו"מ, ועכשיו אני נעשה גר, וחז"ל אמרו "גר שנתגייר, כקטן שנולד דמי", ועכשיו אני מצפה לישועת ה', ובטח הוא יעזור לי ואני שוב אכנס לדרך הקדושה.

וכשיהיה לי **כח דקדושה**, אז יהיה לי מה לענות לך. אבל בינתיים, אני מוכרח לילך למעלה מהדעת, כי עדיין חסר לי דעת דקדושה. אם כן, אתה יכול לנצח עם השכל שלך, ועלי אין לי מה לעשות אלא להאמין באמונת חכמים שאמרו, שאני צריך לקיים תו"מ באמונה למעלה מהדעת, ובטח עלי להאמין שבכח האמונה, נזכה לסיוע מן השמים כמו שאמרו חז"ל, "הבא לטהר מסייעין אותי".

עג. לאחר הצמצום

שמעתי תש"ג

לאחר הצמצום נעשה הטי' ראשונות למקום קדושה, והמלכות, שעליה היה הצמצום, נעשה מקום להעלמות. ויש בה להבחין ב' בחינות: א) מקום חלל, שהוא מקום לקליפות, שמהותן הוא הרצוניות אך לקבל לעצמן. ב) מקום פנוי, היינו שנעשה מקום פנוי להכניס שם מה שבחרים, קדושה, או חס ושלוש להיפוך. ולולי שהיה הצמצום, היה כל המציאות בבחינת אור פשוט, ורק לאחר שנעשה הצמצום נעשה מקום לבחירה להרע או להטיב.

ועל ידי בחירת הטוב, נמשך לתוך מקום ההוא את שפעו ית'. וזה פירוש שמובא בכתבי האר"י, שאור אין סוף מאיר לתחתונים. שאין סוף נקרא הרצון דלהטיב לנבראיו, והגם שמבחינים הרבה עולמות, ועשר ספירות, ושאר כינויים, אבל הכל נמשך מאין סוף ברוך הוא, הנקראת מחשבת הבריאה. ושם ספירה ועולם מכונה, משום שהשפע הנשפע מאין סוף ברוך הוא, יורדת דרך אותה ספירה ועולם. שהכוונה היא, היות שאין התחתונים יכולים לקבל את שפעו ית' בלי הכשרה ותיקון, שהתחתון יהיה מוכשר לקבל, לכן התיקונים האלו שנעשו, שעל ידם יש יכולת לקבל, את זה מכונה בשם ספירות. היינו שכל ספירה יש לה תיקון מיוחד, ומשום זה ישנם הרבה בחינות, שהם רק כלפי המקבלים. כי כשהתחתון מקבל את השפע מאין סוף ברוך הוא, הוא מקבל ע"י תיקון מיוחד המתאים לו לקבל את השפע. וזה הפירוש שמקבל ע"י ספירה מיוחדת, אבל בהשפע עצמו אין שום שנויים.

ובזה תבין את ענין התפילה מה שאנו מתפללים להבורא ית', שהוא בחינת אור אין סוף ברוך הוא, שהוא הקשר שיש להבורא עם הנבראים שנקרא "רצונו להטיב לנבראיו". ואף על פי שבכוונת התפילה יש הרבה שמות, שהפירוש הוא שהשפע יושפע על ידי התיקונים שישנם בהשמות, משום שדוקא ע"י התיקונים שישנם בהשמות, תתקיים השפע בידי המקבלים.

עד. ענין עולם שנה נפש

שמעתי תש"ג

זה ידוע, שאין שום מציאות בלי שיהיה מי שירגיש את המציאות. לכן, כשאנו אומרים **נפש** דאצילות, פירושו שמרגישים בחינת השגה במידת מה בהשפע העליונה, ששיעור הזה אנו מכנים בשם נפש. **ועולם**, פירושו, הכלל שבאותה השגה. דהיינו, שכל הנפשות יש להן אותה הצורה, שכל מי שמשיג אותה מדריגה, הוא משיג את השם הזה הנקרא נפש. כלומר, שלא דוקא שאיש אחד הוא משיג את השם הזה ובאותה הצורה, אלא שכל מי שבא לאותה מדרגה, בטח שהוא לפי הכנה של קדושה וטהרה, מתראה השפע אליו באותה צורה המכונה נפש. ודבר זה יכולים להבין ממשל גשמי הנוהג בעולם הזה. למשל, כשאדם אחד אומר, שאני הולך עכשיו לירושלים, אז כשאומר שם העיר, כולם יודעים ומכירים את העיר הזה. שאין ספק לאף אחד מהם, מאיזה מקום הוא מדבר, כי מי שהיה בעיר הזו, כבר יודע במה המדובר.

עה. יש בחינת עולם הבא, ויש בחינת עולם הזה

שמעתי בסעודת ברית ירושלים

יש בחינת עולם הבא, ויש בחינת עולם הזה. עולם הבא נקרא בחינת אמונה, ועולם הזה נקרא בחינת השגה. ובעולם הבא כתוב, "ישבעו ויתענגו", היינו שאין קל להשביעה, והוא מטעם כי כל מה שמקבלים על ידי אמונה, אין לו שום גבול. מה שאין כן מה שמקבלים ע"י השגה, כבר יש לו גבול. משום שכל מה שבא בכלים דתחתון, התחתון מגביל את הדבר. לכן, לבחינת עולם הזה יש גבול.

עו. על כל קרבנך תקריב מלח

שמעתי ל' שבט בסעודת גמר כריכת חלק שש, טבריא.

"על כל קרבנך תקריב מלח", שפירושו ברית מלח, שענין ברית הוא כנגד השכל. כי מדרך העולם הוא, כי כששני אנשים עושים טובות אחד להשני, בטח בזמן שאהבה פועלת בין שניהם לא צריכים אז לכריתת ברית. אבל יחד אנו רואים, שדוקא בזמן שהאהבה פועלת, אז מדרך העולם הוא לעשות כריתת ברית. אז הוא אמר, שהכריתת ברית שעושים הוא על לאחר זמן. פירוש הדבר, שעושים עכשיו הסכם, באם שיבוא אח"כ מצב שכל אחד מהם יחשוב, שאין לבו של כל אחד שלם לחבירו, ואם יש להם הסכם, אז ההסכם הזה מחייב אותם לזכור את הכריתת ברית שעשו ביניהם, בכדי להמשיך גם במצב הזה את האהבה הישנה.

וזה פירוש "על כל קרבנך תקריב מלח", היינו שכל קרבות בעבודת השם ית', צריך להיות על ברית-מלך.

עז. נשמת אדם תלמדנו

שמעתי ח' אלול תש"ז

"נשמת אדם תלמדנו", ידוע שכל התורה נלמד בעיקר לצרכי הנשמה, היינו לאותם שכבר זכו לבחינת נשמה, ומכל מקום הם צריכים להשתוקק ולחפש לדברי תורה של משיגים אחרים, בכדי שילמדו מהם דרכים חדשים, מה שהקודמים המציאו מחידושי תורותיהם. ועל ידי זה יהיה בנקל, שגם הם יוכלו ללכת בהמדרגות עליונות, היינו שהם ילכו מדרגה לדרגה על ידם. אבל יש בחינת תורה שאסור לגלות, מטעם שכל נשמה ונשמה, צריכה בעצמה לעשות את הבירור ולא שמי שהוא יברר בשבילו. לכן מטרם שהם בעצמם עשו את הבירור, אסור לגלות להם את הדברי תורה.

ולכן נוהגים הגדולים, להסתיר הרבה דברים מטעם הנ"ל. וחוץ מחלק הזה, יש תועלת גדול להנשמות, על ידי מה שמקבלים מחידושי תורה של אחרים, ונשמת אדם תלמדנו, איך ומה לקבל ולהיות נעזר מחידושי תורה של אחרים, ומה שהוא בעצמו צריך לחדש.

ע.ח. אורייתא וקב"ה וישראל חד הוא

שמעתי סיון תש"ג

אורייתא וקב"ה וישראל חד הוא. לכן כשהאדם לומד תורה, הוא צריך ללמוד לשמה, שפירושו שלומד על הכוונה שהתורה ילמוד את האדם, היינו כשם התורה שפירושו מורה.

וכיון שאורייתא וישראל וקב"ה חד הוא, לכן התורה לומד את האדם את דרכי הקב"ה, איך שהוא מלובש בהתורה.

ע.ט. אצילות ובי"ע

שמעתי ט"ו תמוז א' פנחס תש"ג

אצילות: הוא בחינת מחזה ולמעלה שהוא רק כלים דהשפעה. בי"ע: הוא סוד קבלה בעמ"נ להשפיע.

עליית ה' תתתא למקום בינה. כיון שהאדם מוטבע ברצון לקבל עמ"נ לקבל, לכן אין האדם מסוגל לעשות איזה דבר, בלי שיהיה שם קבלה לעצמו.

לכן אמרו חז"ל "מתוך שלא לשמה באים לשמה", דהיינו "שמתחיל לעסוק בתו"מ בעמ"נ "הב לך עותרא עלמא דין", ואח"כ בעמ"נ "הב לך עותרא עלמא דאתי". וכשלומד כך, אז הוא צריך להגיע ללמוד לשמה, היינו לשם התורה. דהיינו שהתורה ילמוד אותו את דרכי השם ית', ואז הוא צריך לעשות מקודם המיתוק של מלכות בבינה, שפירושו שמעלה את המלכות, שנקרא רצון לקבל, לבינה, שהוא בחינת השפעה. היינו, שכל עבודתו יהיה רק בעמ"נ להשפיע. ואז נעשה לו חושך. שמרגיש שהעולם חשך בעדו, משום שאין הגוף נותן כח לעבודה רק בבחינת קבלה, ולא בבחינת השפעה. ואז אין לו עצה אחרת, רק להתפלל לה' שיאיר עיניו, שיוכל לעבוד בבחינת השפעה. וזה פירוש "מי קיימא לשאלה", שהכוונה על בינה שנקראת "מי". ושאלה היא מלשון "שואלין על הגשמים" שפירושו תפילה, כיון שמגיע לבחינת מי בינה, אז המקום הזה יש להתפלל על זה.

פ. ענין אחור באחור

שמעתי

פנים ואחור: פירושו קבלת השפע, או השפעת השפע, נקרא בחינת פנים. ובחינת שלילה נקרא בחינת אחוריים, היינו שאינו מקבל, או שאינו משפיע. לכן כשהאדם מתחיל בעבודה, נמצא שהוא בבחינת אחור באחור, מטעם כיון שיש לו עוד הכלים של הרצון לקבל, ואם הוא ימשיך שפע לתוך כלים הללו, אזי הוא יכול לפגום בהאור. מטעם שהוא בחינת ערך הפכי, משום שהאורות באים מהשורש, והשורש הוא רק משפיע. לכן, התחתונים משתמשים בכלים דאמא, הנקרא בחינת אחוריים, היינו שאינם רוצים לקבל מטעם שלא יפגמו. וגם המאציל אינו משפיע להם מטעם הנ"ל, שהאורות שומרים על עצמם שהתחתונים לא יפגמו בהם, לכן נקרא זה אחור באחור.

לבאר מה שכתוב בכמה מקומות, דבכל מקום שיש חסרון יש יניקה לקליפה, אפשר לומר דהטעם הוא משום שהמקום הזה עדיין לא נקיה מבחינת עוביות, דלולא זאת היה מאיר אור בתכלית השלימות. מטעם שאור עליון אינו פוסק, ובאם יש רק מקום מתוקן עם מסך, תיכף נאחז בו אור העליון. וכיון שיש מקום חסרון, היינו שאין אור העליון, בטח שיש עוד בחינת עוביות, שכל אחיזתה הוא ברצון לקבל.

פא. ענין העלאת מ"ן

שמעתי

ידוע שע"י השבירה נפלו נצוצין דקדושה לבי"ע, ושם בבי"ע אין הם יכולים להתתקן, לכן צריכין להעלותם לאצילות. ועל ידי זה שעושים מצות ומעשים טובים, בכוונה עמ"נ להשפיע נחת רוח ליוצרו, ולא לעצמו, מתעלים הנצוצין הללו לאצילות. ואז הם נכללים במסך דעליון שבראש המדריגה, ששם נשאר המסך בנצחיותו, ואז יש זווג על המסך בהתכללות הנצוצין, ונמשך אור העליון בכל העולמות כפי שיעור הנצוצין שהעלו. וזה דומה כמו בהזדככות הפרצופים דעקודים. שלמדנו, שבעת הזדככותו שהאור נסתלק בסיבתו, אז המסך דגוף עולה ביחד עם הרשימות לפה דראש. והטעם, משום שבעת שהתחתון מפסיק לקבל, אזי נקרא שנוזדכך מעוביותו, לכן יכול המסך דגוף לעלות חזרה לפה דראש. משום שכל ירידתו למדרגת גוף, היתה משום שהאור התפשט מלמעלה למטה, היינו לתוך כלים דקבלה. והראש נבחן תמיד שהוא בחינת ממטה למעלה, היינו בהתנגדות להתפשטות. ומשום בעת שהגוף מפסיק לקבל את האורות מלמעלה למטה, מסיבת חסרון המסך שנוזדכך, על ידי הביטוש פנימי ומקיף, נבחן שהמסך דגוף נזדכך מעוביותו, ועולה עם הרשימות להראש.

כמו כן, בעת שהאדם עוסק בתורה ומצות עמ"נ להשפיע ולא לקבל, אז על ידי זה הנצוצין עולין למסך שבראש שבעולם אצילות (והם עולים ממדרגה למדרגה, עד שבאים לראש דאצילות). וכשנכללים במסך הזה, ויוצא קומת האור לפי בחינת גודלו של המסך, ניתוסף אור בכל העולמות, וגם האדם שגרם את השבח למעלה, מקבל גם כן הארה, בזה שהשביח למעלה בהעולמות.

פב. כל העולמות

שמעתי י"ב אדר תש"ג ת"א

כל העולמות אשר אנו מבחינים בהם מדרגות רבות וכסויים רבים, הכל הוא בערך הנשמות, אשר המה הם המקבלים מהעולמות. לפי זה נבין לנו הכלל, "כל מה שלא נשיג לא נדעהו בשם". כי שם יורה השגה, זאת אומרת, כל השמות והספירות והמספרים, הכל הוא בערך המקבלים. לכן יש לנו ג' הבחנות: א) עצמות ית', שמזה אין אנו מדברים כלל, כי המקום שאנו מתחילים לדבר הוא ממחשבת הבריאה, ששם אנו נכללים בכח, בסוד "סוף מעשה במחשבה תחילה". ב) מחשבת הבריאה, וזה אנו מכנים בשם אין סוף ברוך הוא, שזה הקשר שיש בין עצמותו ית' להנשמות, והקשר הזה מובן לנו בסוד רצון להנות לנבראיו. וחוף מהקשר הזה של רצון להטיב, אין לנו שום דיבור, לכן שייך שום תפיסה והשגה.

וכיון שכל הבחנות שישנם בהעולמות הוא רק בערך הנשמות, לפי זה יוצא שהעולמות בערך עצמם, אין לנו שום השגה, לכן גם המה נבחנו בשם עצמות ולית בהם שום השגה כלל. והנשמות, שהם מקבלים מהעולמות, נבחנו העולמות בערך הנשמות בסוד אין סוף. והטעם הוא, כי הקשר הזה שיש בין העולמות להנשמות, הוא מה שהעולמות משפיעים להנשמות. וזה נמשך מטעם רצון להנות לנבראיו, שזהו בחינת יחס משותף בין עצמות לנבראים, והקשר הזה מכונה בשם אין סוף כנ"ל. דהיינו, כי בזמן שאנו מתחילים לדבר מאור עליון, המדובר הוא מב' בחינות ביחד, זאת אומרת מהמשיג ומהמושג ביחד, דהיינו איך מתפעל המשיג מהמושג. מה שאם כן כל אחד בפני עצמו, אינם נכנסים תחת השם אין סוף, אלא המושג מכונה בשם עצמותו ית', והמשיג מכונה בשם נשמות. שהוא בחינה מחודשת, שהוא בחינת חלק מהכלל, בבחינה מה שנטבע בהנשמות בחינת רצון לקבל, שזה נקרא בחינת יש מאין (והבורא ית' ברא מציאות כזאת שאנחנו נרגיש כך).

לפי זה נמצא, שכל העולמות נבחנו לאחדות הפשוט בערך עצמם, ואין שום שנוי באלקות, שהוא סוד "אני הויה לא שנית", ובאלקות לא שייך ספירות ובחינות, וכל מיני לשונות הכי זכים, אינם נמצאים בהם עצמם, והכל נבחן בשם עצמותו ית'. אלא, כל הספירות וההבחנות באים ביחד אם אדם המשיג, את האור העליון, כי הבורא ית' רצה שאנחנו נשיג ונבין את השפע, בסוד רצונו להטיב. ונתן לנו את החושים האלה, זאת אומרת, לפי מה שהחושים שלנו מתפעלים מהאור העליון, בשיעור זה נעשה לנו הבחנות רבות. אשר החוש הכללי שלנו מכונה בשם רצון לקבל, ובשיעור הקבלה אנו מבחינים הרבה חלקים ופרטים, עליות וירידות והתפשטות והסתלקות. כי הרצון לקבל כבר נקרא בחינת נברא, ובחינה מחודש יש מאין, לכן דוקא ממקום שהרצון לקבל מתחיל להתפעל, אז מתחיל הדיבור של החלקים בשיעור ההתפעלות. שכל זה כבר נקרא יחס משותף בין אור העליון להרצון לקבל, וזה מכונה אור וכלי. מה שאם כן באור בלי כלי לא שייך שם הדיבור, מטעם שאור בלי משיג, הנקרא כלי, עדיין נבחן לעצמותו ית', שבו אסור הדיבור, משום שלא ניתן להשגה. ובמקום שאין השגה, איך אפשר לדבר מדבר שלא משיגים.

היוצא מזה, מה שאנו קוראים אור וכלי ברוחניות, בזמן שהם רק בכח נקרא בשם אין סוף, שמטרים הצמצום העולמות שנבחן לשורש. היינו, שבחינת כח יביא לידי פועל. ויש הרבה עולמות והבחנות המתחילים מהצמצום עד עולם עשיה, אשר שם נכלל הכל בכח, אשר המשיג ישיג אותם כך בפועל, אשר אצל המשיג נקבעים הרבה פרטיים האלו בפועל ממש.

מזה נבין מה שאנו אומרים שהשם ית' יעזור לנו, או שהשם ית' ישלח לנו רפואה או ישועה או שהשם ית' נתן לנו במתנה, השם ית' שלח לי מסחר טוב וכדומה, יש בזה ב' הבחנות: א) הבורא ית', ב) דבר הנמשך ממנו. הא', נבחן לעצמותו ית', שבזה אסור הדיבור מטעם שלא נשיג אותו, וב', הוא הבחינה הנמשך ממנו, זה נבחן לאור המתפשט, הנכנס להכלים שלנו, היינו להרצון לקבל שלנו. וזה נבחן לאין סוף, היינו הקשר שיש להבורא ית' עם האדם התחתון מה שהבורא ית' רוצה להנות, שהרצון להנות, נבחן לאור המתפשט ממנו שבסופו מגיע לרצון לקבל, זאת אומרת שהרצון לקבל, מקבל את אור המתפשט, נמצא האור המתפשט הוא נבחן בשם אין סוף. אשר אור המתפשט הזה הבא לידי התחתון, הוא בא ע"י כסויים רבים, אשר התחתונים יוכלו לקבלם על ידם. ונמצא, אשר כל הבחנות והשנויים הם נעשו דוקא בהמקבל, זאת אומרת, לפי ערך שהוא מתפעל מהישועה. וכל השמות וההבחנות הרבות שיש בהעולמות, הם נקראים אל ערך מה שהתחתון מתפעל, אשר אז נבחנים בחינות רבות בכח, אשר התחתון יתפעל מהם בפועל.

דהיינו, שהמשיג והמושג באים ביחד כנ"ל, שבלי משיג אין שום צורה להמושג, דלגבי מי יקבל הצורה. כלפי משיג, הלא אינו בעולם, וכלפי מושג בעצמו, איזה צורה שהם מקבלים דבר זה לא ניתן להשגה. לכן, אם אין לנו השגה בעצמותו ית', ואין חס ושלוש שם לדמות שום חושים, אם כן, איך אנו יכולים להגיד שהמושג יקבל איזה צורה בערך עצמו, אם בעצמותו אין לנו שום השגה: אם כן אין לנו ממה לדבר, רק מחושינו, עד כמה שאנו מתפעלים מהאור המתפשט. וזה דומה כמו שאנחנו מביטים על שלחן, אז לפי חושינו אנו מרגישים שזה דבר קשה, בחוש המישוש, וכן יש לומר מדת אורך ורוחב וכו', והכל לפי החושים שלנו. אבל אין זה מחייב, שהשלחן הזה יהיה נראה באותו הצורות שאנחנו רואים, בעיני מי שיש לו חושים אחרים, דהיינו בעיני מלאך שבטח שהוא מביט על השלחן אין לו בהשלחן הצורות הללו, אלא הוא רואה לפי חושינו. לכן אין לנו לומר ולקבוע שום צורה על השלחן בערך המלאך, מטעם שאין אנו יודעים את חושינו של המלאך.

היוצא מזה, כמו שאין לנו שום השגה בו ית', ממילא אין לנו לומר איזה צורה יש להעולמות בערכו ית', רק אנו משיגים בהעולם מושגים בערך חושינו והרגשתנו, וכך היה רצון הבורא ית', שאנחנו נשיג כך בהעולמות העליונים. וזה פירוש שאין השתנות בהאור, אלא כל השנויים הוא בהכלים, היינו בחושינו, שהכל נמדד לפי הדמיון והחושים שלנו.

נמצא לפי זה, אם הרבה אנשים מסתכלים על דבר רוחני אחד, מכל מקום כל אחד משיג אחרת, לפי הדימיון והחושים של כל אחד ואחד. וכמו כן באדם אחד, גם ישתנה אצלו דבר הרוחני ההוא לפי מצביו. לכן הוא בעצמו מרגיש כל פעם צורה אחרת, והכל הוא מסיבת שהאור הוא פשוט ואין לו שום צורה, אלא כל הצורות הוא לפי ערך המקבלים.

פג. ענין ו' ימינית, ו' שמאלית

שמעתי י"ט אדר תש"ג

יש בחינת "זה", ויש בחינת "זאת". משה רבינו עליו השלום נקרא בחינת "זה", שהוא סוד שושבינא דמלכא, ושאר הנביאים הם בחינת "זאת", או בחינת כ"ה שזה סוד "יד-כה", ו' שמאלית, ויש בחינת ו' ימינית, וזה סוד "זיינין דכנישין", דכניש ב' ווין והוא סוד וחד דכליל לן, שזה סוד י"ג שהיא נבחן למדרגה שלימה.

יש ואו ימינא, ויש ואו שמאלא, ו' ימינא נקרא עץ החיים, ו' שמאלא נקרא עץ הדעת, ושם יש מקום השמירה, וב' הווין נקראים י"ב חלות, שש שש המערכות שהוא סוד י"ג תיקונים, שהם י"ב וחד דכליל לן, שהיא נקראת מזל "ונקה". וכמו כן כולל תיקון הי"ג הנקרא "ולא ינקה", שזה סוד וזיינין דכנישין, ש-ז' הוא סוד מלכות היא כלול לן, שמטרם שזוכה ל"לא ישוב לכסלה עוד", נקראת בחינת "ולא ינקה". ומי שכבר זכה שלא ישוב לכסלה, נקראת בחינת "ונקה".

וזה סוד "יגלה לן טעמי דבתריסר נהמי, דאינון אות בשמיה כפילה וקלישא" (בשיר של אסדר לסעודתא) וכמו כתוב "בווין תתקטר וזיינין דכנישין" (בשיר של אזמר בשבחין). שיש לפרש בווין תתקטר, שההתקשרות ע"י ב' ווין, הוא סוד תריסר נהמי, (שהם י"ב חלות) דאינון אות בשמיה. שאות נקרא יסוד, ונקרא כפילא וקלישא, שפירוש שנתכפלו הווין, ש-ו' השמאלית נקראת עץ הדעת, ששם מקום השמירה, אז נעשו בחינת קלישא (הנקרא קל) שאז נעשה מקום, שבקלות יכולים לעבוד. שלולי ההתכפלות עם עץ הדעת, אלא שהיו צריכים לעבוד עם ה-ו' הימנית, שהוא סוד עץ החיים, אז מי היה יכול להגביה את עצמו, ולקבל בחינת מוחין.

מה שאין כן ב- ו' השמאלית שהוא סוד השמירה, שבבחינה זו נמצא האדם עצמו תמיד, ובזכות השמירה, שהוא מקבל על עצמו למעלה מהדעת, אז עבודתו רצויה. ולכן נקרא זה קלישא, שהוא קל, היינו שבנקל למצוא מקום עבודה. זאת אומרת, שבכל המצבים שהאדם נמצא, הוא יכול להיות עובד ה', מטעם כי הוא לא צריך לשום דבר, אלא הכל הוא עושה למעלה מהדעת, נמצא שאינו צריך לשום מוחין שעמהם יהיה עובד ה'.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב "תערוך לפני שלחן נגד צוררי", ששלחן פירושו, כמו שכתוב (כי תצא, חמישי, "ושלחה מביתו ויצאה מביתו והלכה") ששלחן, הוא כמו "ושלחה", היינו יציאה לחוץ מהעבודה. שיש לפרש, שאפילו בזמן היציאות מהעבודה, היינו מצב של הירידות, יש לו גם כן מקום עבודה. כלומר שבזמן הירידות, שהאדם מתגבר למעלה מהדעת, ואומר שגם הירידות נתנו לו מלמעלה, על ידי זה מתבטלים הצוררים. היות שהצוררים חשבו שע"י הירידות, האדם יגיע לתכלית השפלות, והאדם יברח מהמערכה, ולבסוף הדבר נעשה להיפך, שהצוררים מתבטלים. וזה סוד מה שכתוב "השולחן אשר לפני ה'" שדוקא על ידי זה, הוא מקבל את הפני ה'. וזה ענין אשר הוא מכניע כל הדינין, אפילו הדינין היותר גדולים, היות שהוא מקבל על עצמו, עול מלכות שמים בכל הזמנים. היינו, שתמיד הוא מוציא לעצמו מקום עבודה, בסוד מה שכתוב שר' שמעון בר יוחאי אמר "לית אתר לאתטמרא מינד".

פד. מהו, ויגרש את האדם מגן עדן, מטעם שלא יקח

מעץ החיים

שמעתי כ"ד אדר תש"ד

כתוב, "ויאמר לו איכה וכו', ויאמר את קלך שמעתי וכו' ואירא כי ערום אנכי, ואחבא, וכו', ויאמר וכו', פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים וכו', ויגרש את האדם".

ויש להבין ענין היראה שהיה לאדם, עד כדי כך שהיה צריך להתחבא, מטעם שראה עצמו שהוא ערום. והענין הוא, כי מטרים שאכל מעץ הדעת היה מזונותיו מן בינה, שהוא סוד עלמא דחירות, ואח"כ כשאכל מעץ הדעת, אז ראה שהוא ערום. היינו, שהיה מפחד שמא יקח את האור תורה, וישמש עמו לצורך בחינת רועי מקנה עבדי לוט. שענין רועי מקנה עבדי לוט פירושו, היות שיש בחינת אמונה למעלה מהדעת, שזה נקרא רועי מקנה אברהם. כלומר, זה שזכה להשיג את האור תורה, אינו לוקח אותה מטעם שזה יהיה לו בסיס לעבודה, היינו לומר, שעכשיו כבר אינו צריך להתחזק באמונת ה', כי כבר יש לו בסיס של האור תורה, זה נקרא רועי מקנה עבדי לוט, שהוא בחינת עלמא דאתלטיא, שהיא בחינת קללה, שזהו היפך מהאמונה, שהיא בחינת ברכה. אלא אמר, הוא אומר, שעתה הוא רואה, שאם הוא הולך בבחינת אמונה למעלה מהדעת, אז נותנים לו מלמעלה בחינת אור תורה, להראות לו שהוא הולך על דרך האמת. ולא שהוא לוקח זה בתור תמיכה, שיהיה עבודתו בתוך הדעת, שמזה באים לבחינת כלי קבלה, שעליה היה צמצום, לכן נקרא זה, מקום הקללה, שלוט פירושו עלמא דאתלטיא.

ולזה אמר לו ה', מדוע אתה מפחד לקחת את האורות האלו, מחשש שלא תפגום בהם, מי הגיד לך כי ערום אתה, בטח זה אינו אלא מטעם שאכלת מעץ הדעת, שזה גרם לך הפחד. מה שאם כן מקודם כשאכלת מכל עץ הגן, היינו שהיית משמש עם האורות, בסוד רועי מקנה אברם, לא היה לך שום פחד. לכן ויגרש אותנו, מטעם פן ישלח ידו ויאכל מעץ החיים. והפחד היה, שמא יעשה תשובה, ויכנס לתוך עץ החיים, ומהו הפחד, אלא היות שחטא בעץ הדעת, הוא כבר צריך לתקן את העץ הדעת.

וזה ענין ויגרש אותנו מגן עדן, כדי לתקן את החטא של עץ הדעת, ואח"כ יהיה לו היכולת לכנס לתוך הגן עדן. שענין גן-עדן הוא סוד עלית מלכות לבינה, ומקבלת שם חכמה, שעדן הוא סוד חכמה, ואז מלכות הנקראת גן, מקבלת חכמה בסוד עדן, וזהו גן-עדן.

פה. מהו, פרי עץ הדר, בעבודה

שמעתי א' דחיה"מ סוכות תש"ג

כתוב "ולקחתם לכם ביום הראשון, פרי עץ הדר, כפות תמרים, וענף עץ עבות, וערבי נחל" (אמור, שישי). ויש לפרש **פרי עץ הדר**, עץ הוא בחינת צדיק, הנקרא עץ השדה. פרי, הם התולדות של העץ, היינו תולדותיהם של צדיקים שהם המעשים טובים, שצריכים להיות בחינת הדר-באילנו, משנה לשנה, היינו שנה שלמה, שהם ששה חדשים בשמן המור, וששה חדשים בבשמים, ודי למבין. מה שאם כן הרשעים, הם "כמוץ אשר תדפנו הרוח". **וכפות תמרים**, היינו ב' כפות, שהוא סוד ב' ההי"ן, ה' ראשונה וה' אחרונה, שעל ידי זה זוכים ל"כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת". שענין **כפות** פירושו **כפיה**, שהאדם מקבל מלכות שמים על דרך הכפיה, כלומר אפילו שהדעת אינו מסכים, והוא הולך למעלה מהדעת, וזה נקרא זווגין על דרך הכפיה.

תמרים מלשון מורא, שהיא בחינת יראה (שזהו בחינת אלקים עשה שיראו מלפניו), ומשום זה נקרא **לולב**. כלומר, שמטרים שאדם זוכה יש לו ב' לבות, וזה נקרא **לא לב**, היינו שהלב שוב לא היה מיוחד לה'. וכשזוכה לבחינת לו, שפירושו **לה' לב**, וזהו **לולב**. וכמו כן צריך האדם לומר, מתי יגיע מעשי למעשי אבותי, שעל ידי זה זוכים להיות בחינת ענף לאבות הקדושים, שזה סוד **וענף עץ עבות**, שהם ג' הדסים. ויחד עם זה צריך להיות, גם בחינת **ערבי נחל**, שאין להם טעם וריח. וצריך להיות בשמחה מעבודה זו, אע"פ שאין לו טעם וריח בעבודה זו, ואז נקרא עבודה זו בשם **אותיות שמך המיוחד** שעל ידי זה זוכים ליחוד ה', בכל השלמות.

פו. ויבן ערי מסכנות

שמעתי מאמור'ר זצ"ל ג' שבט תש"א

הנה הכתוב אומר "ויבן ערי מסכנות לפרעה, את פתום ואת רעמסס" (שמות א'). ויש לשאול, הלא פתום ורעמסס משמע שהם ערים יפים, ו-ערי מסכנות משמע שהיא עניות ודלות. וגם מלשון סכנה. וכן יש להבין, במה ששאל אברהם אבינו עליו השלום "ויאמר וכו', במה אדע כי אירשנה" (לך לך ששי). ומה השיב לו הקב"ה, כתוב "ויאמר לאברם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה". לפי הפשט קשה להבין, היות שהשאלה היתה שהוא היה רוצה בטוחות על הירושה, ולא נראה שום בטוחות בהתשובה שהקב"ה השיב לו כי זרעך יהיו בגלות, ומשמע שזה היה תשובה מספקת עבורו. כי אנו רואים, כי אברהם כשהיה לו וכוח עם הקב"ה בענין אנשי סדום, היה לו וכוח ארוך עם הקב"ה, וכל פעם אמר אולי. וכאן, כשהקב"ה אמר שזרעך יהיו בגלות, כבר קבל זה בתור תשובה מספקת, ולא היה לו שום וכוח לומר אולי. אלא שקבל זה בתור בטוחות על ירושת ארץ.

ולפי זה יש להבין את התשובה הזו. וכן יש להבין מה שפירש הזה"ק על הכתוב "ופרעה הקריב", ומפרש, שהוא הקריב אותם לתשובה, היתכן שפרעה הרשע ירצה לקרבם לתשובה.

ולהבין כל זה יש להבין את מאמר חז"ל וזה לשונם, "כדריש ר' יהודה, לעתיד לבוא מביא הקב"ה ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים. צדיקים נדמה להם כהר גבוה, ורשעים נדמה להם כחוט השערה. הללו בוכין והללו בוכין, צדיקים בוכין, ואומרים האיך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה, ורשעים בוכין ואומרים, האיך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה" (סוכה נ"ב ע"א).

והמאמר הזה כולו מוקשה, א) אם כבר שחט את היצר הרע, מאיפה יש עוד רשעים. ב) צדיקים למה בוכין, אדרבא הם היו צריכים לשמוח. ג) איך יכול להיות שני דעות במציאות, בזמן ששניהם כבר הגיעו למצב של אמת, שהמאמר הזה המדובר הוא בעתיד לבוא, שאז בטח מצב של אמת, ואיך יכולים להיות שני במציאות במרחק כזה, מבין חוט השערה להר גבוה.

ופירש זה עם מה שאמרו חז"ל (שם) "אמר רבי אסי, יצר הרע בתחילה דומה לחוט של בוכיא (של עכביש), ולבסוף דומה כעבותות העגלה שנאמר "הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה" (ישעיה ה').

אנו צריכים לדעת כלל גדול, שעבודה שלנו שניתן לנו שיהיה על בסיס אמונה למעלה מהדעת, אין זה מטעם שאין אנו ראויים למדרגה גדולה, ומשום זה ניתן לנו, שנקח הכל בכלי של האמונה. וזה נדמה לנו לבחינת שופלות ופחיתות ערך, והאדם מצפה מתי נוכל לפטור את עצמו מעול הזה, שנקרא אמונה למעלה מהדעת.

אלא הוא מדרגה גדולה וחשובה מאוד, שאין סוף ותכלית לרוממותה, ומה שנראה בעינינו לבחינת שופלות, הוא מסיבת הרצון לקבל שבנו. ובהרצון לקבל, יש להבחין בו בחינת ראש וגוף, שהראש נקרא ידיעה, והגוף נקרא קבלה. ומשום זה כל מה שהוא נגד הידיעה, נבחן אצלנו לבחינת שופלות ומעשה בהמה.

ובהנ"ל יש לפרש, מה שאברהם אבינו עליו השלום שאל להקב"ה "במה אדע כי ארשנו", כי איך יהיה מציאות שיוכלו לקבל עליהם עול האמונה, היות שזהו כנגד הדעת, ומי יכול ללכת נגד הדעת, אם כן איך יהיה מציאות שיזכו לאור האמונה, היות שכל השלימות תלוי רק בזה.

ועל זה השיב לו הקב"ה ידוע תדע וכו', שהם יהיו בגלות. שפירושו, שהוא הכין קליפה, שהוא היצר הרע אדם בליעל, שהוא פרעה מלך מצרים, שאותיות **פרעה** הוא אותיות **ערי**, כמו שאמר האר"י ז"ל, (בשער הכוונות לפסח) שפרעה הוא בחינת עורף **מצר-ים**, שהיה מוצץ את השפע כשיורדת לתחתונים, עם השאלה שלו, שהוא בא ושואל "מי ה' אשר אשמע בקולו" (שמות, שביעי). ותיכף עם השאלה הזאת, כבר נמצאים ברשות הקליפות, כמו שאומר הרמב"ם (בהלכות דעות) מה שכתוב "אל תפנו לאלילים", עם הפניה לבד (היינו עם השאלה לבד) כבר עוברים על הלאו, דלא תפנו.

והיות שהס"א, רוצה שתוכל לינוק שפע מהקדושה, ומה היא עושה אז שתוכל לינוק שפע מהקדושה. וזה שאומר לנו הכתוב, "ופרעה הקריב", ומפרש הזה"ק שהקריב אותם לתשובה, ושאל כנ"ל, איך שייך לומר שפרעה קרב אותם לתשובה, הלא הדרך של הקליפות הוא לרחק את האדם מהקב"ה.

וזה יש להבין על דרך מה שכתוב בזהר, וזה לשונו, אבל בך אתרשים פשע בטמירו, כגוונא דחויא דמחי ואעיל רישיה בין גופיה, ובהסולם, כגוונא וכו', כי הפשע הזה להיותו בטמירו נמצא כח הנחש, דמחי לבני עלמא והביא מיתה לעולם, עודו בכל תוקפו, ואי אפשר להעביר אותו, בדומה לנחש הנושך לאדם ותיכף מכניס ראשו לגופו, שאז אי אפשר להרגו (הקדמת ספר הזהר דף מא, ובהסולם). ועוד מאמר יש בזהר, שהנחש כפף לרישא ומחי בזנביה, היינו שלפעמים הוא נותן לאדם שיקבל עליו את עול האמונה שהוא בחינת למעלה מהדעת, שזה הוא ענין כפיף לרישא, אבל מחי בזנביה. בזנביה, אפשר לפרש, בסופו. שמה שכף לרישא היה בכדי שבסופו יקבל בעמ"נ לקבל. זאת אומרת מה שנתן לו מקודם רשות לקבל עליו את האמונה, היה בכדי שאח"כ יקח הכל לרשותו. כי הקליפה יודעת, שאין מקום לקבל שפע אלא על ידי הקדושה.

וזה פירוש, שפרעה הקריב שדרשו שהקריב את ישראל לתשובה, וזה היה בכוונה תחילה כדי שאח"כ יקח מהם הכל לרשותו. וזהו שכתב האר"י ז"ל, שפרעה היה יונק כל השפע שהיה יורד לתחתונים, היה יונק מבחינת עורף ומצד הגרון, שהוא בחינת רישא דגופא, שהיה לוקח הכל בכלי קבלה שלו.

וזהו פירוש, "ויבן ערי מסכנות", היינו שזה היה **לישראל**, זאת אומרת שכל כמה שהיה עובדים בזמן גלות הכל לקח פרעה לרשותו, וממילא היו עם ישראל עניים, שנקרא מסכנא בחינת עני. ועוד יש לפרש **מסכנות**, מלשון **סכנה**, שהם היו בסכנה גדולה שלא ישארו במצב זה כל ימי חייהם. אבל לפרעה, היה עבודתם של ישראל **פיתם ורעמסס**, היינו ערים יפים מאד מאד.

לפי זה יהיה הפירוש, ויבן ערי מסכנות (**לישראל**) ו-**לפרעה**, את פיתם ורעמסס, היות שכל מה שעבדו ישראל נפל לקליפות, ולא היו רואים שום ברכה בעבודתם,

ובזמן שהיו מתגברים בעבודת האמונה ובבחינת השפעה, אז כן ראו פריה ורביה, וברגע שנפלו לבחינת ידיעה וקבלה, היו תיכף נופלים לרשות קליפת פרעה. ואז באו ליד

החלטה גמורה ומוחלטת, שהעבדות צריך להיות בבחינת אמונה למעלה מהדעת, ובבחינת השפעה.

אבל ראו שאין כח בידי עצמם, לצאת משליטת פרעה, לכן כתוב "ויאנחו בני ישראל מן העבודה" כי פחדו שלא ישארו שם בגלות לעולמים, אז "ותעל שועתם אל ה'", וזכו לצאת מגלות מצרים.

נמצא שמטרים שראו את המצב שבו הם נמצאים ברשות הקליפות, וכואב להם ומפחדים שלא ישארו שם לעולמים, אז אין שום צורך שה' יעזור להם מכלי קבלה, אם לא מרגישים את ההזק והחסרון שיש בזה, שזהו כל המפריע מלהתדבק בה'. כי אחרת אדם מחשיב יותר את העבודה בבחינת ידיעה, וקבלה, מה שאם כן בחינת אמונה נחשב לבחינת שופלות, ובוחרים יותר בידיעה וקבלה, כי כך מחייב שכל החיצון של האדם.

ולכן הוכן להם הגלות, שירגישו שאין להם שום התקדמות בהתקרבות לה', כל עבודתם נשקע בתוך קליפת מצרים, ואז ראו שאין להם שום ברירה אלא הם מוכרחים לקבל על עצמם עבודה של שיפלות, שהוא בחינת אמונה למעלה מהדעת, ולהשתוקק לבחינת השפעה, אחרת הם מרגישים שהם שנמצאים ברשות הסי"א.

נמצא, שהאמונה שקבלו עליהם היה מטעם, שראו אחרת אין להם שום עצה, ומשום זה הסכימו לעבודה של שיפלות. וזה נקרא, עבודה התלויה בדבר, מסיבת שלא יפלו לתוך רשת הקליפות, לכן לקחו עליהם עבודה זו. אבל אם בטל הדבר, בטלו אהבה לעבודה זו. זאת אומרת אם בטל היצר הרע, שכבר אין מי שיביאו להם מחשבות דלא תפנו לאלילים, בטלו אהבה של עבודת השיפלות.

ובזה נבין מה שאמרו חז"ל, יצר הרע בתחילה דומה לחוט של בוכיא (עכביש), ולבסוף דומה כעבותות העגלה. ידוע שיש, בחינת אונס, שוגג, מזיד. הרצון לקבל המוטבע באדם, הוא בחינת אונס, מטעם שאין זה בידו לבטלו, וממילא לא נחשב זה לחטא, אלא זה נחשב לעון, כמו שכתוב "הוי מושכי העון בחבלי השוא", אם כן אי אפשר לדחותו, או לשנוא אותו, מטעם שאין הוא מרגיש שזה יהיה חטא. אבל מזה, יוצא אח"כ, כעבותות העגלה, חטאה, ומהרצון לקבל הזה נברא אח"כ קליפות, שיש להם מרכבה שלימה, בסוד "זה לעומת זה עשה אלקים", ומשם נמשך היצר הרע (היינו הכל מהחוט השערה הנ"ל). וכיון שכבר נתגלה שזהו חטא, אז כבר יודעים לשמור את עצמם מחוט השערה הזו, ואז מבינים שאין עצה אחרת אם רוצים להכנס לקדושה, אלא לקבל עבודה של שיפלות, היינו אמונה והשפעה. אחרת הם רואים שנמצאים תחת שליטת קליפת פרעה מלך מצרים.

נמצא שתועלת הגלות היה שירגישו שהרצון לקבל הוא חטא, וזהו סיבה, שיחליטו שאין עצה אחרת, אלא להשתדל להגיע לכלי השפעה. וזה ענין שאמר לו הקב"ה לאברהם אבינו עליו השלום, על השאלה שהוא בקש בטוחות על ירושת הארץ, "ידוע תדע כי גר יהיו זרעך וכו' וענו אותם". כי על ידי הגלות, אז הם יבואו לידי גלוי של החוט השערה שהוא חטא, אז יבואו לידי קבלת עבודה אמיתית, כדי להרחיק עצמם מן החטא.

וזה שאמר רבי יהודה, לעתיד שיהיה "בלע המות לנצח" דהיינו שהקב"ה שוחט ליצר הרע, וממילא לא נשאר ממנו אלא חוט השערה, שזה לא מורגש לחטא כלל (שחוט השערה הוא דבר שלא יכולים לראות זה בעין). ומכל מקום נשארים עוד רשעים וצדיקים,

ואז כולם רוצים להדבק בו ית', והרשעים, שעוד לא תיקנו את החוט השערה שלהם, מזמן שהיצר הרע היה קיים, שאז היה יכולת להרגיש שזהו חטא. מה שאם כן עכשיו, שאין יצה"ר, לא נשאר אלא בבחינת חוט השערה, אז אין להם סיבה שיצטרכו להפוך את הכלי קבלה לכלי השפעה. כנ"ל שחוט השערה לא מרגישים, אבל מכל מקום להדבק בו ית' לא יכולים כיון שיש שני צורה, ואין אני והוא יכולים לדור במדור אחד.

והתיקון שלהם הוא, שיהיו אפר תחת כפות רגלי הצדיקים. שהכוונה הוא, היות שהיצר הרע נתבטל, נמצא שאין לצדיקים סיבה, שיצטרכו ללכת בבחינת אמונה למעלה מהדעת. אם כן, כיון שאין להם סיבה, אז מי מכריח אותם. לכן כשהם רואים, שהרשעים שנשארו עם חוט השערה, ולא תיקנו את חוט השערה, בזמן שהיה היצר הרע, שאז ראוי היה שיוכלו לתקן, מטעם שאז היה מגולה את הרצון לקבל לחטא. מה שאם כן עכשיו לא ניכר לחטא, אלא לחוט השערה. לכן אם אין סיבה, אין עכשיו מקום לתקן, אבל יחד עם זה אין מקום לדביקות כי השנוי צורה נשארו. וכל התיקון שלהם הוא בזה, שהצדיקים הולכים עליהם. היינו, כשרואים שעכשיו כבר אין פחד מפני רשת הקליפות, שכבר נשחט היצר הרע, אם כן מדוע עכשיו הם צריכים לעבוד בבחינת אמונה למעלה מהדעת. אבל כשהם רואים שאין הרשעים יכולים עכשיו להגיע לדביקות, מטעם שאין להם עכשיו סיבה, היינו יצר הרע שיהיה ניכר להם לחטא, ויחד עם זה הם נשארו בחוץ, שסוף כל סוף נשאר שנוי צורה. לכן הצדיקים כשרואים את זה, אז הם מבינים מה טוב היה להם שהיה להם סיבה לעבוד בבחינת השפעה, שהיה נדמה להם שעסקו בבחינת השפעה רק מטעם היצר הרע. אבל הם רואים, שענין החטא שראו אז היה לטובתם, היינו שבאמת העבודה זו הוא עיקר, ולא מטעם פחד, שיפלו לרשות הקליפות עושים עבודה זו. וראיה לזה הם רואים אצל הרשעים שלא תיקנו את החוט השערה, ועכשיו אין להם סיבה, ונשארו מבחוץ, שלא יכולים לבוא עכשיו לדביקות בה'. נמצא, שהצדיקים מקבלים כח ללכת מחיל לחיל ע"י הרשעים, וזה שהרשעים נעשה אפר תחת רגלי הצדיקים, שהצדיקים הולכים על בחינת שנשארו בבחינת רשעים. אם כן אגלאי מילתא למפרע, שדוקא עבודה זו הוא חשובה, ולא מטעם הכרח, כמו שנדמה להם מקודם, בזמן שהיה להם יצר הרע. עכשיו הם רואים אפילו בלי יצר הרע, כדאי לעבוד בבחינת השפעה ואמונה.

וענין הללו בוכין והללו בוכין, כידוע, כי בכיה הוא בחינת קטנות, שהוא בחינת ו"ק. ויש חילוק בין ג"ר לו"ק, שמוחין דו"ק מאירים מבחינת העבר, היינו שהם לוקחים חיות ואור ממה שעבר עליהם, מה שאין כן מוחין דג"ר מאיר בהוה, ע"י שהוא מיחד את הזווג. וזה פירוש שהצדיקים בוכין ואומרים, איך יכולנו לכבוש הר גבוה, שעכשיו הם רואים מה שהיה לפני שחיטת יצר הרע, שהיה שליטתו גדולה מאד, בסוד "זה לעומת זה עשה אלקים". והיה להם רחמים גדולים מצד השם ית', שנתן להם כח לנצח את מלחמת היצר, ויש להם עכשיו ששון ושמחה מהנס שהיה להם אז, היינו מזמן העבר, וזה נקרא מוחין דקטנות.

והרשעים בוכין, כיון שעכשיו אין להם שום עצה, להדבק בו ית', אף על פי שעכשיו הם רואים שאין זה אלא חוט השערה, אבל היות שאין עכשיו יצר הרע, אין להם סיבה שיוכלו להפוך את הכלי קבלה להשפעה, רק רואים שהם מבחוץ, לכן הם בוכין.

אבל התיקון שלהם הוא בזה שנעשה אפר תחת כפות רגלי הצדיקים, היינו כנ"ל, שעל ידי זה שהצדיקים רואים אף על פי שאין עכשיו יצר הרע, ומכל מקום אין הרשעים יכולים לזכות לדבקות, אז הם אומרים על מה שהיה חושבים שרק מטעם סיבה של יצר הרע צריכים ללכת בדרכי השפעה. אלא הם רואים שזהו הכלי אמיתית, זאת אומרת אפילו שלא היה יצר הרע גם כן דרך זה הוא אמת, שדרך האמונה הוא דרך נפלאה.

ובזה נבין למה נשארים רשעים אחר שחיטת יצר הרע, זהו מטעם כדי שיהיו אפר תחת כפות רגלי הצדיקים, שאם לא היה נשארים רשעים אז לא היה מי שיגלה את הענין הגדול הזה, שדרך האמונה הוא לא מטעם אהבה התלויה בדבר. היינו שלא מטעם יצר הרע צריכים ללכת בדרך האמונה, אלא זהו אהבה שאינו תלויה בדבר, היות שעכשיו כבר אין יצר הרע, ומכל מקום רק בדרך האמונה יכולים לזכות לדביקות ה'.

ושמעתי פעם אחרת: הנה מה שאנחנו צריך דוקא לאמונה, הוא מסיבת הגאות שיש בנו, שאז קשה לנו לקבל האמונה. זאת אומרת, שאף על פי שהאמונה הוא בחינה גבוהה, ומדרגה נפלאה שאין התחתון יכול להשיג ולהבין את יקר ערכה ותכלית רוממותה, הוא רק מסיבת הגאות שבנו, דהיינו הרצון לקבל, נדמה לעינינו שהוא בחינת שופלות ומעשה בהמה. אשר לסיבה זו הוכן לנו אדם בליעל.

ושמעתי פעם אחרת: אשר אנחנו רואים, שבזמן שאנו לא רוצים לקבל את האמונה אנחנו נופלים ממצבנו. ובכל פעם ופעם אנחנו עולים ויורדים, עד שנקבע בליבנו שאין לנו עצה אחרת אלא לקבוע את האמונה. וזהו היה בכדי לקבל את האמונה. וזה ויבן ערי מסכנות (לישראל) לפרעה.

פז. שבת שקלים

שמעתי כ"ו אדר תש"ח

בשבת שקלים בעת שנכנס לקידוש שעשה שמואל בלזינסקי, בזמן שנעשה לסבא, אמר, מנהג היה אצל אדמורים בפולניא, שכל העשירים היו באים לרבים בשבת שקלים כדי לקבל שקלים מרבים. ואמר, הרמז לזה הוא, משום שאי אפשר להיות מחית עמלק בלי שקלים. מטעם כי מטרם שמקבלים שקלים אין עדיין קליפת עמלק. אלא, בזמן שלוקחים שקלים, אז באה הקליפה הגדולה שנקראת עמלק, ואז מתחיל העבודה של מחית עמלק, משה שאם כן מטרם זה אין לו מה למחוק.

והוסיף לזה ביאור על מה שאמר המגיד מקוזניץ זצ"ל, על מה שאומרים בתפילת נעילה, "אתה הבדלת אנוש מראש ותכירהו לעמוד לפניך". ושאל על זה המגיד, איך אפשר לעמוד בלי ראש, שהמשמעות היא שהבדיל את הראש מהאדם, ואיך אפשר להיות מציאות כזה. וביאור, שהתירוץ הוא, "כי תשא את ראש בני ישראל" שעל ידי זה ממשיכים בחינת ראש, בתנאי אם נותנים את המחצית השקל אז על ידי זה זוכין לבחינת ראש.

ואח"כ שאל לשמואל בלזינסקי, מדוע המכין לקידוש שתיה יותר מאכילה, וזהו שלא כסדר, כי הסדר צריך להיות אכילה מרובה משתיה, כי השתיה באה רק להשלים את האכילה על דרך "ואכלת ושבעת וברכת", מה שאין כן כשהשתיה מרובה מאכילה. ופירש, כי אכילה מרמז על חסדים ושתייה מרמז על חכמה.

ועוד אמר, ששבת שלפני חודש אדר כולל כל חודש אדר, לכן כשנכנס אדר מרבים בשמחה. ואמר, שיש הפרש בין שבת ליום טוב, שבת נקרא בחינת אהבה ויום טוב נקרא בחינת שמחה. וההבדל בין שמחה לאהבה הוא, כי אהבה הוא בחינת עצם, ושמחה הוא רק תוצאה שנולדה מאיזו סיבה, והסיבה הוא העצם, והתוצאה הוא רק תולדה מעצם, לכן שבת נקראת אהבה ורצון, ויום טוב נקרא שמחה וששון.

ועוד אמר הסבר על מה שרבי יוחנן בן זכאי השיב לאשתו, שאני בחינת שר בפני המלך והוא רבי חנינא בן דוסא כעבד בפני מלך, לכן יש לו אפשרות להתפלל. ולכאורה היה צריך להיות להיפוך שלהשר יש כח יותר לפעול דעתו על המלך, ולא העבד.

אלא "שר" נקרא מי שכבר זכה להשגחה פרטיות, ואז אין הוא רואה מקום להתפלל כיון שהכל טוב, מה שאם כן "עבד" נקרא שהוא במדרגת שכר ועונש, אז יש לו מקום להתפלל כיון שרואה שיש לו עוד מה להתקן.

והוסיף על זה הסבר ממאמר שמובא (בבא מציעא פ"ה ע"א) כתוב שם, דהוא עגלא דהוי קא ממטו ליה לשחיטה, אזל תליא לרישא בכנפיה דרבי וקא בכי, אמר ליה זיל לכך נוצרת, אמרו, הואיל ולא קא מרחם ליתו עליה יסורין.

וענין "לכך נוצרת" פירושו השגחה פרטית, שאין מה להוסיף ומה להגרע ששם גם היסורים ניכרים לשבחים, לכן המשיך עליו בחינת יסורים. והגמרא מביא, שנפטר מן היסורים ע"י מעשה, שאמר, "ורחמיו על כל מעשיו", יומא חד הוה קא כנשא אמתיה דרבי, (שאמתיה דרבי הוה מכבדת הבית) הוי שדיא בני כרכושתא וקא כנשא להו (שהיתה

זורקת בני חולדה שהיתה שם) אמר לה שבקינהו (היינו עזוב אותם) כתיב "ורחמיו על כל מעשיו", שהשיג אז שגם בחינת תפילה נשאר בנצחיות. לכן כבר היה לו מקום לתפילה, לכן הלכו ממנו היסורים.

ובמוצאי שבת קודש אמר ביאור על מה שאומר הזה"ק, על פסוק "כי יעקב בחר לו יה", מאן בחר למאן. והשיב הזה"ק: כי ה' בחר ליעקב (בראשית קס"א ע"ב). ואמר, שאלת הזה"ק הוא, אם ה' בחר ליעקב, נמצא שיעקב לא עשה שום דבר, אלא הכל בהשגחה פרטית. ואם יעקב בחר, פירושו שיעקב הוא העושה, היינו ענין של שכר ועונש. והשיב, שבתחילה צריך האדם להתחיל בדרך של שכר ועונש, וכשהוא גומר את השלב הזה של שכר ועונש, אז זוכים ורואים שהכל הוא בהשגחה פרטית, שהוא לבדו עושה ויעשה לכל המעשים. אבל מטרם שהאדם משלים את עבודתו בשכר ועונש, אי אפשר להבין את השגחה פרטית.

ובליל דיום א' אחר השיעור אמר הסבר על בחינת ערום דיעקב, שכתוב אצל יעקב, "בא אחיך במרמה". ובודאי שלא היה כאן ענין של שקר, אחרת לא היה הכתוב אומר על יעקב בחיר שבאבות, שהיה שקרן. אלא פירושו של ערמה הוא, בזמן שהאדם עושה דבר חכמה ולא כוונתו לשם חכמה אלא להוציא מזה איזה תועלת, שהוא צריך לזה. ורואה שבאופן ישר אי אפשר להשיגו, לכן הוא עושה איזה דבר חכמה בכדי שישג את הדבר שנחוץ לו, זה נקרא חכמה. וזה פירוש הפסוק, הוי ערום בדעת, היינו חכמה ע"י הדעת, שפירושו שמה שהוא רוצה להשיג חכמה הוא לא לשם חכמה, אלא ע"י דבר אחר שמכריחו להמשיך חכמה, דהיינו שהוא צריך להמשיך בכדי להשלים את החסדים.

כי מטרם שהחסדים משיגים חכמה הם בבחינת הקטנות, מה שאם כן אח"כ שממשיך חכמה, ומכל מקום הוא בוחר יותר בחסדים מחכמה, אז ניכר שהחסדים יותר חשובים מחכמה. וזה נקרא בחינת ג"ר דבינה, שענינו הוא מה שמשמש בחסדים הוא מחמת בחירה, וזה ענין חכמה ע"י הדעת שבישסו"ת מתגלה חכמה בבחינת ו"ק, ובאו"א מתגלה החכמה ע"י שהם משביחים את החסדים ונשאר בחסדים. מה שאם כן הגם בינה הוא בבחינת תיקון חפץ חסד, אבל הבחירה שהוא בוחרת בחסדים, איננו ניכר מטעם צמצום ב' שאין חכמה. מה שאם כן בגדלות כשבא חכמה, אז החסדים שהיא משתמשת עמהם הוא מחמת בחירה.

פח. כל העבודה הוא רק במקום שיש ב' דרכים

שמעתי מוצש"ק בשלח תש"ח

כל העבודה הוא רק במקום שיש ב' דרכים, כמו שכתוב "וחי בהם" ולא שימות בהם, וענין יהרג ואל יעבור אינו נוהג אלא בג' מצות לבד, שהם עבודה זרה ושפיכות דמים וגלוי עריות. ויחד עם זה אנו מוצאים שחסידי הראשונים היו מוסרין נפשיהו על עשה.

וצריכים לדעת שכל העבודה והיגיעה הוא רק בזמן שהאדם צריך לשמור את התורה, אז האדם מרגיש את המעמסה הכבדה שהגוף לא מסכים לתנאי התורה. אבל בזמן שהאדם זוכה שהתורה שומרת את האדם, אז לא מרגישים שום כבידות בעבודת ה', משום שהתורה שומרת את האדם על דרך שכתוב "נשמת אדם תלמדנו".

פט. בכדי להבין את דברי הזה"ק

שמעתי ה' אדר תש"ח

בכדי להבין את דברי הזה"ק צריכים להבין מקודם מה שזה"ק רוצה לומר, ובכדי להבין מה שזה"ק רוצה לומר, זה תלוי במדת התמסרות לתורה ומצות, שתו"מ יביא לו בחינת נקיות. היינו שיהיה נקי מאהבה עצמית. ולצורך זה הוא עוסק בתו"מ, ובשיעור זה אפשר להבין את האמיתות מה שהזה"ק רוצה לומר, אחרת יש קליפות המסתירות וסותמות את האמיתיות שנמצא בדברי הזה"ק.

צ. בזהר בראשית

שמעתי י"ז אדר ב' תש"ח

בזהר בראשית דף קס"ה, בסתרי תורה מתניתין, תוקפי דהורמני, זקופין מלעילא,
ושננא דחרבא דמלהטא ממנא על כל חילון ומשרין, וכו' בסטרין סגיאין מתפרשן גוונין
אחרנין לכמה דרגין.

ופירש. שבזמן שנמשך הקו שמאל וצריכים להמתיקו בקו ימין.

הוא מתפרש בגי' מקומות, א) באו"א, שהוא השורש, ב) הוא במלכות, ג) הוא במלאכי
אלקים. באו"א נקראים תוקפי דהורמנא, ובמלכות הוא נקראת להט החרב המתהפכת,
ובמלאכים הם נקראים בסטרין סגיאין אינון מתפרשן גוונין אחרנין, לכמה דרגין.

צא. ענין בני תמורה

שמעתי ט' ניסן תש"ח

בזה"ק אומר טעם על ראובן שנולד מלאה, והוא חשב בעת מעשה על רחל. והדין הוא אם הוא חשב באחרת, אז הולד נקרא בן תמורה. ותירץ הזה"ק, היות שהוא חשב על רחל, והוא היה חושב שבאמת למעשה הוא רחל, ובני תמורה נקרא שמחשבתו היה על רחל, ועל המעשה ידע שהוא לאה. מה שאין כן כאן שמחשבתו היה על רחל, ועל המעשה גם כן חשב שבאמת הוא רחל.

ואמר על זה ביאור, כי ברוחניות ידוע שהם על דרך חותם ונחתם, שכל מדרגה נחתמה מהמדרגה עליונה, והדרך של חותם ונחתם הוא תמיד דבר והיפוכה, שהנחתם הוא תמיד הפוך מהחותם. לכן יוצא, מה שנקרא בבריאה קליפה הוא ביצירה קדושה, ומה שהוא קדושה ביצירה הוא קליפה בעשיה.

אי לזאת אם הצדיק מתייחד באיזה מדרגה, בטח שהוא מתייחד עם בחינת הקדושה שבהמדרגה, ואם בעת מעשה הוא חושב על מדרגת אחרת, ומה שנקראת קדושה במדרגה זו, נקראת קליפה במדרגה אחרת, לכן נקרא **בן תמורה**. היינו מה שנולד מייחוד הזה הוא בן תמורה, מטעם שהמדרגות אחד לגבי שניה הוא בהופכיות. מה שאין כן יעקב, מחשבתו היה על רחל, היינו לבחינת הקדושה הנמצאת בבחינת רחל, ועל המעשה גם כן חשב שהוא באמת רחל. אם כן, בין במחשבה היה על בחינת קדושה הנמצאת ברחל, ובין במעשה היה מתכוון שהוא מדרגת רחל, אם כן אין כאן בחינת לאה שיהיה זה בחינת תמורה.

צב. ביאור לבחינת מזלא

שמעתי ז' סיון תש"ח

מזל נקרא דבר שהוא למעלה מהשכל, דהיינו אף על פי שמצד השכל היה צריך להיות כך וכך, אלא מצד המזל גרם שהצליח במעשה ידיו. כי שכל נקרא סיבה ומסובב. שפירוש, שהסיבה הזה גרם שיצא תוצאה כך כמו שהוא. אבל למעלה מהשכל, היינו שהסיבה ראשונה לא היה קודם ונמשך להתוצאה, נקרא זה למעלה מהשכל, וזה אנו מכנים שהמזל גרם לו את התוצאה.

וידוע, שכל השפעות באות מאור החכמה, וכשהחכמה מאירה נקרא זה קו שמאל וחושך, והשפע נסתמת ונקרא בשם קרח, וזה נקרא זכות היינו מטעם שהוא זוכה. היינו הסיבה שמסובב ממנו אור החכמה נקרא זכות, שהוא קודם ונמשך. אבל "בני, חיי ומזונא לאו בזכותא תליא מילתא", אלא **במזלא**. היינו דוקא על ידי קו האמצעי, ששם החכמה מתמעטת, ודוקא ע"י המיעוט המכונה **מסך דחיריק** היא מאירה, נמצא שהיא מאירה שלא עם סיבה ומסובב היינו שהחכמה תאיר ע"י קו שמאל, אלא דוקא ע"י מיעוט זה נקרא למעלה מהדעת וזהו מזלא.

צג. ענין סנפיר וקשקשת

שמעתי תש"ה

להבין מה שאמר חז"ל, כל שיש לו קשקשת בידוע שיש לו סנפיר, וכל שיש לו סנפיר אינו ידוע אם יש לו קשקשת.

על דרך העבודה יש לפרש, ענין קשקשת היינו קשיות שיש לו בעבודת ה', שהקשיות הם כלים לקבל תירוצים, משום שהתירוצים אינם מתמלאים בשכל החיצוני אלא דוקא בשכל הפנימי, שהוא סוד אור עליון המתלבש בהאדם, ואז מתיישב אצלו כל הקושיות.

לכן כפי רבוי הקושיות בשיעור זה מתלבש אור עליון בהאדם, לכן הקשקשת היא מסימני טהרה, משום שעל ידי זה הוא יכול לבוא לטהר את עצמו ע"י שרוצה שלא יהיה לו קושיות. לכן, כל אשר ביכולתו הוא עושה בכדי לטהר את עצמו שיכול לזכות לאור העליון.

וסנפיר הוא גם כן מסימני טהרה, שסנפיר רומזת על "שונא-פה-אור" העליון, וכיון שיש לו קשיות בטח שהוא מטעם שיש לו שנאה לאור העליון. אבל מי שיש לו סנפיר אינו מחויב שיהיה קושיות, שיכול להיות שהוא שונא אור העליון לא מטעם שיש לו קושיות אלא מטעם שהוא פשוט בעל תאוה. ואומר, בין כך ובין כך לא אילך.

וזהו סימני טהרה, היינו בזמן שיש לו דג. שפירושו של דג, הוא סוד הבשר המלוכלך בהסנפיר וקשקשת, זאת אומרת שאור העליון מאיר באלו שני סימנים. מה שאם כן מי שעובד ואין לו שום קושיות בעבודה, אין זה סימן טהרה בזה שאין לו קושיות, והוא מטעם שאין לו מקום לשרות בו אור עליון בתוכה, מטעם שאין לו סיבה שיחייבהו להמשיך אור עליון, כיון שגם בלי אור העליון הוא גם כן בסדר גמור לפי דעתו.

לכן פרעה מלך מצרים, שהיה רוצה שעם ישראל ישארו ברשותו, נתן צו שלא לתת קש, כמו שכתוב "ויפץ העם ללקוט קש". אז ממילא אף פעם לא יהיה לו צורך, שה' יוציא אותם מרשות הטומאה להקדושה.

צד. ושמרתם את נפשותיכם

שמעתי תש"ה

בפסוק "ושמרתם את נפשותיכם", עיקר השמירה הוא על נפש הרוחני, מה שאם כן על נפש הגשמי, האדם שומר אותו אפילו בלי צווי מן התורה. כי זה כלל, כי עיקר היכר מצוה, שפירושו שיהיה ניכר שהוא עושה את הדבר מטעם מצוה, הוא, שאם לא היה מצוה לא היה עושה דבר זה. אלא מה שהוא כן עושה דבר זה, הוא מטעם מצוה.

לכן בדבר מצוה שהוא עושה, ואם אפילו שלא היה מצוה גם כן היה עושה דבר זה, אז הוא צריך בדיקה יתירה, למצוא שם איזה מקום שיהיה לו היכולת לומר שעושה זה רק מטעם מצוה. אז יכול האור של המצוה להאיר על המעשה המצוה שהוא עושה. שזה נקרא שעושה עם המצוה כלי שיכול לשרות בו אור העליון, לכן עיקר שמירה הכוונה על נפש הרוחני.

צה. ענין הסרת הערלה

שמעתי בסעודת ברית תש"ג ירושלים

מלכות מבחינתה עצמה נקראת חכמה תתאה, ומבחינת שהיא קשורה ביסוד היא נקראת בחינת אמונה. ועל היסוד יש בחינת ערלה, שמתפקידה להפריד המלכות מהיסוד, ולא נותן לה להתקשר עם היסוד. וכוחו של הערלה הוא בזה שמצייר שבחינת אמונה היא בחינת עפר, שזה ענין שכינתא בעפרא. וכשמסירים את הכוח המצייר הזה, ואדרבא שאומרים שהכח המצייר הוא בחינת עפר, אזי נקרא בחינת מילה, שחותך את הערלה וזורקין את הערלה בעפר. אזי, השכינה הקדושה יוצאת מהעפר, ואז ניכר מעלת האמונה. וזה נקרא בחינת גאולה, היינו שזוכין לאקמא שכינתא מעפרא. לכן, צריכין לרכז את כל העבודה להסיר את כח המצייר, ורק בחינת אמונה הוא בחינת שלימות.

"מחמירין על עצמן עד כזית ועד כביצה". זית, הוא כמו שאמרה היונה, מוטב שיהיו מזונותי מרורים כזית בידי שמים. וכביצה, היינו שאין בה שום חיים, אף על פי שממנה תצא בעל חי, אבל לעת עתה אין רואין בה שום חיים. והם מחמירין על עצמן ומבכרין לעבוד, אף על פי שהמצב הזה הוא בחינת זית. וכמו כן, שאין רואין שום חיות בעבודה, וכל הכח שלהם לעבודה הוא משום שכל מגמתם הוא אך לאקמא שכינתא מעפרא. ואז, על ידי עבודה זו הם זוכין לבחינת גאולה. ואז הם רואים שהסעודה הזו, שהיתה מקודם בחינת זית וביצה, נעשה עכשיו לבחינת חיות ומתיקות נועם עליון.

וזה ענין "גר שנתגיר כקטן שנולד דמי", שצריך אז לקיים בחינת ברית גם כן, ואז יהיה בשמחה. ומזה נמשך, שבזמן שמולין את התינוק, אף על פי שהילד נמצא ביסורים, ומכל מקום הקהל וההורים הם שמחים, משום שמאמינים שהנפש של הילד הוא שמח. כמו כן בעבודת הברית צריכין להיות בשמחה, אף על פי שמרגיש מצב של יסורים, ומכל מקום הוא צריך להאמין שהנפש שלו הוא בשמחה.

כל עבודתנו צריך להיות בשמחה. והראיה לזה מהמצוה הראשונה שניתן לאדם, אזי המצוה נעשית ע"י ההורים, וההורים והמשתתפים הם בשמחה. כך צריך להיות כל המצוות מה שהוא עושה, שיהיה רק בשמחה.

צו. מהו פסולת גורן ויקב, בעבודה

שמעתי ערב סוכות בתוך הסוכה תש"ג

גורן הוא סוד דינין דדכורא, שהיא בחינת "ונסתרה ולא נטמאה", שהוא מרגיש שהוא בחינת גורן, היינו גר בעבודה. יקב, היא בחינת דינין דנוקבא, שהיא בחינת ונסתרה, ונטמאה, שיקב הוא בחינת נקב. ויש ב' מיני סוכות: א) דענני הכבוד, ב) דפסולת גורן ויקב. הנה ענן הוא בחינת הסתרה, שהאדם מרגיש את ההסתרה שיש על הקדושה. ואם האדם מתגבר על הענן, היינו על ההסתרה שהוא מרגיש, אז על ידי זה הוא זוכה לבחינת ענני הכבוד. וזה נקרא בחינת מ"ן דאמא, שזה נוהג בשיתא אלפי שני, שזה הוא בחינת סוד, שעדיין לא הגיע לידי טבע, הנקרא פשט. ופסולת גורן ויקב נקרא בחינת פשט וטבע, שהיא בחינת מ"ן דמלכות, המותקנת דוקא ע"י אמונה, הנקראת אתערותא דלתתא. ומ"ן דאמא, היא בחינת אתערותא דלעילא שאינו בבחינת הטבע. כלומר שמצד הטבע, בזמן שאין האדם מוכשר לקבל את השפע, אין הוא מקבל שום השפעה.

מה שאין כן מצד אתערותא דלעילא, שהוא למעלה מהטבע, כן האור מושפע לתחתונים, בסוד אני ה' השוכן אתם בתוך טומאתם, כמו שכתוב בזה"ק, דאף על גב דאיהו חטא, כאילו לא חטא כלל. אבל באתערותא דלתתא אין האור מושפע, אלא דוקא בזמן שהאדם מוכשר מצד הטבע, היינו מצד עצמו, שזה נקרא מ"ן דנוקבא שהוא יכול להתתקן על ידי האמונה. וזה נקרא מצד עצמו, שהוא בחינת אלף השביעי, הנקרא וחד חרוב, היינו שלית לה מגרמיה ולא מידי, שהיא בחינת מלכות. וכשמתקנים זה, זוכים לאלף העשירי, שהיא בחינת ג"ר, ונשמה כזאת נמצאת באחד מעשרה דורות. אבל יש בחינת אלף השביעי מבחינת שיתא אלפי שני, הנקרא בחינת פרט, שהכלל ופרט תמיד שוים, אבל היא בחינת מ"ן דאמא, הנקראת ענני הכבוד.

ותכלית העבודה היא בבחינת הפשט והטבע, שבעבודה זו אין לו כבר מקום לפול יותר למטה, מאחר שהוא כבר מונח בארץ. וזהו מטעם שאין הוא נצרך לגדלות, מטעם שאצלו הוא תמיד כמו דבר חדש, כלומר שתמיד הוא עובד כמו שהתחיל עתה לעבוד, והיה עובד בבחינת קבלת עול מלכות שמים למעלה מהדעת. שהיסוד שעליו בנה את סדר עבודה, היתה בצורה השפלה ביותר, וממש שהיה כולה למעלה מהדעת, שרק מי שהוא פתי באמת יכול להיות כל כך שפל, שילך ממש בלי שום בסיס שיהיה לו מקום לסמוך את האמונה שלו, ממש על שום סמיכה. ונוסף לזה הוא מקבל את העבודה זו בשמחה רבה, כמו שהיה לו דעת וראיה אמיתית על מה לסמוך את הודאות של האמונה, וממש באותו שיעור למעלה מהדעת, באותו שיעור כאילו היה לו דעת. לכן אם הוא מתמיד בדרך זה, אי אפשר לו ליפול אף פעם, אלא שתמיד הוא יכול להיות בשמחה, בזה שהוא מאמין שהוא משמש מלך גדול.

וזה ענין מה שכתוב "את הכבש האחד תעשה בבוקר, ואת הכבש השני תעשה בין הערבים, כמנחת הבוקר ונסכו". פירוש, שאותה השמחה שהיה לו בזמן שהקריב את קרבנו, בזמן שהיה אצלו בוקר, שבוקר נקרא אור, היינו שהיה מאיר לו את האור תורה בתכלית הבהירות, באותה שמחה היה עושה את קרבנו, היינו עבודתו, אפילו שהיה לו בחינת ערב. כלומר, אפילו שלא היה לו שום בהירות, בתורה ועבודה מכל מקום הוא עשה הכל בשמחה, מטעם שהוא עושה למעלה מהדעת. לכן אין הוא יודע למדוד, מאיזה מצב יש להבורא יותר נחת רוח. וזה סוד שרבי שמעון בן מנסיא היה דורש "כמין חומר". חומר נקרא בלי דעת ושכל. אוזן ששמע על הר סיני לא תגנוב, היינו שלא לקבל לעצמו כלום, אלא שיקבל על עצמו עול מלכות שמים בלי שום גדלות, אלא הכל בלמעלה מהדע. והלך

וגנב איזה הארה לעצמו, היינו שאומר שעכשיו כבר אני יכול להיות עובד ה', מסיבת שכבר יש לי דעת ושכל בעבודה ואני מבין שכדאי להיות עובד ה', ועתה כבר אין אני זקוק לבחינת אמונה למעלה מהדעת. ועל זה משמיענו, "ומכרוהו בית דין", ש"בית דין" הכוונה על השכל ודעת של האדם, שהם דנין את מעשיו של האדם, אם הם כדאי לעשותם, או לא. **ומכרוהו**, היינו שנעשה בחינת נכרי בעבודת ה', שאז בא השכל ושואל אותו את השאלה הידוע, **מה העבודה הזאת**. והוא בא רק מצד הגניבה, מצד שכבר קיבל איזה סמיכה לבחינת אמונה, לכן הוא בא ורוצה לבטל את הסמיכה עם השאלות שלו, אבל זה אינו אלא לשש, היינו שמכרוהו לשש שנים, שהוא בחינת דינים דדכורא. "ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדני וכו', לא אצא חפשי", היינו שלא רוצה לצאת לחפשי בלי מצות, אז התיקון הוא **"והגישו אדוניו"**, היינו אדון כל הארץ, **"אל הדלת או אל המזוזה"**, היינו שנותן לו סיתום, על הקבלת מלכות שמים, **"וחרצה"**, היינו שעושים לו נקב באזנו. כלומר, שעושים לו נקב אחר בכדי שיוכל לשמוע עוד הפעם, מה ששמע על הר סיני, לא תגנוב, **"ועבדו לעולם"**, שאז נעשה עובד ה' באמת.

סוכות הוא דירת עראי, היינו, מי שכבר זכה לדירת קבע, וכבר אין לו מה לעשות, כנ"ל בענין ראשון לחשבון עונות, אז העצה שיצא לדירת עראי, כמו שהיה בזמן שהלך **בדרך** להגיע לבית ה', מטרים שהגיע לדירת קבע. שאז היה לו כל פעם צורך להגיע להיכל ה', והיה לו אושפיזין, היינו בזמן שעבודתו היתה בבחינת אורח עובר. ועתה הוא יכול להמשיך מזמן עבודה שעבר, שהיה אז תמיד מודה ומשבח את ה' בזה שהקב"ה היה מקרבו בכל פעם, ומזה היה לו שמחה, השמחה שהיה לו אז הוא יכול להמשיך עכשיו בסוכות. וזהו רמז של דירת עראי, לכן אמרו, צא מדירת קבע ושב בדירת עראי.

"לא המדרש עיקר אלא המעשה", היינו כנ"ל, שמעשה נקרא **כמין חומר**, שהיה רבי שמעון בן מנסייה דורש, "כמין חומר", שעיקר הוא המעשה, והשכל אינו אלא כמו מראה.

אבל יחד עם זה, המעשה נקרא בחינת חי, והשכל נקרא בחינת **מדבר**. והענין הוא, שאם יש שלימות בבחינת המעשה, אז המעשה כל כך גדולה, שהוא מביא לו בחינת שכל התורה, ושכל התורה נקרא בחינת מדבר.

צז. ענין פסולת גורן ויקב

שמעתי

גורן פירושו מיעוט מעשים טובים, שהאדם מרגיש בחינת גרונות (גרעונות) עם השם ית', לכן הוא ממעט במעשים טובים, ואחר כך הוא בא לבחינת יקב, שהוא ענין "ונוקב שם ה'". סוכות הוא בחינת שמחה, שהוא בחינת גבורות המשמחות, שהוא סוד תשובה מאהבה, שזדונות נעשו לו כזכיות. ואז אפילו גורן ויקב נכנסים לקדושה, וזה סוד שעיקר בחינת סוכות הוא יצחק, אלא שכולם נכללים בו (ופסח הוא בחינת אהבה שהוא ימין) וזה סוד ש"אברהם הוליד את יצחק".

כי ענין אב ובן הוא גורם ונמשך, סיבה ומסובב, שלולי שהיה מקודם בחינת אברהם שהוא סוד ימין, לא היה יכול לבוא לבחינת יצחק שהוא סוד שמאל, אלא שהשמאל נכלל בהימין. וזה סוד "כי אתה אבינו", כי אברהם אמר: ימחו על קדושת שמך. וכמו כן אמר יעקב, שפירושו שהעבירות ימחו על קדושת שמך, ואם נשאר כך נמצא שיש פירצה באמצע. היינו, העבירות שיהיו בתוך כלל ישראל הם כמו פירצה בקדושה.

מה שאם כן יצחק אמר: פלגא עלי ופלגא עלך, היינו חלק עבירות וחלק המצות, זאת אומרת ששניהם יכנסו לקדושה. וזה יכול להיות ע"י תשובה מאהבה, שזדונות נעשו לו כזכיות, אז אין שום פירצה, כמו שכתוב "אין פרץ ואין צוחה", אלא הכל מתוקן לקדושה. וזה סוד שאמרו חז"ל, גדול זבל ופרדותיו של יצחק, מכספו וזהבו של אבימלך. זבל נקרא דבר פחות שאין לו שום ערך, היינו שהעבדות שלו היא אצלו בבחינת זבל, ואחר כך באים לידי פירוד, כיון שהוא לא מחשיב את עבודתו הוא בא לידי פירוד וזה נקרא זבל ופרידותיו של יצחק. וכיון שיצחק תיקן את הכל בבחינת תשובה מאהבה, שזדונותיו נעשו כזכיות, אז הרווחים שבא לו ע"י זבל ופרדותיו, הם יותר גדולים מכספו וזהבו של אבימלך. כספו, פירוש כיסופין לה', וזהב, פירושו זה-הב, שהוא ענין השתוקקות לתורה, היינו להשגת התורה. וכיון שיצחק תיקן את הכל, היינו שבא לתשובה מאהבה, ואז גם הזדונות נחשבו לו לזכיות, אז ממילא הוא היה עשיר גדול. כי לקיים המצות, אין יותר מתרי"ג מצות, מה שאם כן עבירות וזדונות, לזה אין גבול. לכן נתעשר יצחק, כמו שכתוב, וימצא מאה שערים, שפירושו שהיה לו מאה אחוז בקדושה, בלי שום פסולת, שגם הפסולת נתתקן אצלו.

לכן הסכך של הסוכה נעשה מפסולת גורן ויקב, (ואפשר לומר, שמה שאמרו חז"ל, מפסולת נתעשר משה). לכן עיקר סוכות הוא על שם יצחק, שהוא סוד גבורות המשמחות, וכן נבחן סוכות על שם משה.

צח. רוחניות נקרא, מה שלא יתבטל לעולם

שמעתי תש"ח

רוחניות נקרא, מה שלא יתבטל לעולם. לכן, הרצון לקבל בהצורה שהוא נמצא שהוא עמ"נ לקבל, נקרא גשמיות, משום שהוא יתבטל מצורה זו ויקבל צורה בעמ"נ להשפיע.

מציאות מקום ברוחניות נקרא מקום מציאות, מטעם שכל מי שבא לשם, היינו למקום ההוא, רואה אותה צורה כמו השני. מה שאם כן דבר דמיוני אינו נקרא מקום מציאותי, משום שהוא דמיוני, אז כל אחד מדמה לעצמו באופן אחר.

ומה שאנו אומרים ע' פנים לתורה, פירושו שהם ע' מדרגות, ובכל מדרגה מתבאר התורה לפי המדרגה שבו הוא נמצא. אבל ענין "עולם" הוא מציאות, דהיינו שכל מי שבא לאיזו מדרגה מן השבעים מדרגות שבאותו עולם, הוא משיג אותה צורה כמו כל המשיגים שבאו לשם.

ומזה נמשך מה שאמרו חז"ל, מה שמבארים את פסוקי התורה. שאומרים, "כך היה אומר אברהם ליצחק" וכדומה בשאר מאמרי חז"ל, שהיו אומרים מה שהיו אומרים, מה שמבואר בהפסוקים. ונשאלת השאלה, מנין היו יודעים את זה, מה שהיה אומר אחד להשני. אלא כנ"ל, משום שאותם שבאו להמדרגה ששם היה עומד אברהם, או מי שהוא, אז הם רואים ויודעים כמו שאברהם ידע וראה, לכן הם יודעים מה שאברהם היה אומר.

וכמו כן בכל הדרשות חז"ל, מה שהיו מפרשים את הפסוקים של התורה, את כל זה היה משום שגם הם השיגו את המדרגה. וכל מדרגה ברוחניות הוא מציאות שכולם רואים המציאות, כמו שכולם שבאים לעיר לונדון באנגליה, כולם רואים מה שיש בעיר ומה שמדברים בעיר.

צט. רשע או צדיק לא קאמר

שמעתי כ"א אייר ירושלים

דדריש רבי חנינא בר פפא, אותו מלאך הממונה על הריון לילה שמו, ונוטל טיפה ומעמידה לפני הקב"ה, ואומר לפניו: רבונו של עולם, טיפה זו מה תהא עליה, גבור או חלש, חכם או טיפש, עשיר או עני. ואילו רשע או צדיק לא קאמר (נידה ט"ז ע"ב).

ויש לפרש לפי הכלל, שאי אפשר לטיפש שיהיה צדיק כדברי חז"ל, "אין אדם חוטא, אלא אם כן נכנס בו רוח שטות", וכל שכן זה ששוטה כל ימיו. אם כן, לזה שנולד שוטה אין לו שום בחירה, כיון שנגזר עליו שיהיה טיפש. אם כן, מה שאמרו צדיק ורשע לא קאמר, הטעם הוא כדי שיהיה לו בחירה, ומהו התועלת אם לא אמר צדיק ורשע, הלא אם נגזר עליו שיהיה טיפש, אם כן הוא ממילא כמו שנגזר עליו שיהיה רשע.

וכן יש להבין דברי חז"ל, אמר רבי יוחנן, ראה הקב"ה שצדיקים מועטים, עמד ושתלן בכל דור ודור, שנאמר "כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל". ופירש רש"י, "וישת עליהם תבל", פיזרן בכל הדורות להיות שתות וקיום ויסוד לקיים תבל (יומא ל"ח ע"ב).

"שמועטין" משמע שמתמעטים והולכין. לכן, מה עשה כדי שיתרבו, עמד ושתלן בכל דור ודור. ויש לשאול, מהו הריוח שעל ידי זה שתלן בכל דור ודור והיו מתרבין. שיש להבין, מהו ההבדל אם כל הצדיקים נמצאים בדור אחד, או שפיזרן בכל הדורות, כמו שמפרש רש"י, כיון שנמצאים בהרבה דורות על ידי זה יתרבו הצדיקים.

ולהבין את הנ"ל, צריכים להרחיב ולפרש את המאמר חז"ל, שהקב"ה גוזר על הטיפה שיהיה חכם או טיפש, היינו מי שנולד חלש, שאינו לו כח להתגבר על יצרו, ונולד עם רצון חלש ואינו בעל כשרונות. וכיון שגם בעת ההכנה, כלומר בעת שהאדם מתחיל בעבודת ה', הוא מוכרח להיות מוכשר לקבל את התורה והחכמה, כמו שכתוב "יהיב חכמתא לחכימין", והקשה, אם הם כבר חכמים מדוע הם זקוקים עוד לחכמה, אלא היה צריך להיות, יהיב חכמתא לטיפשים. ותירוץ, שחכם נקרא מי שמשתוקק לחכמה, אף על פי שעדיין אין לו חכמה, אלא כיון שיש לו רצון ורצון נקרא כלי, נמצא שמי שיש לו רצון והשתוקקות לחכמה, הוא כלי להאיר שם חכמה. נמצא לפי זה מי שהוא טיפש, היינו שאין לו השתוקקות לחכמה, וכל ההשתוקקות שלו הוא רק לצורכי עצמו, ומבחינת השפעה אין הטיפש מסוגל לבחינת השפעה ולא כלום.

אם כן, אדם שנולד בתכונות כאלה, איך אפשר להגיע למדרגת צדיק. נמצא שהוא אינו בעל בחירה, אם כן, מהו התועלת שצדיק ורשע לא קאמר כדי שיהיה בחירה, הלא כיון שהוא נולד טיפש וחלש, כבר אינו מסוגל שיהיה לו בחירה, כיון שאינו מסוגל לשום התגברות והשתוקקות לחכמתו ית'.

ולהבין את זה, היינו שיכול להיות בחירה אפילו לטיפש, עשה הקב"ה תיקון המכונה בדברי חז"ל, ראה הקב"ה שצדיקים מיעוטים עמד ושתלן בכל דור ודור, ושאלנו מהו התועלת מזה, עכשיו נבין את הענין.

כי ידוע, שכמו שאסור להתחבר עם רשעים אף על פי שהוא לא עושה כמעשיהם, כמו שכתוב "ובמושב לצים לא ישב", שמשמע שעיקר החטא הוא מטעם שיושב בין הלצים,

אף על פי שהוא יושב ולומד תורה ומקיים מצות. אחרת, היה האיסור מטעם ביטול תורה ומצות. אלא, הישיבה בעצם היא אסורה, מטעם שהאדם ממי שמוצא חן בעיניו, הוא לוקח את מחשבות וגם התשוקות שלהם.

וכמו כן להיפוך. אם הוא אין לו כל כח רצון וחשק לרוחניות, אם הוא נמצא בין אנשים שיש להם חשק ורצון לרוחניות, אם האנשים האלה מוצאים חן בעיניו, הוא גם כן לוקח כח התגברות והרצונות והשאיפות שלהם, אף על פי שהוא מכח תכונתו עצמו אין לו אלו הרצונות והתשוקות וכח התגברות. אלא, לפי החן והחשיבות שמחשיב אלו האנשים, אז הוא מקבל כוחות חדשים.

ובזה נבין המאמר הנ"ל, ראה הקב"ה שצדיקים מיעוטים, שפירושים היינו שלא כל אדם מוכשר להיות צדיק משום שחסר לו התכונות לזה, כנ"ל שהוא נולד טיפש או חלש, יש לו גם כן בחירה, ואין לו תירוץ מצד תכונותיו עצמו. משום שהקב"ה שתלן להצדיקים בכל דור ודור. לכן יש בחירה לאדם, בזה שילך למקום שישנם צדיקים ויקבל מרותם, אז הוא יקבל את הכוחות מה שחסר לו מצד תכונתו עצמו, ויקבל זה מהצדיקים. וזה התועלת שפיזרן בכל דור ודור, כדי שבכל דור ודור יהיה למי לפנות ולהתדבק, ולקבל מהם את הכוחות שצריכים בכדי לעלות לדרגת צדיק, ועל ידי זה הם בעצמם נעשים אח"כ לצדיקים.

נמצא, שצדיק ורשע לא קאמר, פירוש שיש לו בחירה, בזה שיכול לילך להתדבק אצל צדיקים שהם ידריכו לו, ולקבל כוחות על ידיהם, שעל ידי זה הם יכולים להיות אח"כ צדיקים. מה שאין כן אם היו כל הצדיקים בדור אחד, אז לא היה שום עצה להטפשים ולהחלשים להתקרב לה', נמצא, שלא היה להם בחירה. מה שאם כן, שפיזרן את הצדיקים בכל דור ודור, אז כבר יש כח הבחירה ביד כל אחד ואחד, ללכת ולהתקרב להצדיקים שישנם בכל דור ודור, אחרת מוכרח להיות תורתו סם המות.

וזה נבין ממשל הגשמי. בזמן ששני אנשים עומדים זה מול זה, אז יוצא שימינו של אחד נגד שמאלו של השני, ושמאלו של השני הוא נגד ימינו של חברו. והיות שיש שני דרכים, אחד ימין שהוא דרך הצדיקים, שכל ענינם הוא רק להשפיע. ודרך שמאל, שכל ענינם הוא רק לקבל לעצמם, שבזה הם נפרדים מהבורא שהוא כולו להשפיע, וממילא הם נפרדים מחיי החיים. לכן, הרשעים, בחייהם נקראים מתים. נמצא לפי זה, כי בזמן שהאדם עוד לא זכה לדביקות הבורא, נמצא שהם שניים. ואז, כשהאדם לומד תורה שנקרא ימין, אבל זה לשמאלו של הבורא. היינו שהוא לומד תורה מטעם קבלה עצמית, שזה מפרידו ממנו יתברך. נמצא, שתורתו נעשה לו סם המות, כי נשאר בפרודא. כי הוא רוצה שתורתו ילביש את גופו, פירוש, שהוא רוצה שהתורה יגדיל את הגופניות שלו, ובוזה היא נעשית לו תורתו סם המות.

מה שאין כן כשנעשה דבוק בו ית'. ונמצא, שאז נעשה רשות היחיד, שהוא נתאחד באחדותו ית', אז ממילא הימין שלו הוא ימין של הקב"ה, ואז נעשה הגוף לבוש לנשמתו. וההכר, בכדי לדעת אם הוא הולך בדרך אמת, הוא, כי בזמן שהוא עוסק בצרכי גופו, אז הוא רואה שלא יעסוק בצרכי גופו יותר מכדי שהוא צריך לצורכי נשמתו. ובזמן שהוא נדמה לו, שיש לו יותר מכפי צריך להלביש לצורכי נשמתו, אז הוא דומה בעיניו כמו מלבוש שהאדם מלביש את גופו. אז הוא מדקדק שלא יהיה המלבוש יותר ארוך ולא יותר רחב, אלא בדיוק שילביש את גופו. כמו כן, בזמן שהאדם בצורכי גופו, הוא צריך לדקדק שלא יהיה יותר מכפי שהוא צריך לנשמתו, היינו שילביש את נשמתו.

לבוא לדביקות ה', לא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול, היות שזהו נגד טבעו של האדם שנברא ברצון לקבל, שהוא בחינת אהבה עצמית, לכן לצדיקי הדור אנו צריכים. כי בזמן שהאדם מתדבק ברב אמיתי, שכל רצונו הוא אך לעשות מעשים טובים, אבל האדם מרגיש שאינו מסוגל לעשות מעשים טובים, היינו שהכוונה תהיה בעל מנת להשפיע נחת רוח להבורא ית', אז על ידי שהוא מתדבק ברב אמיתי ורוצה למצוא חן בעיני רבו, היינו שעושה מעשים מה שרבו אוהב, ושונא את הדברים מה שרבו שונא, אז יכול להיות לו דביקות ברבו, ולקבל כוחות מרבו, אפילו מה שאין לו מתכונתו מעת לידתו. וזה ענין ששתלן הצדיקים בכל דור ודור.

אבל לפי זה קשה, למה לו לפזרן את הצדיקים בכל דור ודור, אמרנו שזהו בשביל הטיפשים והחלשים. הלא היה לו עצה אחרת, היינו שלא לברוא טיפשים, מי מכריח אותן שיגיד שטיפה זו יהיה טיפש או חלש, היה יכול לברוא כולם חכמים.

והתשובה, שגם הטיפשים צריכים כי הם הנושאים להרצון לקבל. ורואים שהם מצד עצמם אין להם שום עצה שיוכלו להתקרב לה', אז הם בסוד הכתוב "ויצאו וראו בפגרי האנשים האלה, אשר אשם לא תכבה ותולעתם לא תמות, והיו דראון לכל בשר". שהם נעשו אפר תחת כפות רגלי הצדיקים, שעל ידי זה יש היכר לצדיקים, איזה טובה עשה להם הקב"ה שבראו אותם חכמים וגיבורים, שעל ידי זה קירב אותם אליו. ויכולים עתה ליתן שבח והודאה לה' בזה, כיון שהם רואים איך נמצאים במצב של שופלות. וזה נבחן לאפר תחת רגלי הצדיקים, שפירושו, שהצדיקים הולכים על ידי זה ונותנים שבח לה'.

אבל צריכים לדעת, כי גם את המדרגות הנמוכות צריכים, שאין קטנות של המדרגה נחשב לדבר מיותר, לומר שיותר טוב היה אם גם המדרגות של קטנות, היו נולדו תיכף עם גדלות. כי זה דומה לגוף גשמי, שבודאי יש לו אברים חשובים כמו השכל והעיניים וכדומה, ויש לו אברים לא כל כך חשובים כמו הקיבה והבני מעיים, ואצבעות ידים ורגלים. שאין שייך לומר, שאיזה איבר שמשמש תפקיד לא כל כך חשוב אז הוא מיותר, אלא הכל חשוב. כמו כן ברוחניות, שגם הטפשים והחלשים אנו צריכים כנ"ל.

ובזה נבין מה שכתוב שהקב"ה אומר, שובה אלי ואשובה אליכם, שפירושו, שהקב"ה אומר שובה, וישראל אומרים להיפוך, השיבנו אליך ה', ואחר כך "ונשובה". והפירוש, שבזמן הירידה מהעבודה אז ה' אומר "שובה" מקודם, ועל ידי זה בא לאדם עליה בעבודת ה', אז האדם מתחיל לצעוק "השיבנו". מה שאם כן בזמן הירידה אין האדם צועק השיבנו, אלא להיפוך הוא בורח מהעבודה. לכן צריך האדם לדעת, כי בזמן שהוא צועק השיבנו, זה באה מהתעוררות מלמעלה, שמקודם לכן הקדים הקב"ה לומר שובה, שעל ידי זה יש לו עליה ויכול לומר השיבנו. וזה פירוש "ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויבך", כי נסיעה נקרא בזמן שהולכים בעבודת ה', שהוא עליה, אז משה אמר קומה. **ובנחה** יאמר שובה ה', ובזמן החניה מעבודת ה' אז צריכים שה' יאמר שובה, שפירושו שובה אלי, היינו שהבורא נותן את ההתעוררות. לכן צריכים בכדי לדעת מתי לומר קומה, או שובה.

וזה ענין מה שכתוב בפרשת עקב, "וזכרת את כל הדרך וכו', לדעת את אשר בלבבך התשמור מצותיו אם לא". "התשמור מצותיו" הוא בחינת "שובה", "אם לא" הוא בחינת "קומה", וצריכים את שניהם. וזהו הרב יודע מתי קומה, ומתי שובה. כי המ"ב מסעות הוא ענין עליות וירידות, שנוהג בעבודת ה'.

ק. תורה שבכתב ותורה שבעל פה

שמעתי משפטים תש"ג

תורה שבכתב הוא בחינת אתערותא דלעילא, ותורה שבעל פה הוא אתערותא דלתתא. ושניהם יחד נקרא בחינת "שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחופשי".

כי עיקר עבודה, שייך דוקא במקום שיש התנגדות. ונקרא עלמא מלשון העלם, שאז בזמן ההעלם יש התנגדות, ואז שייך מקום עבודה. וזה סוד מאמר חז"ל, "שיתא אלפי שני עלמא וחד חרוב", היינו, שיחרב ההעלמא ואז אין כבר עבודה, אלא הקב"ה עושה לו כנפים, שזהו בחינת כיסויים בכדי שיהיה לו עבודה.

קא. ביאור להזמר "למנצח על שושנים"

שמעתי כ"ג אדר א' תש"ג

"למנצח", מי שכבר ניצח על שושנים, היינו השכינה הקדושה, שענינה הוא התהפכות מאבל ליום טוב וששון. וכיון שיש בה הרבה מצבים עליות וירידות, הירידות נקראים "שושנים", מלשון "הכה את שניו". שאין לענות על שאלות רשע, אלא הכהה את שניו. מהרבה הכאות, זאת אומרת מהרבה הכהה שניו, באים לידי שושנים. לכן יש בה הרבה בחינות ששון, לכן נקראת בלשון רבים - שושנים.

"לבני קרח", מלשון קרחה, שהשערות נקרחו. שענין שערות הוא סוד הסתרות מלשון סערה. וזה ידוע לפי צערא אגרא, היינו בזמן שיש סערות אזי הוא מקום עבודה, וכשמתקן באה על הסערה בחינת שעה, בסוד "זה השער לה". ובזמן שהאדם כבר תיקן כל הסערות, שכבר אין לו שום הסתרות, אזי אין לו כבר מקום לעבודה, ואם כן אין לו כבר מקום לשכר. נמצא, שבזמן שהאדם בא לבחינת "קרח", כבר לא יכול להמשיך בחינת אמונה, שנקרא שער לה', שאם אין השער לא יכול להכנס בהיכל המלך, יען שזה היסוד, שעל בחינת אמונה נבנה כל הבנין. ו"בני קרח" מלשון בינה, שהם הבינו שענין קרח הוא בחינת שמאל שממנו נמשך הגיהנום, לכן הם רצו להמשיך את הידידות שהיה להם מקודם, היינו מזמן שעבר עליהם בסוד "ה' שמעתי שמעך ויראתי" (בזהר בראשית ד' ז'). היינו, מזמן דעבר, בכח הזה שהמשיכו, היה להם כח לעמוד במצבים ולילך מחיל לחיל. וזה סוד ש"בני קרח לא מתו", היינו ע"י שהבינו שאם נשארים במצב של בחינת קרח לא יכלו להמשיך חיים, אזי לא מתו.

"משכיל שיר ידידות", היינו שהשכילו שהשיעור ידידות עם הבורא יתברך הוא בשלימות. "רחש לבי", ענין התרחשות שהוא בלב, הוא בסוד מליפ מליבא לפומא לא גליא. היינו שאין מה להוציא מפה שהוא רק בחינת קבלה בלב, בסוד מתרחשן בשפתוון. "דבר טוב", אמונה נקרא דבר טוב. "אמר אני מעשי למלך", שבזמן שהוא מקבל את האור אמונה, אזי הוא אמר "מעשי למלך" ולא לעצמו. ואז הוא זוכה לבחינת "לשוני עט סופר מהיר", שהוא זוכה לבחינת תורה שבכתב, שהוא סוד לשונו של משה רבינו עליו השלום.

"יפיפית מבני אדם", שהוא אומר להשכינה הקדושה, שהיופי שלה הוא מבני אדם, זאת אומרת ממה שבני אדם חושבין עליה, שהוא בחינת מה-בכך, דוקא מזה נולד היופי. "הוצק חן בשפתיך", ענין חן שייך דוקא בדברים שאין להגיד שבחים, ומכל מקום רוצים אחר הדבר, אזי אנו אומרים שהיא בעלת חן. "בשפתותיך", היינו בהסופות, שזה סוד ראה מסוף העולם ועד סופו.

קב. ולקחתם לכם פרי עץ הדר

שמעתי באושפיזא דיוסף

בפסוק "ולקחתם לכם פרי עץ הדר", היינו בחינת צדיק שנקרא "עץ עושה פרי", שזהו כל ההבדל בין קדושה לס"א, שאל אחר אסתרס ולא עביד פירי. מה שאם כן צדיק נקרא הדר, משום שהוא עושה פרי, שהוא דר באילנו משנה לשנה. לכן כתוב אצל יוסף, "הוא המשביר לכל עמי הארצות", שהוא שובר אותם ע"י הפירות שהיו לו, ולהם לא היה פירות. בזה, כל אחד הרגיש את מצבו, אם הוא מסטרא דטוב או להיפוך. וזה פירוש "ויכלכל יוסף לחם לפי הטף", טף נקרא בחינת ג"ר, בסוד "והיו לטוטפות בין עיניך", שהוא בחינת תפילין של ראש. ומשום זה נקרא יוסף בן זקונים, בר-חכים. וזה סוד "למחיה שלחני", שהוא ענין מוח-חיה שהוא בחינת ג"ר. וזה סוד מה שכתוב, "ואני נתתי לך שכס אחד על אחיך, אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי" (שיטלו בניו שני חלקים, ו"שכס" לשון חלק, כן פירש רש"י), היינו על ידי הבנים שלו, שבנים נקרא פירות, וזה נתן ליוסף. וזה ענין שכתוב אצל שאול "משכמו ולמעלה גבוה מכל העם", וזה סוד "ושמלה קצין תהיה לנו". וזה סוד "טף, למה הם באין, ליתן שכר למביאייהם", ששאל, החכמה למה הם צריכים, הלא אין המדרש עיקר אלא המעשה, ומשיב ליתן שכר למביאהם, שהחכמה מביא לידי מעשה.

וענין מחלוקת שאול ודוד, שאצל שאול לא היה שום דופי, לכן בן שנה היה במלכו ולא היה צריך להאריך במלוכה, משום שגמר את הכל בזמן קצר. מה שאם כן דוד היה צריך למלוך ארבעים שנה, דוד היה בן יהודא שהוא בן לאה, עלמא דאתכסיא. מה שאם כן שאול היה מבנימין, שהוא בן רחל, מעלמא דאתגליא, לכן היה בהופכיות לדוד. לכן אמר דוד "אני שלום", זאת אומרת שאני משיג לכולם ואני אוהב את כולם, "וכי אדבר המה למלחמה". וכמו כן אבישלום היה בהופכיות לדוד. וזה ענין החטא של ירבעם בן נבט, שהקב"ה אחז לו בבגדו ואמר לו, אני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן, ושאל, מי בראש, ואמר לו הקב"ה, בן ישי בראש, אז השיב, לא בעינא. והענין הוא, שסדר המדרגות הוא מקודם עלמא דאתכסיא, ואח"כ עלמא דאתגליא. וזה ענין "יש לי כל", "יש לי רב". שענין "רב" הוא בחינת ג"ר, ו"כל" הוא בחינת ו"ק. וזה פירוש, "מי יקום יעקב כי קטון הוא". וזה ענין שיעקב לקח ממנו את הבכורה, שאח"כ נעשה לו כל, שהיה לו גם כן בחינת ג"ר, וזה הגיע לו ע"י יוסף, בסוד "ויכלכל יוסף".

וזה ענין "כי שנואה לאה", שממנה נמשכת כל השנאות וכל המחלוקת שישנם אצל תלמידי חכמים, וזה ענין מחלוקת שמאי והלל. ולעמיד ששני המטות יהיה לאחדים, היינו מטה יוסף ומטה יהודה, וזה ענין שאמר יהודא ליוסף, "בי אדני", שהיה אז היחוד של יהודה ויוסף, אבל צריך להיות יהודה בראש.

וזה ענין, שהאר"י הקדוש היה משיח בן יוסף, לכן היה יכול לגלות כל כך חכמה, משום שהיה לו הרשות מעלמא דאתגליא. ומחלוקת הזה נמשך מ"ויתרוצצו הבנים בקרבה", שלעשו היו בגדי החמודות, אשר היו אצל רבקה.

קג. ידבנו לבו

שמעתי עש"ק בראשית תש"ג

בפסוק "מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי", זה סוד "חומר תרומה מקודש". זאת אומרת, ע"י מה האדם מגיע לבחינת תרומה, הוא ע"י הקודש. פירוש, שאם האדם מקדש את עצמו במותר לך, על ידי זה הוא בא לבחינת תרומה, שהוא בחינת שכינה הקדושה הנקראת "תרומתי". וזה פירוש, מאת כל איש אשר ידבנו לבו, כל-**לבו** היינו שאם נדב כל לבו, אזי הוא זוכה לתרומתי, היינו להתדבק בהשכינה הקדושה.

בפסוק "ביום חתונתו וביום שמחת לבו", **חתונתו**, הוא ענין נחות דרגה, שהוא בחינת שופלות. שאם האדם מקבל על עצמו לעבוד את ה' בבחינת שופלות, ויחד עם זה יהיה אצלו עבודה זו בשמחה, זהו מדרגה חשובה, ואז הוא נקרא בחינת חתן להשכינה הקדושה.

קד. והמחבל הוי יתיב

שמעתי עש"ק בראשית תש"ג

בזהר 'נח'. טופנא הוי, ומחבל הוי יתיב בגויה, ושאל, הלא טופנא, שפירושו מבול מים, זה עצמו הוא מחבל וממית, ומאי פירושו, שבתוכו, היינו שבתוך המבול, היה יושב מחבל. וב', ומהו הפרש בין מבול להמחבל.

והשיב, שטופנא היינו יסורים גשמיים, היינו יסורי הגוף, שבתוכה, היינו שבתוך יסורי הגוף יש עוד מחבל, שהוא מחבל את הרוחניות. היינו, שיסורי הגוף מביאים לו לידי מחשבות זרות, עד שמחשבות זרות האלו מחבלין והורגין את רוחניותו.

קה. ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ

שמעתי תש"ה ט"ו חשון תל-אביב

"ממזר תלמיד חכם, קודם לכהן גדול עם הארץ". ממזר, היינו אל-זר, אך-זר, פירוש ממזרות, שעל ידי זה שהאדם עובר על הלאו ד"לא תפנו אל האלילים", אזי הם מולידים לו את הממזר. דפנית להאלילים, היינו שמזדווג את עצמו עם הס"א שהוא ערוה, וזה נקרא "הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר". ודעת בעל הבית הפוכה מדעת התורה, לכן יש חילוק בין עם הארץ לתלמיד חכם. ובזה יש הבדל גדול אם האדם הוליד את הממזר, שתלמיד חכם טוען, שגם זה הוא מצד השם ית', שהצורה המתראה לעיניו היינו בחינת ממזר, הוא אומר שהשם ית' סובב לו את הסיבה ההוא. מה שאם כן הרשע אומר, שזהו רק מחשבה זרה, שבא לו מחמת חטא, ולא צריך יותר רק לתקן את חטאיו. מה שאין כן התלמיד חכם, יש בכוחו להאמין שגם זה, היינו צורתו כמו שהוא, הוא מוכרח לראות את אמיתיותו, ויחד עם זה לקבל עליו עול מלכות שמים עד מסירות נפש. פירוש, שגם על בחינת מטה בחשיבות, שאין בחינת מטה והסתר יותר מזה, מכל מקום בזמן כזה צריך ליחס להקב"ה. היינו שהקב"ה סובב לו תמונה כזו, הנקרא מחשבות זרות על ההשגחה, והוא על בחינה קטנה כזו לעבוד למעלה מהדעת, כאילו היה לו דעת גדול בקדושה.

וכהן גדול נקרא מי שעובד ה' נקרא כהן גדול בסוד ורבים הם... היינו, שיש להם הרבה תורה והרבה מצות, ולא חסר להם שום דבר. לכן, אם האדם בא להתחבר ולקבל על עצמו איזה סדר בעבודה, אז הדין הוא שממזר תלמיד חכם קודם, היינו שממזרותו יקבל עליו בבחינת תלמיד חכם. שחכם נקרא הקב"ה, ותלמידו, היינו שלומד מפי הקב"ה. שרק תלמיד חכם יכול לומר שהכל, היינו כל הצורות המתראות בזמן העבודה, הוא "מה' היתה זאת". מה שאין כן כהן עם הארץ, הגם שהוא עובד ה' והוא גדול בתורה ועבודה, אבל עוד לא זכה ללמוד מפי ה', עוד לא נקרא תלמיד חכם. לכן מצב הזה הנקרא, אינו יכול לעזור לו מאומה, שיוכל להגיע לשלימות האמיתי, משום שיש לו דעת בעל בתים. ודעת תורה הוא רק מי שלומד מפי ה', שרק תלמיד חכם יודע את האמת, שהשם ית' הוא המסבב לכל הסיבות.

ועם זה נבין את מאמר חז"ל, "רבי שמעון בן מנסיא היה דורש את כל אתין שבתורה". שענין "את", היינו לרבות, זאת אומרת, שהרבה תורה ומצות כל יום יותר מחבירו. "וכיון שבא ל"את ה' אלקיך תירא", פרש". היינו, שלא היה יכול להרבות, אלא שבא לנקודה הזה לא היה יכול להוסיף, אלא חס ושלום להיפוך.

ופירש רש"י, בן מנסיא, היינו שהבין את המנוסה, שפירוש נוסה ונסיגה מהמערכה, וכמו כן בן העמסוני, היינו שהבין את האמת ואיזו צורה יש לו להאמת. ואז נשאר עומד על משמרתו ואין יכול ללכת קדימה, עד שבא רבי עקיבא ודרש: "את"- לרבות תלמידי חכמים. היינו כנ"ל, שע"י התדבקות בתלמידי חכמים יכולים לקבל איזה אסמכתא, היינו שרק התלמיד חכם יכול לעזור לו ולא שום דבר אחר, אפילו שיהיה גדול בתורה, גם כן נקרא עם הארץ, אם לא זכה ללמוד מפי ה'. לכן מוכרח האדם להכנע לפני התלמיד חכם, ויקבל על עצמו מה שהתלמיד חכם יושית עליו בלי שום וכוחים - אלא בבחינת למעלה מהדעת.

"ארוכה מארץ מידה", היינו שהתורה מתחלת אחר הארץ, זאת אומרת אם יותר גדול מהארץ. וזה כלל, ששום דבר לא יכולין להתחיל באמצע. לכן, אם הוא רוצה להתחיל, הלא התחלתה נמצאה אחרי הארץ, היינו אחר הארציות (וזה פירוש כהן גדול עם הארץ, היינו אפילו שעבודתו היא בגדולות, ואם עוד לא זכה לאור תורה עדיין נמצא בארציות).

בכדי לבוא לשמה צריכין ללמוד הרבה שלא לשמה, היינו שיתיגע ויעמול בהשלא לשמה אז יכול לראות האמת, שעדיין לא זכה להשמה. מה שאין כן כשלא מתיגעין קודם עם הרבה כוחות, אין לו האפשרות לראות האמת.

ופעם אחר אמר, שהאדם צריך ללמוד הרבה תורה לשמה, בכדי לזכות ולראות האמת שהוא עובד שלא לשמה. שעבודה לשמה נקרא בחינת שכר ועונש שהוא בחינת מלכות, ותורה שלא לשמה נקראת בחינת ז"א שהוא בחינת השגחה פרטית, לכן מלכי ישראל שכולם זכו להשגחה פרטית, אזי כבר לא היה להם מה לעשות, שלא היה להם מה להוסיף. לכן אמרו חז"ל, מלך ישראל לאו דן ולא דנין אותו, לכן אין להם חלק לעולם הבא, מטעם שלא עושים שום דבר. שהם רואים שהכל עושה הם ית'.

וזה ענין איזבל אשתו של אחאב, שפירשו שאשתו טענה אי-זבל, מלשון איפה יש זבל בעולם, שהיא ראתה שכולו טוב. ואח-אב, היינו שהיה אח לאב שבשמים. מה שאין כן מלכי בית דוד שדנין אותם, משום שלמלכי בית דוד היה הכח ליחד קוב"ה ושכינתו ית', הגם שהם שני דברים דסתרי אהדדי, שהשגחה פרטית היא בהפכיות לבחינת שכר ועונש. וזהו כח של הצדיקים הגדולים, שיכולים ליחד בחינת קוב"ה ושכינתא, היינו בחינת השגחה פרטיות עם שכר ועונש, ודוקא מבין שניהם יוצא את השלימות הגמור הנרצה.

קו. מהו הרמז של י"ב חלות בשבת

שמעתי אלול תש"ב

בזמירות דשבת כתוב, יגלה לך טעמיה דבתריסר נהמי (יגלה לנו הטעם של י"ב חלות) דאינון אות בשמיה, כפילא וקלישא (שהוא אות בשמו, כפל וקלוש).

ויש לפרש דברי האר"י הקדוש. ידוע, שע"י צמצום ב' נעשה ב' ווין, היינו צד ימין וצד שמאל, וזה פירוש כפילה מלשון כפל. ומזה, היינו מכח תיקון של צמצום ב', שהיה שיתוף מדת הרחמים בדין, אז הדין נעשה יותר קלוש ממה שהיה לפני המיתוק. ואח"כ הב' ווין מאירים במלכות, שהוא סוד "וזיינין דכנישין", שזיינין הוא סוד מלכות הנקראת שביעי, היא כונסת בתוכה את ב' ווין.

ויום השביעי נקרא בחינת גמר התיקון, שהיא בחינה לעתיד לבוא, אבל מאיר גם בבחינת אלפי שיתא אלפי שני. וזה ענין ששת ימי המעשה, והיא בחינת "אשר ברא אלקים לעשות", ושבת נקראת בחינת נפישא (כמו שכתוב "וביום השביעי שבת וינפש"). וזהו בחינת שבת המאיר בשתא אלפי שני, שאז השבת היא רק בחינת נפישא. בדומה לאדם הנושא משא, ובאמצע דרך הוא עומד לנוח בכדי לקבל כוחות מחדש, ואח"כ הוא צריך עוד הפעם לסחוב את המשא. מה שאין כן בשבת של גמר התיקון כבר אין שם מה להוסיף, לכן אין כבר עבודה בכלל.

קז. ענין ב' המלאכים

שמעתי תצוה תש"ג ירושלים

ענין ב' המלאכים שמלוין את האדם בערב שבת, מלאך טוב, ומלאך רע. מלאך טוב נקרא ימין, שעל ידו הוא מתקרב לעבדות ה', וזה נקרא ימין מקרבת. ומלאך רע, הוא בחינת שמאל מרחקת, היינו שמביא לו מחשבות זרות בין במוחא ובין בליבא. וכשאדם מתגבר על הרע, ומקרב את עצמו לה', זאת אומרת שכל פעם הוא הולך ומתגבר על הרע ומתדבק את עצמו לה', נמצא שע"י שניהם התקרב לדביקות ה'. שפירוש, ששניהם עשו תפקיד אחד, היינו שגרמו שיבוא לדביקות ה', אז אומר האדם **"בואכם לשלום"**.

וכשהאדם כבר גמר את כל עבודתו, היינו שכבר הכניס את כל השמאל לקדושה, כמו שכתוב **"לית אתר לאתטמרא מנד"**, אז אין כבר למלאך הרע מה לעשות כיון שהאדם כבר התגבר על הקושיים שהרע הביא, ואז המלאך הרע הוא פועל בטל, אז האדם אומר לו **"צאתכם לשלום"**.

קח. אם תעזבני יום, יומים אעזבך

שמעתי תש"ג ירושלים

כל אדם מרוחק מה' עם בחינת הקבלה שיש בו, אבל סתם הוא מרוחק מטעם הרצון לקבל שבו, אבל היות שהאדם אינו משתוקק לרוחניות אלא לתאוות עולם הזה, נמצא שמרוחק מה' יום אחד. היינו מרחק של יום, שהוא רק עם בחינת אחת הוא מרוחק ממנו ית', במה שהוא מושקע ברצון לקבל דתאוות עולם הזה.

אבל כשהאדם מקרב את עצמו לה', היינו שמבטל את הקבלה בעולם הזה, נמצא שהוא נקרא קרוב לה'. אבל אם אח"כ נכשל בקבלה דעולם הבא, אז נמצא שהוא מרוחק מה', מחמת שהוא רוצה קבלת התענוגים דעולם הבא, וגם נופל לקבלת התענוגים דעולם הזה גם כן. נמצא שנעשה עכשיו מרוחק מה' עם שני ימים: א) ע"י קבלת התענוגים בעולם הזה שחזר ונפל בו. ב) שיש לו עכשיו רצון לקבל לעוטר דעולם הבא, כי בזה שהלך ועסק בתורה ומצות, הוא משעבד את ה' שישלם לו תמורה עבור עבודתו בתו"מ.

נמצא לפי זה, מתחילה הוא הלך יום אחד, ונתקרב לעבודות ה', ואח"כ ושני ימים הלך אחורנית. שעכשיו האדם נעשה נצרך לשני מיני קבלות: א) דעולם הזה, ב) דעולם הבא. ולפי זה יוצא שהלך במצב הפוך.

והעצה לזה, הוא ללכת תמיד בדרך התורה, שהוא סוד להשפיע. והסדר צריך להיות, שמקודם צריכים להזהר בבי' היסודות: א) שיש עשית מעשה המצוה, וב) הוא הרגשת התענוג בהמצוה, שהאדם צריך להאמין שיש תענוג להבורא ית' בזה שמקיימים את מצותיו. לפי זה יוצא שהאדם צריך לעשות המצוה במעשה, וכמו כן להאמין שיש תענוג להבורא ית', בזה שהתחתון מקיים את מצותיו. ובזה אין הבדל בין מצוה גדולה למצוה קטנה, היינו שיש הנאה להבורא ית', אפילו מעשה הכי קטנה שעושים עבורו הוא מתענג.

ואח"כ יש יוצא פועל, שזהו עיקר הכוונה שיש להאדם לראות, היינו שיהיה להאדם הנאה ותענוג בזה שגורם נחת רוח ליוצרו. וכאן עיקר הדגש של העבודה, וזה נקרא "עבדו את ה' בשמחה", וזה צריך להיות התמורה שלו עבור עבודתו, היינו שיקבל הנאה ותענוג בזה שזכה לשמח את ה'.

וזה סוד "והגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה וכו'", הוא ילוד ואתה לא תלונו". הגר, נקרא הרצון לקבל (בזמן שנכנס לעבודות ה' נקרא הרצון לקבל גר. ולפני זה הוא גוי גמור). "הוא ילוד", בזמן שהוא נותן כח לעבודה, הוא נותן את הכח רק בדרך הלואה והשאלה. שפירושו, כשעבד יום בתו"מ, והגם שלא קבל התמורה על המקום, אבל הוא האמין לו שישלם לו אח"כ שכר, תמורת הכוחות שנתן לו לעבוד. לכן, אחר יום עבודה הוא בא אליו ומבקש את החוב שהבטיח לו, שיתן תמורה עבור הכוחות שהגוף נתן לו לעסוק בתו"מ, והוא לא נותן לו, אז הגר צועק מה העבודה הזאת לעבוד בלי שכר. לכן אח"כ, הגר לא רוצה לתת כוחות עבודה לישראל.

"ואתה לא תלונו", ואם אתה נותן לו מזונות, ואתה בא לבקש ממנו שיתן לך כח לעבודה, אז הוא אומר לו, שאין לו שום חוב לשלם לך תמורת המזונות שאתה נותן לו. כי אני נתתי לך מקודם מרץ לעבודה, היה על תנאי, היינו שאתה תקנה קנינים בשבילי, אם כן מה שאתה נותן לי עכשיו הכל לפי תנאי הקודם. אם כן, עתה אתה בא אלי שאני אתן לך

עוד כוחות לעבודה, בכדי להביא לי קנינים חדשים. אז הרצון לקבל נעשה פיקח ומשתמש עם הפקחות שלו, ומתחיל לעשות חשבונות את הכדאיות שבדבר. לפעמים הוא אומר לו, שהוא מסתפק במיעוט, שמספיק לו הקנינים במה שיש לו, ולכן הוא לא רוצה לתת לו כוחות. ולפעמים הוא אומר, שהדרך שאתה הולך עכשיו הוא בסכנה, ואולי יהיה כל הכוחות לבטלה. ולפעמים אומר לו, שהיגיעה היא מרובה על השכר, לכן אני לא אתן לך כוחות לעבודה. ואז כשרוצה ממנו כוחות ללכת בדרך ה' בעמ"נ להשפיע, שהכל יהיה רק להרבות כבוד שמים, אז אומר, מה יהיה לי מזה, אז הוא בטענות הידועות כמו מה ומי, היינו "מי ה' אשר אשמע בקולו" כטענת פרעה, או "מה העבודה הזאת לכם", כטענת הרשע. והכל הוא מפני שיש לו טענה צודקת, שכך התנו ביניהם. וזה נקרא אם לא תשמע בקול ה', אז הוא בא בטענות משום שלא מקיים את התנאים.

מה שאם כן **כשתשמע בקול ה'**, זאת אומרת שתיכף בתחילת הכניסה (והכניסה נקרא דבר תמידי, כי בכל פעם שיש לו ירידה מוכרח להתחיל מחדש, לכן נקרא זה כניסה, וממילא יש הרבה יציאות והרבה הכנסות) הוא אומר להגוף שלו, תדע שאני רוצה להכנס לעבודת ה', וכוונתי היא רק להשפיע ולא לקבל שום תמורה, ואין לך לקוות שתקבל משהו עבור היגיעה שלך, אלא הכל בעמ"נ להשפיע.

ואם הגוף שואל, איזה תועלת יהיה לך מעבודה זו, היינו מי הוא המקבל את העבודה הזו שאני רוצה לתת כוחות ולהתיגע, או ששואל יותר פשוט, לטובת מי אני עובד כל כך ביגיעה רבה. אז צריך להשיב לו, שיש לי אמונת חכמים, שהם אמרו שאני צריך להאמין באמונה מופשטת למעלה מהדעת, שהשם ית' צוה לנו כך, שאנחנו נקבל על עצמנו אמונה שהוא צוה לנו לקיים תו"מ. וגם צריכים להאמין, שיש להקב"ה נחת רוח מזה שאנחנו מקיימים את התו"מ בחינת אמונה למעלה מהדעת. וכמו כן צריך להאדם להיות בשמחה, מזה שיש הנאה ותענוג לה' מעבודתו.

נמצא שיש כאן ד' דברים : א) להאמין באמונת חכמים שמה שהם אמרו זהו אמת. ב) להאמין שה' צוה לעסוק בתו"מ רק ע"י אמונה למעלה מהדעת. ג) שיש שמחה מזה שהנבראים מקיימים את התו"מ על יסוד האמונה. ד) שהאדם צריך לקבל הנאה ותענוג ושמחה, מזה שהוא זכה לשמח את המלך. ושיעור גדלות וחשיבות עבודת האדם, נמדדת בשיעור השמחה שהאדם מוציא בעת עבודתו, וזה תלוי בשיעור האמונה שאדם מאמין בהנ"ל.

ונמצא לפי זה כשתשמע בקול ה', כל הכוחות שמקבל מהגוף, לא נחשב זה שמקבל הלואה בהגוף שצריך להחזירו, כנ"ל באם לא תשמע בקול ה'. ואם הגוף שואל, בשביל מה אני צריך לתת לך כוחות לעבודה, ואתה לא מבטיח לי שום תמורה, הוא צריך לענות לו, כי לכך נוצרת. ומה אני יכול לעשות לך שהקב"ה שונא אותך, כמו שכתוב בזה"ק, שהקב"ה שונא את הגופות. ועוד יותר מזה, מה שאומר הזה"ק, הקב"ה שונא את הגופות, הכוונה דוקא על הגופות דעובדי ה', מטעם שהם רוצים להיות מקבלים נצחיים, כיון שהוא רוצה עותרא דעלמא דאתי, גם כן.

וזה נבחן ל"ואתה לא תלוה", זאת אומרת שאין אתה צריך לתת לו שום דבר, בעד המרץ שנתן לך הגוף לעבוד. אבל אם תלונו, ואם אתה נותן לו איזה תענוג, הוא רק בהלואה. היינו, שצריך לתת לך תמורת זה כח לעבודה, אבל לא לחינם, והוא תמיד חייב לך ליתן מרץ, היינו בחינם. אתה לא נותן לו שום תענוג, ואתה תובע ממנו תמיד, שיש לך כח לעבודה, כי "עבד לווה לאיש מלוה". אם כן הוא יהיה תמיד העבד, ואתה תהיה האדון.

קט. ב' מיני בשר

שמעתי כ' חשון

ובדרך כלל אנו מבחינים ב' מיני בשר, בשר בהמה ובשר של דגים, ובשניהם יש סימנים של טומאה. והתורה נתנה לנו סימנים בכדי לידע איך להתרחק מהם, ולא ליפול לרשות הטומאה שבהם.

בדגים נותן לנו סימנים של סנפיר וקשקשת. בזמן שהוא רואה את הסימנים האלה בהדגים, אז הוא יודע איך להזהר ולא ליפול לרשות הטומאה. **סנ-פ-יר** מרמז לנו על **שונא-פה-אור**, הכוונה על מלכות שנקראת **פה**, וכל האורות באות ממנה, שהוא בחינת שהוא אמונה. ובזמן שהוא רואה שהוא בחינת טעם של עפר, שהוא בזמן שצריך להאמין, אזי הוא יודע בבירור שצריך לתקן מעשיו. וזה נקרא שכינתא בעפרא, וצריך להתפלל לאקמא שכינתא מעפרא.

וקשקשת נקרא, כי בזמן של סנפיר אין הוא מסוגל לעבוד כלל, אלא כשהוא מתגבר על סנפיר, אז נופל לו במחשבתו איזה קושיא על ההשגחה, וזה נקרא **קש**, ואז הוא נופל מעבודתו. ואח"כ הוא מתגבר ומתחיל לעבוד בלמעלה מהדעת, ונופל לו במחשבתו עוד קושיא על ההשגחה. נמצא, שיש לו ב' פעמים **קש**, שהם **קש-קשת**. וכל פעם שמתגבר למעלה מהדעת, אז הוא עולה ואח"כ הוא יורד, אז האדם רואה שאין הוא יכול להתגבר מחמת רבוי הקשיות, אז אין לו עצה אחרת אלא לצעוק לה', כמו שכתוב, **ויאנחו בני ישראל מהעבודה ותעל שועתם אל ה' והוציאם ממצרים**, היינו מכל הצרות.

ידוע הכלל מה שאמרו חז"ל, שהקב"ה אומר, אין אני והוא יכולים לדור במדור אחד. שפירושו הוא, משום שהם הפוכים זה לזה. כי יש שני בחינת גופים לאדם, גוף פנימי וגוף חיצוני. שבגוף פנימי מתלבש חיות רוחני, שהוא בחינת אמונה והשפעה המכונה מוחא וליבא. ובגוף החיצוני יש חיות גשמי, שהוא בחינת ידיעה וקבלה. ובאמצע, בין גוף הפנימי לגוף החיצוני, יש גוף אמצעי שהוא אינו עולה בשם לפי עצמו, אלא אם האדם עושה מעשים טובים, אז גוף האמצעי מתדבק בגוף הפנימי. ואם עושה מעשים רעים, אז הגוף אמצעי מתדבק בגוף החיצוני, היינו או שיש לו חיות גשמי או חיות רוחני.

נמצא כיון שיש הופכיות בין פנימי לחיצוני, לכן אם הגוף האמצעי דבוק בגוף הפנימי, אז הוא בחינת מות לגוף החיצוני, ואם הוא דבוק בגוף החיצוני אז הוא מות לגוף הפנימי. כי הבחירה היא בגוף האמצעי אז, להמשיך ולהתדבק בקדושה או חס ושלום להיפוך.

קי. שדה אשר ברכו ה'

שמעתי תש"ג

"שדה אשר ברכו ה'". השכינה הקדושה נקרא שדה, ולפעמים נעשה מן שדה שקר. שה- ו' שבתוך ה' הוא סוד הנשמה, שה- ד' הוא סוד השכינה הקדושה, ובזמן שהנשמה מלובשת בה נקרא ה'. ובזמן שהאדם רוצה להוסיף על האמונה, אז הוא ממשיך ה-ו' למטה ונעשה ק', אז מה- ד' נעשה ר' שמבחינת דלה ועניה, שרוצה להוסיף, אזי נהפך לריש בסוד "במלכותו נולד רש", שמן דל נעשה רש. היינו ע"י שהכניס עין רע לעצמו, הן במוחא והן בליבא, שהוא סוד "יכרסמנה חזיר מיער", שהעין תלויה משום שהוא חוזר להיתרה, שס"א עתיד להיות מלאך קדוש.

וזה סוד "יהי כבוד ה' לעולם", כיון שהוא בא לידי מצב של חיותו יער מלשון עירו, היינו שנשפך כל חיותו, והוא מתחזק בכל פעם, אז הוא זוכה לבחינת "שדה אשר ברכו ה'", שמעין רע נעשה עין טובה. וזה פירוש עין תלויה, היינו שתלוי ועומד בספק אם בעין רע או בעין טובה, וזהו שחוזר להיתרה וזה סוד חד לקבל חד. וזה סוד שאמרו חז"ל, לא היה שמחה לפניו כיום שנברא בו שמים וארץ, וזהו מטעם שסוף כל סוף יהיה ה' אחד ושמו אחד, שזהו תכלית הבריאה. ואצל הבורא ית' העבר ועתיד שוה, לכן השם ית' מסתכל על הבריאה על צורתה הסופית כמו שתהיה בגמר התיקון, וכבר כלולים בעולם אין סוף כל הנשמות עם כל השלמתם שיהיה בגמר התיקון, כבר צורתם השלימות נמצא שם ולא חסר שום דבר.

אלא, אצל המקבלים ניכר שעדיין חסר להשלים מה שמוטל עליהם להשלים, שזהו "אשר ברא אלקים לעשות", היינו החסרונות והרגזונות, שזה סוד מה שאמרו חז"ל "רגזון, לא עלתה בידו אלא רגזונותא", וכמו כן "כל הגרגרן כועס", שזהו צורתו האמיתית של הרצון לקבל בצורתו האמיתית, איך שהוא מגונה. וכל התיקונים הוא להפכו בעמ"נ להשפיע, שזהו כל עבודת התחתונים. שמטרים שנברא העולם היה בסוד "הוא ושמו אחד", היינו אף על פי, ששמו כבר יצא מהוא ונתגלה לחוץ, וכבר נקרא בחינת שמו, מכל מקום היה אחד, וזה סוד חד לקבל חד.

קיא. הבל, קול ודיבור

שמעתי כ"ט סיון תש"ג ירושלים

יש בחינת הבל קול ודיבור, ויש בחינת קרח, ויש בחינת נורא. "הבל" נקרא אור חוזר היוצא מהמסך שהוא בחינת כח הגבלה, וכל זמן שלא נתקבל לשיעור לבחינת "שלא ישוב לכסלה עוד", נקרא הבל. וכשנתמלא לשיעור שלם, אז נקרא הגבלה זו, שהוא המסך עם האור חוזר בשם "קול". שהקול הוא בחינת אזהרה, שאומר לו שלא לעבור על חוקי התורה, ואם יעבור, תיכף כשעובר הוא פסיק טעמי. לכן, כשהוא יודע בבירור, שאם יעבור אז הוא בא לידי הפסק, לכן הוא שומר את ההגבלה, ואז הוא בא לידי "דיבור" שהוא סוד מלכות, שאז יכול להיות זוג קוב"ה ושכינתיה, ואז גם הארת חכמה נמשכת למטה.

כי ידוע שיש ב' מדרגות: א) בחינת השפעה, בלי קבלה כלל, ב) קבלה בעמ"נ להשפיע. ואז, כיון שרואה שכבר בא לידי מדרגה שיכול לקבל בעמ"נ להשפיע, אם כן למה לו העבדות שהיא רק בבחינת משפיע עמ"נ להשפיע, הלא מקבלה בעמ"נ להשפיע מגיע להקב"ה יותר נחת רוח, כיון שהאור החכמה הבא בכלי דקבלה, הוא האור של מטרת הבריאה. אם כן, למה לו לעסוק בעבודה דלהשפיע עמ"נ להשפיע, שזה נקרא האור של תיקון הבריאה.

ואז הוא בא תיכף לידי פסיק טעמי, ואז נשאר בערום וחוסר כל, מטעם שאור דחסדים הוא אור המלביש את אור החכמה, ואם חסר לו המלביש, אפילו שיש לו אור החכמה, מכל מקום אין לו במה להלביש את החכמה. ואז היא באה ליד מצב הנקרא ה"קרח הנורא", שישוד דאבא המשפיע חכמה, נקרא צר מחסדים ואריך מחכמה, הוא קרח. כדוגמת מים שנקרשו, הגם שיש מים אבל אין מתפשטים למטה. וישוד דאמא נקראת נורא, שהוא בחינת קצר ורחב. קצר נקרא משום שיש סתימה על החכמה, מטעם צמצום ב' אין שם חכמה, וזהו נורא, לכן דוקא ע"י שניהם, על ידי ישוד דאבא נמשך חכמה, וע"י ישוד דאמא נמשך חסדים.

קיב. שלשת המלאכים

שמעתי וירא תש"ג

להבין,

(א) ענין שלשת המלאכים שבאו לבקרו את אברהם בזמן המילה,

(ב) וענין שהקב"ה בא לבקרו, ומה אמר לו בזמן הביקור,

(ג) ושהמבקר, אמרו חז"ל נוטל אי' מששים מחוליו,

(ד) וענין הפירוד עם לוט,

(ה) וענין הפיכת סדום ועמורה,

(ו) וענין בקשת אברהם, שלא להחריב את סדום,

(ז) וענין הבטת אשת לוט מאחוריו, שנהיתה לנציב מלח,

(ח) וענין הנאת שמעון ולוי לאנשי שכם בענין המילה שאמרו, "כי חרפה לנו",

(ט) וענין ב' פרידות שיוצאו מלוט, שהם נמחקו בימי דוד ושלמה, שהם בחינת הפיכות זו לזו.

ולהבין את הנ"ל נקדים את הענין, שידוע לנו שבכל דבר אנו מבחינים עולם שנה נפש, לכן גם בענין מילה, שהוא סוד כריתת ברית המעור, נוהג גם שם ענין עולם שנה נפש. (יש ד' בריתות עינים ולשון ולב ומעור, ומעור כולל כולם) והמעור שהוא בחינת ערלה, הוא הבחינה ד' שצריכים להסירה למקומה, היינו לבחינת עפר, שהוא בחינת מלכות במקומה. שפירושו, הורדת מלכות לבחינת עפר, הוא כמו שכתוב, אבא נותן את הלובן, היינו שמוריד את המלכות מכל הל"ב נתיבות למקומו. ונמצא, שהספירות נתלבנו מבחינת העביות של מלכות דמדת הדין שהיה בהם, שבשביל המלכות זו נעשה השבירה. ואח"כ אמא נותן את האודם, שמקבלת מלכות הממותקת בבינה, שנקרא אדמה ולא עפר. כי במלכות אנו מבחינים ב' בחינות (א) בחינת אדמה, (ב) בחינת עפר. **אדמה**, נקרא מלכות שיש לה מיתוק של בינה, שנקרא מלכות שעלתה לבינה, **ועפר**, נקרא מלכות במקום מלכות שהוא מדת הדין. ובזמן שאברהם היה צריך להוליד את יצחק, שהוא בחינת כלל ישראל, היה צריך לטהר את עצמו עם בחינת מילה, כדי שיצאו הכלל ישראל בטהרה. והמילה, מבחינת נפש שלה נקרא מילה, שהוא ענין הסרת הערלה, ולהשליכה למקום עפר. ובחינת עולם שבמילה, נקראת הפיכת סדום ועמורה. ובחינת התכללות מהנפשות שבעולם (שעולם נקרא התכללות מהרבה נפשות) נקרא בחינת לוט. והמילה שבבחינת עולם נקרא הפיכת סדום, וריפא כאב המילה נקרא הצלת לוט, לוט מלשון ארעא דאתלטיא הנקרא בחינה ד'.

כי צריכים לדעת, שבזמן שהאדם זכה לדביקות ה', שיש לו אז השתוות הצורה, שרצונו רק להשפיע ולא לקבל כלום לתועלת עצמו, אז באים לידי מצב שאין לו מקום עבודה, כי

בשביל עצמו אינו צריך לשום דבר, ובשביל השם ית', הוא רואה שהשם ית' אינו בעל חסרון. לכן הוא נשאר עומד בלי עבודה, ואז יש לו כאב גדול מהמילה, כיון שהמילה גרם לו מקום עבודה, כי מילה נקרא הסרת הרצון לקבל לעצמו. נמצא, שבזה שהסיר את הרצון לקבל שכבר אינו שולט בו, אם כן אין לו מה להוסיף על עבודתו. על זה יש תיקון, אפילו לאחר שזכה למול את עצמו מהרצון לקבל, מכל מקום נשאר בו עוד ניצוצין מבחינה ד' שגם הם מחכים לתיקון, והם מתמתקים רק ע"י המשכת האורות דגדלות, ועל ידי זה יש לו כבר מקום עבודה.

וזה ענין שהיה לאברהם אבינו עליו השלום כאב אחר המילה, היינו כנ"ל, והקב"ה בא אליו לבקרו. וזה ענין שמלאך רפאל ריפא לו על הכאב הזה (ואין לומר, מאחר שבהד' מלאכים הסדר הוא, מיכאל מימין וגבריאל משמאל, ומלפנים אוריאל, מאחורו שהוא מלכות המרומזת במערב, הוא רפאל, הוא משום שהוא מרפא את המלכות אחרי הסרת הערלה שיהיה עוד מקום עבודה כנ"ל).

ומלאך השני בא להפוך את סדום, היינו כנ"ל שבחינת הסרת הערלה בבחינת נפש נקרא מילה, ובבחינת עולם נקרא הפיכת סדום. וכמו שאמרו, שאחרי הסרת הערלה נשאר כאב, אז צריכים לרפא את הכאב. כמו כן בהפיכת סדום נקרא הריפוי בשם הצלת לוט, מטעם ב' פרידות טובות שעתיד לצאת.

ולכאורה קשה להבין ענין פירדות טובות, אם זה פירוד איך אפשר להיות טובות. אלא כנ"ל, שלאחר הסרת הערלה יש בחינת כאב כנ"ל, שהוא מטעם שאין לו מקום עבודה. ומאותן הפרידות, היינו הניצוצין שנשארו מבחינה ד', הם נותנים לו מקום עבודה, בזה שהוא צריך לתקן אותם. ואינם יכולים לתקן אותם מטרת הסרת הערלה, כי מקודם צריכים להעלות ולתקן את הרפ"ח ניצוצין, ואח"כ מתקנים את הלב ניצוצין הנקרא לב האבן. לכן, מקודם הוא צריך להסיר את הערלה מכל וכל, שזה ענין שצריך להיות סוד שאינו צריך לידע מקודם, שהם צריכים להישאר בבחינת רשימו. וזהו פירוש סוד, שע"י תיקון המילה, שהוא ענין פרע היסוד, היינו פרע "יוד" ואז מ"סוד נעשה יסוד".

וזה ענין שאותו מלאך רפאל הלך אח"כ להציל את לוט, מטעם "פרידות טובות", שהוא ענין רות ונעמי שהוא בחינת מוחא וליבא. "רות" הוא מלשון ראויה שהא' נבלעת במבטא, ו"נעמי" הוא מלשון נועם, משהו נועם אל הלב, שנמתקו אח"כ בדוד ושלמה. מה שאם כן מקודם זה אמר המלאך, אל תביט מאחריך, משום ש"לוט" הוא בחינה ד', אבל יש לה על כל פנים חיבור עם אברהם. מה שאם כן "אחריך" אחרי הבחינה ד', שאז אין רק בחינה ד' בעצם בלי מיתוק, הוא סוד תנינים הגדולים שאמרו חז"ל, שהוא לויתן ובת זוגו. שהרג את הנוקבא ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא. שלעתיד לבוא נקרא אחרי כל התיקונים, וזה סוד כשהביטה אשת לוט אחריה, כמו שכתוב "ותבט אשתו מאחרי ותהי נציב מלח". אבל מקודם צריכים להרגה, שזה סוד הפיכת סדום, אבל צריכים להציל את לוט גם כן, שהוא בחינת לויתן (שהוא החיבור שיש לבחינה ד' מאברהם כנ"ל). ובזה מתורץ קשית העולם, איך היה יכול המלאך שריפא את אברהם להציל את לוט, הלא יש כלל, אין מלאך אחד עושה שתי שליחות, אלא שזה ענין אחד, כי צריכה להשאר רשימו מבחינה ד' אבל זה צריך להיות סוד, זאת אומרת שטרם שמל את עצמו לא צריכים לדעת מזה כלום, אלא צריך להרגה, והקב"ה מלחה לצדיקים לעתיד לבוא, שאז נעשה מהסוד יסוד.

וזה ענין הריב שהיה בין רועי מקנה אברהם לרועי מקנה לוט (מקנה, פירושו קנינים

רוחניים). כי המקנה של אברהם היה לצורך הגדלת בחינת אברהם, שהוא בחינת אמונה. זאת אומרת, שעל ידי זה לקח על עצמו כוחות יותר גדולים ללכת למעלה מהדעת, כיון שראה שדוקא ע"י דרך הזה של אמונה למעלה מהדעת זוכים לכל הקנינים. נמצא, שמה שהוא רוצה את הקנינים, הוא שהקנינים האלו מעידים על הדרך הנקרא אמונה למעלה מהדעת שהוא דרך אמיתי. וראיה לזה, כיון שמשפיעים לו מלמעלה קנינים רוחניים, נמצא שעל ידי הקנינים הוא מתאמץ רק ללכת בדרך אמונה למעלה מהדעת, אבל הוא לא רוצה את הקנינים הרוחניים משום שהם מדרגות והשגות גדולות. היינו, לא שהוא מאמין בה' בכדי להשיג ע"י האמונה השגות גדולות, אלא הוא צריך להשגות גדולות, כדי שידע את שהוא הולך בדרך אמיתי. נמצא, שלאחר כל הגדלות הוא רוצה ללכת דוקא בדרך האמונה, כי על ידי זה הוא רואה שהוא עושה משהו.

מה שאם כן רועי מקנה לוט, כל כוונתם היו בכדי להשיג קנינים והשגות גדולות, שזה נקרא להגדיל בחינת לוט. שלוט נקרא ארעא דאתלטיא, שהוא הרצון לקבל שלו המכונה בחינה ד', בין במוחא ובין בליבא. ועל כן אמר אברהם "הפרד נא מעלי", היינו שהבחינה ד' יפרד ממנו. שמבחינת עולם שנה נפש, וזה ענין מילה והסרת הערלה, והסרת הבחינה ד' בנפש נקרא מילה, ובבחינת עולם נקרא הסרת הערלה בשם הפיכת סדום, ומבחינת שנה הוא בחינת התכללות מנפשות הרבה נקרא שנה. וזהו בחינת לוט, מלשון קללה המכונה ארעא דאתלטיא. לכן כשאמר אברהם ללוט הפרד נא מעלי, אבל מכל מקום לוט היה בן הרן, שהכוונה הוא על צמצום ב', המכונה "נהר היוצא מעדן להשקות את הגן". ויש בחינת עבר הנהר, שהוא מחוץ לנהר, היינו צמצום א'. ויש הפרש מצמצום א' לצמצום ב', כי בצמצום א' הדינים עומדים למטה מכל הספירות דקדושה, כמו שיוצאו מתחילה מסדר השתלשלות העולמות. מה שאם כן בצמצום ב' הם עלו למקום קדושה, ויש להם כבר אחיזה בקדושה, לכן מבחינה זו הם יותר גרועים מצמצום א' אין להם התפשטות נוספת.

הנה ארץ כנען הוא מבחינת צמצום ב', שהם גרועים מאד, משום שיש להם אחיזה בקדושה, לכן כתיב בהם, "לא תחיה כל נשמה". מה שאם כן בחינת לוט שהוא בחינה ד', צריך להציל אותה. לכן ג' המלאכים באו כאחד. אחד לברכת הזרע שהוא בחינת כלל ישראל, שזה מרמז גם על פריה ורביה בתורה שהוא סוד גלוי רזי תורה, שזה נקרא בנים, לשון הבנה. וכל זה יכולים להשיג, רק אחר תיקון המילה. וזה סוד שאמר ה' "המכסה אני מאברהם את אשר אני עושה". כי אברהם היה מפתח מהפיכת סדום, אולי יאבדו לו כל הכלי קבלה, לכן אמר, "אולי יש חמשים צדיקים", כי פרצוף שלם הוא חמשים מדרגות. ואח"כ שאל: אולי יש ארבעים וחמשה צדיקים, היינו עביות דבחינה ג', שהוא בחינת ארבעים, וד' דהתלבשות שהוא בחינת ו"ק חצי מדרגה שהוא חמש ספירות, וכו', עד ששאל אולי יש עשרה צדיקים, היינו קומת מלכות שהיא רק עשרה. לכן כשראה שאפילו קומת מלכות אינה יכולה לצאת משם, אז הסכים אברהם על הפיכת סדום.

נמצא, שבזמן שהקב"ה בא לבקרו אז נתן תפילה על סדום. וזה שכתוב "הכצעקתה" וכו', היינו שכולם היו משוקעים ברצון לקבל, "כלה, ואם לא אדעה", היינו אם יש בהם בחינות של השפעה, אז ונדעה שהוא ענין חיבור, זאת אומרת שיחבר אותם להקדושה. וכיון שראה אברהם שמהם לא תצמח שום טובה, אז הסכים להפיכת סדום. וזה סוד שאחר פרידת לוט מאברהם כתוב "ויאהל עד סדום", שהוא למקום מגוריהם של הרצון לקבל, שזהו מבחינתו עצמו, וזהו רק בארץ ישראל. מה שאם כן בעבר הנהר שהוא בחינת צמצום א', שהוא שליטת הבחינה ד' בעצם, אין מקום לעבודה, כי במקומה היא הגוברת והשולטת, ורק בארץ ישראל שהוא בחינת צמצום ב', שם שייך כל העבודה. וזה סוד שנקרא אברהם, בה' בראם, היינו שהי' דשרי נחלקה ל"ב' ההיין", לה' תחתונה ולה'

עילאה, שאברהם לקח מבחינת התכללות ה' תתתא בה' עילאה.

ובזה נבין את שמעון ולוי, שהערימו את אנשי שכם, מאחר ששכם חפץ בדינה היה, משום שכל כוונתו היה רק ברצון לקבל, אז הם אמרו כי צריכים למול, היינו לבטל את הכלי קבלה. והיות שכל כוונתם היה רק ברצון לקבל, נמצא שע"י המילה בעצמם נהרגו בזה שנאבד להם הרצון לקבל ע"י המילה, וזה נחשב להם להריגה. נמצא לפי זה שהם בעצמם הערימו, כיון שכל כוונתם היה בדינה אחותם, והם חשבו שיכלו לקבל את דינה בכלים דקבלה. לכן, לאחר שנמולו ורצו לקבל אז את דינה, ואז הם היו יכולים להשתמש רק בכלים דהשפעה, וכלים דקבלה נאבד להם ע"י המילה. והיות שהיה חסר להם ניצוצי השפעה, מטעם ששכם היה בן חמור, שאין לו מושג רק בכלים דקבלה, לכן לא יוכלו לקבל את דינה בכלים דהשפעה, שזהו נגד שורשם, ששורשם הוא רק חמור, רצון לקבל, נמצא קרח מכאן וקרח מכאן. וזהו נבחן ששמעון ולוי גורמו להם הריגה, אבל הם בעצמם אשמים ולא שמעון ולוי.

וזה ענין מה שאמרו חז"ל, "אם פגע בך מנוול זה, משכהו לבית המדרש". ויש להבין מהו פירוש אם "פגע", שמשמע שלא תמיד נמצא המנוול שכוונתו על הרצון לקבל. אלא הפירוש הוא, שלא אצל כולם הרצון לקבל נקרא מנוול, אלא אם נמצא מי שהוא שאצלו הרצון לקבל הוא מרגיש אותו למנוול, והוא רוצה להפטר ממנו, כמו שכתוב "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, אם נצחו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה, ואם לאו יקרא קריאת שמע, ואם לאו יזכיר לו יום המיתה" (ברכות דף ה'). אז יש לו ג' עצות ביחד, שאחד בלי אחרים אין לו שלימות. ובזה מובן קשיות העולם, שהגמרא מסיימת, ואם לא עוזר עצה הראשונה, היינו משכהו לבית המדרש, אז לקרוא קריאת שמע, ואם לא עוזר לו, אז יזכיר לו יום המיתה. אם כן למה הוא צריך לב' עצות הראשונות שהם בספק אם יעזור לו, למה לא יקח תיכף העצה האחרונה, היינו שיזכיר לו את יום המיתה. על זה הוא מתרץ, שאין הפירוש שעצה אחד יעזור, אלא שצריכים כל הג' עצות ביחד.

והפירוש הוא, א) משכהו לבית המדרש היינו בחינת אורייתא, ב) שיקרא קריאת שמע, הוא בחינת קוב"ה ודביקות בה', ג) הזכרת יום המיתה, פירושו מסירות נפש שזהו בחינת ישראל שנמשלו כיונה שפושטת את צוארה. היינו, שכל הג' בחינות הם בחינת יחוד אחד, הנקרא **אורייתא וישראל וקוב"ה חד הוא**.

ולבחינת תורה ולבחינת קריאת שמע יכולים לקבל סיוע מרב, אבל לבחינת ישראל שהוא סוד מילה, שהוא בחינת מסירות נפש, צריך האדם בעצמו לעבוד. והגם שעל זה גם כן יש סיוע מלמעלה, כמו שאמרו חז"ל "וכרת עמו הברית", שפירושו, שהקב"ה עזרו, אבל מכל מקום האדם צריך להתחיל. וזה ענין "יזכיר לו יום המיתה", שצריכים תמיד להזכיר ולא לשכוח, משום שזהו עיקר עבודת האדם.

וענין הרשימות שצריכים להשאיר בסוד הצלת לוט, הוא מטעם ב' פרידות טובות, שהוא סוד ענין המן ומרדכי. כי מרדכי, שרצונו רק להשפיע אין לו שום צורך בהמשכת אורות דגדלות, אבל ע"י המן, שהוא רוצה לבלוע את כל האורות לרשותו, על ידו, היינו הוא הגורם שמעורר את האדם להמשיך את האורות דגדלות. אבל לאחר שכבר המשיך את האורות אסור לקבל אותם בכלים של המן, שנקרא כלים דקבלה, אלא בכלים דהשפעה. שזהו פירוש מה שכתוב, שהמלך אמר להמן "ועשה כן למרדכי היהודי", שזה נבחן, אורות דהמן המאירים בכלים דמרדכי.

קיג. תפילת שמונה עשרה

שמעתי ט"ו כסלו שבת

בתפילת שמונה עשרה, "כי אתה שומע תפילת כל פה עמך ישראל ברחמים". ולכאורה קשה, מקודם אנו אומרים, כי אתה שומע תפילת כל פה, היינו אפילו פה שאינה רצויה, גם כן הקב"ה שומע, כתוב, כל-פה", אפילו שאינה רצויה משמע. ואח"כ אומר, עמך ישראל ברחמים, משמע שדוקא תפילה שהוא ברחמים, אחרת לא שומעין.

והענין הוא, שצריכין לדעת שכל הכבידות שישנו בעבודת ה', הוא מסיבת ההפכיות הנוהג על כל צעד ושעל. למשל יש כלל שהאדם צריך להיות שפל. אבל אם נלך בקצה הזה, הגם שחז"ל אמרו, "מאד מאד הוי שפל רוח", מכל מקום הקצה הזה, אינו משמע שיהיה כלל. כי ידוע שהאדם צריך ללכת נגד כל העולם, ולא להבטל אחר רבוי הדיעות הנוהגים בעולם, כמו שכתוב "ויגבה לבו בדרכי ה'". אם כן, כלל הזה לא נקרא כלל, שנוכל לומר שיש בו שלימות. ואם ללכת בקצה השני שהוא הגיאות, גם כן לא בסדר, כי כל המתגאה אומר הקב"ה, אין אני והוא יכולים לדור במדור אחד. וכמו כן אנו רואים הופכיות בענין יסורים, היינו אם הקב"ה שולח יסורים לאיזה אדם, ואנחנו צריכין להאמין שהשם ית' הוא טוב ומטיב, אם כן בהכרח היסורים ששלח הוא לטובת האדם. אם כן, איך אנו מתפללים שהשם ית' יסיר מאתנו היסורים.

ובענין היסורים צריכים לדעת, כי היסורים באו רק בכדי לתקן את האדם שיהיה מוכשר לקבלת אור ה', ותפקיד היסורים הוא למרק את הגוף, כמו שאמרו חז"ל, "מה מלח ממתיק את הבשר, כך יסורים ממרקין את הגוף". וענין התפילה תיקנו שיהיה במקום יסורים, היינו שגם התפילה ממרק את הגוף, אלא שהתפילה נקרא דרך התורה. לכן, התפילה מועיל יותר להמתיק את הגוף מיסורים, לכן מצוה להתפלל על היסורים, מאחר שמזה באה תוספות טובה, להאדם בפרט ובכלל כולו.

ומשום זה, ההופכיות גורם להאדם כבידות והפסקות בעבודת ה', ואינו יכול להמשיך בעבודה, ומרגיש את עצמו ברע. ונדמה בעיניו שהוא אינו ראוי, שיוכל לקבל עליו את עול מלכות שמים, כשור לעול וכחמור למשא. ונמצא, שבזמן הזה הוא נקרא "אינו רצוי". אלא, מאחר שכל כוונתו הוא בזה שרוצה להמשיך בחינת אמונה, הנקרא בחינת מלכות, היינו לאקמא שכינתא מעפרא, שכוונתו שיתגדל שמו ית' בעולם, היינו גדלותו ית', שלא תהיה צורה של השכינה הקדושה בבחינת עניה ודלה, אזי הקב"ה שומע תפילת כל פה, היינו אפילו מאדם שאינו רצוי כל כך, היינו שמרגיש בעצמו שהוא עדיין מרוחק מעבודת ה'.

וזה פירוש "כי אתה שומע תפילת כל-פה", מתי הוא שומע כל-פה, בזמן שעמך ישראל מתפללים ברחמים, היינו רחמים פשוטים, שהאדם מתפלל בכדי לאקמא שכינתא מעפרא, היינו קבלת האמונה. וזה דומה, לאדם שלא אכל שלשה ימים, ואז כשהוא מבקש מאדם שיתן לו משהו לאכול, אינו מבקש שום דברים מיותרים או מותרות, אלא פשוט מבקש שיתן לו משהו להחיות את נפשו.

וכמו כן בעבודת ה', כשהאדם מוצא את עצמו עומד בין שמים וארץ, אינו מבקש מה' שום דבר מיותר, אלא את אור האמונה. היינו, שה' יאיר את עיניו שיוכל לקבל עליו את בחינת האמונה, וזה נקרא לאקמא שכינתא מעפרא. ותפילה זו נקבל מכל-פה, איזה בחינת מצב שהאדם נמצא, אם הוא מבקש להחיות את נפשו מבחינת אמונה, נתקבל

את תפילתו.

וזה נקרא "ברחמים", שתפילתו הוא רק שירחמו עליו מהשמים, שיוכל להחזיק את חיותו. וזה פירוש מה שכתוב בזוהר שתפילה שהוא למסכנא תיכף נתקבל, היינו שהוא עבור השכינה הקדושה, תיכף נתקבל.

קיד. ענין תפילה

שמעתי תש"ב

יש להבין, איך שייך ענין תפילה שהוא בחינת רחמים, הלא יש כלל "מצאתי ולא יגעת
אל תאמין". והעצה, שהאדם צריך להבטיח להשם ית', שיתן לו את היגיעה לאחר מכן.

קטו. ענין דומם צומח חי מדבר

שמעתי ת"ש ירושלים

דומם: הוא בחינת שאין לו רשות בפני עצמו, אלא רשות של בעל הבית עליו, והוא מוכרח למלאות כל חשקו ורצונו של בעל הבית. לכן, היות שהשם ית' ברא את הבריאה לכבודו, כמו שכתוב, "כל הנקרא בשמי וכו' לכבודי בראתיו", היינו שהשם ית' ברא את הבריאה לצורכי עצמו, הטבע של בעל הבית נטבע בהנבראים. היינו, שכל אחד מהנבראים אינם יכולים לעבוד לתועלת זולתו, אלא לתועלת עצמו.

צומח: הוא שכבר יש לו רשות בפני עצמו במקצת, שכבר יכול לעשות דבר שהוא בהיפוך מדעת בעל הבית, היינו שכבר יכול לעשות דברים שאינם לתועלת עצמו, אלא להשפיע. וזהו כבר ההיפוך ממה שיש ברצון בעל הבית, שהוא הטביע בהתחתונים שיופעלו רק ברצון לקבל לעצמו, אבל עם כל זה כמו שאנו רואים בצמחים הגשמיים, אף על פי שהמה בעלי תנועה שמתפשטים באורך וברוחב, ומכל מקום תכונה אחת יש לכל הצמחים. זאת אומרת שאין אף צמח אחד יכול נגד שיטת כל הצמחים, אלא שמחויב לשמור את חוקי הצמחים, ואין לו שום כח שיוכל לעשות נגד בני גילו. זאת אומרת שאין לו בחינת חיים בפני עצמו אלא שהוא חלק מחיי כל הצמחים בכלל, זאת אומרת שלכל הצמחים יש בחינת חיים אחת, שצורת החיים אחת הוא לכל הצמחים כולם, שכל הצמחים דומה לברייה-אחת, והצמחים באופן פרטי דומים לאברים של הבעל חי הזה. וכמו כן ברוחניות, אלו האנשים שכבר יש להם כח להתגבר על הרצון לקבל במקצת, אבל הם משועבדים להסביבה, אבל לעשות בהיפוך מהסביבה שבו הוא נמצא אין לו עוד הכח הזה, אלא על כל פנים הוא עושה להיפוך ממה שהרצון לקבל שלו רוצה, היינו שהוא כבר עובד עם רצון להשפיע.

חי: בעלי החי, אנו רואים שלכל אחד מהם יש להם תכונה בפני עצמו ואינם משועבדים להסביבה, אלא לכל אחד יש הרגשה ותכונה בפני עצמו, ובטח שהוא יכול לפעול מה שהוא נגד רצון בעל הבית, היינו שיכול לעבוד בבחינת השפעה. וגם אינו משועבד להסביבה, אלא שיש לו חיים בפני עצמו מבלי שחיותו יהיה תלוי בחיים של חברו. אבל יותר מישותו עצמו אינו יכול להרגיש, היינו שאין לו הרגש הזולת, וממילא שאינו יכול לדאוג עבור הזולת.

מדבר: יש בו מעלות (א) שהוא עושה נגד רצון בעל הבית. (ב) שאינו משותף לכל בני גילו כמו הצומח, היינו שאינו תלוי בהסביבה. (ג) שגם מרגיש את הזולת, לכן יכול לדאוג עבורם ולהשלימם על ידי זה שמרגיש ומצטער עם הצבור, ויכול לשמוח בנחמת הצבור, וכן הוא יכול לקבל מהעבר והעתיד, מה שאם כן הבעל חי שאינו מרגיש רק את ההוה, וגם רק פרטיות עצמו.

קטז. למאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה

שמעתי

מצוות אין צריכות כוונה - ושכר מצוה בהאי עלמא ליכא. פירוש, דלמאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה, הוא סובר, ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא. דענין כוונה, היינו השכל והטעם שבמצוה, והוא באמת השכר של המצוה שאם האדם טועם טעם המצוה, וגם מבין השכל שבהדבר אז לא צריכים לשכר יותר גדולה מזו. לפי זה יוצא, אם אין מצוות צריכות כוונה, ממילא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, הלא אין לו שום טעם ושכל בהמצוה.

נמצא, שאם האדם נמצא במצב שאין לו שום כוונה, אז נמצא במצב ששכר מצוה בהאי ליכא, כיון ששכר המצוה הוא הטעם והשכל, ואם אין לו זה בטח שאין לו שכר מצוה בעולם הזה.

ק"ז. יגעת ולא מצאת אל תאמין

שמעתי

התצרוכת להיגיעה הוא דבר הכרחי, מאחר שהשם ית' נותן מתנה להאדם הוא רוצה שירגיש בטוב המתנה, אחרת הוא יהיה בחינת שוטה, כמו שאמרו חז"ל "איזהו שוטה, המאבד מה שנותנין לו". מאחר שאינו מחשיב את חשיבות שבהדבר, לכן אינו שם לב שישמור את המתנה. וזה כלל, שאין האדם מרגיש שום חשיבות באיזה דבר, אם לא היה לו צורך להדבר, וכפי ערך הצורך והיסורים אם אינו משיגו, כן ממש באותו השיעור הוא מרגיש טעם תענוג ושמחה במילוי החסרון. כדוגמת למי שנותנין כל מיני משקין טובים, ואם אינו צמא אין לו שום טעם, כמו שכתוב "כמים קרים על נפש עיפה". ולכן, כשמסדרים סעודות בכדי להנאות ולשמח להקהל, אזי המנהג כמו שמכניס בשר ודגים וכל מיני דברים טובים, אזי נזהרים לערוך על השלחן גם כן דברים חריפים ומרים, דהיינו חרדל ופלפלים חריפים ודברים חמוצים ודברים מלוחים, וזהו הכל בכדי לעורר את היסורים של רעבון. כי כשהלב טועם טעם מר וחרף, אזי נתעורר רעבון וחסרון, שהאדם זקוק למלאות את חסרונו עם הסעודה של דברים טובים. ואל יעלה על לבו של מישהו לשאול, למה לי את הדברים המעוררים יסורים של רעבון, הלא על בעל הבית להכין רק מילוי להחסרון, דהיינו הסעודה, ולא להכין דברים שמעוררים להמילוי חסרון. והתשובה מובן לכל, משום שאם בעל הבית רוצה שהאנשים יהנו מהסעודה, אזי כפי שיעור שיהיה להם החסרון להסעודה, כן ממש באותו שיעור הם יהנו מהסעודה. נמצא, שאם הוא ירבה דברים טובים זה עוד לא יועיל שיהנו מהסעודה, מטעם הנ"ל, כי אין מלוי בלי חסרון.

לכן, בכדי לזכות לאור השם ית' גם כן צריך להיות בחינת חסרון. והחסרון לזה הוא היגיעה, בשיעור שהאדם מתיגע ודורש את ה' בזמן ההסתרה ביותר, בשיעור הזה הוא נעשה נצרך לה', היינו שה' יאיר עיניו שיזכה ללכת בדרך ה'. אזי כשכבר יש לו הכלי הזו של חסרון, אזי כשהשם ית' יתן לו איזה עזרה משמים, אזי כבר ידע איך לשמור את מתנה זו. נמצא, שהיגיעה היא בחינת אחוריים. וכשמקבל את האחוריים, יש לו מקום שיוכל לזכות לבחינת פנים.

ועל זה נאמר "לא יחפוץ הכסיל בתבונה", זאת אומרת שאין לו צורך כל כך, שירצה להתיגע על התבונה בכדי להשיגו. נמצא, שאין לו האחוריים, ממילא אי אפשר לזכות לבחינת הפנים. וזה ענין לפום צערא אגרא, היינו הצער הנקרא יגיעה עושה את הכלי, שיוכל לזכות לבחינת אגרא. זאת אומרת, כפי שיעור שיהיה לו הצער, באותו שיעור הוא יכול אח"כ לזכות לבחינת השמחה והתענוג.

קִיחַ. לְהַבִּין עֵינֵי בְרִכִּים אֲשֶׁר כָּרְעוּ לְבַעַל

שְׁמַעְתִּי

הִנֵּה יֵשׁ בְּחִינַת אֵשׁ, וְיֵשׁ בְּחִינַת בַּעַל. אֵשׁ נִקְרָא, דְּלִית לָהּ אֵלָא מָה שִׁיְהִיב לָהּ בַּעֲלָהּ, וּבַעַל נִקְרָא שֶׁהוּא עֲצָמוֹ מִמְשִׁיךְ לְתוֹךְ בְּחִינַתוֹ כֹּל טוֹב. הִנֵּה בְרִכִּים נִקְרָא בְּחִינַת הַכְּנַעַנִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וְכָל בָּרֵךְ לְךָ תִּכְרַע".

וּבְעֵינֵי הַכְּנַעַנִי יֵשׁ ב' בְּחִינּוֹת : א) מִי שֶׁמְכַנֵּעַ אֶת עֲצָמוֹ לְפָנָיו מִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ, וְהַגֵּם שֶׁלֹּא יוֹדַע מַעֲלָתוֹ אֵלָא שֶׁהוּא מֵאֲמִין שֶׁהוּא גָּדוֹל, וּמִשּׁוֹם כֵּךְ יֵשׁ לוֹ הַכְּנַעַנִי לְפָנָיו. ב) שֶׁהוּא יוֹדַע אֶת גְּדוּלָּתוֹ וּמַעֲלָתוֹ בְּבִירּוֹר גְּמוּר.

וּבְעֵינֵי אֲמוֹנָה בְּהַגְדָּלוֹת שֶׁל הָעֲלִיּוֹן, יֵשׁ גַּם כֵּן ב' בְּחִינּוֹת : א) שֶׁהוּא מֵאֲמִין שֶׁהוּא גָּדוֹל מִטַּעַם שֶׁאֵין לוֹ עֲצָה אַחֲרָת, הֵינּוּ שֶׁאֵין לוֹ שׁוֹם דֶּרֶךְ וּמִבּוֹא אֵיךְ לִידַע אֶת גְּדוּלָּתוֹ. ב) שִׁישׁ לוֹ עֲצָה אֵיךְ לִידַע בְּדַעַת בְּרוּרָה וְצִלּוּלָה אֶת גְּדוּלָּתוֹ, וּמְכַל מְקוֹם הוּא בּוֹחֵר בְּדֶרֶךְ הָאֲמוֹנָה, מִטַּעַם "כְּבוֹד אֱלֹקִים הַסֵּתֵר דְּבַר", זֹאת אוֹמֵר, הַגֵּם שִׁישׁ לוֹ נִיצוּצִין בְּגוּפוֹ שֶׁהֵם רוֹצִים דוֹקָא לְדַעַת גְּדוּלָּתוֹ, וְלֹא לִלְכַת כְּבִהְמָה, וּמְכַל מְקוֹם הוּא בּוֹחֵר בְּדֶרֶךְ הָאֲמוֹנָה, מִטַּעַם הַנִּ"ל. נִמְצָא, שֶׁמִּי שֶׁאֵין לוֹ עֲצָה אַחֲרָת וּבּוֹחֵר בְּאֲמוֹנָה, נִמְצָא שֶׁהוּא בְּחִינַת אֵשׁ, הֵינּוּ בְּחִינַת נִקְבָה, "תִּשֵּׁשׁ כּוֹחוֹ כְּנִקְבָה", וְהוּא רַק מְקַבֵּל מִבַּעֲלָהּ. וּמִי שִׁישׁ לוֹ עֲצָה וְהוּא לוֹחֵם לִלְכַת בְּדֶרֶךְ אֲמוֹנָה, הוּא נִקְרָא בְּחִינַת "אִישׁ מִלְחָמָה". לְכֵן, אֱלוֹ שְׁבוּחָרוֹ בְּבְחִינַת אֲמוֹנָה בְּזִמְנֵן שֶׁהִיא לָהֶם עֲצָה לִלְכַת בְּבְחִינַת יָדִיעָה, הַנִּקְרָא בַּעַל, הֵמָּה נִקְרָאִים "אֲשֶׁר לֹא כָּרְעוּ לְבַעַל", הֵינּוּ שֶׁלֹּא נִכְנְעוּ לְעַבּוּדַת בַּעַל שֶׁהוּא בְּחִינַת יָדִיעָה, אֵלָא שֶׁהִלְכוּ בְּדֶרֶךְ הָאֲמוֹנָה.

קִיט. ההוא תלמיד דלמד בחשאי

שמעתי ה' תשרי תש"ג

"ההוא תלמיד דלמד בחשאי, בטש ביה ברוריה ואמרה "ערוכה בכל", אם ערוכה ברמ"ח, מתקיים".

חשאי, פירוש קטנות, מלשון חש-מל. **חש** נקרא כלים דפנים, ומל נקרא כלים דאחור, שהם כלים למטה מחזה המביאים בחינת גדלות. התלמיד הנ"ל היה חושב, שאם הוא זכה לבחינת **חש**, שהוא בחינת רצון להשפיע וכל כוונותיו הם אך להשפיע, כבר זכה לכל השלימות. אבל היות שתכלית בריאת העולמות היתה להטיב לנבראיו, היינו לקבל כל התענוגים העליונים, שהאדם ישיג את כל הקומה אפילו למטה מחזה גם כן, זאת אומרת כל הרמ"ח, לכן אמרה לו ברוריה את הפסוק "**ערוכה בכל**" היינו בכל הרמ"ח. זאת אומרת, שימשיך גם הלמטה מחזה גם כן, היינו שצריך להמשיך גם הגדלות, וזה "מל", היינו דיבור, שהוא בחינת גילוי שיגלה את כל הקומה. אלא בכדי שלא יפגמו, צריכים מקודם לקבל את הקטנות הנקרא "חש" שהוא בחשאי שעדיין לא מגולה, ואח"כ הוא צריך לברר גם את בחינת מל, שהוא בחינת הגדלות, ואז יהיה מגולה את כל הקומה. וזהו "ערוכה ושמורה", היינו כיון שכבר אצלו בבחינת השמירה, היינו הקטנות, כבר יכול להמשיך את הגדלות, ואין לו לפחד.

ק.כ. טעם על מנהג שלא אוכלין אגוזים בראש השנה

שמעתי מוצאי ראש השנה תש"ג ירושלים

טעם על מנהג שלא אוכלין אגוזים בראש השנה, משום שאגוז גמטריא חטא "חט"
והקשה, הלא אגוז גמטריא טוב.

ואמר, שאגוז רומז לעץ הדעת טוב ורע, וטרם שהאדם עשה תשובה מאהבה, אצלו
האגוז עדיין חטא, ומי שכבר זכה לתשובה מאהבה אזי זדונות נעשו לו כזכיות, נמצא
שמה-חט נעשה בחינת טוב, ואז כבר מותר לו לאכול אגוז. לכן צריכין להיזהר לאכול
דברים שאין בהם שום רמז לחט, שהם בבחינת עץ החיים, מה שאם כן בדברים שיש
בהם גמטריא לחט, מרומזים לעץ הדעת טוב ורע.

קכא. היתה כאניות סוחר

שמעתי

בפסוק "היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה", הנה בזמן שהאדם דורש ועומד בתוקף ש"כולה שלי", היינו שכל הרצוניות יהיה מוקדש כולה לה', אזי הס"א מתעורר כנגדו וטוענת גם כן "כולה שלי", ואז יש מסחר. מסחר נקרא, שהאדם רוצה לקנות איזה חפץ, והקונה והמוכר מתדיינים על הכדאיות, היינו כל אחד טוען שהצדק עמו. וכאן הגוף מסתכל למי כדאי לשמוע- להמקבל, או לכח המשפיע, ששניהם טוענים בבירור, כולה שלי. וכיון שהאדם רואה את שופלותו, שגם יש בו נצוצין שלא מסכימים לשמור את התורה והמצות, אפילו כקוצו של יוד, אלא כל הגוף טוען כולה שלי. אזי "ממרחק תביא לחמה", היינו מהרחקות, שהאדם רואה איך שהוא כל כך מרוחק מה', ומצטער ומבקש מה' שיקרבהו, "תביא לחמה". ענין לחם הוא סוד אמונה. אזי הוא זוכה לאמונה בקביעות, כי "ה' עשה שיראו מלפניו", היינו שכל ההרחקות שהוא מרגיש, ה' הביאו לו את המצבים האלו, בכדי שיהיה לו צורך לקבל עליו את יראת שמים.

וזה פירוש "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ה'". פירוש, שהחיות דקדושה שבאדם, אינו בא דוקא מההתקרבות, היינו הכנסות, זאת אומרת הכניסות להקדושה, אלא גם מהיציאות, היינו מההתרחקות. שעל ידי זה שהסטרא אחרא מתלבשת בגוף האדם, וטוענת כולה שלי בטענה צודקת, ועל ידי זה התגברות באלו המצבים, האדם זוכה לאמונה בקביעות. זאת אומרת שהאדם צריך ליחד הכל לה', היינו אפילו היציאות נמשך ממנו ית'. וכשזוכה, אזי הוא רואה, שבין היציאות ובין ההכנסות, הכל ממנו יתברך.

ועל ידי זה הוא מוכרח להיות עניו, כיון שהוא רואה שהכל השם ית' עושה, בין היציאות ובין ההכנסות. וזה ענין הנאמר אצל משה, ענותן וסבלן, שצריכים לסבול את השופלות. היינו, שבכל מדרגה ומדרגה הוא צריך להחזיק את השופלות, וברגע שעוזב את השופלות, תיכף נאבד ממנו כל המדרגות "משה" שכבר השיג, ודי למבין. וזה ענין סבלנות. שענין שופלות יש אצל כל אחד ואחד, אלא לא כל אחד מרגיש את שופלות לדבר טוב, נמצא שלא רוצים לסבול. מה שאין כן משה רבינו עליו השלום, סבל את הענוות לכן נקרא עניו, היינו שהיה לו שמחה מהשופלות.

וזה כלל, במקום שאין שמחה אין השכינה שורה, לכן בזמן הטהרה, אי אפשר להיות השראת השכינה. והגם שדבר הטהרה הוא דבר הכרחי (וזהו כדוגמת בית הכסא, הגם שהאדם מוכרח להכנס לתוכו, ומכל מקום בטוח הוא שאין זה בית המלך). וזה ענין ברכה ובכורה שאותיותיהן שוות. כי בכורה הוא סוד ג"ר, והס"א רוצות את הג"ר אבל לא את הברכות. כי ברכה הוא סוד הלבוש על המוחין, ועשיו היה רוצה את הבכורה מבלי הלבוש, ומוחין בלי לבוש אסור לקבל. וזה שאמר עשו "הלא ברכה אחת אצלת לי". ברכה אחת כוונת להיפוך מהברכות, היינו קללה, שעל זה נאמר "ויאהב קללה ותבואהו, ולא חפץ בברכה".

קכב. להבין מה שמבואר בשולחן ערוך

שמעתי עש"ק ניצבים כ"ב אלול תש"ב

להבין מה שמבואר בשולחן ערוך, שהדין שהאדם צריך לחזור ולעיין בהתפילות של ימים נוראים, מסיבת כשיבוא זמן התפילה, אזי כבר יהיה זקן ורגיל בתפילה.

והענין הוא, שתפילה צריך להיות בלב, שהוא סוד עבודה שבלב, היינו, שהלב יסכים למה שהאדם מדבר בפה (ואם לאו נקרא זה רמאות, היינו שאין פיו ולבו שוים). לכן, בחודש אלול צריך האדם להרגיל את עצמו בהעבודה העצומה, והעיקר הוא שיכול לומר "כתבנו לחיים", היינו בזמן שאומר **כתבנו לחיים**, שגם הלב יסכים (שלא יהא כחונף) שיהיו פיו ולבו שוים. "כי האדם יראה לעינים, וה' יראה לבב".

ולפי זה, בזמן שהאדם צועק **כתבנו לחיים**, שפירוש חיים הוא בחינת להתדבק בחיי החיים, שהוא דוקא על ידי זה שהאדם רוצה לעבוד בבחינת כולו להשפיע, וכל מחשבותיו עבור הנאה עצמית יהיו בביטול גמור. ואז, כשמרגיש מה שהוא מדבר, אזי לבו יכול לפחד שמא חס ושלוש יתקבל תפילתו, היינו שלא יהיה לו שום רצון עבור עצמו. ולגבי הנאת עצמו מצטייר מצב, בדומה שהוא עוזב את כל תענוגי עולם הזה ביחד עם כל הבריות והחברים ובני ביתו וכל קניינו ורכושו, ופורש את עצמו ללכת למדבר אשר אין שם שום, רק חיות רעות, ואף אחד לא ידע ממנו וממציאותו. ונדמה בעיניו כאילו אובד את עולמו בפעם אחת, ומרגיש שמאבד עולם מלא חדות חיים, ומקבל על עצמו מיתה מעולם הזה, ומרגיש שהוא כעת מאבד עצמו לדעת, בזמן הרגשת הציור הזה. ויש לפעמים, שהס"א עוזרת לו לצייר את מצבו עם כל הצבעים השחורים, אז הגוף בועט בתפילה זו, ונמצא שאי אפשר שיתקבל תפילתו, מסיבת שהוא עצמו לא רוצה שתתקבל תפילתו.

לכן צריך להיות הכנה להתפילה, שירגיל את עצמו לתפילה כאלו, שיהיו פיו וליבו שוים. וזה יכולין לבוא שהלב יסכים ע"י ההרגל, שיבין שבחינת קבלה נקרא פירוד, ועיקר הוא דביקות בחיי החיים שהוא סוד השפעה. ותמיד מוכרחים להשתדל בעבודת המלכות, הנקראת בחינת "כתיבה", שהוא בחינת דיו ושחרית. היינו, שלא ירצה שעבודתו יהיה דוקא בבחינת "לבני ושמעי", כנ"ל שרק בזמן הלבנונית הוא ישמע לתורה ומצות, אלא ללא תנאים, בין בלבן ובין בשחור, תמיד יהיה שוה אצלו. שבכל אופנים הוא צריך להשמע להפקודות של התו"מ.

קכג. ענין גיטו וידו באין כאחד

שמעתי זכרונות מאדמו"ר זצ"ל

ענין ה' תתתא בעינים, היינו שנעשה בחינת מסך וכסוי על העינים. שהעינים הוא סוד ראייה והשגחה, שרואה בחינת השגחה מסותרת, ענין נסיון, היינו שאין לו צד הכרעה לא לכאן ולא לכאן, שאין הוא יכול לברר את רצון ה' ואת כוונת רבו. הגם שמסוגל לעשות עבודות במסירות נפש, אבל אין בידו להכריע אם עבודה זו של מסירות נפש הוא במקומו, או להיפוך, שעם עבודה קשה זו יהיה בניגוד לדעת רבו ולדעת ה'.

וכדי להכריע בדבר, הוא מכריע בדבר המוסיף יגיעה. זאת אומרת, שהוא צריך לפעול בהתאם להקו, שרק היגיעה מוטלת על האדם ולא שום דבר. אם כן, אין לו כל מקום לפקפק במעשיו, ובמחשבותיו, ובדיבוריו, אלא הוא צריך תמיד להרבות יגיעה.

קכד. שבת בראשית - ודשיתא אלפי שני

שמעתי

יש ב' בחינות שבתות, א' דבראשית, ב' דשיתא אלפי שני. וההבדל ביניהם הוא זה- ידוע שיש בחינת שביתה ובחינת נפישה, שביתה נקרא במקום שאין כבר מה להוסיף, מה שאם כן נפישה שהוא מלשון עמד לפוש, זאת אומרת שהוא באמצע עבודה, ואין לו כח להמשיך בעבודתו, אז הוא עומד לפוש בכדי לקבל חיות וכוח מחדש, ואח"כ ממשיך בעבודתו.

שבת בראשית הוא בחינה שאין מה להוסיף, והוא נקרא בחינת שביתה. ושבת דשיתא אלפי שני הוא בחינת נפישה, שעל ידי זה הוא מקבל כח וחיות להמשיך בעבודתו בימות החול. ובזה נבין מאמר חז"ל, ששבת אמרה, לכולם נתת בן זוג, ולי לא נתת, והשיב לה הקב"ה, ישראל יהיה בן זוגך. שענין זוג היינו בחינת נקרא ז"א, אם יש בחינת נוקבא יכול להיות זוג, ומזווג בא תולדות היינו התחדשות והוספות. וענין נוקבא, היינו בחינת חסרון, שאם נמצא באיזה מקום חסרון, יש מקום לתקן את החסרון. וכל התיקונים נקראים שהם באו על שלימותם, בזה שממשיכים אור העליון במקום החסרון. נמצא, שלא היה כאן שום חסרון מלכתחילה, אלא כל החסרון שחשבו מקודם שהוא בחינת חסרון, הוא בא בבחינת תיקון מלכתחילה, היינו שעל ידי זה ישפע שפע עליון ממרום.

וזה דומה, כשאדם מעיין באיזה ענין ומתייגע את עצמו להבין את הענין, וכשמשיג את הפירוש אזי להיפוך, היינו שלא מרגיש שמקודם היה לו יסורים שלא הבין את הענין, אלא שהוא שמח בזה שיש לו עכשיו שמחה. שהשמחה נמדדת בערך לפי שיעור היגיעה שהיה לו מטרם שהבין את הענין. נמצא, שזמן העיון נקרא בחינת נוקבא, שהוא בחינת חסרון, וכשהאדם מתיחד עם החסרון אזי הוא מוליד את התולדה, היינו החידוש. וזה שטענה השבת, הלא בשבת אין זמן עבודה, אם כן לא יהיה שום תולדות ושום חדושים.

קכה. המענג את השבת

שמעתי ח' סיון תש"ט תל אביב

כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר, "אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ, והאכלתיך נחלת יעקב אביך" וגו'. לא כאברהם שכתוב בו, "קום התהלך בארץ לארכה" וגו', ולא כיצחק, שכתוב "כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות", אלא כיעקב, שכתוב בו "ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה" (שבת, קיח).

והגמרא כפשוטה קשה להבין, וכי לכל אחד ואחד מישראל יתנו את כל העולם כולו, דהיינו נחלה בלי מצרים.

ונקדים מאמר חז"ל, "לעתיד לבוא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה ומקדיר, רשעים נידונין בה וצדיקים מתרפאים בה, דכתיב, "כי הנה היום בא בוער כתנור, והיו כל זדים ועושי רשעה קש, ולהט אותם היום הבא אמר ה' צבאות, אשר לא יעזוב להם שורש וענף", לא שורש בעולם הזה ולא ענף בעולם הבא. צדיקים מתרפאים, בה דכתיב "וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה" וגו', ולא עוד אלא "שמתעדנין" בה" (עבודה זרה ג' ע"ב).

וצריך להבין חידת חכמים מהו שמש ומהו נרתיק, ומאין נמשך ההפכיות הזה, ומה שורש בעולם הזה וענף בעולם הבא, ומהו "ולא עוד, אלא שמתעדנין בה" היה לו לומר מתרפאים ומתעדנין בה, ומהו "ולא עוד" דקאמר.

ומובן זה עם מאמר חז"ל, "ישראל מונין ללבנה ואומות העולם לחמה" (סוכה כ"ט). פירוש, אור השמש כינוי לידיעה היותר ברורה, כמו שכתוב "ברה כחמה". ואומות העולם שלא קבלו את התורה ומצות, כמו שכתוב, שהחזירה הקב"ה על כל אומה ולשון, כי לא רצו להנות מאור התורה שהוא בחינת לבנה המקבלת מאורו ית' שהוא אור השמש כלומר אור הכולל. ועם כל זה, יש להם חשק חפץ ורצון לחקור בהשם ית' ולידע אותו עצמו.

מה שאם כן ישראל מונין ללבנה, שהמה התורה ומצות שאור השמש ית' מלובש בהם, ועל כן התורה היא סוד נרתיק להשם ית'. ואיתא בזהר שאורייתא וקוב"ה חד הוא, כלומר שאור השם ית' מלובש בתורה ומצות, והוא ונרתיקו חד הוא, ועל כן ישראל מונין ללבנה, כלומר להשלים את עצמם בתורה ומצות, וממילא זוכים גם בקוב"ה. אמנם אומות העולם, מתוך שאינם מקיימים התורה ומצות, דהיינו הנרתיק, על כן אין להם אפילו אור החמה.

וזה סוד, לעתיד לבוא מוציא חמה מנרתיקה. ואמרו, שכינה בתחתונים צורך גבוה, כלומר שהשם ית' חושק ומתאוה לזה. וזה סוד ששת ימי המעשה, היינו העבודה בתורה ומצות, כי כל פעל ה' למענהו פעל, ואפילו עובדין דחול גם כן עבודת השם ית' כמו שכתוב, "לא תהו בראה לשבת יצרה", ועל כן הוא מכונה לנרתיק. ושבת הוא סוד אור החמה, יום המנוחה לחיי עולמים. כלומר הכין העולם בבי' מדרגות: א) שיתגלה שכינתו על ידי התורה ומצות בבחינת ששת ימי המעשה, ב) שיתגלה בעולם בלי תורה ומצות, וזה סוד "בעתה אחישנה", זכו אחישנה, דהיינו על ידי תו"מ, לא זכו בעתה, כי התפתחות הבריאה ברוב היסורין מביאה קץ וגאולה להאנושיות, עד שישרה השם ית' שכינתו בתחתונים, וזהו מכונה "בעתה", כלומר על ידי התפתחות של הזמן.

קכו. חכס בא לעיר

שמעתי סעודת חג השבועות תש"ז תל אביב

"חכס בא לעיר". חכס נקרא הקב"ה. בא לעיר, שבשבועות מתגלה עצמו להעולם.

"אמר עצל: ארי בדרך, שמא החכס אינו בביתו, שמא הדלת נעול". והענין הוא, חז"ל אמרו "יגעת ולא מצאת אל תאמין", לכן, אם הוא רואה שעדיין לא מצא את קרבת ה', אזי אומרים לו שבטח לא התיגע כראוי, ולכן מכנה אותו הפסוק בשם עצל.

ומהו הטעם שהוא לא התיגע, כיון שהוא מחפש את קרבות ה' למה הוא לא רוצה לתת יגיעה, הלא אפילו אם רוצים להשיג דבר גשמי גם כן לא משיגין בלי יגיעה. אלא באמת הוא רוצה להתיגע, ולא שאומר ארי בדרך, היינו הסטרא אחרא, כמו שכתוב "יארוב ארי במסתרים". היינו, מי שמתחיל בדרך ה' הוא פוגע בהארי שהוא על דרך, ומי שנכשל בו אין לו תקומה. ובשביל זה הוא מפחד להתחיל, כי מי יוכל לנצחו. אזי אומרים לו "אין ארי בדרך", היינו שאין עוד מלבדו, כתוב, כי אין שום כח אחר זולתו, בסוד "והאלוקים עשה שיראו מלפניו". ואז הוא מוציא תירוץ אחר, שמא החכס אינו בביתו. ביתו הוא בחינת נוקבא, בחינת שכינה הקדושה, אזי הוא לא יכול לידע בבירור אם הוא הולך בקדושה או לא, ולזה אמר שמא החכס, היינו הקב"ה, אינו בביתו. היינו זה הבית אינו שלו, אינו של הקדושה, ומאין יהיה לו הידיעה שהוא הולך בקדושה, אזי אומרים לו "החכס בביתו" היינו "נשמת אדם תלמדנו", וידע שסוף כל סוף שהוא הולך בקדושה.

אזי הוא אומר "שמא הדלת נעול", שאי אפשר להיכנס להיכל פנימה, כדרך "לא כל הרוצה ליטול את ה', יבוא ויטול". אזי משיבים לו "אין הדלת נעול", הלא אנו רואים שהרבה אנשים זכו להכנס להיכל פנימה. אזי הוא משיב "בין כך ובין כך לא אילך", פירוש שאם הוא עצל ולא רוצה להתיגע, אזי נעשה חריף ומתוכח, שחושבין שרק מכבידין עליו את העבודה. ובאמת הוא, מי שרוצה להתיגע אז הוא רואה להיפוך, הלא הוא רואה שהרבה הצליחו. ומי שאינו רוצה להתיגע, אזי הוא רואה שיש אנשים שלא הצליחו, אף על פי שהם לא הצליחו גם כן הטעם שהם גילו שאינם רוצים להתיגע, אבל כיון שהוא עצל, ורוצה רק להכשיר ולהצדיק את מעשיו, לכן הוא כל כך דורש כחכס. והאמת הוא, שצריכין לקבל את העול תורה ומצות בלי שום טענות וויכוחים, ואז יצליח.

קכו. קודם יצירת הולד

שמעתי ירושלים כ"א אייר

קודם יצירת הולד מכריזים על הטיפה, תהיה טיפש תהיה חכם וכו', אבל צדיק ורשע לא קאמר.

ויש לשאול לפי זה, הלא אי אפשר לטיפש שיהיה צדיק, מטעם ש"אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות", וכמו שכתוב, זה ששוטה כל ימיו איך אפשר להיות לו בחירה, אם נגזר עליו להיות טיפש.

וכמו כן יש להבין מה שכתוב, ראיתי בני עליה והן מועטין, עמד ושתלם בכל דור ודור. ויש לפרש דמילת מעוטין, משמע שהם מתמעטין והולכין, ועל ידי זה ששתלם הם מתרבים. וצריך להבין מהו המשל של "ושתלם", וכמו כן מילת מעוטין הוא "הוה", אם כן איך השתילין הם מתרבין.

ויש לפרש דענין טיפש וחכם, הכוונה הוא רק בהכנה, על דרך "יהיב חכמתא לחכימין". היינו, יש אנשים שנולדים עם רצון חזק ולב רחב ומוח חריף, ולזה אנו קוראים חכם, מסיבה שהוא מוכשר לקבל חכמתו יתברך. ולעומת זה, יש אנשים שנולדים טיפשים, היינו שהם אנשים מצומצמים היינו שכל מחשבתם ורצונם הוא רק בעניני עצמו, וענין הרגשת הזולת הם לא יודעים מהו, כי לא יבינו מהו השפעה לזולתו, ואיך הם יכולים לבוא לידי דרגת צדיק. שאי אפשר להיות צדיק עד שבאים לאהבת ה', ואם אין לו אהבת הזולת, אין באפשרותו לבוא לידי אהבת ה', כמבואר במאמר רבי עקיבא "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה". ולפי זה, לאנשים כאלו אין להם בחירה, ומכל מקום "צדיק ורשע לא קאמר", משמע שיש להם בחירה.

ויש להבין זה על דרך שאמרו חז"ל "ראיתי בני עליה והם מועטים", שענין בני עליה כוונתו על דרך הנ"ל, אנשים שיהיו מוכשרים ועומדים לדביקותו ית' הם מועטים, ולכן שתלן בכל דור ודור. לכן כבר יש בחירה להטיפשים, ללכת ולהתחבר ולהתדבק עם צדיקי הדור, ועל ידי זה יקבלו כח והכשרה, שיוכלו לקבל עליהם את עול מלכות שמים, ושיוכלו לעבוד עבודת הקודש, שהצדיקים ישפיעו עליהם את מחשבתם ורצונם. שעל ידי הסיוע שיקבלו מצדיקי הדור, יוכלו גם הם לעלות למדרגת צדיק, אף על פי שמצד הטבע שנולדו אין להם התכונות האלו, מכל מקום ע"י התדבקותם בבני עליה, יקבלו תכונות אחרות.

נמצא, שעל ידי זה ששתלם את בני עליה בכל דור ודור, יש מקום שהבני עליה שיעלה את בני דורם לרום המעלות. מה שאין כן אם היו הבני עליה בדור אחד, לא היה להטפשים שום עצה לעלות למסילת הקודש.

ובזה נבין תיקון של "ושתלם", שע"י השתילה נתרבו הבני עליה, כדוגמת שנותנים שתיל בארץ שעל ידי זה מתרבין אח"כ הרבה ענפים.

וכמו כן נבין ענין הבחירה. היינו, אם נולד טיפש, היינו שהוא רחוק מעניני השפעה לזולתו, ע"י התחברות עם הבני עליה, יקבלו תכונות חדשות מהבני עליה, שהם ישפיעו להטפשים, בזמן שיעשה בחירה, היינו שיכניע את עצמו ללכת לקבל הדרכה מהבני עליה. כי לולי זה, תורתם נעשית להם סם המות. ורק ע"י הדביקות עם הבני עליה יזכו לדביקות

כי ידוע שבי אנשים עומדים זה כנגד זה, הימין של חבירו נגד שמאלו, והשמאל של חבירו הוא נגד ימינו. לכן, כשמדברים מב' דרכים, א' של ימין היינו דרך צדיקים, שכל ענינם הוא רק להשפיע, ודרך השמאל הוא דרך רשעים, כי כל ענינם הוא לתועלת עצמו, ומשום זה הם נפרדים מחיי החיים ונחשבים למתים, כמאמר חז"ל "רשעים בחייהם נקראים מתים". נמצא לפי זה, אפילו שהאדם לומד על דרך ימין, מכל מקום הוא כנגד צד שמאלו של הקב"ה, נמצא שתורתו נעשה לו סם המות. כי ע"י התו"מ, אם הוא בבחינת השמאל, אז הוא כוונתו להגדיל את גופו. זאת אומרת, שמקודם לכן היה רוצה רק למלאות את גופו עם תענוגי עולם הזה, ועכשיו על ידי זה שמקיים תו"מ, הוא רוצה שהקב"ה ימלא לו גם עם תענוגי עולם הבא. נמצא, שע"י התורה מתגדל הכלי קבלה שלו. היינו, מקודם היה רוצה רק עותרא דעלמא הדין, ואח"כ ע"י התעסקותו בתו"מ הוא רוצה גם עותרא דעלמא דאתי, נמצא שהתורה גורם בחינת מיתה, שעל ידי זה הוא נשלם ברצון לקבל אמיתי. ומכל שכן שעוסק בתו"מ בצד שמאלו, היינו שתחילת כוונתו הוא רק לקבל, הנבחן לשמאל, שבטח הוא לא בסדר. אלא, צריכים להשתדל לבוא לידי דביקות, שאז הוא נעשה אחד עם הקב"ה, ואז לא שייך ימין שמאל, הוא נעשה בהשתוות הצורה עם הקב"ה, אז ימינו הימין של הקב"ה. נמצא, שגופו נעשה לבוש להנשמה. ואז בזמן שבא לעסוק בעסקי גופו, הוא שלא יעסוק בצרכי גופו יותר ממה שמתאים לנשמתו. בדומה, שאין האדם העוסק לעשות בגד להלביש גופו, הוא לא יעשה את הבגד יותר ארוך ויותר רחב מגופו, אלא שישתדל שהבגד יהיה בדיוק שיתאים את גופו, אחרת הוא לא ילביש את הבגד. בדומה, שאיזה חיט הביא חליפה לאדם, וכשאדם מלביש את גופו הוא שהבגד ארוך יותר מדי ורחב יותר מדי, אז האדם יחזיר את החליפה להחית. כמו כן, הגוף של האדם צריך להלביש את הנשמה, והגוף לא צריך להיות יותר גדול מנשמתו, היינו שצרכי גופו לא יהיו יותר מדי מכפי שהוא צריך לצרכי נשמתו.

אבל צריכים לדעת, בכדי לבוא לדביקותו ית' הוא לא דבר קל, ולא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ליטול, לכן לצדיקי הדור צריכים. שעל ידי זה שדבוקים ברב אמיתי, היינו שכל רצונו הוא אך להשפיע, ואז האדם צריך לעשות מעשים שימצא חן בעיני רבו, היינו לשנוא מה שרבו שונא ולאהוב מה שרבו אוהב, אז הוא יכול ללמוד תורה שלא יהא תורתו סם המות.

וזה פירוש, עמד ושתלן בכל דור ודור, כדי שעל ידי זה יוכלו להתחבר בהבני עליה, יוכלו גם הם לבוא לדביקות אמיתי בו ית'.

ואל יקשה בעיניך, למה צריכים הטפשים בעולם, הלא היה יכול להיות כולם חכמים, אלא שלכל דבר צריך להיות איזה נושא. לכן צריכים טפשים, שהם יהיו הנושאים להרצון לקבל, ועל ידי זה יכולים אלה שרוצים ללכת בדרכי ה' לקבל סיוע מהם, על דרך שכתוב "ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי, כי תולעתם לא תמות, ואשם לא תכבה, והיו דראון לכל בשר", כמו שאמרו חז"ל שהם יהיו אפר תחת כפות רגלי הצדיקים. שעל ידי זה יהיה היכר לצדיקים, שיוכלו ליתן שבח והודיה לה' במה שקירב אותם. וזה שנקרא אפר תחת כפות רגלי וכו', היינו שיוכלו ללכת קדימה, על ידי זה שרואים את סופן של הרשעים.

קכח. מהאי גלגלתא נטיף טלא לז"א

שמעתי ג' משפטים ת"א תש"ג

מהאי גלגלתא נטיף טלא לז"א, ענין שיערא וחורתא שתחת כל שיערא יש גומא מתחתיו, והוא ענין "אך בשערה ישופנו", וזה סוד "ויען ה' אל איוב מן הסערה", וזה פירוש "זה יתנו, כל העובר על הפקודים, מחצית השקל בשקל הקודש", וזה סוד "בקע לגלגלת לכפר על נפשותיכם".

להבין ענין השערות הוא סוד שחרית ודיו, היינו, בזמן שהאדם מרגיש התרחקות מן ה', על ידי שיש לו מחשבות זרות, זה נקרא "שערות". ו"חורתא" נקרא לבנונית, היינו בזמן שמושפע אליו אור ה', שעל ידי זה הוא מתקרב לה', ושניהם יחד נקראים בשם אור וכלי.

וסדר העבודה הוא, כשהאדם נתעורר לעבודת ה', הוא ע"י שזוכה לבחינת חורתא, שמרגיש אז חיות ואור בהעבודת ה'. ואח"כ בא לו איזה מחשבה זרה, שעל ידי זה נופל מדרגתו ומתרחק מהעבודה, המחשבה זרה מכונה בשם סערה, ושערה. ותחת השערא יש גומא, שהוא בחינת נקב וחסרון בהגולגולת. שמטרים שבא לו המחשבות זרות, היה לו ראש שלם והיה מקורב לה', וע"י המחשבות זרות נתרחק מה', וזה נבחן שיש לו כבר חסרון בהראש. וע"י הצער שמצטער על זה, הוא ממשיך מהנקב הזה מבוועא דמייא, ומן השערא נעשית צנור להעברת השפע, שעל ידי זה נבחן שזכה לבחינת חורתא. ואח"כ בא לו עוד הפעם מחשבות זרות, שעל ידי זה נעשה עוד הפעם מרוחק מה', ונעשה עוד הפעם גומא בחינת נקב וחסרון בהגלגלתא, וע"י הצער שמצטער על זה הוא ממשיך עוד הפעם מבוועא דמייא, ואז מן השערה נעשה צנור להעברת השפע. וכן הוא הולך הסדר, כל פעם חוזר המצב הנ"ל בבחינת עולה ויורד, עד שנתרבו השערות לשיעור שלם. זאת אומרת, שכל פעם שהוא חוזר ומתקן הוא ממשיך שפע, ושפע זו נקרא טלא, וזה סוד "שראשי נמלא טל". משום שהשפע בא לסירוגין, וכל פעם הוא מקבל כעין טיפי טיפי. וכשנשלם עבודתו שהוא בא לשיעור שלם, עד שלא ישוב לכסלה עוד, נבחן שמהאי טלא עתיד לאתחייא מתיא. וזה סוד "בקע", היינו שהמחשבות זרות עושים בקיעות בהראש. וכן ענין של מחצית השקל, היינו שמחצית חייב ומחצית זכאי, אבל צריך להבין שענין מחצית ומחצית אינו בזמן אחד, אלא בכל זמן מוכרח להיות דבר שלם, כי אם עבר על מצוה אחת ולא קיים אותה, כבר לא נחשב למחצית אלא לרשע גמור. אלא בבי' זמנים, שפעם הוא צדיק, היינו שהוא דבוק בה' ואז הוא זכאי בתכלית, ובזמן שיש לו ירידה, אז הוא רשע. שזה סוד "לא איברי עלמא אלא או לצדיקי גמירי או לרשעי גמירי", לכן נקרא "מחצית", שיש לו ב' זמנים. וזהו "לכפר על נפשותיכם", משום שע"י הבקע שהוא מרגיש שאין הראש שלו שלם, כי בזמן שנופל איזה מחשבה זרה, אז אין דעתו שלם עם ה'. וכשהוא מצטער על זה, זה יגרום לו לכפרה על נפשו. מטעם אם כל פעם הוא חוזר בתשובה, אז הוא ממשיך שפע, עד שנתמלא השפע בסוד "שראשי נמלא טל" כנ"ל.

קכט. בחינת שכינתא בעפרא

שמעתי

"חביבין עליך יסורים, אזי אמר, לא הן ולא שכרן וכו', על האי שופרא דבלא בעפרא".
דהנה עיקר היסורים הן במקום שלמעלה מהדעת, ושיעור היסורים תלוי בשיעור שהוא
בסתירה להדעת, וזה נקרא בחינת אמונה למעלה מהדעת, ומעבודה זו יש נחת רוח
להשם ית'. נמצא, שהשכר הוא שעל ידי עבודה זו נצמח נחת רוח ליוצרו.

אבל בין הזמנים, דהיינו מטרם שיכול להתגבר ולהצדיק את השגחתו ית', נמצא
שכינתא בעפרא. דהיינו שהעבודה בבחינת אמונה, הנקרא בחינת שכינה הקדושה, הוא
בגלותא. היינו בבחינת ביטול בעפרא, ועל זה אמר, לא הן ולא שכרן, היינו שאינו יכול
לסבול את הזמן של בנתים, וזה שהשיב לו "ועל דא ודא קא בכינא".

קל. טבריא דרז"ל, טובה ראיתך

שמעתי א' אדר תש"ז בנסיעת טבריא

טבריא דרז"ל, טובה ראיתך. "ראיה" היא סוד חכמה. "טובה", ששם מסוגל לזכות לבחינת חכמה. ורבי שמעון בר יוחאי היה מטהר את שוקי טבריא, שענין טומאה של מתים, היינו של הרצון לקבל, שהוא בחינת "רשעים בחייהם נקראים מתים". וכל הטומאות המשייכות רק לבחינת חכמה, לכן בטבריא ששם היא סגולת החכמה, היה צריך לטהר את השוק.

קלא. הבא לטהר

שמעתי תש"ז

"הבא לטהר מסייעין אותו", היינו שתמיד צריך האדם להיות בחינת "הבא", ואז ממה נפשך, אם הוא מרגיש שטהר, הרי אינו צריך כבר לסייעו, כיוון שטהר והלך. ואם הוא מרגיש שהוא בבחינת בא והולך, אז מסייעין אותו בודאי, כי אין מניעה בפני הרצון, כיון שהוא מבקש את האמת.

"כי טובים דודיך מיין", היינו שע"י היין יכולים להשתכר, ושיכור כל עלמא דיליה, שאין לו שום חסרון, ואפילו שבשיתא אלפי שני.

קלב. בזיעת אפיק תאכל לחם

שמעתי י"ד אדר תש"ז ת"א

"בזיעת אפיק תאכל לחם". לחם היינו התורה שהוא סוד "לכו לחמו בלחמי", שלימוד התורה צריך להיות באימה, ברתת, ובזיעה, שעל ידי זה נמתק החטא דעץ הדעת.

קלג. אורות דשבת

שמעתי תש"ז

אורות דשבת מגיעות לבחינת גוף, לכן בשבת אומרים "לדוד ברכי נפשי וכל קרבי",
היינו לבחינת גוף. מה שאם כן בראש חדש הוא בחינת נשמה, המגיע רק לבחינת
נשמה ולא לגוף, לכן אומרים "ברכי נפשי" לבד ולא "וכל קרבי", משום שאינו מגיעות לגוף
(עיין זוהר א' צז).

קלד. יין המשכר

שמעתי תש"ז

אי אפשר לזכות לבחינת תורה בשלימות, וע"י השיכרות של יינה של תורה, שירגיש שכל עלמא דיליה, אף על פי שאין לו עדיין את החכמה בשלימות, יחשוב וירגיש שיש לו הכל בשלימות.

קלה. נקי וצדיק אל תהרוג

שמעתי ב' ניסן תש"ז ת"א

"נקי וצדיק אל תהרוג". צדיק, פירוש שמצדיק את ה', שכל מה שהוא מרגיש בין טוב בין רע, הכל הוא לוקח למעלה מהדעת, והוא בחינת ימין. ונקי, פירוש נקיות הדבר המצב איך שהוא רואה, כי אין לדיין אלא מה שענינו רואות, ואם הוא לא מבין את הדבר או שלא יכול להשיג את הדבר, אין לטשטש הצורות כמו שהן נראות לעיניו. וזהו בחינת שמאל, והוא צריך לכלכל שניהם.

קלו. החילוק בין אגרות הראשונות לאגרות האחרונות

שמעתי פורים תש"ז

החילוק בין אגרות הראשונות לאגרות האחרונות הוא רק, שפתשגן הכתב פירושו תוכן הכתב, הניתן מבית המלך, והסופרי המלך מרחיבין את התוכן שיהיה מובן לכל. התוכן היה כתוב סתם "להיות עתודים ליום הזה", והסופרים פירשו שקאי על הגויים, שהם יהיו עתודים להנקם מהיהודים חס ושלום, וכח הזה היה מטעם שכדי שהמן יחשוב, שלמי יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממנו. לכן באגרות האחרונות כתב בפירוש תיכף מהמלך, להיות "היהודים" עתודים, מה שאם כן באגרות הראשונות לא כתוב בפירוש היהודים, לכן היה להם כח לקטרג.

והענין, שניתן הכח הזה הוא מטעם שאין להצדיק שום רצון לקבלת האורות, היינו להמשיך האורות העליונות למטה, מטעם שכל העבודה היה להשפיע, לכן אין לו עוד באפשרות להמשיך דבר מהלמטה. לכן על ידי זה שנותן כח להמן, והוא רוצה דוקא בהאורות היותר גדולות, ששמו מוכח עליו המן האגגי, היינו גג המדרגה שהוא סוד ג"ר.

קלוז. צלפחד היה מקושש עצים

שמעתי תש"ז

צלפחד היה מקושש עצים, ופרשו בזוהר שהיה מודד איזה עץ יותר גדול עץ החיים או עץ הדעת. דהנה צדיק נקרא עץ החיים שכולו להשפיע, ובזה אין שום אחיזה לחיצוניים. אבל השלימות הוא בעץ הדעת, שהוא סוד המשכת חכמה למטה, שהוא סוד להטיב לנבראיו. ואסור למדוד אותם אלא צריך להיות "והיו לאחדים בידך".

זאת אומרת, שאחד בלי השני אין שלימות, ומרדכי היה מבחינת עץ החיים, שלא רצה כלום להמשיך למטה, מפני שלא היה בעל חסרון, לכן היה מוכרח להגדיל את בחינת המן ושהוא ימשוך האורות למטה. ואח"כ כשהוא מראה את החסרון, אזי מרדכי מקבל אותם בבחינות בסוד קבלה עמ"נ להשפיע.

ועם זה נבין למה דוקא אח"כ, שדיבר מרדכי טוב על מלך, שהציל אותו ממות, גידל המלך את המן שהוא שונאו, כמאמר חז"ל "כרצון איש ואיש", כרצון מרדכי והמן שהיו שונאים זה לזה.

קלח. ענין יראה ופחד שבא לפעמים להאדם

שמעתי תש"ב

בזמן שבא לאדם בחינת יראה, הוא צריך לידע שאין עוד מלבדו, כתוב, ואפילו מעשי כשפים. ואם הוא רואה שהיראה מתגבר עליו, אזי הוא צריך לומר שאין חס ושלום מקרה, אלא נתן לו השם ית' הזדמנות משמים. והוא צריך לעיון ולמוד לאיזה מטרה שלחו לו את היראה הזו, מסתמא הוא בכדי שיוכל להתגבר ולומר אין עוד מלבדו. ואפילו אחרי כל אלה עדיין היראה והפחד לא הלך ממנו, אזי הוא צריך לקבל מזה דוגמא ולומר, באותו שיעור היראה צריך להיות בעבדות השם ית', היינו שהיראת שמים שהוא לזכות צריך להיות בזה האופן של יראה שיש לו עכשיו. היינו, שהגוף מתפעל מהיראה הזו החיצונית, כן ממש באותה הצורה של התפעלות הגוף, צריך להיות יראת שמים.

קלט. הבדל מששת ימי המעשה לשבת

שמעתי

ששת ימי המעשה הם בחינת ז"א, ושבת נקרא בחינת מלכות. והקשה, הלא בחינת ז"א הוא מדרגה יותר גבוה ממלכות, ולמה שבת היא יותר חשובה מימי החול, ועוד, למה נקרא ימין דחול. והענין הוא דהעולם ניזון רק ממלכות, ולכן נקראת מלכות כנסת ישראל, שמשם נמשך לכלל ישראל את ההשפעות טובות. לכן, הגם שששת ימים רומזים על ז"א אבל אין יחוד בין ז"א למלכות, אי לזאת נקרא חול, משום שאין נמשך שפע מז"א למלכות. וכשאינה נמשכת קדושה ממלכות, לכן נקרא ימי חול. מה שאם כן בשבת יש יחוד ז"א ומלכות, אז נמשך קדושה ממלכות, לכן נקרא שבת.

קמ. מה אהבתי תורתך

שמעתי מוצאי שביעי של פסח תש"ג

"מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי", אמר, שדוד המלך אף על פי שזכה כבר לשלימות, מכל מקום היה משתוקק לבחינת תורה, משום שתורה היא יותר גדולה וחשובה, מכל שלימות שבעולם.

קמא. ענין חג הפסח

שמעתי

ענין חג הפסח הוא על מוחין דחיה, וענין הספירה הוא מוחין דיחידה. לכן, בזמן הספירה יש הסתלקות המוחין, משום שענין הספירה הוא בחינת עליית מ"ן, וידוע שבזמן עליית מ"ן יש הסתלקות האורות, אבל לאחר הספירה חוזרת המוחין למקומה.

כי ענין הקטנות שבזמן הספירה, הוא קטנות דבחינת יחידה. אבל יחד עם זה יש מוחין דחול שהוא ישסו"ת, ומוחין דשבת שהם מוחין דאו"א.

קמב. עיקר המלחמה

שמעתי

עיקר המלחמה צריך להיות במקום הרשות. מה שאם כן במצוה ועבירה, שם קרוב להפסד ורחוק משכר. לכן שם הוא צריך לקיים כמו שהוא בלי שום שקולים.

מה שאם כן בדבר הרשות שם שייד לעשות מלחמה ולקיים מצות בחירה. מטעם כיון שהמעשה הוא רק דבר רשות, לכן, אפילו שיהיה נכשל, מכל מקום אין החטא גדול כל כך. לכן נבחן קרוב לשכר, כיון שאם ינצח במלחמה, אז הוא מכניס רשות חדש תחת הקדושה.

קמג. אך טוב לישראל

שמעתי מאמו"ר זצ"ל

"אך טוב לישראל, אלקים לברי לבב". הנה ידוע שאכין ורקין, המיעוטין, היינו כל מקום שכתוב "אך" ו"רק" בהתורה זה בא למעט. אי לזאת בעניני עבודה יש לפרש, שבזמן שהאדם ממעט עצמו, ומשפיל עצמו, וענין השפלה שייך לומר בזמן שהאדם משתוקק להיות בגאווה, היינו שהוא רוצה להיות בגדלות. זאת אומרת, שהוא רוצה להבין כל דבר ודבר, שנפשו חשקה להיות בחינת ראייה ושמיעה בכל דבר, ומכל מקום הוא משפיל עצמו, ומסכים ללכת בעינים עצומות, ולקיים תו"מ בתכלית הפשטות, זהו **טוב לישראל**, שמילת **ישר-אל** הוא אותיות, **לי-ראש**.

היינו שמאמין שיש לו ראש דקדושה, אף על פי שהוא בחינת "אך", היינו שהוא בבחינת מיעוט ושפל ואומר על ה "אך" הזה, שהוא טוב גמור, אז מקויים בו "אלקים לברי לבב". שפירושו, שהוא זוכה לבחינת **לבר לבב**, שהוא סוד "והסירותי את לב האבן מבשרכם, ונתתי לכם לב בשר". שענין בשר הוא מוחין דו"ק, הנקרא מוחין דלבוש, שהוא בא מצד העליון. מה שאם כן מוחין דג"ר, זה צריך לבא מצד התחתון, היינו ע"י בירורים של התחתון.

וענין ו"ק דמוחין וג"ר דמוחין צריך ביאור, כי הרבה בחינות ו"ק וג"ר ישנו בכל מדרגה. ואולי כוונתו למה שכתוב בכמה מקומות, כי הקטנות הנקרא גו"ע דתחתון, עולים למ"ן ע"י הכלי המעלה מ"ן, הנקרא אח"פ דעליון. נמצא לפי זה שהעליון מעלה את התחתון, ואח"כ כדי לקבל ג"ר דאורות ואח"פ דכלים, התחתון צריך לעלות מעצמו.

קמד. ישנו עם אחד

שמעתי ליל פורים, אחרי קריאת המגילה, תש"י

"ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים". המן אמר שדעתו הוא, שנוכל להצליח לאבד היהודים, מטעם שהם בפירוד בין אדם לחבירו, על כן הכח שלנו נגדם בטח נצליח, כי זה גורם פירוד בין אדם למקום, וממילא ה' לא יעזור להם כיון שהם נפרדים ממנו.

לכן הלך מרדכי לתקן את הפגם הזה, כמו שמבואר בהכתוב "נקהלו היהודים, וכו', להקהל ולעמוד על נפשם". היינו על ידי ההתאחדות הצילו את נפשם.

על ענין שאוכלין המן-טשים היינו כיסים של המן, אמר, היות שחייב אדם לבסומא בפוריא, עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, לכן אוכלים כיסי המן בכדי שנזכור שהמן לא הביא לנו יותר מהכיסים, שנקרא כלים ולא הפנימיות. פירוש, שרק הכלים דהמן יכולים לקבל, ולא האורות הנקרא פנימיות, מטעם שגדלות הכלי קבלה נמצאים ברשותו של המן, וזה אנו צריכים להוציאו ממנו. אבל להמשיך האורות, זה לא יכולים עם כלים דהמן, וזה דוקא ע"י כלים דמרדכי, שהם כלים דהשפעה, אבל על כלים דקבלה היה צמצום. וזה מבואר בהכתוב, "ויאמר המן בלבו, למי יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממני", וזה נקרא רצון לקבל אמיתי. לכן אמר, להביא את לבוש מלכות אשר לבש בו המלך, וסוס אשר רכב עליו המלך וכו'. אבל באמת אין הכלים של המן הנקראים כלי קבלה לקבל שום דבר מחמת הצמצום, אלא רק רצון וחסרון יש לו, היינו יודע מה לדרוש. לכן כתוב, "ויאמר המלך להמן מהר קח את הלבוש ואת הסוס כאשר דברת, ועשה כן למרדכי היהודי".

וזה נקרא אורות דהמן בכלים דמרדכי, היינו בכלים דהשפעה.

קמה. מהו יהיב חכמתא לחכימין דוקא

שמעתי ה' תרומה תש"ג

והקשה, הלא יהיב חכמתא לטיפשים, היה צריך לומר. ואמר, ידוע שאין כפיה ברוחניות, אלא נותנים לכל אחד כרצונו. והטעם הוא, היות שרוחניות הוא מקור החיים ועונג, ואיך שייך לומר כפיה על דבר טוב. לכן אם אנו רואים כשאנו עוסקים בתורה ומצות על דרך הכפיה, היינו שצריכים להתגבר על הגוף, היות שהוא לא מסכים, מסיבת שאין הוא מרגיש תענוג בעבודה זו, בטח הסיבה הוא מטעם שהוא לא מרגיש את הרוחניות שבהם, כנ"ל, שהרוחניות הוא מקור החיים והתענוג, כמו שכתוב בזה"ק, "באתר דאית טרחא, תמן אית סטרא אחרא" (פירוש, במקום שיש טרחא, שם יש ס"א). וזהו הגורם שרק לחכמים יכולים לתת חכמה, משום שהטפשים אין להם צורך לחכמה, אלא רק לחכמים יכולים לתת חכמה, מסיבת הטבע שלהם. היינו, מי שהוא חכם אוהב חכמה, וזהו כל רצונו, ולפי הכלל אין מניעה בפני הרצון, לכן הוא עושה כל המאמצים בכדי להשיג חכמה, לכן סוף כל סוף הוא יזכה לחכמה. לכן מי שהוא אוהב חכמה כבר יכולים לכוונתו בשם חכם, על שם סופו. מה שאין כן הכסיל, כתוב "לא יחפץ הכסיל בתבונה". נמצא מה שכתוב "יהיב חכמתא לחכימין", זה בא להשמיענו, שמי שאוהב חכמה, לא יתפעל מזה שעדיין לא השיג חכמה, אף על פי שהשקיע הרבה יגיעה בזה. אלא, שהוא ימשיך בעבודתו ובטח הוא ישיג חכמה, היות שהוא אוהב חכמה, לכן אומרים, לך בדרך זה ובטח תצליח.

אולם יש להבין מה האדם יכול לעשות, הלא מצד הטבע, "עיר פרא אדם יולד", ומאיפה הוא יקח רצון להשתוקק לחכמה. על זה ניתן לנו עצה, לעסוק בבחינת "עושי דברו", והדר "לשמוע בקול דברו", שפירושו, שהדבר שהוא רוצה להשיג, הוא עושה מעשים איך להשיג את הדבר. לכן כאן, שאין לו רצון לחכמה, נמצא שהדבר שחסר לו הוא רצון לחכמה, לכן הוא מתחיל להתיגע ולעשות פעולות בכדי להשיג את הרצון לחכמה, כי רק זה חסר לו. והסדר הוא, שהאדם צריך להתיגע בתורה ועבודה, אף על פי שאין לו רצון לזה, שזה נקרא יגיעה. היינו, שעושה מעשים אף על פי שאין לו חשק להדבר שהוא עושה. וזהו על דרך שאמרו חז"ל "כל אשר בידך ובכחך לעשות, עשה". ובסגולת הידיעה, יתרקם אצלו בחינת רצון וחשק לחכמה. ואז יקויים אצלו מה שכתוב "יהיב חכמתא לחכימין", ואז הוא זוכה לבחינת לשמוע בקול דברו, היינו את הדבר שהיה מקודם בבחינת עשיה, שהוא מעשה בלי רצון, הוא זוכה לרצון להדבר.

לכן, אם אנו רוצים לדעת את מי שאוהב חכמה, אז עלינו להסתכל על מי שנותן יגיעה לחכמה, אע"פ עדיין לא זכה להיות מאוהבי חכמה. והטעם הוא כנ"ל, כי על ידי היגיעה הוא יזכה להיות מאוהבי חכמה. ואח"כ, היינו לאחר שיהיה לו רצון לחכמה, הוא יזכה לחכמה. בעצם, נמצא שרצון לחכמה הוא הכלי, והחכמה הוא האור. וזה נקרא שאין כפיה ברוחניות.

אור חכמה, פירוש אור החיים, שאין החכמה מובנת לנו בבחינת מושכל לשכל, אלא בבחינת חיים בעצם, שהוא עצמות חיים ממש, בשיעור שבלי זה נבחן לבחינת מת. (לכן אפשר לומר שלסיבה זו נקרא חכמה בחינת חיה).

קמו. פירוש על זהר

שמעתי שנת תרצ"ח

בזהר, "כד אתיליד יהבין ליה נפשא מסטרא דבעירא דכיא", ופירש, שגם הנפש הבהמי שלו מסכים להיות עובד ה'. "זכה יתיר יהבין ליה נפשא מסטרא דאופנים", פירוש שיש לו בחינת נפש המתגעגעת תמיד, ומתגלגלת ממקום למקום, כמו אופן המתהפך תמיד, כן היא מתהפכת ומתגלגלת בכדי להתדבק לקדושה.

קמז. ענין העבודה של קבלה והשפעה

שמעתי כ"א אדר תשי"ג

ענין העבודה של קבלה והשפעה, תלוי בליבא, וזהו בחינת ו"ק. מה שאם כן עבודה של אמונה וידיעה, הוא בחינת ג"ר. והגם שהוא בחינת אחת, היינו שלפי ערך העבודה בבחינת קבלה והשפעה, כן מקובלת אצלו בחינת אמונה, מכל מקום הם ב' בחינות מיוחדות. כי אפילו שהוא יכול לעבוד בבחינת השפעה, מכל מקום הוא רוצה לראות למי הוא משפיע, ומי מקבל עבודתו, לכן הוא צריך לעבוד בבחינת מוחא, זאת אומרת, שיאמין שיש משגיח ומקבל עבודת התחתונים.

קמח. יש בירור מר ומתוק, אמת ושקר

שמעתי

יש בירור מר ומתוק, ויש בירור אמת ושקר. הבירור של אמת ושקר, הוא במוחא, והבירור של מר ומתוק הוא בליבא. לכן צריכים לתת תשומת לב בעבודה שבלב, שיהיה בבחינת השפעה, ולא בבחינת קבלה. ומצד הטבע, מתוק להאדם רק קבלה, ומר הוא השפעה, והעבודה להפוך את הקבלה להשפעה וזהו נקרא עבודה שבלב.

ובמוחא, הוא העבודה של אמת ושקר, ולזה צריכים לעבוד בבחינת אמונה, זאת אומרת שיאמין באמונת חכמים, כי העובד אינו לברר לעצמו את הענין של אמת ושקר.

קמט. למה צריכים להמשיך בחינת חכמה

שמעתי כ"ב אדר תשי"ג ת"א

הקשה, למה צריכים להמשיך בחינת חכמה שהיא בחינת ידיעה, אם כל עבודתינו הוא בבחינת אמונה למעלה מהדעת. ותירץ, באם לא היה צדיק הדור בבחינת ידיעה, אזי הכלל ישראל לא היו יכולים לעבוד בבחינת אמונה למעלה מהדעת. אלא דוקא בזמן שהצדיק הדור ממשיך בחינת הארת חכמה, אז הדעת שלו מאיר בהכלל ישראל. בדוגמת האדם, שאם המח של האדם אם מבין ויודע מה שהוא רוצה, אזי האברים פועלים את פעולתם, ולא נזקקים לשום שכל, אלא היד והרגל ושאר אברים, פועלים ועושים מה שמוטל עליהם. ולא יעלה על שום בר דעת לשאול ולומר, שאם היה שכל להיד והרגל, אזי העבודה שלהם היה יותר נעלה. אלא שהשכל לא משנה להאברים, אלא שהאברים נערכים לפי גדלות המוח. זאת אומרת, אם המוח הוא שכל גדול, אז כל האברים נקראים על שמו, שהם נקראים אברים גדולים. כמו כן כאן, אם הכלל דבוק בצדיק אמת שהוא כבר זכה לבחינת ידיעה, אזי הכלל יכולים לעשות מעשים בבחינת אמונה, ויש להם הספקה שלימה, ולא חסר להם שום בחינת ידיעה.

קנ. זמרו לה', כי גאות עשה

שמעתי י"ד שבט

בפסוק "זמרו לה' כי גאות עשה", נראה לומר שזמרו פירושו כמו "עזי וזמרת", והיינו, שצריכים לזמור תמיד ולהכרית הקוצים מן כרם ה'. ואפילו בו בזמן שמרגיש בעצמו שהוא שלם, ונדמה לו שכבר הכרית את הקוצים, על זה מסיק הפסוק "כי גאות עשה". פירוש, כי כביכול עשה בעולם הזה ענין בריאה של גאות, שהאדם אוהב להיות נאמן וישר בעיני עצמו, וזה שמרגיש בעצמו שכבר הכרית הקוצים והוא כבר האדם השלם, זהו מין גאות. אלא האדם צריך תמיד לפשפש במעשיו, ולבדוק בעשר מיני בדיקות ולא לסמוך עצמו על הרגשה זמנית, כי זה רק מין גאווה. על דרך שאומרים בשם הצדיקים, על פסוק "נרפים אתם נרפים, על כן אתם אומרים נלכה נזבחה לה' אלקינו" פירוש, שאמר לבני ישראל, מה שאתם אומרים, נלכה נזבחה וכו', ואתם מרגישים עצמכם, שהנכם כבר מוזמנים להקריב את עצמכם למזבח לפני ה', זהו רק כמו עצלות ורפיון ידים. שאינכם רוצים לעבוד עוד, ולבדוק עצמכם תמיד שתהיו מוזמנים להעבדות הגדולה הזו, ולכן נדמה לכם שאתם כבר מושלמים בעבדות הזאת, על דרך שפירשו בסוף הפסוק "כי גאות עשה".

קנא. וירא ישראל את מצרים

שמעתי בשלח

בפסוק "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים, ויראו העם את ה', ויאמינו בה' ובמשה עבדו".

יש להבין מה שייך כאן לומר ענין "ויאמינו", שמוכן שהנס של יציאת מצרים וקריעת הים, הביא את ישראל לאמונה גדולה יותר ממה שהאמינו קודם. והלא אמרו חז"ל על פסוק "זה אלי ואנוהו", שראתה שפחה על הים יותר מיחזקאל הנביא, אם כן משמע שיציאת מצרים היה ענין של ניסים גלויים, המביאים לידיעת ה', שזהו היפך מהמוכן של "אמונה", כי אין פירושו למעלה מן הדעת. וכשרואים נסים גלויים, קשה מאד להיות אז באמונה, כי אדרבה אז הוא התפשטות הדעת. אם כן מהו הפירוש של כתיב "ויאמינו בה'".

רק יש לפרש על דרך הפירוש של "וכל מאמינים שהוא אל אמונה", והפסוק מספר בשבחן של ישראל, שאפילו אחרי שראו הנסים הגלויים, לא נגרע אצלם העבדות ה', שהוא על דרך האמונה ולמעלה מן הדעת. וזה הוא עבודה גדולה, לאחר שזוכים ויכולים לעבוד את ה' בדעת, ואז לאחוז בדרך האמונה ולא לזלזל בו כלום.

קנב. כי השוחד יעור עיני חכמים

שמעתי כ"ד טבת תש"ח בש"ה

"כי השוחד יעור עיני חכמים", בזמן שהאדם מתחיל לבוא לבקר את העבודה ותנאיה, אזי הוא בא ליד סיכויים שאין באפשרות לקבל את העבודה, מבי' טעמים : א) שהשכר העבודה אינה בטוחה במאה אחוז, שהוא לא רואה את מי שכבר קיבל תשלום. וכשבא לבקר את האנשים שנתנו את שכמם לסבול את עול העבודה, ולא רואה אם הם כבר קיבלו שכר חלף עבודתם, ואם הוא שואל לעצמו למה הם לא קיבלו, אז אם עלה בידו לתרץ תירוץ הכי נעלה, הוא מסיבת שהם לא מילוי את תנאי העבודה בשלימות. ומי שממלא את הסדרים בשלימות הוא מקבל שכרו משלם. ואז נולד שאלה ה-ב) יודע שהוא יהיה יותר מסוגל לתנאי העבודה מחבירו, שיעלה בידו להסתגל לכל תנאיה, לכן היוצא מזה שהוא במאה אחוז בטוח, שאין מי שיעלה בקורת עליו על מה שהוא משתמט, אלא הוא צודק במאה אחוז. ואם כן שואלת השאלה מי שמתחיל בעבודה, בטח שהוא עבר על כל החשבונות ויחד עם זה קבל עליו העבודה, ואיך תירץ לעצמו כל התירוצים. והענין הוא, כדי לראות את האמת צריכים לראות בעיניים פקוחות, ולולי זה חושבים רק שרואים עם מי היה הצדק, או עם הצדיק או עם העולם. ובאמת לא רואים את הצדק, ובכדי שיהיה לו עיניים פקוחות, צריכים להזהר מהשוחד, "כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים".

ועיקר השוחד הוא הרצון לקבל, אם כן אין לו עצה אחרת, אלא מקודם צריכים לקבל את העבודה בכל תנאיה בלי שום השכלות, אלא בבחינת אמונה למעלה מהדעת, ואח"כ כשיהיה כבר נקי מבחינת הרצון לקבל, ואז כשיעשה בקורות, אז יש לו תקוה שיוכל לראות את האמיתיות שבדבר. ולכן מי שהוא רק מסתכל בערובות, בטח שלא יכול לשאול שום דבר, יען שאמת הצדק אתו, ותמיד הוא ינצח בהויכוח, מטעם שלא יוכל לראות את האמת.

קנג. המחשבה היא תולדה מהרצון

שמעתי ז' שבט תש"ח תל-אביב

המחשבה היא תולדה מהרצון. לדבר שיש לו רצון בזה הוא מהרהר, ולא ירהר בדבר שאינו לרצונו, היינו לדוגמא, מיום המיתה לא ירהר אף פעם, אלא להיפך, שהוא תמיד ירהר בנצחיותו מטעם שכך הוא רוצה. נמצא, שתמיד מהרהר בדבר שהוא לרצונו. אבל יש תפקיד מיוחד להמחשבה, שהוא מגדל את הרצון, שהרצון נשתקע במקומו ולא היה לו כח להתפשט ולפעול פעולתו. אלא משום שחושב ומהרהר בהדבר, שהרצון מבקש מהמחשבה שיתן להרצון איזה עצות ותחבולות שיצא הרצון לפועל, אז הרצון מתגדל ומתפשט ופועל את פעולתו בפועל ממש. היוצא מזה, שהמחשבה היא משמש הרצון, והרצון הוא העצם של האדם. ויש עצם גדול ויש עצם קטן. ועצם גדול הוא השולט על העצמים הקטנים. ומי שהוא עצם קטן ואין לו שום שליטה, העצה היא שיוכל להגדיל את העצם הוא ע"י התמדת המחשבה על הרצון. שהמחשבה, בשיעור שמהרהר בה ככה היא מתגדלת, ועל כן "בתורתנו יהגה יומם ולילה". שאז ע"י התמדתה בה היא מתגדלת לעצם גדול, עד שנעשית לבחינת שליט בכח.

קנד. אי אפשר להיות חלל ריק בעולם

שמעתי ז' שבט תש"ח תל אביב

אי אפשר להיות חלל ריק בעולם. ומכיון שעיקר האדם הוא הרצון, שזהו עיקר הבריאה, ובוה נמדדת גדלות וקטנות של האדם, נמצא שמוכרח להיות לו איזה הרצון, או לגשמיות או לרוחניות. ומי שמופשט מאלו הרצוניות נבחן למת, מטעם שכל הבריאה הוא רק הרצון הנבחן ליש מאין, ומכיון שנחסר לו החומר הזו, שהוא כל החומר דבריה, ממילא מובן שהוא נבחן לבחינת נפל ואינו בר קיימא. אלא צריך להשתדל שיהיה לו רצון שזה כל החומר דבריה, אלא שצריך לברר את הרצון. שטבע הוא, שכל בעל חי מרגיש את דבר המזיק לה, כמו צריכים לדקדק שהרצון יהיה על דבר.

קנה. נקיות הגוף

שמעתי בסעודת שבת י"ג שבט

נקיות הגוף מורה על נקיות הדעת. נקיות הדעת נקראת בחינת אמת, שלא יהיה מעורב בו בחינת שקר. ובזה לא כולן שוין. שיש מקפידין בהשיעורין, אבל בנקיות הגוף לא כדאי כל כך להקפיד. משום שענין הליכלוך, מה שאנו מואסין בו כל כך, הוא מטעם שהליכלוך הוא בחינת מזיק, ואנו צריכין לשומרו מפני המזיקין. לכן אצל הגוף לא כדאי כל כך להקפיד עליו כל כך, מפני שסוף כל סוף הוא יתבטל, אפילו שנשגיח עליו עם כל מיני הקפדות. מה שאין כן בעניני הנשמה שהוא ענין נצחי, שם כדאי להקפיד עם כל מיני הקפדות, שלא יהיה שום בחינת ליכלוך, משום שכל ליכלוך הוא בחינת מזיק.

קנו. פן לקח מעץ החיים

שמעתי ט"ו שבט בש"ה

"פן לקח מעץ החיים ואכל וחי לעולם". ופירש אאמו"ר, אולי יקח מבחינת חסדים מכוסים, שהוא בחינת מחזה ולמעלה, שבזה יש הספקה גמורא, ועל ידי זה לא יתקן את החטא של עץ הדעת, שהוא בחינת מחזה ולמטה. נמצא לפי זה, שעץ החיים נקרא בחינת מחזה ולמעלה, ששם חסדים מכוסים. ונראה לי לפי זה לפרש מה שאנו אומרים, "חיים שיש בהם יראת שמים, וחיים שיש בהם יראת חטא", וההפרש ביניהם, פירוש אאמו"ר, שמה שהוא לוקח החיים הוא מחמת יראת חטא, היינו, שאין לו עצה אחרת. ויראת שמים נקרא שיש לו עצה אחרת, היינו שאפילו לא יקח הבחינה הזו, גם כן לא יחטא, ומכל מקום הוא בוחר בזה מטעם יראת ה'. ואין לומר לפי זה, שבחינת חסדים מכוסים הוא בחינת קטנות, וזהו דוקא בעת שאין לו עצה אחרת. אבל בזמן שהוא משיג את החסדים מגולים מבחינת רחל, אזי גם בחינת לאה שהוא חסדים מכוסים נקרא בחינת ג"ר וגדלות, וזה נקרא יראת שמים, היינו שיש לו מבחינת חסדים מגולים, ומכל מקום הוא בוחר בחסדים מכוסים. נמצא שיש ב' בחינות חסדים מכוסים:

א. בזמן שאין לו בחינת רחל אזי נקרא בחינת ו"ק.

ב. בזמן שיש לו בחינת רחל אזי נקרא בחינת לאה לג"ר.

קנוז. אני ישנה וליבי ער

שמעתי ט' ניסן תש"ח

בזוהר (פרשת 'אמור' צ"ה ע"א, ד"ה ו'בחודש'), "אמרה כנסת ישראל, אני ישנה בגלותא דמצרים דהוו בני בשעבודא דקשיו", שהמוחין היו בבחינת שינה, כמו שדרשו על פסוק "ישנו", אלקיהם של אלו ישן הוא.

"ולבי ער, לנטרא להו דלא ישתיצון בגלותא", היינו בזמן שמקבלים המוחין דאחוריים, הם נשמרים על ידיהם, אף על פי שעדיין אינם מאירים בה, והם עוד בסוד הגלות, אבל מכל מקום נקרא ער, שהוא סוד מלבי לפומא ולא גליא. שענין לב הוא סוד ו"ק, שבבחינת ו"ק דחכמה יש שמה, עד שאפילו בזמן הגדלות אין שמה חכמה אחרת, אלא רק מבחינה שקיבלה כאן. "קול דודי דופק" הוא סוד הכאה בחינת מסך דחירק שבחינת ז"א "ואזכור את בריתי" שהוא סוד ברית מילה, שהוא בחינת דינין דנוקבא, שהם מבטלין דינין דדכורא, שדינים הם הבחינה שמבטלין את הג"ר, שזה בחינת חתוך, ויש עוד תיקונים הנקרא בחינת פריעה. "פתחי לי פתחא כחדודא דמחטא, ואנא אפתח לך תרעין עילאין", שענין פתיחת דקיקא הוא ענין אורחין דקיקין, שחכמה בלי חסדים מאירים רק בבחינת דקיקא. ורק אח"כ כשמושכין חסדים, ונכללו החכמה בחסדים ו"ק אורחין רבבין. וענין תרעין עילאין הוא סוד חסדים מבחינת או"א, הנקרא אוירא דכיא. שרק אחר שיש לו חכמה וממשיך חסדים, החסדים הללו נקראים אוירא דכיא, יען שבוחר בחסדים מבחכמה.

מה שאם כן כשיש לו חסדים בלי חכמה, זה נקרא בחינת קטנות. "פתחי לי", שהז"א והמלכות אחותו בסוד חכמה, שהיא תמשיך חכמה. "דהא פתחא לאעלא לי בד", רק כשיהיה לך בחינת חכמה, אז יש לי פתח להכנס בבחינת החסדים שיש לי מבחינת או"א, הנקרא אוירא דכיא. "תא חזי, בשעתא דקב"ה הוי קטיל לבוכרי דמצראי וכו', ואחית דרגין מעילא לתתא", שמצרים הוא סוד קו שמאל, אבל מבחינת קליפה בלי שום התכללות מימין. וכשישראל היו במצרים היו תחת שליטתם, שגם היו מוכרחין לקבל בחינת שמאל. ומכת בכורות, היינו שביטל את שליטת הג"ר דשמאל, שזה ואחית דרגין מעילא לתתא, "ביה שעתא עאלו ישראל בקיומא דאת קדישא", שענין ברית מילה הוא סוד דינין דנוקבא, שהוא מסך דחירק שמבטל את הדינין דדכורא, שעל ידי זה מבטלת את הג"ר דשמאל, ומאירין רק בחינת ו"ק. ונמצא שע"י שהקב"ה הכה בכוריהם, היה להם כח לקיימא בברית, "כדין ההוא דמא אחזיאו על פתחא".

"ותרין דמאי הוו, חד דפסחא וחד דמא דאתגזרו", שענין דם פסחא, היינו התיקון דהנכלול דקו שמאל, וענין דם מילה הוא סוד התיקון דדינין דנוקבא, שהוא בחינת החירק. שדם פסח...

קנח. טעם שלא נוהגים לאכול אחד אצל השני בפסח

שמעתי בסעודת שחרית דחג פסח תש"ח

אומר טעם על מנהג שנוהגין, שלא לאכול אחד אצל השני מטעם כשרות. ולמה לא נוהגין כך כל השנה, וכמו כן מי שיודעין בו ששם כשר בתכלית, אפילו יותר טוב מבאצלו בבית, ומכל מקום נוהגין שלא אוכלין, הוא מסיבת שאיסור חמץ הוא במשהו. ועל משהו אי אפשר לשמור את עצמו, אלא השם ית' יכול לשמור לו שלא יעבור על משהו. וזה ענין שכתוב, שצריכין להזהר על משהו חמץ, שהאדם מצוה על הזהירות, שצריך לשית עצות שלא יבוא לידי משהו חמץ. אבל בידי אדם אי אפשר לשמור את עצמו, לכן שרק השם הוא השומר. ובטח שהשמירה הוא באופן שלא כל אחד שוה, שיש ה' שומר אותו יותר ויש שלא שומר אותו כל כך. וזה תלוי כפי ההצטרפות האדם, כי יש בני אדם שיודעים שצריכים לשמירה יתירה, אזי הם ממשיכים שמירה יותר גדולה. ויש בני אדם שמרגישים שלא צריכים כל כך לשמירה ממרום, וזה לא ניתן להאמר, כי זה תלוי בהרגשה, כי יש שמרגיש את עצמו בחסרון, והוא צריך לנטירותא יתירה.

קנט. ויהי בימים הרבים ההם

שמעתי

"ויהי בימים הרבים ההם, וימת מלך מצרים, ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו, ותעל שועתם אל אלקים מן העבודה, וישמע אלוקים את נאקתם" (שמות ב' כג). זאת אומרת שכל כך היו סבלו יסורים, עד שאין באפשרות לנשוא אותם, וכל כך הפצירו בתפילה עד "ותעל שועתם אל אלקים". והלא אנחנו רואים שהיו אומרים "מי יתן וכו', בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשובע". וכן אמרו, "זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, את הקשואים, ואת האבטחים, ואת החציר ואת הבצלים, ואת השומים".

והענין הוא, שבאמת עבודת מצרים היה חביב עליהם ביותר. וזהו ענין "ויתערבו בגוים וילמדו ממעשיהם", היינו שאם ישראל תחת שליטת איזה אומה, אזי האומה הזו שולטת עליהם, ואין להם באפשרות לפרוש משליטתם. אם כן היו טועמים טעם מספיק בהעבודת הזו, ואי אפשר להם להגאל. ומה עשה הקב"ה, "וימת מלך מצרים", היינו שאבדו העבדות הזו, וממילא שלא היו יכולים עוד לעבוד. שהם הבינו, באם אין שלימות המוחין, אזי אין העבדות בשלימות. לכן "ויאנחו בני ישראל מן העבודה", היינו שלא היה להם הסתפקות בהעבודה, שלא היה להם שום חיות בהעבודת. שזה סוד "וימת מלך מצרים", שכל השליטות של מלך מצרים, שהוא היה זן ומפרנס אותם, מתו. לכן היה להם מקום לגלות תפילה, ותיכף ויושעו. וזה אח"כ כשהלכו במדבר, ובאו במצב הקטנות, היו משתוקקים להעבדות שהיה להם, מטרם מיתות מלך מצרים.

קס. טעם הצנע במצוות

שמעתי

אמר טעם למה נוהגין שהמצוות מונחים תמיד בהצנע, דהיינו במצה-טש או בדבר אחר מכוסה. כתוב "וישא העם בצקו טרם יחמץ, משארתם צרורות בשמלתם על שכמם", שהרמז הוא מ"צרורות בשמלתם". וענין שבפסח עדיין לא היו הכלים מתוקנים כראוי, לכן באה ענין הספירה לתקן הכלים. שזה ענין שאמרה "כטפת ורד ראיתי", היינו שבליל הפסח היתה נס, שאף על פי שהיתה יכולה להיות איזה אחיזה, מכל מקום לא היתה, מטעם שהיתה מכוסה, ולא היתה ניכר לחוץ שום דבר, וזהו הרמז "צרורות בשמלתם".

קסא. ענין מתן תורה

שמעתי בשבועות בסעודה

ענין מתן תורה שהיה במעמד הר סיני, אין הפירוש שאז ניתנה התורה ועכשיו אינו כן. אלא, שנתנית התורה הוא ענין נצחי. שהשם ית' נותן תמיד, אלא שאנחנו אינם מוכשרים לקבל. ואז, במעמד הר סיני, היינו אנו מקבלי התורה, שזהו כל המעלה שהיה אז, שאנחנו היה כאיש אחד בלב אחד, היינו שהיה אז לכלנו רק מחשבה אחת, שהוא קבלת התורה.

אבל מצד השם ית' הוא תמיד נותן, כמו שמובא בשם הריב"ש, שהאדם מחויב כל יום לשמוע את העשרת הדברות על הר סיני.

תורה נקרא **סם החיים וסם המוות**, ויש לשאול, איך אפשר ב' הפכים בנושא אחד. שכל מה שאנחנו רואים בעינינו אינו יותר מהרגשיים, אבל המציאות כשהיא לעצמה לא מענין אותנו. לכן, בזמן שהאדם לומד תורה והתורה מרחקת אותו מאהבת השם ית', אזי בטח התורה הזו נקראת **סם המוות**. ואם התורה מקרב אותו להשם ית', בטח שזהו נקרא **סם החיים**. אבל התורה בעצמה, זאת אומרת המציאות כשהיא לעצמה, לא בא בחשבון, אלא ההרגשות הם הקובעים את המציאות אצלנו למטה. והתורה לעצמה, זאת אומרת בלי המקבלים. ונראה לפרש, התורה בערכה עצמה היא נבחנת לאור בלי כלי, שאין לנו שום השגה, שזהו נבחן למהות בלי חומר, שאין לנו שום השגה במהות, אפילו מהות גשמי וכל שכן רוחני.

ובזמן שהאדם עובד לתועלת עצמו, זה נקרא שלא לשמה, ומתוך שלא לשמה באים לשמה. לכן, אם האדם עדיין לא זכה לקבלת התורה, אז הוא מקוה שבשנה הבא יקבל. ובזמן שהוא קיבל את הבחינת לשמה בשלימות, אזי כבר אין לו מה לעשות בעולם הזה. ולכן בכל שנה ושנה, יש זמן קבלת התורה, מטעם שהזמן הוא מוכשר לאתערותא דלתתא. משום שאז נתעורר הזמן, שהיה מגולה אצל התחתונים האור של מתן התורה, לכן יש תמיד התעוררות למעלה, שהתחתונים יוכלו לעשות הפעולה כמו אז, בזמן הזה. לכן, אם הוא הולך על דרך שהשלא לשמה יביא לו לשמה, נמצא שהוא הולך על הסדר, ומקוה שסוף כל סוף הוא יזכה לקבלת התורה לשמה. ובאם שהמטרה אינו תמיד לעיניו, נמצא שהוא הולך בקו הפוך מהתורה, שהוא נקרא עץ החיים, ולכן היא נבחנת לסם המוות, מפני שכל פעם הוא נתרחק מהקו החיים.

יגעתו ולא מצאתי אל תאמין, וצריך להבין מהו הפירוש "מצאתי", מה צריכים למצא. אלא, מצאתי הוא ענין מציאת חן בעיני השם ית'.

מצאתי ולא יגעתו אל תאמין, צריך להבין, הלא הוא אינו משקר, הלא אינו מדבר מאדם כלפי עצמו בבחינת פרט, אלא שהוא הדין לגבי הכלל, ואם הוא רואה שמצא חן בעיניו ית', ומה "אל תאמין".

והענין הוא, כי יש לפעמים שאדם זכה למציאת חן על דרך התפילה, כי זהו כח סגולת התפילה שיש בכוחו לפעול כמו היגיעה. (כמו שאנחנו רואים בגשמיות, יש מי שמפרנס ע"י יגיעתו ויש מי שמפרנס עצמו ע"י תפילתו, שעל ידי זה שהוא מבקש פרנסה נותנים לו לפרנס את עצמו) מה שאין כן ברוחניות, הגם שהוא זוכה למציאת חן, מכל מקום אח"כ

הוא צריך לשלם כל המחיר, זאת אומרת את שיעור היגיעה מה שכל אחד נותן, ואם לא, יאבד לו הכלי. לכן אמר, מצאתי ולא יגעתני אל תאמין, שהכל יאבד ממנו, אלא צריך אח"כ לשלם כל יגיעתו.

קסב. ענין "חזק" שאומרים אחר סיום הסדרה

שמעתי ב' דמנחם אב ת"א סעודת שחרית דשבת

ענין "חזק", מה שאומרים אחרי סיום הסדרה הוא, שמהסיום צריכין לקבל חיזוק לגמור את כל המדריגות. שכמו שיש להגוף רמ"ח אברים ושס"ה גידין, כן יש להנשמה גם כן בחינת תרי"ג שהם צינורות הנשמה, שעל ידם נמשכת השפע. ועיי' התורה נפתחין הצינורות האלו. וכל זמן שלא נפתחו כולן, אזי אפילו במדרגה הפרטיות ניכר חסרון, שגם המדרגה הפרטיות נכלל מכללות. נמצא, שאם חסר איזה פרט בהכלל, אזי הבחינה הזו חוסרת גם בהפרט, והן מתגלגלין לאט לאט על סדר המדרגה, וכשנגמרו הכל יהיה הגמר תיקון. ומלפני זה, הם נתקנים ובאים בזה אחר זה. ועם זה יובן מה שאמרו חז"ל, התורה קדמה לעולם, היינו שמטרם שנעשה הגבלת העולם כבר היתה התורה. ואיך אפשר שתוכל להאיר אחר כך בתוך העולם, שהוא בחינת גבול.

אלא שהתורה מאיר בבחינת זה אחר זה. וכשנגמרו כל הבחינות הוא מוכרח לצאת מהעולם, יען שקצר מהכל את בחינת התורה.

לכן מכל הסיום צריכין לקבל חיזוק, בכדי שיוכלו לילך הלאה. וענין החמשה חומשי תורה הם נגד ז' ספירות, שעיקרן הם ה', משום שיסוד ומלכות אינם עיקרון, רק כוללים.

קסג. ענין מה שאמרו בעלי זהר

שמעתי במוש"ק פ' מסעי תש"ח ת"א

ענין מה שאמרו בעלי הזהר את דבריהם על דרך המוסר, אינו דבר הכרחי, שסודותיהם הם היו יכולים לגלות ע"י לבושים אחרים גם כן. אלא שרצו לתת על סודותיהם לבוש של מוסר, בכדי שיהיה להמעין גלוי, שעיקר הוא לא החכמה שבהתורה אלא הנותן התורה. שעיקר התורה והמצות, אינו אלא בכדי להדבק בהנותן התורה. לכן, כיון שלבוש המוסר מזכיר את הענין הזה יותר, לכן סידרוהו בלבוש הזה. ומה שהרבה פעמים הם נותנין לבוש של חכמה, בכדי שלא יטעו ויאמרו שאין יותר ממוסר, ששם אינו מוסתר שום חכמה, אלא שהוא מוסר פשוט. לכן כתבו בשני לבושין, שבא זה ולימוד על זה.

קסד. יש הפרש בין גשמיות לרוחניות

שמעתי ג' מנחם אב תש"ח

יש הפרש בין גשמיות לרוחניות, שבגשמיות אזי הכח לפני העשיה, כמו שכתוב "טרם יקראו ואני אענה", ששם כבר הסדר לפי הגמר התיקון, שלא עושין שום דבר מלפני שיהיה להם כח לעשות.

מה שאין כן ברוחניות, ששם עדיין לא מתוקן לפי הגמר, אלא לפי סדר הבירורים, אזי מוכרחין להתחיל את העבודה לפני שמושיגים את הכח, כמו שכתוב "עושי דברו, לשמוע בקול דברו".

קסה. ביאור לבקשת אלישע מאליהו

שמעתי

אליהו שאל לו, מה אעשה לך. והוא השיב לו, פי שנים ברוחק. והוא השיב לו, הקשית לשאול.

והענין שיש בירור רפ"ח ויש בחינת לב האבן, שלא ניתן להתברר. אלא, כשמבררין את הרפ"ח, מתברר על ידו גם הלב האבן, אבל בו עצמו אסור ליגע. ומי שמברר את הרפ"ח אלו, הוא מברר כך גם את הלב האבן.

קסו. ב' בחינות בהשגה

שמעתי

יש ב' בחינות : א) בחינת השתלשלות העולמות מלמעלה למטה. ב) בחינת מלמטה למעלה.

בחינה הא' - "אשר ברא אלוקים לעשות", היינו שהשם ית' הכין לנו מקום לבחינת עבודה.

בחינה ב' - שאנחנו מתחילין לעסוק ולהלביש מלמטה למעלה. אבל מטרם שבאים לשלימות המדרגה לא יכולים לדעת שום דבר בבירור, וזה נקרא "מתחילה למגמר והדר למסבר".

וזה לקטן שמתחיל לאכול לחם אין לו אז עדיין שום מושג רק בהלחם, וכשמתחיל להתבגר אז הוא מתחיל להבין שיש להלחם בחינת סיבה, הגורם לצורת הלחם, היינו שיקבל את צורתו המתראה לעיניו, היינו שיהיה לבן, ושיהיה רך וטעים וכדומה. אזי הוא משיג את צורת הלחם לאחר שהוציאו מהתנור, שאז הלחם היה רך יותר מדי והיה חם ביותר, עד שלא היה ראוי לאכילה, והיה מחוסר איזה מעשה, דהיינו שיתיבש ויתקרר ע"י שהיית זמן, שהאוויר מכשיר ללחם שיקבל צורת הלחם כמו שמתראה בעת שבא לשלחן. אבל אח"כ מתחיל עוד לחקור, אזי הוא רואה עוד צורה, היינו טרם שהכניסו להתנור, הגם שהיה לו בערך אותו צורה אבל יש שנויים גדולים. היינו, ע"י חום התנור הלחם נעשה יותר גדול, ונעשה יותר למוצק, והקרים את פניה, שמקודם היה לבן ועכשיו יש לו צבע אחר. וכשמתחיל לחקור, אזי הוא רואה שהצורה והמשקל קבל הלחם עוד טרם שהכניסו להתנור. וכמו כן הלאה, עד שבא להמצב שלוקחים חיטים וזורעין אותן בקרקע, ועד אז הוא יכול רק לקבל מהלחם היינו שיחסור מהלחם שישנם במציאות העולם, אבל אחר כך כבר הוא יודע איך להוסיף.

וכמו כן ברוחניות, מקודם הוא צריך לקבל ממטה למעלה, ואז הוא יכול רק לקבל ולא להוסיף. אבל אח"כ במצב השני, הוא יכול גם כן להוסיף.

קסז. טעם למה שקורין שבת תשובה

שמעתי שבת תשובה תש"ט ת"א

טעם למה שקורין "שבת תשובה". כי (בעשרת ימי תשובה בסופו ביום כיפור) אומרים "על חטא", וכל מי שמביט ב"על חטא", אינו מוציא שם את מקומו בששים אחוז ודאי, וארבעים אחוז אפשר לתרץ וליישב, אולי נמצא שם בספק שהוא לא מרגיש. אבל בששים אחוז אינו מוציא את עצמו בשום אופן. לכן יש סגולת שבת, שעם אור השבת יש יכולת שיאיר לראות, שהוא נמצא את עצמו בכל מאה אחוז של "על חטא", שדבר זה נתקן רק בשבילו ולא בשביל אחרים. ובלי אור לא מרגישים. ולכן קורין "שבת תשובה", שהשבת מועיל לתשובה שיוכלו להרגיש החטא. שצריכין להודות על החטא, ואז אפשר לבקש סליחה. ואם אומרים "על חטא" ולא מרגיש החטא, איזה הודאה נקרא זה. הרי הוא אומר בלבו שלא חטא, ומה שאומר בפה ולבו בל עמו, בטח שכלום לא שוה ההודאה כזאת.

קסח. מנהגי ישראל

שמעתי

מנהגי ישראל הם כל כך חשובים, עד שיכולים לומר שהם נותנים יותר רוחניות להאדם, מהמצות עצמן. אף על פי שאם עוברים על מנהגים אין עליהם עונשים, ואם עוברים על דינים יש עונשים, מכל מקום לגבי להביא תועלת, זאת אומרת להביא יראת שמים, אזי המנהגים מביאים יותר רוחניות. כי הגדולים, שהכניסו את המנהגים, הם סדרו שהרוחניות יאיר על ידיהם. לכן אמר, המנהג לאכול בשבת בשר ודגים, מי שמונע את עצמו מזה מונע מעצמו רוחניות. אבל זה דוקא לגבי האדם שעדיין לא הגיע לשלימות, היינו לראות מה שהוא עושה, זאת אומרת, שעדיין לא זכה לטעמי המצוות, אזי הוא צריך לשמור על המנהגים.

כדרך משל, תפוח מטרם שנתרקב נתקלקל, וכשנתקלקל אזי הריקבון בטוח. כמו כן, מטרם שהאדם נעשה חפשי, אזי בועט במנהגים. ולאחר הבעיטה הזאת, או שהוא עצמו נעשה חפשי, או שבניו נעשו חופשיים.

קסט. ענין צדיק גמור

שמעתי

ענין צדיק גמור היינו שלא חטא. והלא כתוב "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא". והשיב, שבכל מדרגה ומדרגה יש בחינת צדיק גמור ששם לא שייך חטא, ובמדרגה הזאת לא חטא מעולם. (היינו בחינת מחזה ולמעלה דכל מדרגה, ששם נבחן לעץ חיים ולחסדים מכוסים) ולבחינת מחזה ולמטה שייך חטא ותשובה. וכשמתקנין זו, באים למדרגה יותר גבוהה, ושם גם כן מתחיל הסדר הזה, היינו, צדיק גמור, ו"אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא".

קע. לא יהיה בכיסך אבן גדולה

שמעתי

"לא יהיה בכיסך אבן גדולה ואבן קטנה". אבן נקרא בחינת אמונה (שהוא אבנא למשקל בה) שהוא בחינת קטנה, שהוא למעלה מהדעת, אבל יחד עם זה אזי תגיד שיש לך אבן גדולה, היינו שיש לך דעת. היינו שכבר מה שאתה עושה, אינו דומה לכל העולם, אלא שיש לך בסיס חזק שהוא בחינת גדלות ולא קטנות היינו בלי בסיס, ואבן שלימה אלא שצריך להיות אבן קטנה, אבל שתהיה שלימה. היינו, שיספיק לקיים כל התורה ומצות על סמך האבן קטנה, ורק אז נקרא שלימה. אבל אם היא קטנה ומחייבת לך לעשות רק מעשים קטנים, אין זה נקרא אבן שלימה.

ואיפה גדולה ואיפה קטנה, שאם יש לו בסיס קטן, אזי נחשב לגבי עצמו לבחינת קטן. אבל בזמן שיש לו אבן גדולה, שיש לו בסיס גדול, אז יחשיב את עצמו לגדול, זאת אומרת שהוא גדול. ואיפה שלימה נקרא בזמן שזוכה להשגחה פרטית.

קעא. זהר, אמור

שמעתי ד' דחוה"מ פסח תש"ט

בזהר פרשת "אמור", אמרה כנסת ישראל, אני ישנה בגלותא דמצרים (דף מ"ג, ד"ה ובחודש הראשון).

הסתלקות המוחין - נקרא שינה.

ולבי ער: לב הוא בחינת ל"ב נתיבות חכמה, היינו שהיה מאיר בהם בחינת חכמה, אבל היתה בלי התלבשות בחסדים, שזה נקרא גלות מצרים, ובשביל זה נקרא שינה. אבל יחד עם זה היו ראויים לקבלת מוחין דחכמה, אלא מבחינת אחוריים.

קול דודי דופק: היינו קולו של ז"א שהוא בחינת חסדים. וזה שאמר, דא קוב"ה. פתחי לי פתחא כחדודי דמחטא, היינו שבעת הגאולה אמר להם שימשיכו מחדש את בחינת החכמה, ובזמן שהוא בלי חסדים נקרא **הפתח שלה כחדודי דמחטא**, משום שאינה מאירה בלי חסדים.

ואני אפתח לך תרעין עילאין, היינו משפיע לה מבחינת חסדים, ואז יהיה לה הרחבה שיהיה לה חכמה וחסדים. פתחי לי וכו', דהא פתחא לאעלא לי בך הוא, דלא יעלון לגבאי בני, אלא בך, היינו שהבנים הצריכים למוחין דחכמה, אינו הוא יכול להשפיע להם, יען שבחינתו היא רק חסדים, אלא כשהיא תמשיך חכמה אז יש יכולת שהבנים גם כן יקבלו חכמה. לכן נקרא, כי רק היא יכולה לפתוח הפתח הזה.

מה שאם כן אני סגור דלא ישכחון לי. היינו, שלא ישכחון לי בשלימות, שז"א בזמן שיש לו רק חסדים אזי אין לו אלא בחינת ו"ק, ונקרא **אורא סתם**, מה שאם כן כשיש לו בחינת חכמה גם כן, ואז אף על פי שאין הוא מקבל רק חסדים, נקרא החסדים שלו **אורא דכיא**, שאז החסדים שלו מעולים מן חכמה, אבל בלי חכמה לא ישכחון אותו בשלימות. וזה שכתוב, בגין לאזדווגא עמד ולמהוי עמד בשלם דעלמין. תא חזי בשעתא דקב"ה קטיל לבוכרי דמצראי, כל אינון דקטיל בפלגות ליליא ואחית דרגין מעילא לתתא, היינו על ידי תיקון המסך דחיריק שגורם שני בחינות, הסתלקות הג"ר וכמו כן המשכת החסדים, שע"י התכללות הזה יש יכולת להתפשטות המוחין מלמעלה למטה.

ביה שעתא עאלו ישראל בקידמא דאת קדישא, אתגזרו, שענין מכת בכורות וענין דם פסח וענין דם מילה הוא בחינה אחת. שזה יוד ידוע שאלהי מצרים היה שה, זאת אומרת שהקרבן פסח היה מכוון לאלוהיהם. שקליפות מצרים היה שהם רצו להמשיך מבחינת גמר התיקון כעין חטא של עץ הדעת, שרצו להמשיך את האור דג"ר מלמעלה למטה, וע"י שחיטת הפסח היו שוחטין את הג"ר דחכמה, שעל ידי זה היה מכת בכורות, שענין בכור הוא סוד ג"ר. שהיו מבטלין את הג"ר, וזה היה על ידי מסך דחיריק, שהוא בחינת העלאת המנעולא שזה גורם לביטול הג"ר. וזה **"דם"** מלשון **דממה**, שהוא דמית דממית הג"ר, וזה ענין דם מילה, שענין איזמל הוא סוד דינין דנוקבא, שהדינין מבטלין את דינין דדוכרא. וזה שכתוב, תרי דמא הוו דם פסח ודם מילה, ועל ידי זריקת דם פסח היה ביטול הג"ר והתכללות בתיקון קוין, שהוא סוד המשקוף ושתי המזוזות. ובארבעה וכו', ויסתלקו ישראל מרשותא אחרא וכו', ויתאחדו במצה קשורא קדישא, שענין חמץ הוא סוד המוחין המתפשטין מחזה ולמטה, שאז הם מאירים מלמעלה למטה, ומצה הם המוחין שמאירים

מחזה ולמעלה, שמבחינה זו אין אחיזה לחיצונים. והטעם, משום שענין המנעולא שנתגלה בליל פסח, שעל ידי זה היה שחיטת הפסח ומכת בכורות, פועלת רק ממנה ולמטה, זאת אומרת, שנתגלתה בחזה. יוצא לפי זה, כל מה שישנם ממנה ולמעלה אינו, היא פועלת עם בחינת דין הנמצא בה, מה שאם כן מחזה ולמטה, שכל התפשטות היא למטה מבחינתה, לכן נרגשת הדין שבה. לכן היו ישראל נזהרין אז בליל פסח שיאכלו מצה ולא חמץ.

ויש מעלה למצה שאינו בחמץ, ויש מעלה בחמץ שאינו במצה. במצה יש מעלה, שהם מוחין שלמים מבחינת ג"ר דחכמה, הנבחנים עוד לבחינת שני מאורות הגדולים, אבל הם בבחינת אחוריים, שאינם יכולים להאיר מסיבת חסרון החסדים. ויש יתרון לחמץ, הגם שהם רק בחינת ו"ק, אבל כבר מלובשים בחסדים. ובבית המקדש שהיו מוחין דחכמה, היו גם כן בבחינת מחזה ולמעלה שהוא בחינת מצה, שלכן נאמר, "וכל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו".

קעב. ענין המניעות והעיכובים

שמעתי בשביעי של פסח תש"ט ת"א

כל המניעות והעיכובים המתראים ומתגלים לעינינו, אינו אלא בחינת התקרבות שהבורא ית' רוצה לקרב אותנו. וכל אלו המניעות מביאים לנו רק התקרבות, כי לולי זה לא היה שום מציאות להתקרבות אליו. כי מצד הטבע אין התרחקות יותר גדולה מזו שאנחנו מחומר קרוץ, לבין הבורא ית' שהוא גבוה מעל גבוה. ורק כשהאדם מתחיל להתקרב, אזי הוא מתחיל להרגיש את המרחק שבינינו, וכל מניעה שהוא מתגבר עליה מקרב לו את הדרך. (יען שהוא מתרגל לילך על קו של התרחקות, לכן אם הוא מרגיש כל פעם איך שהוא מרוחק, הדבר הזה אינו משפיע לו שום שנוי בתהליך, יען שידע דבר זה מראש שהוא הולך בקו של התרחקות. מסיבת שזהו האמת, שהמרחק בינינו לבין הבורא ית' אין די מילים לבאר. לכן כל פעם שהוא מרגיש את ההתרחקות בשיעור היותר גדול מכפי שחשב, אינו גורם לו שום מדנה).

קעג. מדוע אומרים לחיים

שמעתי בסעודת שבת פ' אח"ק כ"ג למב"י תש"ט

אמר, על מה שאומרים לחיים בזמן ששותים יין, הוא על דרך מאמר חז"ל שאמרו, "חמרא וחיי לפום רבנן ותלמידיהון", שלכאורה קשה למה דוקא לפום רבנן וכו', ולמה לעמי הארץ לא. אלא שענין לחיים מה שאומרים, הוא לרמז על חיים עליונים. שבזמן ששותים יין צריכים לזכור, שהיין מרמז על יינה של תורה, לזכור שצריכים להמשיך בחינת אור תורה שנקרא חיים. מה שאם כן חיים גשמיים נקרא בדברי חז"ל "רשעים בחייהם נקראים מתים", לכן דוקא לרבנן יכולים להגיד: חמרא וחיי. זאת אומרת, שרק הם מוכשרים להמשיך חיים רוחניים. מה שאם כן עמי הארץ, שאין להם כלים, לזה שייך לומר שימשיכו. (ואולי לפום רבנן, היינו כמו לפי דעתם של הרבנן, זאת אומרת חיים שנקרא אצלם חיים, היינו חיים רוחניים).

קעד. ענין הסתר

שמעתי

בענין ההסתר שהוא דבר תיקון, כי לולי זה לא היה האדם יכול להשיג שום שלימות, מטעם שאין הוא ראוי להשיג את החשיבות שבהדבר. מה שאין כן כשיש הסתרה, אז נעשה אצלו הדבר לחשיבות, אף על פי שמצד עצמו אין האדם מסוגל להעריך את החשיבות, כמו שהוא לאמיתו של דבר, אבל ההסתרה הוא מסגל לו ערך חשיבות. שכפי ערך הרגשתו בהסתר, כן נתרקם אצלו מצע של חשיבות. וזהו כמו שלבים שעולה כל פעם שלב אחרי שלב, עד שמגיע למקום המיועד לו, היינו שמשג איזה שיעור בחשיבות, על כל פנים שיוכל להחזיק מעמד. אף על פי שאמתיות החשיבות, אין ערך ושיעור לרוממותו ית', רק על כל פנים שיעור שיספיק לו להמשיך בקיומו.

אלא שהסתרה לבד לא נקרא הסתרה, שהסתרה נמדדת לפי הביקוש. כי עד כמה שהביקוש אחר הדבר הוא ביתר עוז, אז ניכר ההסתרה בשיעור היותר רחוק. ועל זה יובן ענין "מלא כל הארץ כבודו", אף על פי שאנחנו מאמינים בזה, מכל מקום הסתרה גם כן מלא בכל הארץ. ולעתיד כתוב, "ואני אהיה לה חומת אש סביב כבוד בתוכה", שענין אש היינו בחינת הסתרה, אבל מכל מקום כבוד בתוכה, היינו שיתגלה אז הכבוד. והוא, שאז יהיה הביקוש כל כך גדול, אף על פי שיש גם אז בחינת ההסתרה. אלא שההבדל, בזה הזמן שיש הסתרה אבל אין ביקוש, אם כן זה נבחן לבחינת גלות. מה שאין כן אז, אף על פי שיהיה ההסתרה, אבל הביקוש גם כן יהיה. וזה העיקר רק הביקוש.

קעה. והיה כי ירחק ממך

שמעתי בסעודת שבט פ' בהר בחוקתי כ"ב אייר תש"ט

"והיה כי ירחק ממך הדרך לא יוכל שאתו". ופירש, למה הדרך כל כך רחוק, מטעם כי לא יוכל שאתו, משום שלא יוכל לישא את העול של תו"מ, לכן הדרך נחשב לו לרחוק. והעצה לזה, אומר הפסוק, "וצרת הכסף בידך", שענין כסף הוא ענין כיסופין, שימשיך בחינת כסופין בהעבדות. שע"י החשק ההשתוקקות לה', אזי יוכל לשאת את העול תורה ומצוות. וגם "כסף" הוא ענין בושה, משום שבן אדם למטרה להגדיל כבוד שמים, כמו שכתוב "ברוך וכו', שבראנו לכבודו". כי ענין תו"מ בכלל הם דברים שהאדם עושה בכדי למצוא חן בעיניו ית', כי טבע של העבד שרוצה למצוא חן בעיני רבו, שאז לבו של רבו עליו. וכן כאן, שכל ריבוי הפעולות והחומרות שבן אדם מתמחה בהן רק אמצעי, שעל ידי זה ימצא חן בעיניו ית', ואז יהי לו המטרה הרצוי ממנו. והבן אדם הולך ועושה תו"מ בכדי למצוא חן בעיני הבריות, ועושה מצרכי שמים בחינת אמצעי, זאת אומרת, שבאמצעותם יזכה למצוא חן בעיני הבריות. וכל זמן שהאדם לא זכה לבחינת תורה לשמה, אזי הוא עובד לשם הבריות. והגם שאין להאדם אפשרות אחרת, אלא לעבוד בשביל הבריות, אבל מכל מקום על כל פנים, הוא צריך להתבייש עם העבדות כזו. ואזי ע"י הכסף הזה יזכה לכסף דקדושה, דהיינו להשתוקק להקדושה.

"וצרת הכסף בידך", היינו שאף על פי שענין ההשתוקקות אינו בידי אדם, אם אין לו חשק לדבר אין הוא יכול לעשות שום דבר, אבל על כל פנים הוא צריך לגלות את הרצון לכיסופין, היינו הרצון להשתוקק (ואולי "וצרת" מלשון רצית). שהוא צריך לגלות ביקוש על זה, היינו שצריך לגלות הרצון והחשק להשתוקק לה', היינו להשתוקק להרבות כבוד שמים, להשפיע נחת ליוצרו, למצוא חן בעיניו ית'. ויש בחינת זהב ויש בחינת כסף. כסף - שיש לו כיסופין בכללות. וזהב - נקרא שהוא רוצה רק דבר אחד, וכל הכיסופין וההשתוקקות שיש לו לכמה דברים נבטלין בהרצון הזה שיש, והוא אומר שרק זה-הב. היינו שהוא לא רוצה שום דבר רק לאקמא שכינתא מעפרא, ורק זה הוא רוצה. היוצא מזה, שאף על פי שהאדם רואה שאין לו החשק והרצון כמו שצריכין, מכל מקום על כל פנים הוא צריך לראות ולהשתדל במעשים ובמחשבות שישגי את החשק, וזה נקרא "וצרת הכסף בידך". ואל יחשיב האדם שזהו דבר קטן אם זה ביד האדם, אלא בבקר (בחן) ובצאן וכו', היינו שעל ידי זה הוא יזכה לאורות הכי נעלים.

קעו. בעת שתיית י"ש אחר ההבדלה

שמעתי מוצאי יום כפור תשי"א

"ויום טוב היה עושה בצאתו מן הקודש", כי קודש הוא בחינת חכמה ובחינת קו שמאל, ששם יש פחד מן הדינין, לכן, אין שם מקום של יום טוב. אלא **בצאתו מן הקודש**, הנקרא חכמה וקו שמאל, אז היה עושה בחינת יום טוב, שענין ... הוא בחינת אור דחסדים.

קעז. ענין כפרות

שמעתי

ענין כפרת עונות הוא ע"י גלוי אור החכמה, וזהו ענין הוידוי שהוא המשכת החכמה. ולפי כמה וידוי שהוא מתוודה, כך מתגלה עליו בחינת החכמה, שעל זה נאמר, "ביום ההוא יבוקש עון יעקב ואיננו", כי על כל החטא שהוא נמחל, אינו נמחל עד שימשיכו עליו בחינת החכמה, לכן הם חיפשו עונות, בכדי להמשיך עליו את אור החכמה.

חיבוק השמאל, היינו ע"י המשכת הקו שמאל שבכל יום שבעשרת ימי תשובה, נמשך בחינת אחת מהעשר ספירות של מוחין דחכמה הנקרא קו שמאל, וביום כיפור אז הוא הזוג.

חיבוק הימין הוא המשכת החכמה למטה מחזה, שהוא מקום הגילוי, ששם כבר נמתקה בחסדים. ונבחן בעיקר להמשכת החסדים, שבנין הנוקבא מבחינתה נמשכת עד שמיני עצרת ובשמיני עצרת הוא הזוג.

קעח. ענין ג' שותפין באדם

שמעתי ג' אייר תשי"א הסעודה של סיום חלק ט' של הזוהר

ענין ג' שותפים שבאדם הקב"ה ואבא ואמא. והוא אמר, שיש שותף רביעי שהוא הארץ. שאם אין האדם לוקח מזונות מהארץ, אינו יכול להתקיים. שענין ארץ הוא בחינת מלכות, שבאופן כללי נבחן שיש ד' בחינות הנקרא חו"ב תו"מ.

וענין המזונות שהאדם מקבל מהארץ הוא בבחינת ברורין, שע"י המזונות נבררין הקליפה מהמאכל. ויש ב' בחינות במלכות: א) קדושה. ב) בחינת לילית המרשעת. לכן כשהאדם אוכל ועושה ברכה ראשונה ואחרונה, מזה יוצא המאכל מרשות הס"א. והיות שהמאכל נעשה דם, ודם הוא בחינת נפש, לכן נעשה הנפש שלו מבחינת חולין ולא מס"א. מה שאין כן כשהאדם אוכל מסעודת מצוה, שאז המאכל נבחן לבחינת קדושה אם הוא אוכל את זה בכוונה, נמצא שמהמאכל נעשה דם, והדם נעשה בחינת נפש, אז הוא יבוא לבחינת נפש דקדושה.

לכן בא יצר הרע לאדם, ונותן לו תמיד להבין שלא כדאי לאכול בסעודת מצוה מכמה וכמה טעמים. ועיקר כוונתו, שלא לאכול מסעודת מצוה מטעם הנ"ל, כי זהו חלק דקדושה.

קעט. ענין ג' קוין

שמעתי ב' דמב"י דחוהמ"פ תשי"א

יש ענין ג' קוין, וענין ישראל אחידן בגופא דמלכא, ענין גלות מצרים, שהעם ישראל היו מוכרחין לירד למצרים, וענין יציאת מצרים, וענין "האי מאן דבעי ליקדש אשה, לידכיר עם הארץ בהדיה", וענין מה ששאל אברהם "במה אדע כי ארשנה", והקב"ה השיב לו, "ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועינו אותם ארבע מאות שנה, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", ענין ג"ר וענין ו"ק, וענין ו"ק דג"ר.

הנה מחשבת הבריאה היתה להנות לנבראיו, ורק כדי שלא יהיה נהמא דכסופא היה הצמצום והמסך, ונמשך מזה מקום העבודה. ומזה נמשך בחינת ג' קוין: קו א' הוא בחינת ימין, הנבחן לבחינת ו"ק בלי ראש, הנבחן לבחינת אמונה. וקו ב' שנבחן לבחינת שמאל הוא בחינת השגה. ואז שניהם במחלוקת, כי האמונה היא בסתירה להשגה, והשגה היא בסתירה לאמונה, ואז יש בחינת קו האמצעי הנבחן לבחינת ו"ק דג"ר, או חכמה וחסדים, או קו ימין ושמאל נכללו זה בזה. היינו, שמקבל בחינת השגה כפי מה שיש לו אמונה. זאת אומרת, בשיעור שיש לו אמונה, באותו שיעור הוא מקבל בחינת השגה, ובמקום שאין לו אמונה, אין הוא ממשיך בחינת השגה שישלים אותו, אלא תמיד הוא עומד ושוקל את הקוין שלא יכריע זה יותר מזה. וג"ר נקרא (שמגלה לפניו) בחינת השגה בלי אמונה, וזה נקרא בחינת עבודת הגויים. ועבודת ישראל הוא בחינת אמונה, ובה נכללת בחינת השגה, וזה נקרא בחינת גופא דמלכא, היינו בחינת אמונה והשגה.

והנה אברהם נקרא אב האמונה, היינו בחינת חסדים. אזי ידע שכל מי שירצה להתקרב אליו ית', הוא מוכרח לקבל מקודם בחינת ימין, היינו בחינת אמונה, ואמונה הוא בסתירה להשגה. אם כן איך אפשר להם להמשיך בחינת השגה, בזמן שאין להם כלים לזה. וזה ענין שאמר לו, שזרעך יהיה בארץ לא להם. שזה ענין "ויתערבו בגויים וילמדו ממעשיהם", היינו שיהיה תחת שליטת הגוים, שגם הם יהיו תחת שליטתם, שימשיכו בחינת ג"ר דחכמה. וזה ענין גלות מצרים, שגם ישראל המשיכו בחינת ג"ר דחכמה, וזה הגלות שלהם, שנמשך בחינת חושך. ויציאת מצרים היה ע"י מכת בכורות, שענין בכור הוא סוד ג"ר דחכמה, שהשם ית' הכה את בכור מצרים, וזה ענין דם פסח ודם מילה. וזה מה שכתוב בזוהר "בשעתא דקוב"ה הוה קטיל לבוכרי דמצראי וכו', ביה שעתא עאלו ישראל בקיומא דאת קדישא אתגזרו ואשתתפו בכנסת ישראל" (פרשת אמור, מ"ג).

שענין קו שמאל נקרא בחינת ערלה, משום שסותם את האורות. לכן בעת שהרג את הבכור, היינו שביטל להג"ר, אז ישראל למטה אתגזרו, היינו חתוך הערלה, שזה נקרא בחינת דין דדכורא שסותם את האורות. וכך על ידי מילה באיזמל, שהוא בחינת ברזל הנקרא דינין דנוקבא, אזי מבטלין לדינין דדכורא, ואז נמשך להם בחינת ו"ק דחכמה. זאת אומרת, בתחילה מוכרחין להמשיך בחינת שלימות, היינו ג"ר דחכמה, ואי אפשר להמשיך חצי מדרגה, וזה מוכרח להיות דוקא ע"י המצריים. וזה נקרא גלות, שגם היהודיים מוכרחין להיות תחת שליטתם. ואח"כ ע"י יציאת מצרים, היינו תיקון של מסך דחיריק אז יוצאים משליטתם, היינו שהמצרים בעצמם צועקים קומו צאו. וזהו "אני ולא שליח", "אני" היינו המלכות שהוא סוד מנעולא, שהיא מבטלת את הג"ר. ועל ידי זה יש התכללות שמאל בימין וימין בשמאל.

וזהו "מן דבעי לקדוש אישה", היינו בחינת חכמה הנקרא בחינת שמאל, "ידכיר בחינת עם הארץ בהדיה", בשביל שהוא נמצא בבחינת ימין שהוא אמונה, והוא רוצה בחינת

השגה, אזי דוקא על ידי עם הארץ הוא יכול להמשיך בחינת חכמה, משום שיש לו תשובה אך לבחינת השגה, ולא לבחינת אמונה.

"קמתי אני לפתח לדודי, וידי נטפו מור, ואצבעותי מור עובר על כפות המנעול", מור, היינו (והיו עיניך רואות מוריד) "ולא יכנף עוד את מורידך והיו עיניך רואות את מורידך". "וידוי" היינו בחינת השגה, ואצבעות בחינת ראייה, מלשון "כל אחד ואחד מראה באצבעו, ויאמר הנה אלוקינו זה". "על כפות המנעול" היינו בחינת מנעולא.

קפ. בזהר, אמור

שמעתי ב' דחוה"פ תשי"א ת"א

בזהר, "ר' חייא פתח, אני ישנה ולבי ער וכו', אמרה כנסת ישראל אני ישנה בגלותא דמצרים דהו בני בשעבודא דקשיו, ולבי ער לנטרא להו דלא ישתצון בגלותא, קול דודי דופק דא קב"ה דאמר ואזכור את בריתי" (פרשת אמור, מ"ג).

להבין את ענין שינה, היינו בזמן שישראל היו במצרים היו תחת שליטתם, שגם הם המשיכו בחינת ג"ר דחכמה. והיות שחכמה בלי חסדים אינו מאיר, לכן נקרא זה בחינת שינה. וזה נקרא שעבודא דמצרים בקשיו, היינו בעבודה קשה, הנקרא בחינת דינין דכורא, "ובכל עבודה בשדה", שהוא בחינת דינין דנוקבא. "ולבי ער", היינו אף על פי שהיא ישנה מבחינת קו שמאל, שאז מלכות נקראת בחינת ב' מאורות הגדולים, ואז מלכות נקראת בחינת רגל רביעי, והיא נבחנת שהיא בחינת ת"ת שהוא למעלה מחזה. "ולבי ער", ששם כבר נמצאת בחינת נקודת המנעולא, שהיא גורמת בחינת הכרעה דקו אמצעי, שתחזור לבחינת נקודה דבחינת הפנים, שעל ידי זה לא ישתצון בגלותא.

וזה ענין "פתחו לי פתחא כחדודא דמחטא", היינו שז"א אומר לבחינת מלכות, שהיא תמשיך בחינת חכמה. ואף על פי שאין החכמה יכול להאיר בלי חסדים, שבשביל זה נקרא רק כחדודא דמחטא. "ואני אפתחה לך תרעין עילאין", היינו אח"כ הוא ישפיע לה בחינת החסדים, ועל ידי זה ממשיך לה המשכה בשפע. מה שאם כן אם היא לא תמשיך בחינת חכמה, ז"א מבחינת אין המשכת החכמה אלא חסד נקרא "פתחי לי אחותי", היינו מבחינת חכמה נקרא מלכות אחות.

קפא. ענין כבוד

שמעתי כ"ה ניסן תשי"א

ענין כבוד הוא דבר שמשבית את הגוף ובשיעור זה הוא מזיק להנשמה, לכן כל הצדיקים שנתפרסמו ושיש להם כבוד, הוא מחמת עונש. אבל הצדיקים הגדולים מה שהבורא ית' רוצה שהם לא יפסידו בזה שהם נתפרסמו לצדיקים, אז הבורא ית' שומר עליהם שלא יקבלו כבוד, בכדי שלא יהיה להם שום היזק להנשמה. לכן בשיעור שיש להם כבוד מצד אחד, אזי מצד השני עומדים עליהם בעלי מחלוקת שמבזים את הצדיקים האלו בכל מיני בזיונות, בשיעור שיהיה משקל שוה להכבוד שנותנים להצדיק, ממש באותו שיעור הצד שני נותן בזיון.

קפב. משה ושלמה

שמעתי ג' אייר תשי"א

משה ושלמה הוא בחינת פנים ואחוריים. במשה כתוב "וראית את אחורי", מה שאם כן שלמה הוא בחינת פנים, ורק שלמה השתמש עם האחוריים של משה, וזה סוד ש"שלמה" הוא אותיות "למשה".

קפג. בחינת משיח

שמעתי

יש בחינת משיח בן יוסף ומשיח בן דוד ושניהם צריכים להתאחד, ואז יש בהם השלימות האמיתי.

קפד. ההבדל בין אמונה להשכל

שמעתי ט"ו שבט תש"ט טבריא

ההבדל בין האמונה להשכל. יש מעלה בהאמונה שהוא פועל על הגוף יותר משכל, מסיבת שהיא קרובה להגוף. שהאמונה היא בחינת מלכות, והגוף מתיחסת להמלכות, לכן היא פועלת עליו. מה שאם כן השכל שהוא מיוחס לט"ר, אינו יכול לפעול כל כך על הגוף. אבל יחד עם זה יש מעלה להשכל שהוא נבחן לרוחני, בערך האמונה שהיא מיוחסת להגוף. וברוחניות יש כלל שאין העדר ברוחניות, וכל פרוטה ופרוטה מתקבצת לחשבון גדול. מה שאין כן האמונה הנבחן לגשמיות, שנקרא בחינת פירוד, שאין שום הצטרפות בגשמיות, אלא מה שעבר אין. שמה שהיה בעבר, אינו מצטרפת להוה ועתיד. לכן, הגם בבחינת אמונה להדבר שהוא פועל עליו בשעת מעשה במאה אחוז מערך שהשכל פועל, אבל הוא רק פועל לפי שעה. מה שאין כן השכל הגם שהוא פועל רק אחוז אחד, מכל מקום האחוז הזה נשאר קבוע וקיים.

לכן במאה פעמים, הוא מצטרף לאותו שיעור שהאמונה היתה יכול לפעול בפעם אחד, מכל מקום בבחינת אמונה כשיעבוד מאה פעמים הוא ישאר באותו המצב, מה שאם כן בבחינת השכל הוא ישאר אצלו בבחינת קבוע וקיים.

כדוגמת מה שלומדים איזה דברים שכליים, אפילו ששוכחים, מכל מקום הרשומות נשארות בהשכל. זאת אומרת, כפי מה שהוא הרבה בשכליות, באותו השיעור יש לו התפתחות השכל. מה שאין כן הגשמים הנמשכים במקום וזמן, שאף פעם לא יבוא מקום מזרח למקום מערב, וכן השעה שעבר בשעה של עכשיו. מה שאין כן רוחניות, הכל יכול להיות בזמן אחד.

קפה. עם הארץ אימת שבת עליו

שמעתי

חז"ל אמרו "עם הארץ, אימת שבת עליו". הנה תלמיד חכם הוא בחינת שבת, הנה שבת היא בחינת גמר התיקון. היינו, כמו שבגמר התיקון אז כבר יהיו הכלים מתוקנים, ומוכשרים לקבל ולהלביש את אור העליון, כמו כן שבת הוא בחינת גמר, היינו שאור העליון יכול להופיע ולהתלבש בתחתונים, אלא שהוא רק בבחינת אתערותא דלעילא.

קפו. עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות

שמעתי

בשבת אסור בעשיית מלאכה, היינו איתרעותא דלתתא. ותלמיד חכם, היינו תלמיד שזכה להיות תלמיד הבורא ית' הנקרא חכם, שהוא גם כן בחינת איתערותא דלעילא. היינו, עיי שמגלין רזי תורה, לכן בזמן שבא בחינת התעוררות מלמעלה, גם זה נקרא בחינת שבת, שאז עם הארץ, היינו הגוף, יש לו בחינת יראה, ממילא שאין אז מקום עבודה.

קפז. להכריע ביגיעה

שמעתי

עניין ה' תתתא בעיניי, היינו שנעשה בחינת מסך וכיסוי על העיניים, שהעיניים הוא סוד השגחה, שרואה בחינת השגחה מסותרת. עניין ניסיון, היינו שאין לאדם צד הכרעה לא לכאן ולא לכאן, שאינו יכול לברר את רצון ה' ואת כוונת רבו. הגם שמסוגל לעשות עבודות במסירות נפש, אבל אין בידו להכריע, אם עבודה זו של מסירות נפש היא במקומה, או להיפך, שעבודה הקשה זאת תהיה בניגוד לדעת רבו ולדעת ה'. וכדי להכריע בדבר, הוא מכריע בדבר המוסיף יגיעה. זאת אומרת, שהוא צריך לפעול בהתאם לרבו, שרק היגיעה מוטלת על האדם ולא שום דבר אחר. אם כן, אין לו כל מקום לפקפק במעשיו, ובמחשבותיו, ובדיבוריו, אלא הוא צריך תמיד להרבות יגיעה.

קפח. כל העבודה היא רק במקום שיש ב' דרכים

שמעתי מוצש"ק בשלח י"ד שבט תש"ח

כל העבודה היא רק במקום שיש ב' דרכים, כמו שמצינו "וחי בהם, ולא שימות בהן".
וענין "יהרג ואל יעבור" אינן נוהגין אלא ב-ג' מצות לבד, ויחד עם זה אנו מצינו שחסידי
הראשונים היו מוסרין נפשיהו על עשה. אלא האמת, שזהו כל העבודה. ובזמן שהאדם
צריך לשמור את התורה, אזי נוהג כל המעמסה הכבד. ובזמן שהתורה שומרת האדם,
אזי אין זה כל קשה, על דרך "נשמת אדם תלמדנו" שזה נקרא שהתורה שומרת האדם.

קפט. ביאור על מזלא

שמעתי ז' סיון

המילה מזלא מתבטא על דבר שהוא למעלה מהשכל. זאת אומרת, שאף על פי שהשכל מחייב אחרת, מכל מקום המזל שלו גורם כך. ועם זה נבין מה שכתוב, "בני, חיי, ומזונא לאו בזכות, אלא במזלא תליא". שזה ידוע שכל השפעות באים בעיקר מבחינת חכמה, הנקרא קו שמאל. ואם כן, היה צריך להמשך דוקא מקו שמאל וזהו נקרא בזכות. אבל מכאן לא נמשך רק חושך. אלא דוקא מקו האמצעי, ששם החכמה כבר מצומצמת מבחינת ג"ר לבחינת ו"ק, ושם כבר יש בחינת נקודת החירק. ודוקא מכאן נמשך החכמה, אף על פי שמצד השכל נמשך צריך החכמה להמשיך מקו שמאל, מכל מקום לא כך הוא הסדר. אלא דוקא מקו האמצעי ששם יש התמעטות החכמה נמשכה החכמה.

קצ. כל פעולה עושה רושם

שמעתי א' פסח תש"ט בסעודה

שאל, אם פועל עלינו את התירה של ארצנו מידי המשעבדים, שזכינו שנעשו בני חורין מעול העמים, ואנחנו נעשו כמו כל הגוים, שאין אחד משעובד לחבירו, ואם החירות הזה פעל עלינו, שיש לנו מזה איזה הרגשה בעבודת השם ית'. ואמר, שאל נחשוב שזה לא פעל לנו, זאת אומרת שבעבודת לא ניכר שום שנוי מהחירות הזו, זהו בלתי אפשרי. שהשם ית' אינו פועל בטל חס ושלו, אלא כל מה שפעל הוא מתרשם עלינו, הן לטוב והן לרע. זאת אומרת, שמכל פעולה שהוא עושה בין החיוב ובין השלילה, היינו בין האור ובין החושך, נמשך לנו כח יתירה, או שאנחנו באים לידי עליה מהפעולה, כך כי ברוחניות אין שתמיד יש רשות וכח, שתחת הכח הזו מוכרחים להמשיך. לכן אין אדם יכול לומר, שהחירות מה שהשגנו, לא עשה בנו שום שנוי. אלא אם אנחנו לא מרגישים שנוי לטובה, אזי אנחנו מוכרחים לומר שיש כאן שנוי לרע, אף על פי שאנחנו לא מרגישים.

ובמוצאי יום טוב לאחר הבדלה, נתן הסבר לזה, כדוגמת סעודת שבת ויום טוב שע"י התענוגים הגשמיים, בדרך ענף ושורש, מעוררים את התענוגים הרוחניים, שהוא מעין העולם הבא, ובודאי שע"י לטעום טעם מעין העולם הבא, צריכין הכנה יתירה בששת ימי המעשה. וכפי שיעור הכנתו כך הוא שיעור הרגשתו, ובלי שום הכנה נכונה להמשיך את הטעם שבת הרוחניים, אז הוא להיפך, שע"י התענוגים הגשמיים הוא נעשה יותר גרוע. שאחר סעודת גשמיות נמשכים רק לשינה ולא יותר, שאחר אכילה באים לידי שינה. נמצא, שאכילתו הורידו יותר למטה. אלא שצריכים להתאמצות יתירה, שע"י התענוגים הגשמיים יבואו לרוחניות, כי כך היה רצון המלך. אף על פי שהם בסתירות, שהרוחניות מונח תחת קו ההשפעה והגשמיות תחת הקבלה, וכיון שכך היה רצון המלך, לכן נמשכים הרוחניות אחר התענוגים הגשמיים, שמונחים תחת מצותיו ית' שהם תענוג שבת ויום טוב.

כמו כן, אנחנו צריכים לראות שגם בהחירות הזו שזכינו, צריכים לכוון ולעשות הכנה דרבה, בכדי להמשיך החירות הרוחניים הנקרא חירות ממלאך המוות, היינו זוכין אז לבחינת "מלא כל הארץ כבודו", הנקרא מוחין דאוי"א. פירוש, שלא רואין שום מקום ושום זמן, שלא יוכל להיות שם מלוש הבורא ית', שלא נוכל להגיד בזמן הזה, או במקום זה, אין הוא יכול להתלבש חס ושלו, אלא מלא כל הארץ כבודו. ומטרים זה יש הבדל והפרש "בין אור לחושך, ובין ישראל לעמים". שבמקום אור שוכן ה', מה שאין כן במקום החושך. וכמו כן, אצל ישראל יש מקום לשכון בו אור ישראל ה', מה שאין כן באומות העולם, אין הבורא ית' מתלבש אצלם. ו"בין יום השביעי לששת ימי המעשה". מה שאם כן כשזוכין למוחין דאוי"א, אז זוכין לבחינת "מלא כל הארץ כבודו", שאין הפרש בין הזמנים, אלא שבכל המקומות ובכל הזמנים שורה אורו ית'.

וזה ענין פסח, שישראל זכו אז לבחינת חירות, היינו למוחין דאוי"א, שהוא בחינת "מלא כל הארץ כבודו", וממילא שאין מקום ליצר הרע, כיון שהוא לא מרחק ע"י מעשיו מעבודת השם, אלא להיפך שרואין איך שהקריב את האדם לעבודתו ית'. אבל הבחינה הזו היתה רק מצד אתערותא דלעילא, לכן אמרו שהשכינה הקדושה אמרה, "כטיפת כשושנה אדומה ראיתי". היינו, שראה שיש מקום שצריכים עדיין לתקן, שבמקום הזה אין הוא ית' יכול להאיר. לכן היו צריכין לספור את השבעה שבועות של ספירת העומר, בכדי לתקן את המקומות שיראה ש"מלא כל הארץ כבודו".

וזה דומה למלך שיש לו מגדל מלא כל טוב ואין לו אורחים, לכן ברא את האנשים בכדי

שיבואו לקבל את כל טובו. והלא אין אנו רואים את המגדל מלא כל טוב, אלא להיפך שכל העולם מלא יסורים. וזהו התירוץ, ש"יין מלכות רב", שמצד המלכות אין שום חסרון ליין, זאת אומרת לתענוגים הנמשלים ליין, אלא החסרון הוא רק מצד הכלים, שאין לנו הכלי קבלה המתאימים לקבלת השפע. כי דוקא בכלי דהשפעה יכולים לקבל, וכפי ערך גדלות הכלים כן ערך גדלות השפע, אם כן כל השינויים הוא רק בהכלים ולא בהאורות. וזהו שמשמיענו הכתוב ש"כלים מכלים שונים, ויין מלכות כיד המלך", היינו כמו שהיתה במחשבת הבריאה היינו להטיב לנבראיו כפי יכולתו ית'.

קצא. זמן הירידה

שמעתי י"ד סיון תרח"צ

קשה לצייר המצב של זמן הירידה, שבו אובדין את כל העבדות והיגיעות, שהושקעו במשך כל הזמן שמתחילת העבדות עד זמן הירידה, ונידמה למי שלא טעם טעם של עבדות ה' מעולם, וכאילו דבר זה חוץ לו. זאת אומרת, שזה נעשה לבעלי מדרגות גבוהות, אבל לפשוטי אנשים, להם אין שום שייכות לעבדות ה', רק להשתוקק לבחינת רצון לקבל הגשמי שנמצא בזרם העולם, ששוטף את כל העולם ברצון הזה. אבל צריך להבין למה באו למצב כזה, הלא בין שאדם מסכים ובין לשלא מסכים, אין שום שינוי בבריאת שמים וארץ, אלא שהוא מתנהג בבחינת טוב ומטיב, אם כן מה נצמח ממצב כזה.

אלא צריך לומר, שזה בא להודיע גדלותו ית'. שהאדם לא צריך להתנהג בבחינת לבו גס בה. זאת אומרת, שהאדם צריך להתנהג בבחינת יראת הרוממות, לידע איזה ערך ואיזה מרחק, יש בינו לה'. שמצד שכל החיצוני קשה להבין, או שיהיה באפשרות לקשר וחיבור בין הבורא לבין הבריאה. ובזמן הירידה הוא מרגיש אז, שאין שום אפשרות שיהיה לו חיבור ושייכות להבורא ית' בבחינת הדביקות, כי מרגיש את העבדות לדבר מוזר לכל העולם כולו. והאמת הוא כן. אלא במקום גדלותו שם אתה מוציא את ענוותנותו. זאת אומרת, שהוא ענין למעלה מהטבע, שהשם ית' נתן המתנה הזאת להבריאה, לאפשר להם להיות חיבור ודביקות עמו.

לכן בזמן שהאדם נעשה בחזה מקושר, אזי הוא צריך תמיד לזכור את המצב הירידה שלו, בכדי לידע ולהבין ולהעריך ולהחשיב את הזמן של הדביקות, שידע שעכשיו יש לו ישועה למעלה מדרך הטבע.

קצב. ענין הגורלות

שמעתי שנת תש"ט ת"א

שהמשמעות הוא ששניהם שוים, ואי אפשר לברר בשכל איזה יותר חשובה, לכן צריכין לגורל. ובזהר 'אמור' מקשה, איך אפשר להיות ששעיר לה' ושעיר לעזאזל יהיו שניהם שוים.

והענין הוא, ששעיר לה' הוא בחינת ימין, ושעיר לעזאזל הוא בחינת שמאל, ששם יש בחינת ג"ר דחכמה, שעל זה נאמר "זכו טוב, לא זכו רע". היינו, שנתגלה מלכות דמדת הדין, שהוא בחינת מנעולא ועשית סיתום על האורות. והמנעולא נמצא במקום החזה דכל פרצוף, לכן עד המנעולא יש יכולת לחכמה להאיר, אבל במקום החזה שם נפסקת, כי כל צמצום פועל רק ממנו ולמטה, ולא ממנו ולמעלה. והשעיר לה' נכלל מבחינת השמאל דשעיר לעזאזל, היינו מבחינת החכמה. אבל לא כמו השמאל דעזאזל, ששם הוא מלמעלה למטה, ולכן נפסק האור, שהמנעולא פועלת, אלא רק בבחינת ממטה ולמעלה, שאז המנעולא בגניזו והמפתחא בגלוי.

נמצא, שלענין חכמה השעיר לעזאזל יש לה חכמה מבחינת ג"ר, מה שאם כן השעיר לה' הוא בחינת ו"ק. אבל ו"ק יכול להאיר, מה שאם כן ג"ר מוכרח להפסק, ולכן את השעיר לעזאזל בכדי שהשטן לא יקטרוגו. וענין קטרוגו הוא, כי חפצו הוא רק להמשיך חכמה השייכת לבחינה ד', כי ממדרגה אחרת אינו נשלם, כי כל מקורו הוא בחינה ד'. לכן אם לא מקבל לתוך מדרגתו אין הוא נשלם. לכן תמיד הוא מפתח להאדם שימשיך לתוך בחינה ד'. ואם לא רוצה, הוא עושה כל מיני תחבולות להאדם שיהיה מוכרח להמשיך. לכן, כשנותנין לו חלק מבחינת חכמה, אזי הוא לא מקטרוג על ישראל, כי מפחד שלא יופסק לו השפע מה שיש לו מכבר. אבל כשהוא ממשיך ג"ר דחכמה, אזי באותו הזמן הישראל ממשיך את הו"ק דחכמה. שאור החכמה הזו מכונה אור של מחילת עונות, שע"י אור הזה זוכין לתשובה מאהבה, שזדונות נעשין כזכיות. שזה סוד, שהשעיר עזאזל נשא עליו את עונות בני ישראל, היינו שכל עונות ישראל נעשו עכשיו לזכיות.

וזה משל שמביא הזהר לשטיא דמלכא, כשנותנין לו חמרא ומספרים לו את כל המעשין שעשה, אפילו מעשים רעים שהאדם עשה, והוא אומר על כל המעשים שהם מעשים טובים ואין דוגמתו בכל העולם. היינו כנ"ל, שהשטיא נקרא השטן, כשנותנים לו חמרא היינו בחינת חכמה, כשממשיכו זה שהוא אור של מחילת עונות, שעל ידי זה נעשו כזכיות. נמצא שעל כל מעשים רעים הוא אומר שהם טובים, מטעם שזדונות נעשים כזכיות, וכיון שהשטן רוצה שיתנו לו חלקו, אינו מקטרוג על ישראל. וזה ענין שהיה במצרים קטרוג, שהיה שואל: מה נשתנו אלו מאלו, או שגם ישראל ימותו כמו המצרים, או שישראל ישבו למצרים.

והענין הוא, שבמצרים הוא מקור להמשכת החכמה, אלא שם החכמה בבחינת ג"ר, וכשישראל היה במצרים היה תחת שליטתם.

קצג. מחשבה היא בחינת מזונות

שמעתי כ"ד אדר תש"ד ירושלים

יש ג' גופי בחינות גופים באדם : א) גוף הפנימי שהוא לבוש להנפש דקדושה, ב) מקליפת נוגה, ג) ממישכא דחויא. ובכדי להנצל מבי' גופים, ושיהיה יכולת לשמש רק עם הגוף הפנימי, אזי סגולה לחשוב מחשבות שהוא נוגע רק להגוף הפנימי. זאת אומרת שהמחשבה שלו תהיה תמיד ברשות היחיד, שאין עוד מלבדו כתוב, אלא שהוא עושה ויעשה לכל המעשים, ואין שום בריאה בעולם שיוכל להפרידו מהקדושה. וכיון שאין הוא חושב עבור ב' הגופים, אז הם ימותו, משום שאין להם מזונות, ואין להם במה להתקיים. וזה סוד לאחר החטא דעץ הדעת אמר לו הקב"ה, "בזיעת אפיך תאכל לחם", שלפני החטא לא היה החיות תלוי בהלחם.

מה שאין כן אח"כ לאחר החטא, שנדבק בהגוף דמשכא דחויא, אזי נקשר החיים בהלחם, היינו במזונות, שאם לא נותנים לו את המזונות הוא מת. וזהו לתיקון גדול בכדי להנצל מהגופים הנ"ל. משום זה צריכים להשתדל ולהתאמץ, שלא יחשוב מחשבות עבורם, כי המחשבות זהו מזונותם, לכן יחשוב רק עבור הגוף הפנימי, שהוא לבוש להנפש דקדושה. היינו, שיחשוב מחשבות שהם אחרי עורו, זאת אומרת עבור תועלת שהם חוץ מעורו, חוץ מהרצון לקבל. ואחרי עורו אין שום אחיזה לקליפות, שהקליפות נאחזים מה שהוא בתוך העור, ולא מחוץ להעור. זאת אומרת, שכל מה שבא לידי התלבשות יש להם אחיזה, וכל מה שאינו באה לידי הלבשה אין הם יכולים להתאחז.

וכשיתמיד לחשוב מחשבות שהם לאחר עורו, אזי הוא זוכה להפסוק "ואחרי עורי נוקפו זאת". "זאת" הוא בחינת שכינה הקדושה, והיא עומדת אחרי עורו. "נוקפו", היינו שנתקנה רק אחרי עורו, ואז הוא זוכה לבחינת "ומבשרי אחזה אלקי", שאז הוא רואה ומבשר הזה את אלקו, היינו שהקדושה בא בהלבשה בגוף בפנימיות. וזהו דוקא כשהוא מסכים לעבוד מחוץ לעורו, היינו בלי כל התלבשות, אזי הוא זוכה להתלבשות. מה שאין כן הרשעים, שרוצים לעבוד דוקא בהתלבשות, היינו בתוך העור, אזי "וימותו ולא בחכמה", אזי אין להם שום התלבשות, ולא זוכים לשום דבר.

קצד. ענין ז' שלמים

העתק מכתב"י של אמו"ר זצ"ל

ענין ז' שלמים של קידוש לבנה, שנוהגים לחכות על ז' שלמים, וגם על מוצאי שבת קדש. ולא כמו שנוהגים, שבאם חל מוצאי שבת קדש באמצע הז' ימים, אז מקדשים את הלבנה, או כשמלאו לה ז' ימים מעת לעת, אינם מחכים על מוצאי שבת קדש. לא כן, רק צריכים דוקא להמתין על ז' שלמים, גם דוקא במוצאי שבת קדש.

והענין הוא, כי הלבנה היא בחינת מלכות, שנקראת שביעית, שהוא סוד **שבי-הוא**. דהיינו, בשעה שהשבת מתמלא מששת ימי המעשה, שנקרא **"הוא"**, אומרת השבת **בי-הוא**. ש"הוא" הוא סוד **חמה**, ו **"בי"** הוא סוד **לבנה** המקבלת מהחמה כל אור שבה, ולית לה מגרמה ולא מידי. אמנם יש בה ב' בחינות, שנקרא **שבת** ו **חדש**, משום שהמלכות בעצמותה, נבחת גם כן לד' בחינות הנודעים, חו"ב ותו"מ. אשר ג' בחינות הראשונות חכמה, בינה, ת"ת, הוא סוד שבת, שהן המה שלשת הסעודות המכונים ונרמזים בתורה הקדושה, ב-ג' פעמים **"היום"**. אכן בחינה ד' שבה, הוא סוד מוצאי שבת, או חדש, שאינה נכללת בסוד **היום** כנ"ל, כי לילה היא ולא יום.

ואין להקשות הלא סעודה הראשונה של שבת קודש גם היא לילה, ואיך נקרא בתורה הקדושה **"היום"**. אולם, ליל שבת הוא סוד **"יום יודע לה' לא יום ולא לילה, והיה לעת ערב יהיה אור"**. מה שאם כן לילה דמוצאי שבת קדש, הרי היא חושך עדיין, ולא אור. לפיכך הורו לנו חז"ל בתורה שבעל פה, לסדר שלחן גם במוצאי שבת קדש, כדי לתקן גם חושך ולילה הזאת הנשארת עדיין בלי תיקון, והוא הנקרא **מלוח מלכה**, כנודע, המפרנס ומשלים לאותו **עצם לוח**, שהוא סוד בחינה ד' הנ"ל, שאינה מקבלת כלום מג' סעודות דשבת, כמבואר. אמנם בחינה ד' זאת הולכת ומשתלמת, בסוד **חודש היום**, שזה סוד קידוש החודש, שישראל מקדשי לזמנים, דהיינו להאי **שארית הנ"ל**, שאינה מתפרנסת מסעודת השבת כאמור.

ועל כן, אפילו הכהן הגדול באחיו, שאין בקדושה עליונה למעלה ממנו, דעל כן מוזהר ועומד שלא לטמא לשום מת מקרוביו, מזהיר לו הכתוב, **"כי אם לשארו הקרוב אליו לה יטמא"**. והבן עם הנ"ל, אשר כל קדושה עליונה משבת באה, ומתוך שהאי עצם לוח, דהיינו בחינה ד' הנקרא **"שארו"**, אינה מקבלת מסעודת שבת, ולפיכך אין כהן הגדול נפטר מלטמא בה. וסוד התיקון שבקידוש החודש הוא אמנם נמשך מהשבת והארותיו, שהוא סוד, **"נתקשה משה, עד שהראה לו הקב"ה כמין מטבע של אש, ואמר לו, כזה ראה וקדש"**. פירוש, כי משה נתקשה מאד, כי לא יכול לקדשה מחמת שכל כוחו של משה הוא סוד שבת, כי בשבת ניתנה תורה. ועל כן לא מצא תיקון לשארית הזאת, בכל אורות התורה הקדושה, משום שאין שארית הזאת ניזונית מכל זה, כמבואר. ועל כן נתקשה משה.

ומה עשה הקב"ה, נטלה וצר בה צורה בתוך צורה, כמין מטבע של אש, שהצורה הטבועה בה מצד זה אינה דומה להצורה שמצד השני, על דרך שאמרו חז"ל במטבע של אברהם אבינו עליו השלום, אשר זקן וזקנה מצד אחד, שהוא סוד בחינה ב' מדת הרחמים, ובחור ובתולה מצד אחד, שהוא סוד בחינה ד' מידת הדין הקשה, מלשון **"ואיש לא ידעה"**. וב' צורות הללו נשתתפו יחד, באופן שבעת שהקב"ה רוצה להמשיך שם תיקון דהאורות השבת, ע"י עבודת הצדיקים, הנה הקב"ה מראה להם להצדיקים אותה הצורה שנמשכת מג' בחינות הראשונות דמלכות, דהיינו המכונה אצלנו בחינה ב', אשר אותה

אפשר להצדיקים לקדשה עם אורות דשבת כנ"ל שזה סוד.

קצה. זכו אחישנה

שמעתי שנת תרח"צ

זכו אחישנה, היינו דרך תורה, לא זכו ע"י יסורים, שהיא דרך התפתחות שסוף כל סוף יבוא הכל לתכלית השלימות.

וענין דרך תורה, היינו שנותנים לאדם פשוט סגולות שיכול לעשות לעצמו כלים מוכנים לזה, וענין כלים נעשה ע"י התפשטות האור והסתלקותו. שענין כלי נקרא דוקא הרצון לקבל, זאת אומרת שחסר לו איזה דבר ואין אור בלי כלי, שצריכים לתפוס את האור באיזה כלי שיהיה לו אחיזה. ולאדם פשוט אי אפשר שיהיו לו חסרונות על דברים גבוהים, כיון שאי אפשר להיות חסרון טרם המילוי, כמו שכתוב, התפשטות האור וכו'. למשל כשיש לאדם אלף לירות אז הוא עשיר יש לו הרחבת הדעת, מה שאם כן כשאח"כ הרויח יותר עד חמשת אלפים לירות, ואח"כ הפסיד עד שנשארו לו אלפים, אז הוא כבר בעל חסרון. יש לו כבר כלים על שלושת אלפים לירות, יען שכבר היה לו, נמצא שדוקא התבטל.

ועל זה יש דרך תורה, כשהאדם מורגל בדרך התורה להצטער על מיעוט השגה, וכל פעם יש לו איזה הארות והם מתחלקות, אזי הם גורמים שיהיה לו יותר צער ויותר כלים.

וזה פירוש שכל כלי חסר לה אור שלא נתמלאה שאורה החסר לה, נמצא שכל מקום שחסר לה, נעשה מקום לאמונה. מה שאם כן אם היא נתמלאה, לא היה מציאות כלי מציאות מקום לאמונה.

קצו. אחיזה לחיצונים

שמעתי שנת תר"צ

צריך לידע, שאין להקליפות אחיזה רק במקום חסרון, ובמקום שיש שלימות הם בורחים ואי אפשר להם לנגוע. ועם זה נבין ענין השבירה, שכתוב בכמה מקומות שהוא ענין הפרשת אור החכמה מאור דחסדים. היינו, כיון שנעשה פרסא בין אצילות לבי"ע, ממילא אין אור החכמה יכול לירד, אלא רק בחינת אור דחסדים שהיה בהם אור דחכמה, נפרש עכשיו מאור החכמה וירד למטה. נמצא שיש להם עוד כוחות ממה שהיה להם מקודם, וזה נקרא מוריד קודם קליפות.

קצז. ספר סופר סיפור

שמעתי שנת תרח"צ

ספר, סופר, סיפור. ספר נקרא כמו מטרם הבריאה. סופר הוא בעל הספר. סופר הוא יחוד של סופר וספר שצריכים לקבל בחינת סיפור, זאת אומרת התורה עם הנותן התורה ביחד.

קצח. חירות

שמעתי שנת תרח"צ

"חרות", אל תקרא חרות אלא חירות, פירוש דהנה כתוב, "כתבם על לוח לבך". דהנה כתיבה היא בדיו שהוא בחינת שחרות, וכל פעם שהאדם כותב, זאת אומרת שעושה איזה החלטות איך להתנהג, ואח"כ הוא חוזר לסורו, הוא מטעם שנמחק הכתב. וצריך בכל פעם לכתוב אך שיהיה בחינת חרות, שיהיה חרות על לבו שלא יהא יכול למחוק. ואז, תיכף זוכה לבחינת חירות, שזהו הכלי לבחינת חירות, עד כמה שנכתב בלבו. כפי שיעור החקיקה כך הוא הישועה. שענין כלי עיקר הוא החלל, וזהו "לבי חלל בקרבי". ואז הוא זוכה לבחינת חירות ממלאך המות, יען שענין השפלות הוא הס"מ בעצמו, והוא צריך להכירו בכל השיעור, ולהתגבר עליו עד שה' עוזרו.

קצט. לכל איש ישראל

שמעתי ג' דחיה"מ

לכל איש ישראל יש נקודה פנימית שבלב שהיא בחינת אמונה פשוטה והיא מירושת אבותינו שעמדו על הר סיני. רק שמכסין עלי' הרבה קליפות שהם הרבה מיני התלבשות משלא לשמה וצריכין להסיר כל הקליפות והיסוד שלו יהיה נקרא שהוא בבחינת אמונה בלבד בלי שום תמיכות וסיועות מהצד.

ר. יסורים נמדדו לפי מה

שמעתי טבריא א' כסלו שבת

ענין הזדככות המסך שנוהג בפרצוף, שעל ידי זה נסתלק גם האור. והטעם, כי אין האור נתפס לאחר הצמצום רק בכלי המסך, שהוא כח הדוחה, וזהו עיקר הכלי. כשנסתלק הכלי ההוא אז נסתלק גם האור, פירוש שענין כלי הוא בחינת אלמה, ואז מופיע האור. וכשהאור מופיע אזי טבעו לזכך הכלי, היינו לבטל את כלי האמונה. וכיון שכך, זאת אומרת שבא אצלו לבחינת ידיעה, תיכף נסתלק ממנו האור. אלא צריך לראות, שיגביר אז כלי האמונה דהיינו המסך על הידיעה, ואז לא יפסק ממנו השפע.

רא. רוחניות וגשמיות

שמעתי א' דחנוכה תרצ"ט

למה אנו רואים שעל גשמיות יש הרבה אנשים שעובדים במרץ רב, אפילו במקום שיש סכנת נפשות, וברוחניות כל אחד ואחד נותן על נפשו שמירה ובדיקה יפה. ועוד, על גשמיות יכול אדם לעבוד, אפילו שלא נותנין לו מחיר רב חלף עבודתו, ומה שאם כן ברוחניות אין האדם יכול להסכים לעבודה, רק שידע בבטח שיש לו תמורה הגונה חלף עבודתו.

והענין הוא שזה דבר ידוע, שהגוף אין לו שום ערך, שהרי הכל רואים שהוא כלה והולך בלא כלום, וממילא קל להפקיר אותו, משום שהוא דבר הפקר ממילא. אלא ברוחניות יש בחינת קליפות השומר להגוף, שהיא שומרת קיומו, לכן קשה להפקיר אותו. לכן אנו רואים, שאצל חילוניים יותר קל להפקיר את גופם ואינם מוצאים כבידות בגופם, מה שאין כן ברוחניות. וזה האחוריים של הקדושה המכונה מסירות נפש, שדוקא על ידה זוכין לאור ית'. וטרם שהאדם נגמר בענין מסירות נפש, אי אפשר לו לבוא לשום מדריגה.

רב. בזיעת אפיך תאכל לחם

שמעתי

המעטת האור הוא תיקונו, היינו ששום דבר לא משיגים בלי יגיעה. וכיון להשיג האור בשלימות בתכלית הבהירות הוא דבר בלתי אפשרי, היה העצה להמעיט האור, ובאופן כזה יהיה אפשר להשיגו, עם מעט יגיעה שמסוגל התחתון לתת. בדוגמת שמי שרוצה להעביר בנין גדול, בטח שאי אפשר, רק מה הוא עושה, הוא מפרק את הבנין ללבנים קטנים, וכל חתיכה וחתיכה הוא יכול להעביר, כן הוא כאן, שעל ידי המעטת האור יכול לתת מעט יגיעה.

רג. גאות אדם תשפלנו

שמעתי ב' דחיה"מ סוכות תרצ"ט

"גאות אדם תשפלנו". פירוש בזה דבר ידוע, שהאדם נברא בתכלית השפלות. אלא, אם השפל מכיר מקומו, אזי אין לו יסורים במאי שהוא שפל, יען שזהו מקומו. כדמיון הרגלים, שאין להם שום שופלות במה שהם הולכים תמיד בהאשפות, והם מוכרחין לשאת על עצמן את כל כובד המשא של הגוף, מה שאין כן הראש שהוא תמיד למעלה. יען שהם מכירים את מקומם, לכן אין להרגלים שום שפלות, שאין להם שום יסורים במה שהם במדרגה נמוכה. מה שאין כן אם היו רוצים להיות למעלה, והם מוכרחין להיות למטה, אזי הם מרגישים את היסורים. וזה פירוש "גאות אדם תשפלנו", שאם האדם היה רוצה להיות להישאר בתוך השפלות, אזי לא היו מרגישים שום שופלות, זאת אומרת שום יסורים, במה שהם "עיר פרא אדם יולד", אלא שהם רוצים להיות בגאווה, ואזי הם מרגישים את השופלות, ואזי יש להם היסורים.

והיסורים והשופלות עולים בקנה אחד, שאם אין לו יסורים אזי נחשב שאין לו שופלות. וזה ממש לפי שיעור הגאווה שיש לו, או שרוצה להיות ואין לו, כך הוא מרגיש את השופלות. וזה השופלות נעשה אח"כ כלי לגאות, כמו שכתוב "ה' מלך גאות לבש", שאם המתדבקים בה', יש להם לבוש של גאות, כמו שכתוב "הגאווה והגדולה לח"י העולמים", שאותם המתדבקים בח"י העולמים, יש להם גאווה וגדולה. ועד כמה שהוא מרגיש בשיעור השפלות, ולפי ערך היסורים שיש לו, כך הוא זוכה ללבוש ה'.

רד. מטרת העבודה

שמעתי שנת תרח"צ

הנה בזמן ההכנה כל העבודה היא בהלאוין, זאת אומרת בה"לא" כמו שכתוב "וענו אותם בארץ לא", מה שאם כן בענין הלשון שהוא בחינת אנכי, צריכים מקודם לזכות לבחינת אהבה.

מה שאם כן בההכנה יש רק עבודה בבחינת "לאוין", שהוא בחינת "לא יהיה לך", שעל ידי הרבה "לא" באים לבחינת "אל" דחסד. וטרם זה יש הרבה לא, שהוא אלוהים אחרים הרבה לא-ין יען, שמשלא לשמה באין לשמה.

וכיון שהס"א נותנת הסמיכה, לכן אפילו אח"כ כשעובדים וממשיכים קדושה, ומכל מקום בזמן שהיא לוקחת את הסמיכה, אזי נופלין מהמדרגה, אזי היא לוקחת את כל השפע מה שהיו ממשיכים. ועל ידי זה יש כח לס"א לשלוט אח"כ על האדם, שהאדם יהיה נגרר אליהם למלאות רצונה. ואין לו עצה אחרת, אלא שהוא יכול להרים את עצמו מדריגה יותר גבוה. ואזי הסדר עוד הפעם כמו מקודם עם מ"ט שערי טומאה, זאת אומרת שהאדם הולך במדרגת הקדושה עד מ"ט שערים, אבל שם יש לה שליטה ליקח את כל החיות והשפע, עד שהאדם נופל בכל פעם לתוך שער של טומאה יותר גבוה, כי "זה לעומת זה עשה אלוקים". וכשבאים לתוך שער המ"ט, כבר אין האדם יכול להגביה את עצמו עד שהקב"ה בא וגאלו, ואז "חיל בלע ויקאנו ומבטנו תורישנו קל". זאת אומרת, שכל השפע והחיות שהקליפה היתה לוקחת מכל המ"ט שערים דקדושה, לוקח עכשיו האדם וזה סוד ביזת היס. וטרם שמרגישין את הגלות אי אפשר לגאול, ובזמן שהולכין בהמ"ט אז מרגישין את הגלות, ובשער הנו"ן השם ית' גואל. ואין חילוק בין גולה- לגאולה אלא ב"א" שהוא סוד אלופו של עולם. לכן גם הגלות, אם אין האדם משיג כראוי, חסר לו מהמדרגה.

רה. החכמה בחוץ תרונה

שמעתי שנת תרח"צ

"החכמה בחוץ תרונה, וברחובות תתן קולה, מי פתי יסור הנה, חסר לב אמרה לו", פירוש, כשהאדם זוכה לדביקות השם ית', אזי השכינה הקדושה אמרה לו, שזה שהיה צריך מקודם להיות בבחינת פתי, זהו לא מפני שהאמת הוא כך, אלא שהסיבה היתה מטעם חסר לב. דהנה אנו אומרים "וכל מאמינים שהוא אל אמונה", זאת אומרת שאח"כ כשזוכין "לדביקות" אמיתי, אזי אין זה נקרא בחינת פתי, שאגיד שהוא למעלה מהדעת. אלא אדרבא, שהוא צריך לעבוד, ולהאמין על עבודתו שהיא למעלה מהדעת, אף על פי שהוא רואה בחושיו והרגשיו, שהעבודתו הוא בתוך הדעת. ממש להיפוך, שמקודם היה רואה שהדעת אינו מחייבו את העבודות, ממילא היה צריך לעבוד למעלה מהדעת, ולומר שבזה יש דעת אמיתי. זאת אומרת, שהוא מאמין שהעבודות הוא מציאות אמיתי. ואח"כ הוא להיפוך, שכל עבודתו מחייבו אותו את הדעת שלו, היינו הדביקות מחייבו את העבודות. אלא שהוא מאמין, שכל מה שהוא רואה בתוך הדעת, הכל הוא למעלה מהדעת. מה שאין כן מקודם, שכל מה שהוא בלמעלה מהדעת, הוא בתוך הדעת.

רו. ענין אמונה ותענוג

שמעתי שנת תרח"צ

שאף פעם לא ישאל אדם על בחינת תענוג, מה יהיה התכלית של תענוג הזה, ואם נופל בדעת מחשבה הכי קטנטנה לשאול על תכליתה, סימן לדבר שאין זה תענוג אמיתי. כי ענין תענוג ממלא כל המקומות הריקים, וממילא לא יש מקום ריקן במוח לשאול על תכליתה, ואם שואל על תכלית זהו סימן שהתענוג אינו **בשלימות**, שהרי לא מילא את כל המקומות.

וכך הוא הענין בענין אמונה, שהאמונה צריכה למלא את כל המקומות של הידיעה. לכן, צריכין לצייר איך היה אם היה הידיעה, ממש באותה השיעור צריך שיהיה בהאמונה.

רז. ענין קבלה להשפיע

שמעתי י"ג טבת שבת

הנה בני העולם הולכים על שני רגלים הנקרא תענוג ויסורים, שלמקום התענוג רודפין תמיד, וממקום היסורים בורחין תמיד. לכן בזמן שהאדם זוכה לטעום טעם בתו"מ, כמו שכתוב "טעמו וראו כי טוב ה'", אז הוא רודף אחר עבודת ה'. ובוה נמשך שזוכה לדרגות בתו"מ תמיד, כמו שכתוב "ובתורתו יהגה יומם ולילה", והלא איך שהאדם יוכל לצמצם את מוחו לדבר אחד, אלא שענין אהבה ותענוג קושר תמיד את מחשבות של האדם, שיהא ראשו וגופו דבוק באהבה ותענוג, כמו שרואין באהבה גשמיות. וזהו דוקא בזמן שהאדם כבר זכה לבחינת התפשטות הדעת המוליד אהבה. ובחינה זו נקראת בחינה תוך הדעת. ותמיד צריך האדם לעבוד בבחינה למעלה מהדעת, כי זה נקרא בחינת אמונה והשפעה.

מה שאם כן תוך הדעת שאז כל האיברים מסכימים לעבודתו, משום שהם מקבלים גם כן אהבה ותענוג, לכן נקרא זה תוך הדעת. ובזמן כזה האדם הוא במצב קשה, כי לפגום בבחינה אסור, כי היא הארה אלוקית בו זהו שפע ממרום, אלא הוא צריך לתקן את שניהם, היינו בחינת אמונה ובחינת הדעת. ואז הוא צריך לסדר כך, שכל מה שהשיג עכשיו, היינו התורה שהשיג עכשיו והשפע שיש לו עכשיו, מאין זה לכל זה, הוא רק מטעם שהיה לו הכנה מקודם, על ידי זה שקבל עליו את הלמעלה מהדעת. זאת אומרת, שעסק בדביקות והדביק את עצמו מהשורש, על ידי זה זכה לבחינת דעת. זאת אומרת, שהדעת שהשיג בבחינת אמונה היתה נגלה אמיתית. נמצא מזה שמחשיב בעיקר את הלמעלה מהדעת, וכמו כן מחשיב את הדעת, שזכה עכשיו לגלוי שמותיו להמשכת שפע.

לכן צריך עכשיו להתחזק יותר על ידי הדעת, ולקבל עליו בחינת למעלה מהדעת היותר גדולה, והיינו, משום שעיקר דביקות בשורש הוא רק ע"י האמונה, וזה כל עיקר מטרתו. וזה נקרא **קבלה**, היינו הדעת שהמשיך **על מנת להשפיע**, שעל ידי זה יוכל לקבל עליו בחינת אמונה למעלה מהדעת, בשיעור היותר גדול בכמות ובאיכות.

רח. ענין היגיעה

שמעתי

ענין היגיעות שהאדם מתיגע, הוא רק הכנה לבוא למסירות נפש. לכן צריך האדם להתרגל בענין מסירות נפש תמיד, שלא יכולים לבוא לשום מדרגה בלי מסירות נפש, שרק זהו כלי המכשיר לזכות לכל המדרגות.

רט. ג' תנאים בתפילה

שמעתי

יש ג' תנאים בתפילה: א) להאמין שהוא יכול להושיע לו, אף על פי שיש לו תנאים הכי הגרועים מכל בני דורו, מכל מקום "היד ה' תקצר מלהושיע לו", שאם לא כן, הרי חס ושלוש אין בעל הבית יכול להציל את כליו. ב) שכבר אין לו שום עצה, שמאי שהיה אפשר בכוחו לעשות כבר עשה, ולא העלתה רפואה למכתו. ג) שאם לא יעזור לו, טוב לו מותו מחייו, שענין תפילה הוא ע-אבודה שבלב. שעד כמה שהוא בבחינת אבוד כך גודל התפילה, שבטח שאין דומה למי שחסר לו מותרות, או למי שיצא פסק דינו למות וחסר רק הוצאה לפועל, והוא כבר כבול בכבלי ברזל והוא עומד ומתחנן לבקש על נפשו. שבטח לא ינום ולא ישן ולא מסיח דעת אף רגע מלהתפלל על נפשו.

ר.י. מוס יפה שבך

שמעתי

בתלמוד, ההוא דאמר לה לדביתהו וכו', עד שתראי מוס יפה שבך. אמר רבי ישמעאל בן רבי יוסי, שהשם ית' אומר, שלא תוכל להתדבק אליו, עד שתראי מוס יפה שבך (נדרים ס"ו ע"ב). היינו, לפי פירוש הראשון של התוספות, היינו שאסרה בהנאתו אם תוכל למצוא דבר נאה. זאת אומרת, שאם האדם יכול להגיד שיש לו גם כן דבר יפים, שעמהם עזר להשם ית' שיהא יכולים להתדבק זה בזה, זאת אומרת שאם לא כן למה לא עזר לאחר. אלא ודאי מוכרח להיות שבו יש דברים, זאת אומרת שיש לו אמונה טובה או מידות טובות, היות שיש לו לב טוב שהוא יכול להתפלל.

וזה שמפרש, "אמר להם, שמא כאשה נאה", היינו שיש שכל חיצוני טוב יותר מכל אנשי דורו. או "שמא שעה נאה", שהוא מדקדק על עצמו כחוט השערה. או "שמא עיניה יפות", היינו שיש לו חן דקדושה יותר מכל אנשי דורו. או "שמא אוזניו נאות", זאת אומרת, שלא יכול לשמוע שום לשון הרע.

ריא. כעומד בפני מלך

שמעתי א' אלול תרח"צ

אינו דומה היושב בביתו כאילו עומד בפני מלך. זאת אומרת, שהאמונה צריך להיות שירגיש כל היום שהוא עומד בפני המלך, שאז בודאי יש לו אהבה ויראה בשלימות. וכל זמן שלא הגיע לבחינת אמונה כזו, לא צריך לנוח ולשקוט, מטעם כי זה חיינו ואורך ימינו, ושום פיצויים שבעולם לא ירצה לקבל. והחסרון אמונה צריך שיהא נקלע באברו, עד שהרגל נעשה טבע שני, בשיעור "בזוכרי בו איננו מניח לי לישון". וכל ענינים גשמיים מכבים חסרון זה, יען שמכל דבר שהוא מקבל תענוג, הנה התענוג מבטל את החסרון והכאב, אלא שלא ירצה לקבל שום תנחומים.

וצריך ליזהר בכל דבר גשמי שהוא מקבל, שלא יבטל את החסרון שלו. וזהו על ידי שיצטער עצמו, שעל ידי התענוג ההוא נחסרין לו ניצוצי וכוחות של כלים דקדושה, היינו חסרונות דקדושה, ועל ידי הצער הוא יכול לשמור שלא יפסיד כלים דקדושה.

ריב. חיבוק הימין וחיבוק השמאל

שמעתי ח' כסלו תש"ב

יש חיבוק הימין וכן יש חיבוק השמאל, ושניהם צריכים להיות לנצחיות. זאת אומרת, שבזמן שהוא בבחינת ימין, אזי יחשב בדעתו שאין בחינת שמאל בעולם. וכמו כן, בזמן שהוא עוסק בשמאל יחשב בדעתו שאין בחינת ימין בעולם. ובחינת ימין היינו השגחה פרטית, ובחינת שמאל היינו השגחת שכר ועונש. והגם שיש דעת שאומר, שאין שום מציאות שיש בהימין והשמאל כאחת, אבל הוא צריך לעבוד למעלה מהדעת, זאת אומרת שהדעת לא יפסיקו, ועיקר הוא הלמעלה מהדעת. זאת אומרת, שכל עבודתו נמדדת במאי שהוא עובד למעלה מהדעת. ואף על פי שהוא בא אחר כך לתוך, זה לא כלום, מטעם שהיסוד שלו הוא למעלה מהדעת, אז הוא תמיד יונק מהשורש שלו.

מה שאין כן שאם כשהוא בא לתוך הדעת, הוא רוצה לינוק דוקא בתוך הדעת. ואזי בזמן ההוא האור תיכף נסתלק, ואם הוא רוצה להמשיך אז הוא צריך להתחיל בהלמעלה מהדעת, שזהו כל השורש שלו, ואחר כך הוא בא לידי דעת דקדושה.

ריג. ענין גילוי החסרון

שמעתי

דבר העיקרי והיסוד הוא להגדיל את החסרון, כי זה היסוד שעליו נבנה כל הבנין, וחוזק הבנין נמדד לפי היסוד.

יען כי דבר המחייב להאדם ליתן יגיעה יש הרבה גורמים, אבל אינם למטרה. לכן, היסוד מקלקל את כל הבנין. הגם שמשלא לשמה באים לשמה, אבל לאריכות זמן צריכין עד שיחזור למטרה, לכן צריכין לראות שהמטרה יהיה תמיד נגד עיניו. כמו שכתוב בשולחן ערוך, "שויתי ה' לנגדי תמיד", שאינו דומה מי שיושב בבית למי שעומד בפני המלך. שמי שמאמין במציאות השם ית' ש"מלא כל הארץ כבודו", אזי הוא מלא ביראה ואהבה, ואינו צריך לשום הכנות והתבוננות, רק שהוא בטל להמלך בתכלית הביטול מצד הטבע ממש. כמו שאנו רואים בגשמיות, שמי שאוהב לחבירו אהבה אמיתית, אזי הוא משתוקק וחושב רק בטובת חבירו, ומונע את עצמו במה שאינו נצמח טובה לחבירו. והכל נעשה בלי שום חשבונות, ואינם צריכים מוח גדול לזה, מפני שזה טבעי כמו אהבת האם לבנה שכל מגמתה לטובת בנה, ואינה צריכה שום הכנות ומוחין לאהוב בנה. יען שדבר טבעי אינו צריך לשכל שיחייב את הדבר, אלא שנעשה מצד החושים בעצמם, שהחושים בעצמם עובדים במסירות נפש ממש. שכן הוא בטבע, שמחמת אהבה לאיזה דבר, מוסרין את נפשם עד שמגיעין להמטרה. וכל זמן שאינם משיגים חייהם אינם חיים.

לכן מי שמרגיש כמו שכתוב בשולחן ערוך, שיהא אצלו דומה וכו', בטח שהוא בשלימות, זאת אומרת שיש לו אמונה. וכל זמן שאין הוא מרגיש שעומד בפני המלך, אזי הוא חס ושלום להיפך. לכן צריך האדם לראות שעבדות בראשונה, והוא שיצטער עצמו על שאין לו אמונה כראוי, וחסרון אמונה הוא היסוד שלו, וצריך ליתן תפילות לבקשות ויגיעות, שירגיש את החסרון הזה. שאם אין לו חסרון, זאת אומרת שאין לו כלי לקבל את המילוי. וצריך להאמין שהקב"ה שומע תפילות כל פה, ושהוא גם כן יושע באמונה שלימה.

ריד. נודע בשערים

שמעתי שבועות תרצ"ט, ירושלים

"אנכי ה' אלוקיך", וכן בזהר "נודע בשערים". מקשה, למה שינו חז"ל מלשון הכתוב, לקרות את חג העצרת בשם מתן תורתנו, שבהתורה נדגשה חג הזה בשם הבאת ביכורים, כמו שכתוב "וביום הביכורים", ובאו חז"ל וקראו בשם "מתן תורתנו".

והענין הוא, דחז"ל לא שינו כלום, רק באו לפרש את ענין הביכורים. דהנה כתוב, "יעלו שדה וכל אשר בו, אז ירננו כל עצי יער". וההפרש בין שדה - ליער הוא, שהשדה הוא שעושה פירי, ויער הוא אילני סרק שאינו עושה פירי. וביאור הדבר הוא, שענין שדה נקרא בחינת מלכות, שהוא בחינת קבלת עול מלכות שמים, שהוא ענין אמונה למעלה מהדעת.

אבל כמה הוא שיעור האמונה, לזה יש מדידה, דהיינו שהיא צריכה למלאות ממש באותו שיעור כמו הידיעה. ואז נקרא "שדה אשר ברכו ה'", היינו שעושה פירי, שרק על דרך זה יכול להדבק בו ית', יען שאינם עושים שום הגבלות עליו, מטעם שהוא למעלה מהדעת.

מה שאין כן ידיעה שהוא מגביל. לפי שיעור הידיעה כך הוא הגדלות. והוא נקרא אל אחר דאסתרס ולא עביד, לכן נקרא יער. אבל בין כך ובין כך נקרא שניהם בחינת קצוות, אלא שצריך להיות בחינת עמודא דאמצעיתא. היינו, שהוא צריך לידיעה גם כן, אבל בתנאי שלא יקלקל לו את האמונה למעלה מדעת.

מה שאם כן, אם על ידי הידיעה הוא עובד מעט יותר טוב מהאמונה, אז תיכף נאבד לו הכל. אלא שהוא צריך להיות אצלו בלא חילוק כל שהוא, ואז "יעלו שדה וכו', ירננו כל עצי יער", שאז יש תיקון אפילו לאל אחר, שהוא בחינת יער, שהוא מתחזק על ידי האמונה.

וזה הענין שאצל אברהם כתוב, "התהלך לפני והיה תמים", ופירש רש"י, שאינו צריך סעד לתמכו. ובנח כתוב, "את האלוקים התהלך נח", שהיה צריך סעד לתומכו, אבל על כל פנים סעד מה'. אבל יותר גרוע שאין למטה הימנו, שצריכים סעד מאנשים. ויש ב' ענינים, אי בחינת מתנה, ואחד בהלוואה. והמתנה שלוקחים מאנשים, הוא שלוקחים את הסעד, ואין רוצה להשיב זה בחזרה, אלא רוצה להשמש עמה כל ימי חייו. והלוואה הוא שהוא לוקח לפי שעה. זאת אומרת כל זמן שאינו כח וחיל מצד עצמו, אבל הוא מקוה שעל ידי עבודה ויגיעה קדושה וטהרה, יקנה בחינת כח עצמית. ואז, אותו הסעד שהוא לקח, נותן בחזרה. וגם זה לא טוב, שאם אינו זוכה לקנות אז ממילא נופל.

ונחזור לענין, שענין מתן תורה ולא קבלת התורה הוא מטעם שאז זכו לבחינת נותן התורה, כמו שכתוב, "רצוננו לראות את מלכנו". לכן העיקר מה שזכו לבחינת נותן התורה, ואז נקרא בחינת "שדה אשר ברכו ה'", זאת אומרת לשדה שעשה פירי. וזה ענין הביכורים, היינו מהפירי הראשונה שבשדה, שזה סימן שזכה לנותן התורה והכרה שלימה. לכן אומר, "ארמי עובד אבי", שמקודם היו לו ירידות וערמומיות, ועכשיו הוא בחינת קשר של קיימא. לכן פרשו חז"ל שענין 'ביכורים' הוא ענין מתן תורה, שזכו לבחינת נותן התורה.

רטו. ענין אמונה

שמעתי

ענין אמונה הוא דוקא עבודה טהורה, משום שאין הרצון לקבל משתתף עם העבודה זאת, אלא אדרבא שהרצון לקבל מתנגד לו. שטבע של הרצון הזה, הוא רק לעבוד במקום שהוא רואה ויודע, מה שאין כן למעלה מהדעת. לכן, בזה האופן יכול להיות הדביקות בשלימות, מטעם שיש בזה ענין השתוות, זאת אומרת שהוא ממש להשפיע.

לכן כשהבסיס הזה קבוע וקיים אצלו, אזי אפילו כשמקבל השפעות טובות, נכנס זה אצלו בבחינת "אתריא" שגמטריא "תורה". ועל זו התורה צריך להיות בחינת מורא, היינו שצריך לראות שלא לקבל שום סיוע ותמיכה מבחינת תורה, אלא מן בחינת אמונה. ואפילו כשנראה אצלו דבר זה לבחינת מיותרת, יען שהוא כבר מקבל מבחינת ארץ חמדה, מכל מקום הוא צריך להאמין שכך היא האמת. וזה פירוש, "וכל מאמינים שהוא "קל אמונה""", שדוקא על ידי האמונה יכול להחזיק את המדרגה.

רטז. ימין ושמאל

שמעתי ו' טבת

הנה יש בחינת ימין - ושמאל. בימין יש בחינת חכמה חסד נצח, ובשמאל יש בחינת בינה גבורה הוד. וימין נקרא בחינת השגחה פרטית, ושמאל נקרא שכר ועונש. ובזמן שעוסקים בימין, צריך לומר שהכל בהשגחה פרטית, ואז ממילא שאין הוא עושה כלום. נמצא, שאין לו שום עבירות. אלא המצות שהוא עושה, גם כן אינו שלו, אלא שהוא זכיה מן השמים. וממילא שהוא צריך לתת שבח על זה, וכמו כן על טובות הגשמיים שעשה עמו. וזה נקרא "נצח", שהוא ניצח את הס"א, ומזה נמשך בחינת חסד שהוא אהבה. ועל ידי זה הוא בא לחכמה, שזה נקרא רישא דלא אתידע - ואח"כ הוא צריך לילך לקו שמאל שהוא בחינת הוד.

ריז. אם אין אני לי מי לי

שמעתי כ"ז אדר א'

"אם אין אני לי מי לי, וכשאני לעצמי מה אני", זהו תרתי דסתרי. והענין הוא, שהאדם צריך לעשות כל עבודתו בבחינת "אם אין אני לי מי לי", שאין מי שיכול להושיע לו, אלא "בפיך ובלבבך לעשותו", זאת אומרת בחינת שכר ועונש. אבל בינו לבין עצמו, זאת אומרת בצנע צריך לידע, "כשאני לעצמי מה אני". זאת אומרת, שהכל בהשגחה פרטית, ואין שום איש יכול לעשות שום דבר.

ואם תאמר, אם הכל בהשגחה מה ענין עבודתו בבחינת "אם אין אני לי מי לי". אלא, שע"י עבודתו בבחינת "אם אין אני לי מי לי", זוכה להשגחה פרטית, זאת אומרת להשיג את זה. זאת אומרת, שהכל הולך על דרך התיקון. והחילוק את החובה ותורה, שנקרא "בנים למקום" זאת אינו מגולה, אלא בהקדם עבודה בבחינת "אם אין אני לי מי לי".

ריח. אורייתא וקוב"ה חד הוא

שמעתי

הנה ודאי שבזמן העבודה הם ב' דברים ולא אלא שסותרין זה את זה. דבחינת קוב"ה הוא ענין דביקות, שענין דביקות הוא בחינת השתוות, בחינת ביטול במציאות. (וצריך תמיד לצייר, איך היה אצלו הזמן, בזמן שהיה לו בחינת דביקות במקצת, שהוא היה אז מלא חיות ותענוג, ולחשוק להיות תמיד בדביקות, שאין ענין רוחני נחלק לחצאין, ועוד שאם הוא דבר ממלא שצריך שיהיה לו תמיד הדבר טוב. ונכון שיצייר את הזמן שהיה לו, מטעם שאין הגוף מרגיש משלילי אלא מקיום, זאת אומרת ממצבים שכבר היה לו, ואלו המצבים יכול הגוף ליקח דוגמאות).

ובחינת אורייתא נקראת בחינת "מאור" שבה, היינו שבזמן הלימוד שמרגישין את המאור, ועם זה המאור רוצים להשפיע להשם ית', כמו שכתוב, מאן דידע צויה דמאריה יעביד ליה. לכן הוא מרגיש את עצמו לבחינת מציאות שהוא רוצה להשפיע להשם ית', והוא בחינת הרגשת עצמו. אבל כשזוכין לבחינת אורייתא וקוב"ה חד, נמצא שהכל אחד. שאז הוא מרגיש בבחינת אורייתא את בחינת קוב"ה. וצריך תמיד להשתוקק אחר המאור שבה, והמאור יכולים במאי שלומדים, אלא שבדברי הקבלה יותר נוח למצוא את המאור. ובזמן העבודה הם בחינת קצוות, יש אחד שיש לו המשכה לבחינת קוב"ה. ואז אין הוא יכול ללמוד באורייתא, והוא משתוקק אחרי ספרי חסידים, ויש שמשתוקק אחרי בחינת אורייתא, זאת אומרת לדעת את דרכי השם ית', את העולמות ואת תהליכיהן ואת עניני הנהגה. וזה שני קצוות, אבל לעתיד "ומחץ פאתי מואב". זאת אומרת שניהם נכללין באילן.

ריט. ענין מסירות נפש

שמעתי

הנה העבדות צריך להיות ביראה ואהבה. הנה על בחינת אהבה לא שייך לומר שצריכים ליתן מסירות נפש על זה, מטעם שזהו דבר טבעי. שהאהבה עזה היא ממש כלות הנפש, כמו שכתוב "עזה כמות אהבה". אלא עיקר מסירות נפש הוא בבחינת יראה, זאת אומרת, שעדיין אינו מרגיש טעם אהבה בהעבדות, אלא שהעבדות אצלו על דרך הכפיה.

וזה כלל שהגוף אינו מרגיש דבר שהוא על דרך הכפיה, מטעם שהוא נבנה על דרך התיקון. והתיקון, שהעבדות צריך להיות בבחינת אהבה גם כן, שזהו תכלית הדביקות, כמו שכתוב "באתר דאית טרחא, תמן אית סטרא אחרא". ועיקר העבדות שצריך להיות במסירות נפש, הוא על בחינת יראה. שאז כל הגוף אינו מסכים לעבודתו, יען שאינו טועם שום טעם בהעבדות, וכל עשיה ועשיה שהוא עושה הגוף עושה לו חשבון, שאין זה עבדות השלימות, אם כן מה יהיה שתעבוד. אז כיון שאין שום ממש וטעם בעבדות הזו, ואז ההתגברות הוא רק במסירות נפש. זאת אומרת, שעם העבדות הוא מרגיש טעם מר, שבכל עשיה שהוא עושה הוא מרגיש יסורים נוראים, יען שהגוף מורגל שלא לעבוד לבטלה. או שיהיה מהיגיעה הזו טובה או לעצמו, או לאחרים. ובזמן הקטנות, אז אינו מרגיש טובה לעצמו, יען שאינו מרגיש עכשיו שום תענוג בהעבדות, וכן אינו מאמין שיהא טובה לאחרים, יען כיון שאינו חשוב לעצמו, אם כן מה הנאה יהיה מזה לאחרים, אזי היסורים קשים. ועד כמה שהוא עובד, באותה השיעור נתרבה היסורים, עד שנתקבצו היסורים והיגיעה לשיעור מסוים, עד שהבורא ית' מרחם עליו, ונותן לו טעם בעבדות השם ית', כמו שכתוב, עד שיערה עלינו רוח ממרום.

רכ. ענין יסורים

שמעתי

ענין יסורים קשים שמרגישים, הוא רק מטעם שחסר חיות. אבל מה לו לאדם לעשות, הלא אין זה בידו ליקח חיות. וזמן כזה הוא בא לידי שעמום, וזה דוקא שבזמן כזה צריכין להתחזקות יתירה, אבל אינך לוקח.

רכא. רשות הכל

שמעתי

אין כלי יוצא מרשותו אלא כשממלאים אותה בדבר אחר, אבל בריקנות אי אפשר לה להיות. לכן כיון שהוא ברשות הס"א, וודאי הוא שצריכין להוציאה, לכן צריכין להשתדל למלאותה בדברים אחרים. לכן ההכרח הוא שימלאנה באהבה. כתוב, ואז ישוך אחריה מאהבת עצמו.

רכב. ענין חלק שנותנין לס"א כדי שיפרד מהקדושה

שמעתי

הנה מתחילה ברא את העולם במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים. פירוש, דמדת הדין היא המלכות, ששם היתה מקום הצמצום, ששם ולמטה עומדים בחינת חיצונים. מה שאם כן בט"ר יכולים לקבל השפע בלי שום פחד. אבל לא היה העולם מתקיים, היינו הבחינה ד', אי אפשר לעולם שיקבל תיקון, משום ששם מקומה ואי אפשר לשנות, זאת אומרת לבטל את הכלי קבלה, יען שזה טבע ואי אפשר לשנות. שענין טבע הוא כח עליון, שכך היתה רצונו ית', שיהיה הרצון לקבל בשלימות ואי אפשר לבטלו. וכן באדם למטה, אי אפשר לשנות את הטבע. והעצה לזה היתה שיתוף עמה מדת הרחמים, פירוש, שעשה את הגבול שיש במלכות במקום בינה, זאת אומרת, שעשה כמו שיש איסור לקבל ושם יכולים כבר לעבוד, זאת אומרת לקבל על מנת להשפיע, יען ששם אין מקומה של הבחינה ד', לכן יכולים לבטלה. מזה נצמח, שהבחינה ד' בעצם נתקנת, זאת אומרת, שע"י הורדת של הבחינה ד' למטה, זאת אומרת שמגלה שאין זה מקומה, וזה ע"י מצות ומעשים טובים שמגלה, הוא מברר את הבחינה ד' בהבחינה ב', שמראה שזה מקומה למטה. ואז עולה הזיווג ונמשך מוחין למטה, אז עולית ה' תתתא לעינים, והתחיל עוד הפעם העבדות להפוך הכלי קבלה. ועיקר התיקון הוא משום שנותן לסטרא אחרא חלק, דהיינו שמקודם היה מקום יניקתה רק מבחינה ד', שרק שם הוא מדת הדין, מה שאין כן בבינה. אבל עכשיו גם בינה לקחה בחינת מיעוט, שנתערב גם בה מדת הדין. נמצא, שנתגדל מקום דמדת הדין. אבל על ידי חלק הזה יש מקום עבודה, שיהא יכולים לדחות, יען שאין זה מקומה באמת. ואז כשכבר רגילין לדחות אותה ממקום שאפשר, נצמח שיכולין לדחות אותה ממקום שלא היה אפשר מקודם.

וזה "חיל בלע ויקיאנו", היינו שעל ידי שנתגדל גבולה ובלעה חיל גדול, על ידי זה בעצמה בא שמתקנין אותה לגמרי. וזה ענין שעיר לעזאזל וכו', שנותנין לה חלק שעל ידי זה יתפרש מהקדושה אח"כ שמתקנין אתה במקום שנותן לה, שזה לאו מקומה.

רכג. לבוש - שק - שקר - שקד

שמעתי

"אין לבוא בשער המלך בלבוש שק". היינו, שבזמן שהאדם מעורר את עצמו איך שהוא מרוחק מהשם ית', והוא מלא עונות חטאים ופשעים, אזי אי אפשר לו להיות דבוק, ואי אפשר לו לקבל שום ישועה מהשם ית', יען שיש לו לבוש שק, ואי אפשר לבוא בהיכל המלך. לכן מן ההכרח הוא, שהאדם יראה את מצבו אמיתי איך שהוא ולא לכסות. אלא אדרבא, כל כוונת הקליפות הוא רק לכסות. ואם יש לאדם זכיה מן השמים, אזי הוא יכול לגלות ולראות את מצבו אמיתי. אבל הוא צריך לדעת, שאין זה שלימות אלא ההכרחות. וזמן של מרירות נקרא בחינת "דלת". אזי בצירוף עם השק עולה "שקד", שהוא ממהר את הישועה.

ומה שאין כן כשעושה את המרירות בעצמו לעבודה. זאת אומרת, שבזמן שהוא יכול לעשות את חשבון הנפש, אזי הוא שמח שעל כל פנים הוא רואה האמת. ונבחן זה שעושה זה לבחינת ראש זאת אומרת לחשיבות. ואזי נקרא "ר" בצירוף שק עולה "שקר". אלא זה העבדות צריך להיות כמו שכופאו שד. ותיכף יתחזק את עצמו באמונה שלימה שהכל יבוא לתיקון.

רכד. ענין יסוד נוקבא ויסוד דדכורא

שמעתי

שענין עליית מלכות למקום עינים נקרא יסוד דנוקבא. יען שענין נוקבא הוא בחינת חסרון, ששם המיעוט הוא בחינת חסרון, יען שהוא בעינים שהוא חכמה, נקרא על כל פנים בחינה א' דד' בחינות. מה שאם כן כשה' תתתא בכתר, שענין כתר הוא רצון להשפיע, ושם לא שייך שום מיעוט, שעל רצון להשפיע לא יש שום הגבלה, לכן נקרא יסוד דדכורא.

רכה. להגביה את עצמו

שמעתי

אי אפשר להגביה את עצמו ממעל להעיגול שלו. לכן האדם מוכרח לינוק מתוך הסביבה שלו. ואין לו שום עצה, אלא דרך תורה ויגיעה רבה.

לכן, אם האדם בוחר לעצמו סביבה טובה, אזי הוא מרויח זמן ויגיעה, יען שהוא נמשך לפי הסביבה שלו.

רכו. תורה שבכתב ותורה שבעל פה

שמעתי ג' משפטים תל אביב תש"ג

תורה שבכתב הוא בחינת אתערותא דלעילא, ותורה שבעל פה הוא בחינת אתערותא דלתתא. ושניהם יחד נקרא בחינת "שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי".

כי ענין עבודה שייך דוקא במקום שיש התנגדות. ונקרא **עלמא** מלשון **העלם**, שאז בזמן ההעלם יש התנגדות, ואז שייך מקום עבודה. וזה סוד מאמר חז"ל, "שיתא אלפא שני הוי עלמא, וחד חרוב", היינו שיחרב ההעלמא, ואז אין כבר עבודה, אלא הקב"ה עושה לו כנפים, שזהו בחינת כיסוים, בכדי שיהיה לו עבודה.

רכז. שכר מצוה, מצוה

שמעתי

האדם צריך להשתוקק לזכות לשכר מצוה, שפירושו, שעל ידי קיום המצות יזכה להיות
דבוק בהמצוה.

רכח. דגים קודמים לבשר

שמעתי א' אדר תש"ז טבריא

ענין מה שאוכלין בסעודה מקודם דגים, הוא משום שענין דגים זוכים בחינם בלא הכנה, לכן אוכלין זה מתחילה, בשביל שלא צריכין הכנה. כמו שכתוב "זכרנו הדגה אשר אכלנו במצרים חנם", ופרשו בזוהר, היינו חינם, בלא מצוות, היינו בלא הכנה. ולמה אין צריכין הכנה לדגים, הענין הוא משום שדג אנו רואים שהוא רק בחינת ראש, ואין לו ידים ורגלים, שדג הוא בחינת "יוסף רצה דג ומצא מרגלית בבשרו". מרגלית, היינו בחינת מרגל, ודג הוא בחינת שאין שם משא ומתן, שזה סוד שאין לו ידים ורגלים, וחצה הוא סוד שעל ידי עליית המלכות לבינה, נתחלקה כל המדרגה לחצאין, שע"י התחלקות נעשה מקום להמרגלים. וכל המשא ומתן הוא רק על המרגלים הזו, שכל התורה נמשך מכאן. וזה ענין שמרגלית היה תלוי בצווארו, וכל חולה שהיה מסתכל בה, מיד נתרפא.

מה שאם כן מבחינת דג לבד אין שום שכר, אלא שהוא בחינת חנם, כמו שכתוב "אשר אכלנו במצרים חינם". עינא פקיחא ולא נעים תדירא, ולפיכך לא צריך נטירתא, משום שענין הדגים הוא בחינת חכמה ובחינת שבת שקדמו לתורה.

וענין תורה הוא סוד משא ומתן, שזה סוד "לא מצאתי ידי ורגלי בבית המדרש" היינו שלא היה המשא ומתן. וחינם נקרא בלי משא ומתן. ותורה נקרא בחינת עולם הבא, ששם הוא בחינת "ישבעו ויתענגו", ושהשביעה אינה מכבה התענוג, משום שהוא תענוג הנשמה. מה שאם כן בחינת שבת שקדמו לתורה שהיא בחינת חכמה, הוא בא לבחינת גוף, והגוף הוא בחינת גבול, שהשביעה מכבה להתענוג.

רכט. כיסי המן

שמעתי ליל פורים אחרי קריאת המגילה תש"י

על ענין שאוכלים המן-טשים היינו כיסים של המן, אמר, היות שחייב אדם לבסומא בפוריא, עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, לכן אוכלים כיסי המן, בכדי שנזכור שהמן לא הביא לנו, יותר מהכיסים, שנקרא כלים, ולא הפנימיות. פירוש, שרק הכלים דהמן יכולים לקבל, ולא האורות הנקרא פנימיות. מטעם, שגדלות הכלי קבלה נמצאים ברשותו של המן, וזה אנו צריכים להוציאו ממנו, אבל להמשיך האורות זה לא יכולים עם כלים דהמן, וזה דוקא ע"י כלים דמרדכי, שהם כלים דהשפעה, אבל על כלים דקבלה היה צמצום. וזה מבואר בהכתוב, "ויאמר המן בלבו, למי יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממני", וזה נקרא רצון לקבל אמיתי. לכן אמר, להביא את לבוש מלכות אשר לבש בו המלך, וסוס אשר רכב עליו המלך וכו'. אבל באמת אין הכלים של המן, הנקראים כלי קבלה, לקבל שום דבר מחמת הצמצום. אלא רק רצון וחסרון יש לו, היינו יודע מה לדרוש. לכן כתוב, "ויאמר המלך להמן, מהר קח את הלבוש ואת הסוס כאשר דברת, ועשה כן למרדכי היהודי".

וזה נקרא אורות דהמן בכלים דמרדכי, היינו בכלים דהשפעה.

רל. רם ה' ושפל יראה

שמעתי שבת תרומה תש"ט ת"א

"רם ה' ושפל יראה". איך אפשר להיות השתוות עם ה', בזמן שהאדם הוא מקבל והשי"ת הוא משפיע. ולזה אומר הפסוק, "רם ה' ושפל יראה". אם האדם מבטל את עצמו, נמצא שאין לו שום רשות מפריד בינו לה', אז הוא יראה, היינו שזוכה למוחין דחכמה. "וגבוה ממרחק ידע", אבל מי שהוא בעל גאה, היינו שיש לו רשות בפני עצמו, אזי הוא נתרחק משום שחסר ההשתוות. ושופלות לא נקרא מה שהאדם משפיל את עצמו בפני אחרים, זהו עניוות שהאדם מרגיש בעבודה הזאת בחינת שלימות. ושופלות נקרא מה שהעולם מבזים אותו. דוקא בזמן שבני אדם מבזין, אזי נבחן לשופלות, שאז לא מרגיש שום שלימות. כי זה חוק, מה שבני אדם חושבין פועלים על האדם. לכן אם בני אדם מחשיבין אותו, אזי הוא מרגיש לשלם, ולמי שבני אדם מבזין, אזי הוא חושב את עצמו לשפל.

רלא. טהרת הכלי קבלה

שמעתי טבת תרפ"ח גבעת שאול

צריכים להזהר בכל דבר שהגוף נהנה, שיצטער האדם על זה, מטעם שעל ידי הקבלה הוא נעשה מרוחק מה'. היות שה' הוא המשפיע, ואם יהיה עכשיו מקבל, על ידי זה באים להופכיות הצורה. ושנוי צורה ברוחניות הוא התרחקות, וממילא אין לו דביקות בה'. וזה ענין "ולדבקה בו". וע"י הצער שירגיש בעת קבלת ההנאה, אז הצער מבטל את התענוג. בדומה, כשיש לאדם שחין בראשו, והוא מוכרח לגרד את ראשו ומקבל תענוג מזה, ויחד עם זה הוא יודע, שעל ידי זה יתוסף לו השחין, והמכה שלו יתפשט ולא יוכל להתרפא. נמצא, שבעת התענוג אין לו שום הנאה אמיתית, אף על פי שלא יכול לבטל מלקבל את התענוג של הגירוד. וכמו כן הוא צריך לראות, כשיש לו תענוג מאיזה דבר, שימשיך על התענוג בחינת לווי של צער, בזה שהוא נעשה עכשיו מרוחק מהשם ית', עד כדי כך שירגיש שאין התענוג כדאי, בערך ההפסד שיקבל אח"כ מהתענוג הזה. וזהו עבודה של לבא.

קדושה - דבר המקרבת אותו לעבודת ה', נקרא קדושה.

טומאה - דבר שמרחק אותו מעבודת ה', נקרא טומאה.

רלב. השלמת היגיעה

שמעתי

יגיעתי ולא מצאתי אל תאמין. וצריך להבין מהו הפירוש **מצאתי**. מה צריכים למצא. אלא, **מצאתי** הוא ענין מציאת חן בעיני השם ית'.

מצאתי ולא יגיעתי אל תאמין. צריך לשאול, הלא הוא אינו משקר, הלא אינו מדבר מאדם כלפי עצמו בבחינת פרט, אלא שהוא הדין גבי הכלל, ואם הוא רואה שמצא חן בעיניו ית', ומה **אל תאמין**.

והענין הוא, כי יש לפעמים שאדם זכה למציאת חן על דרך התפילה, כי זהו כח סגולת התפילה, שיש בכחו לפעול כמו היגיעה. (כמו שאנחנו רואים בגשמיות, יש מי שמפרנס ע"י יגיעתו ויש מי שמפרנס עצמו ע"י תפילתו. שעל ידי זה שהוא מבקש פרנסה, נותנים לו לפרנס את עצמו) מה שאין כן ברוחניות, הגם שהוא זוכה למציאת חן, מכל מקום אח"כ הוא צריך לשלם כל המחיר, זאת אומרת את שיעור היגיעה מה שכל אחד נותן, ואם לא, יאבד לו הכלי. לכן אמר **מצאתי ולא יגיעתי אל תאמין**, שהכל נאבד ממנו, אלא צריך אח"כ לשלם כל יגיעתו.

רלג. ענין מחילה סליחה וכפרה

שמעתי

מחילה - מלשון מכליא לשבח, היינו דוקא ע"י תשובה מאהבה, שזדונות נעשו לו כזכיות, נמצא שהוא מכליא את הזדונות לשבח, היינו לזכיות.

סליחה - מלשון "ושלח את בעירו" (ס' ושי' מתחלפין). היינו ששולח את הזדונות ממנו, ואומר, שמהיום והלאה הוא יעשה רק זכיות, שזה נבחן לתשובה מיראה, שזדונות נעשו לו כשגגות.

כפרה - מלשון "וכפר את המזבח", מלשון "בעי לאכפירה ידי בהאי גברא". ומשום זה, בזמן שהאדם יודע שהוא מלוכלך, אזי אין לו העזה וחוצפה להכנס בהיכל המלך. ולכן קשה לאדם, בזמן שהוא רואה וזוכר את מעשיו הרעים, שהם נגד רצונו של המלך, לעסוק אז בתורה ומצות, ומכל שכן שיבקש מהמלך שהוא רוצה להתדבק ולהאחד בו. לכן צריך כפרה, היינו שלא יראה את מצבו הדל, איך שהוא בתכלית השופלות, ולא יזכור את מצבו, בכדי שיהא לו מקום לקבל שמחה, היינו ע"י שיוכל לעסוק בתורה ועבודה. ואז, כשיהיה לו שמחה, אזי יהיה לו מקום לבקש שיתחבר עם המלך. כי אין השכינה שורה אלא במקום שמחה. לכן מקודם צריכין כפרה. ואח"כ כשעושים תשובה מיראה, זוכין לבחינת סליחה, ואח"כ תשובה מאהבה, זוכין לבחינת מחילה.

צריכין להאמין, שכל מה שמתרחש בעולמנו הכל הוא בהשגחה. ואין חס ושלום שום מקרה. וכמו כן צריכין לדעת, שכל מה שכתוב בתוכחה, היינו הקללות, "באם לא תשמעו", הם יסורים נוראים. ולא כמו שעולם חושבים, היינו יש שאומרים שהם ברכות ולא קללות, והביאו ראיה לדבריהם שהמגיד מקוֹזניץ ז"ל היה תמיד עולה לתורה בפרשת התוכחות, אזי הוא אומר שזה קללות וצרות ממש. וזה כמו שאנחנו רואים בעצמנו, שיש מציאות קללות, זאת אומרת שמרגישים בעולם הזה טעם יסורים נוראים שקשים מנשוא. אלא שאנחנו צריכין להאמין, שיש ליחס את כל היסורים האלו להשגחה שהוא יוצר הכל. שמשה רבינו עליו השלום לקח את קללות האלו, ויחד אותם להבורא ית', שזה סוד "ולכל המורא הגדול". וכשמאמינים בזה, אזי גם מאמינים באית דין ואית דיין. לכן המגיד ז"ל היה עולה בפרשת התוכחה, משום שרק הוא היה יכול ליחד את הקללות והיסורים להבורא ית', משום שהוא היה מאמין באית דין ואית דיין, ועל ידי זה היה נצמח מכל אלה הקללות ברכות ממש, כי "אלוקים עשה שיראו מלפניו".

וזה פירוש, ממכה עצמה מתקן רטיה, היינו ממקום שרשעים יכשלו, מאותו מקום צדיקים ילכו בה. כי בזמן שבאים למקום שאין סמיכה, יש אחיזה לס"א במקום הזה, אז רשעים יכשלו בס. הרשע הזה שאינו יכול ללכת למעלה מהדעת הוא נופל, מטעם שאין לו שום סמיכה. אזי נשאר בין שמים וארץ, היות שהם רשעים, שהם לא יכולים לעשות שום דבר רק בתוך הדעת, בסוד עין רע, גבה עינים.

מה שאין כן צדיקים, שהם בחינת לא גבהו עיני ולא רמה לבי, הם ילכו בה. נמצא שנעשה מזה ברכות, היינו שעל ידי זה שהוא מיחד את כל היסורים להשגחה, ולקח הכל למעלה מהדעת, נתרקמו אצלו כלים הראוים לקבל ברכות.